

Avnir | Halpern | Lau | Pigorsch | Wilke [Eds.]

Siddy Wronsky

Sand und Sterne – חול וכוכבים – Sand and Stars

Edition of the 1930's Novel in the Context
of Jewish History, Gender and Social Work

Nomos

DZI

Yehudit Avnir | Ayana Halpern | Dayana Lau
Stephanie Pigorsch | Burkhard Wilke [Eds.]

Siddy Wronsky

Sand und Sterne – חול וכוכבים – Sand and Stars

Edition of the 1930's Novel in the Context
of Jewish History, Gender and Social Work

Nomos

DZI

© Coverpicture: Zhuqin Chen – istockphoto.com

The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication in the Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data are available on the Internet at <http://dnb.d-nb.de>

1st Edition 2025

© The Authors

Published by

Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG
Waldseestraße 3–5 | 76530 Baden-Baden
www.nomos.de

Production of the printed version:

Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG
Waldseestraße 3–5 | 76530 Baden-Baden

ISBN 978-3-7560-1622-8 (Print)

ISBN 978-3-7489-4081-4 (ePDF)

DOI <https://doi.org/10.5771/9783748940814>

Online Version
Nomos eLibrary

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Table of Content

Preface	7
List of editors	13
<i>Yehudit Avnir, Ayana Halpern, Dayana Lau</i>	
Social work, gender, and Jewish history as reflected in Siddy Wronsky's 1930's novel "Sand and Stars" A scientific framing	15
The novel by Siddy Wronsky	
Sand und Sterne	75
Sand and Stars	183
חול וכוכבים	H-1

Preface

Anyone who performs, teaches or learns social work also deals with its roots, with the development of the profession and discipline from a historical perspective. A sound knowledge of this helps to classify continuities and breaks and provides orientation for shaping the future. We are extremely pleased to be able to make a contribution to the historical research of social work and the further development of knowledge about the origins of social work with this book. It is the result of intensive research using current digital approaches and a trusting collaboration between Israeli and German stakeholders.

Siddy (Sidonie) Wronsky (1882-1947) was an important social reformer and social worker. She embodies the close connection between German social work and Zionist ideas, as she was active both in welfare work in Germany and later in the Jewish community in Mandatory Palestine. She was involved in the civic, especially the Jewish women's movement. Her commitment to supporting those in need and establishing coordinated welfare structures in Berlin in the first half of the 20th century made her an influential figure in the professionalization and academization of social work in Germany and Israel.

Born in Berlin, Siddy Wronsky was a board member from 1914, chairwoman from 1918 and then, from 1923 to 1933, the first full-time managing director of the "Archiv für Wohlfahrtspflege" (Archive of Welfare Work), which was renamed the "Deutsches Zentralinstitut für soziale Fragen" (German Central Institute for Social Issues, DZI) in 1964. She was the editor of the "Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege" (German Journal of Welfare Work), the predecessor of the journal "Soziale Arbeit" (Social Work), which is now published by the DZI together with the Berlin Senate Department for Labor, Social Affairs, Equality, Integration, Diversity and Anti-Discrimination. Under Wronsky's leadership, an extensive collection of specialist literature and cases for social work was compiled and the Institute's documentation activities were stringently systematized. In this way, she further consolidated the Institute's self-image as part of professional social work, as laid down by Jeannette Schwerin. To this day, the DZI in Berlin continues to perform fundamentally important work in the area of scientific infrastructure and thus also disciplinary legitimization for social

work in practice and science, as well as in providing information and independent monitoring in order to enhance professionalism, effectiveness, and trust in donation-soliciting civil society organizations. Without social workers like Siddy Wronsky, these important pillars for professionalized social work and more trustworthy civil engagement would not exist today.

After Hitler came to power, Siddy Wronsky was forced to emigrate. She took her knowledge and experience with her to Palestine, where she was invited to set up the first school for social work in Jerusalem. She was instrumental in establishing modern training, practice and structures for social work in Palestine. Siddy Wronsky died in Jerusalem on December 8th 1947, just a few months before the state of Israel was founded.

With “Sand and Stars”, the novelist Wronsky was unexpectedly discovered. This work opens up a view of Siddy Wronsky’s artistic work and gives an insight into her vision of a new future in the spirit of Zionism. What makes it special is that it is a work that was previously unpublished. The manuscript was found in the Central Zionist Archives (CZA, file number A149/10) in Jerusalem in 2017 as part of Dr. Ayana Halpern’s scientific activities. She was researching there, under the academic supervision of Prof. John Gal and Dr. Yehudit Avnir, for her dissertation on the transfer of knowledge between Jewish-German social workers and the development of social work in the League of Nations Mandate for Palestine. This was associated with the opportunity to further develop research on the person of Siddy Wronsky, which was significantly advanced in Germany by Gertrud Heitz-Rami, Franz Michael Konrad, and Peter Reinicke.

“Sand and Stars” is not a scientific treatise, but a literary work. The manuscript of the novel was found in German (188 pages), English (109 pages) and Hebrew (84 pages). The work, whose exact date of creation is not known, is now being made available to the public for the first time. The novel tells the story of four young Jews from the 1920s and 1930s who set off from Berlin to Eretz Israel with a group of Jewish orphans in order to build a new future in line with their shared Zionist vision. The novel is significant today as a testimony to contemporary history. Among other things, it makes indirect reference to Jewish welfare institutions in Berlin, such as the Ahawah children’s home run by Berlin’s Jewish community in Auguststraße, which Siddy Wronsky helped to found and run and whose building still exists today. Institutions in Israel that were founded by immigrants from Germany, such as the Ben Shemen Youth Village, are also mentioned in the text. One of the great missions of the novel is to establish

the practice of social work as an important tool in the effort to build the state of Israel.

The scripts could be made publicly accessible as a digital edition and as an eBook during the project period from August 2022 to December 2023 thanks to the funding programme for the digitization of cultural assets of the State of Berlin supported by the Berlin Senate Department for Culture and Social Cohesion. The funding programme is implemented by the Forschungs- und Kompetenzzentrum Digitalisierung Berlin (Research and Competence Center Digitization, digiS), an institution for interdisciplinary consulting, support and coordination of digitization projects at the Zuse Institute Berlin. We are very grateful to the entire digiS team for their expert advice and collegial support. Thanks to this inspiring collaboration, Siddy Wronsky's trilingual novel, an important piece of Berlin history and the history of the DZI can be made accessible to the public. The original analog versions are still in the care of the Central Zionist Archives, which we would like to take this opportunity to thank, in particular the deputy director Simone Schliachter, for her generous support of our project. It is obvious and exciting how this project establishes a connection between Siddy Wronsky's two homes – the one in Berlin, which she left physically but not in spirit, and the one in the emerging state of Israel, where she spent the last years of her life and dreamt about.

Thanks to the funding, we were able to enter into a wonderful collaboration with the e-Lijah Lab of Digital Humanities at the University of Haifa. The Lab, an incubator for the promotion of digital projects in all areas of the humanities, has significantly supported our project in the conception and implementation of the digital edition. In addition to this book, "Sand and Stars" is also published as a freely available, structured and annotated edition (in XML TEI) and as an open access web edition.¹ In this form, all three language versions are displayed on a web interface and linked to each other for parallel reading. They are also enriched with data and subject-specific coding. To achieve this result, many steps were necessary in our multilingual and multilocal team. From digitization, through automatic text recognition, correction, annotation, and analysis, the project was always connected to digital tools. This approach, which is particular to historical research in social work, is also relevant from a methodological perspective. Thus, the scientific analysis of the work and

1 For the digital edition please visit <https://www.dzi.de/ueber-uns/geschichte/digitalisierungsprojekt-sand-und-sterne/>

its historical, contextual and social work classification were deepened by the simultaneous, joint work of the research group. The possibility of comparing the similarities and differences in the three language versions has greatly advanced the analysis and to a certain extent “transnationalized” it. This decentering of the analysis towards a collaborative and site-diverse approach has productively expanded the scientific knowledge of the manuscript and the person of Siddy Wronsky. We therefore sincerely thank Dr. Sinai Rusinek, Dr. Eliezer Baumgarten, Gil Shalit and all colleagues from the lab for their extraordinary commitment and trusting collaboration. We are also grateful to the following scholars, whom we had fruitful conceptual discussions with regarding the novel: Prof. John Gal, Dr. Jan Kühne and Prof. Volker Jörn Walpuski.

Through her energetic and pathbreaking research on Jewish-German women social workers in Palestine, Dr. Ayana Halpern focused specifically on the figure of Siddy Wronsky. Prof. Peter Reinicke and Siddy Wronsky’s nephew Max Neufeld had contributed greatly in gathering information and essential documents. During her archival work at the Central Zionist Archives, Dr. Ayana Halpern came across the manuscript and has been doing active remembrance work for years for the strong women who are in danger of being forgotten. The entire research team of “Sand and Stars” – Dr. Yehudit Avnir (social worker and Emerita at The Paul Baerwald School of Social Work and Social Welfare), Dr. Dayana Lau (researcher and lecturer at the Alice Salomon Archiv of the Alice Salomon University Berlin) and Dr. Ayana Halpern (social worker and researcher at The Paul Baerwald School of Social Work and Social Welfare) – that tirelessly discussed various aspects of the novel and circulated it in the scientific community, deserve special thanks for the strength that results from the desire for debate and knowledge production. The academic contextualization – which is provided in this book by the well-founded essay by the three authors – is important in order to be able to classify “Sand and Stars” historically and professionally. Thanks to their research, the novel “Sand and Stars” builds bridges between Berlin and Israel, yesterday and today, by shedding light on the shared history of the professionalization of social work. The project thus contributes to research on exiled social workers in Mandatory Palestine and their significance for the development and academization of social work in Israel.

At the time of writing this preface, Israel had been at war for more than a year. The Hamas attack on Israel on October 7th 2023 and the Middle East war that followed are a turning point for our project. Work on “Sand

and Stars” had to take place in shelters under conditions of rocket alarms. We see it as an outstanding achievement that our colleagues in Israel have continued their work despite the massive challenges for themselves, their families and communities. Over the months, we have not only witnessed the acute threats to Jewish life in Israel by Hamas and its allies, but also the devastating suffering of the Palestinian civilian population in the context of Israel’s military offensive in the Gaza Strip. This book is not intended to be a commentary on current events, but to place a historical document in its social context at the time. There are continuities into the present, but these must also be carefully contextualized and reflected upon. We advocate humanity and joint dialog and hope for a peaceful future for Israel and Palestine.

Berlin in December 2024

Stephanie Pigorsch, social worker and research associate at DZI, and
Burkhard Wilke, executive and scientific director of DZI

List of editors

Yehudit Avnir is a social worker. Her professional practice had been mainly in the domain of municipality social agencies. She gained her PhD from the Hebrew University in Jerusalem and is currently an Emerita of the Paul Baerwald School of Social Work and Social welfare, where she taught courses on macro issues, history of social work, and methods practices for BSW and MSW degrees. She was the Head of the Field Practice Unit at the school, and the Head of the BSW program. Yehudit Avnir continues to pursue her interests in macro paradigmatic issues, and in historical aspects of social work. Contact: yehudit.avnir@mail.huji.ac.il

Ayana Halpern is a social work practitioner, scholar, and lecturer. Her doctoral dissertation, written at the Paul Baerwald School of Social Work and Social Welfare at the Hebrew University, dealt with historical and gender aspects of the social work profession, emphasizing the creation, transition and transformation of knowledge from Weimar Germany to the Jewish community in Palestine. Soon after, she became a postdoctoral fellow at the Department of Social Work at the Free University of Berlin, researching political-gender aspects and power relations in the care of fathers in welfare services between Israel and Germany. Contact: ayana.hal@gmail.com

Dayana Lau is a researcher and lecturer at the Alice Salomon Archiv of the Alice Salomon University Berlin. Her work focuses on transnational dynamics of feminist and other social movements in the history of social work, exploring in particular the historical role of social work in colonialism. Between 2017 and 2019, she was member of an international research group that explored the translation of social work between Germany and Israel in the context of flight and expulsion. In addition, she designs archival research projects on historical learning in social work study programmes. Contact: dayana.lau@ash-berlin.eu

Stephanie Pigorsch is a social worker, researcher and editor at the German Central Institute for Social Issues (DZI) in Berlin. She is a member of the editorial board of the journal “Soziale Arbeit” and promotes the knowledge-based infrastructure for social work in the DZI’s social literature department. From 2022-2023 she coordinated the digitization project “Sand

and Stars”. As part of her doctorate, she worked ethnographically on participation and social exclusion in the context of community work. Contact: pigorsch@dzi.de

Burkhard Wilke holds a degree in macroeconomics and is educated as a journalist. Since 2000, he serves as executive and scientific director of the German Central Institute for Social Issues (DZI) in Berlin. In this function he joins various advisory councils on the national and international level. He heads the editorial board of the journal “Soziale Arbeit” and of the annually updated “DZI Spenden-Almanach”. Since 2019 he also teaches Corporate Governance at the Berlin School of Economics and Law. Contact: wilke@dzi.de

Social work, gender, and Jewish history as reflected in Siddy Wronsky's 1930's novel "Sand and Stars"

A scientific framing

Yehudit Avnir, Ayana Halpern, Dayana Lau

Introduction

Siddy Wronsky's manuscript, entitled *Sand and Stars*, was discovered in the Central Zionist Archives (CZA) in Jerusalem by Dr. Ayana Halpern while searching for materials for her PhD dissertation, *Female Social Workers in the Yishuv During the British Mandate: The Importance of Women and Forgotten Traditions in the Profession's History* (2018). Born in Germany, Wronsky (1883-1947) was a Jewish social worker and social work teacher in Berlin, Germany, where she had an extensive career in social services and the teaching of social work. Shortly after the Nazis rose to power in 1933, she decided to immigrate to Palestine. She was invited by Henrietta Szold – founder of Hadassah, the Women's Zionist Organization of the United States – to establish the first school of social services in Jerusalem, a school that would train workers for the social work department of the Jewish National Council in Palestine (Heitz-Rami 1993).

Whereas Wronsky wrote and published extensively in her professional field (Reinicke 2008), it was quite a surprise to discover a literary text in her estate, in light of the professional focus of her activities and her writings (Konrad 2022). To the best of our knowledge, to date the book – written sometime in the 1930s or early 40s – had not been published. This was therefore the first time it was documented and researched.

We found it necessary to document and analyze this manuscript in order to understand Wronsky's choice of this literary genre for expressing content and opinions that were important for promoting her ideological mission. In contrast with the rest of her academic-professional writing, she took upon herself a task that was not part of her core activities. Despite, or perhaps because of this, Wronsky allowed herself to express enthusiastic Zionist attitudes, to advocate for activism on behalf of the needy, and present this

work as being highly significant in realizing Zionism and establishing a Jewish homeland in Eretz Israel (Wronsky 1944). Relatedly, she appears to have been trying to defend her personal choice to continue pursuing her social work activity, rather than adhere to the central ethos of pioneering through agricultural settlement and cultivation.

Her very act of writing the book portrays Siddy Wronsky in a slightly different light. Archival materials and personal testimonies indicate that she was usually seen as representative of German social work (Chayut 1957), hence patronizing, judgmental and not empathetic towards the clients (Rosenfeld 1995). But the book depicts a more complex character: a woman devoted to the Zionist national mission who expresses longing for the beauty of nature, who seems to long for romantic love and parenthood, and feels tremendous compassion for people. We may even be so bold as to describe her as a sentimental and vulnerable woman.

The importance of this book lies not only in shedding light on Wronsky's own beliefs and opinions, however, but also in mirroring early 20th-century social attitudes in relation to the Zionist ethos, the ambivalence towards social work at the time of its writing, and its contribution to the Zionist endeavor. On the one hand, the Yishuv (the Jewish community in pre-statehood Israel) leadership began to understand the need for organized and professional assistance for the needy early on; yet, on the other hand, they still tended to view professional assistance as philanthropy for "the weak" (the prevalent Hebrew term for "needy", at that time), an attitude that contradicted the pioneering ethos (Avnir; Gal 2019; Gal; Ajzenstadt 2015). Moreover, the novel also reflects the international influences which Wronsky brought to Palestine, with regard to feminism¹ and social work, especially German and German-Jewish social work, as represented by Alice Salomon (1872-1948) and other influential Jewish women in Germany at that time.

One such woman was Bertha Pappenheim (1859-1936).² She was highly involved in welfare and feminism, established the Jewish Women's League (*Jüdischer Frauenbund*) in Germany and managed a home of young women who gave birth out of wedlock (Gillerman 2009; Naimark-Goldberg 2019; Konrad 2022). Pappenheim was a vocal anti-Zionist all her life. For

1 Especially Jewish-German feminism; see Gillerman (2009) and Reinicke (2008).

2 Pappenheim was Breuer's patient known in Freud's writings as Anna O. She returned to Germany, lived with her mother in Frankfurt and became involved in social welfare and feminist issues.

example, she wrote a play called *Tragische Momente* (Tragic Moments), expressing her disbelief in immigration to Palestine as solution for the “Jewish problem” (Loentz 1999). We will address a possible dialogue between this play and Wronsky’s novel in the Epilogue.

Note that Wronsky’s writing sheds light not only on issues regarding social work within the Zionist movement but also on conflicts between Zionists and anti-Zionists in Germany. Thus, analyzing the novel with a view to the reciprocal relationship between its literary genre and the subject matter it raises can help us understand its unique contribution to several historiographical aspects: the Zionist movement in the Yishuv as well as conflicting ideologies in Germany; the development of the social work profession in Palestine; and the personal and professional character of Jewish social workers who immigrated from Germany to Palestine during the 1930s, and played a key role in building and shaping the social services in the nascent state, and their transnational knowledge and practice that was implemented in the Yishuv.

Photo: Siddy Wronsky in 1946 (originator: unknown; source: Central Zionist Archives)

Siddy Wronsky: Background

Siddy Wronsky (née Neufeld) embodies the strong link between social work in the Yishuv, the profession's German roots, and Zionist ideas, as she was a major activist both in the German welfare system and in Palestine (Halpern 2019). Born in Berlin, Wronsky grew up in a Jewish family of seven children; her father was of German descent while her mother was a so-called East European Jew (*"Ostjude"*). In 1908, Siddy Neufeld married Eugen Wronsky (1864-1929). The couple worked together (Reinicke 2008) and published an index book of welfare organizations (*Zentrale für private Fürsorge* 1910). She started her career as a special education teacher and later studied "social hygiene", which sought to fight poverty, crime and disease using preventive and social measures. By the 1930s, she administered the German Archive of Welfare Work (*Archiv für Wohlfahrtspflege*) and was a member of the German Union of Welfare Workers (*Deutscher Verband der Sozialbeamtinnen*) and the Central Welfare Bureau for German Jews (*Zentralwohlfahrtsstelle der deutschen Juden*). She was also chief editor of the leading welfare journal and authored extensively for its German-Jewish counterpart (*Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege* and *Jüdische Wohlfahrtspflege und Sozialpolitik*, respectively). She also taught in Alice Salomon's women's school for social work (*Soziale Frauenschule*, est. 1908) and in the Academy for Social and Pedagogical Women's Work (*Deutsche Akademie für soziale und pädagogische Frauenarbeit*, est. 1925). Last but not least, Wronsky chaired the League of Zionist Women in Germany (*Bund zionistischer Frauen Deutschlands*) and was active on behalf of East-European Jewish refugees (Heitz-Rami 1993). She was also highly active in a wide range of other social service organizations, including *Ahawah* (Love), a home for orphaned youth (Reinicke 2008). The novel's plot starts by describing the atmosphere in this home. Clearly, Wronsky regarded this home with high esteem.

When the Nazis took power in 1933, Wronsky was dismissed from the Archive. The following year, she immigrated to Palestine, intent on promoting social work in the Yishuv (Konrad 1993). In Jerusalem, she founded the first social work school in the country (Gal; Köngeter 2016), chaired the Center for Out-of-Home Care and the Social-Pedagogical Department of the Jewish National Council, and founded the Social Workers Union (Chayut 1957). Wronsky was intensely active in promoting social legislation and justice and in enhancing the profession's status, saying that "the public entrusts the social service and social workers with its most valuable asset,

Photo: The Ahawah Home in Berlin, Auguststraße, nowadays (originator; source: DZI)

the ‘person’” (quoted in Itzkovitz 1969, p. 21). She believed wholeheartedly that social work was essential for the creation of a national home for Jews in Palestine, as reflected in her essays: “The Social Idea in Herzl’s Writings” (1944), “Social Therapy Methods in Eretz Israel” (1935), and “Social Investigation Methods on a Sociological Basis” (n.d., circa late 1930s).

However, Wronsky was also greatly influenced by Alice Salomon, whose school embodied a strong concept of social justice, opposing national, ethnic and class-based social inequalities, and trained many of the social workers who would later be active in the Yishuv. As a converted German Jew, Salomon avoided a moralistic attitude that blamed the poor, calling for empathy on the one hand and understanding of the structural causes of human misfortune on the other (Feustel 2006). She was a proponent of human rights and supported international knowledge sharing and greater authority for women in the profession (Kuhlmann 2003). Despite her deliberate interreligious approach, Salomon had a nuanced, yet powerful influence on the Zionist social workers who had immigrated to Palestine, especially Wronsky.

Apparently, Wronsky’s professional development was typical of the German-Jewish social worker of her time. At the beginning of her career, she identified as a German and contributed greatly to the building of the German welfare state; whereas following her encounter and involvement with East European Jewish refugees in Berlin during World War I, she became an enthusiastic Zionist (Konrad 2022). In Palestine, however, her German

identity was dominant, and she was considered a German foreigner within the Yishuv. Wronsky was dismissed due to her Jewishness in Germany, but later, in 1946 Palestine, was perceived by the Zionist administrators, mostly men, as an irrelevant representative of the old-fashioned German heritage of social work now outpaced by new US-American methods (more on that in the epilogue). In the meantime, she transformed her professional view: from cowriting “Social Therapy” with Salomon in 1926, an article where national affiliation had no place, to declaring a decade later that “social work must be evaluated as part of the work for the revival of the Jewish nation” (Wronsky 1936: 1).

Photo: The Stolperstein for Siddy Wronsky in front of her former home at Barstraße 23, Berlin-Wilmersdorf (originator; source: DZI).

The Novel Discovered

As mentioned above, second author Dr. Ayana Halpern discovered a novel in one of the files in Wronsky’s personal collection in the process of searching the Central Zionist Archives (CZA) for materials relating to Siddy

Wronsky for her dissertation.³ Entitled *Sand and Stars*, the novel was found in three typewritten versions: in German, English and Hebrew.⁴ In the German and Hebrew version, one can see the proofreading process and small handwritten additions. Based on a comparison with other handwritten documents and letters in this file, we may assume that this proofreading was done by Wronsky herself.⁵ The book consists of 84 pages in Hebrew, 188 pages in German,⁶ and 109 pages in English.⁷ We do not know exactly when Wronsky began writing the book. We can assume that it was written after 1934, as one of the songs referred to was written only in 1934. We do know that she shared with great excitement about writing the novel and her intentions to publish it in both English and Hebrew with some of her family members (Wronsky 1943), and apparently there were rumors about its writing (Rosenfeld 1984).

In a letter found in the archive, dated 1942, Yossef Achai,⁸ who translated the book from German into Hebrew, asked Wronsky to consider raising his fee because translating the book required more work than he had expected. He also wrote that it was difficult for him to know how and when he would be able to publish the book, “due to the war” (Achai 1942).

3 Central Zionist Archives, A149/10.

4 The German version was bound as a notebook, while the English and Hebrew versions were stapled and placed in cardboard files.

5 For example, on page 7 in the original Hebrew manuscript.

6 This page number does not correspond to the pagination of the original German manuscript, which ends in 188, because eight pages were subsequently inserted after page 89, numbered 89a-89h.

7 This also does not correspond to the pagination of the original English manuscript, which ends in 109. Pages 45-55 are missing from the page count. A comparison with the German original indicates that no text has been omitted at this point, but that two different versions of the translation have been merged.

8 Yossef Achai (Shuksteliski) (1889-1988) was a founder of the HeChalutz Zionist youth movement in Lithuania, educator, author, editor, translator, journalist and writer of children's poetry. He was one of the founders of kibbutz Netzer Sereni. He was very interested in the Bible and even taught Bible classes. For further information, see <https://www.nli.org.il/he/discover/music/israeli-music>.

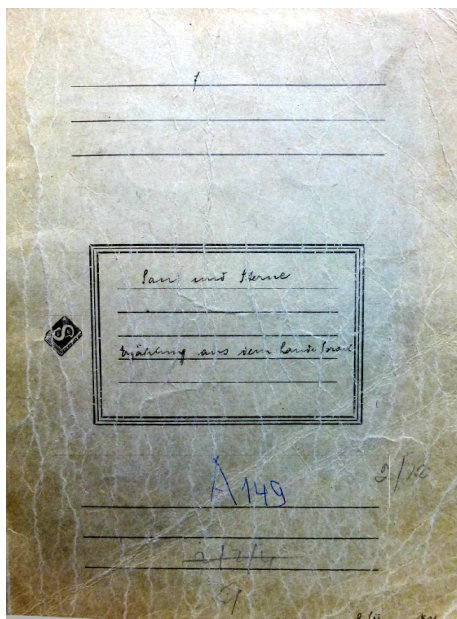

Photo: The cover of the German Manuscript “Sand und Sterne” (originator; source: Central Zionist Archives)

Plot Summary

Siddy Wronsky’s novel tells the story of four young Jewish men and women – David, Rachel, Reuben and Ruth – from undertaking to help abandoned Jewish children in an orphanage in Germany, through journeying to Palestine,⁹ to the events that unfold there. The novel begins with an introduction about the Land of Israel, describing it as the Land of the Bible and Prophets, a source of inspiration for Jews for two thousand years. But now the place is barren and isolated, anticipating the return of the Jewish people from exile.

9 Note the different terms Wronsky uses to refer to this journey in the titles of Chapter 1. In the Hebrew version, the Hebrew terms *Alyah* (עליה) and *Biaa* (ביאה) are used to describe the immigration journey to Palestine, reflecting a Zionist affiliation and support for the political and spiritual purpose of having the Jews return to their homeland. In the English version, this journey is referred to as “leavetaking” and “homecoming”. In the German version, the terms *Aufbruch* and *Ankunft* are used, which are less ideological in their connotations.

The plot begins by describing an evening in the Gray¹⁰ House, an orphanage in a “city in the north”. Rachel is celebrating with the children their departure from the orphanage, prior to their journey to Palestine the following day.¹¹ Rachel herself is also supposed to travel to Palestine the next day in order to take part in the redemption of the nation. Wronsky goes on to describe the suffering the children have experienced before being admitted to the orphanage, and their hope of building a new life in Palestine.

Rachel has a boyfriend, David, a young and vigorous man, a branch of the ancient tree. His destiny is to bear the burden of carving out a new future for his people. Rachel stands beside him, a partner in his endeavors; so do his younger brother Reuben, and Ruth, Rachel’s twin sister. The four of them will begin their journey the following day. Reuben is also depicted as a strong man, who knows what the future holds for him. He is certain that he is doing the right thing. His girlfriend, Ruth, is portrayed as being full of life, looking confidently into the future. Ruth is devoted to her work in the city with the working class.

In the evening the four of them wander around the city. They observe the decadent nightlife, and walk to the old Jewish cemetery. They declare that the stars shining over the grave of their mother will help them and guide them on their journey to their homeland. They believe wholeheartedly that they must cultivate the Land of Israel if they are to fulfill their mission. Only if they live and work on the land as in Biblical times will they have the strength to rebuild the nation.

That night an elderly rabbi conducts a Jewish wedding ceremony for Rachel and David at the cemetery gate. The next day, the two couples and a group of children start the journey. They pass through several places, including Italy. Then they set sail and the ship finally anchors in Haifa. On the ship, they encounter a man who believes that the Jews should remain in Europe to help create a better future for the world. Although he does not agree with them, he donates money to the pioneers in Palestine.

10 In the original English text, the spelling is not consistent. Both “Gray” and “Grey” appears alternately.

11 For further description of the preparations for the departure to Palestine in the original orphanage *Ahawah* in Berlin, see Bargur (2013).

Upon disembarking, the four protagonists encounter Palestine's diverse population for the first time. Henrietta Szold waits at the port to greet the children, and her devotion to them is described in glowing terms.¹²

Ruth, Rachel's sister, and Reuben, David's brother, decide to follow a free lifestyle, committing to marry only after a year has passed. The four of them travel to the Galilee; from the car, they observe the countryside, the people living there, the small factories and stores. They go off to different places and Rachel ends up in Kibbutz Degania. There, she sees the children at school and she speaks to the teacher about the importance of educating about nature. They emphasize that the children must participate in activities to build up the nation.

The narrative continues with a chapter that describes "the Festival of the First Fruits". The author does not use the traditional religious term for the Jewish holiday, "Shavuot". The focus is on the secular significance of the holiday in respect of nature and agriculture.¹³ The next chapter describes a young people's holiday celebration at the Ben Shemen Youth Village.¹⁴ The author describes the positive energy the youth display towards the Land of Israel.

By the time the following chapter – "Redemption and the Holy City" – begins, a year has passed. David wants to take part in founding Hanita – a kibbutz on the northern border. He asks Rachel to join him, but she argues that the time has not come for her to follow him in building Hanita. She feels that she must return to the Jews suffering in Europe. David disapproves, stating that she is in the early stages of pregnancy. However, he understands that he cannot ask her to give up on her mission. They travel together to Tel Aviv, Bethlehem and Jerusalem. In Jerusalem, they meet friends who agree with Rachel and support her.

12 Henrietta Szold (1860-1945) is one of the founding mothers of Israeli social work. Szold was helped a great deal by Wronsky in setting up the training system and the services provided for various populations by the Social Work Department of the Jewish National Council. Historiographically, Wronsky has remained in Szold's shadow, without receiving widespread recognition (Halpern 2019).

13 Shavuot marks the day God gave the Torah to the Israelites, and also the first day of summer harvesting. The pioneers have tended to disregard the first meaning of the holiday. See more in <https://blog.nli.org.il/en/shavuot/>.

14 Ben Shemen was founded in 1927 by Siegfried Lehmann (1892-1958), an educator and important figure in Jewish social welfare in Berlin. He had helped Jewish children in Germany and Eastern Europe, and was later involved in education and pedagogy in the Yishuv.

In the morning, they walk to the Old City of Jerusalem, encountering Arabs dressed in multicolored garb and Arab women effortlessly balancing baskets on their heads. They continue to the Jewish Quarter, which is small, crowded, and full of synagogues. It is Yom Kippur Eve. Men and women go to synagogue to pray. This, in essence, represents the world of the past, where people cling to their ancient customs.

Rachel and David meet Dalliah, who cares for the poor living in the Jewish Quarter. They recognize her from before, having met her in the “big city in the north”. Despite the sacred day, Dalliah continues her work. She goes to visit old people confined to their beds who cannot go to pray in the synagogues. Dalliah takes Rachel and David along with her. They accompany her to a dark room where Yonah, a “madwoman”¹⁵, lies on the floor because there is no room for her in the mental hospital. Her husband, children and mother all live in the same room. David and Rachel continue walking with Dalliah as she visits the poor, and are shocked by what they see. They are amazed to discover that these individuals belong to the same people and the same land they wish to redeem. David is angry at the neglect. Dalliah defends the poor people and argues that this is a poor community. The public institutions of the Yishuv demand that the leaders of the community allocate resources that they lack, and only if they can allocate the resources will the institutions help them. She believes this is unfair. Rachel states that a nation that seeks to build itself cannot neglect children and youth in such dreadful conditions.

Dalliah turns to them and says that now they understand why she cannot go to the Galilee and participate in building the Jewish homeland. Each year she manages to help a small number of children; her work and mission is here. It is here that she feels the heartbeat of the nation! When they were all still in “the big city up north”, she focused her studies on how to help educate and nurture the children arriving in Palestine to live in the villages. Her destiny led her to the Old City to help the nation’s future generation. She will face any obstacle until she is able to help her last charge out of these terrible conditions. David states that the mission is to create a special people out of all the tribes. Now he understands the decision of his girlfriend, Rachel, to return to the Diaspora, to take part in its suffering.

Rachel boards a ship in Haifa. She thinks about the suffering she will encounter in the future. She is aware that she will long for her friends and

15 p. 251 in the English version

homeland. She journeys over land and sea, through Romania and Hungary, where she meets refugees on a ship that no country is willing to accept. Finally, in Greece, she boards a refugee ship of immigrants on their way to Israel. It is terribly crowded, sanitary conditions are poor, and food is scarce. Rachel begins to assist the doctor. She meets a young Jew named Maria (Miriam)¹⁶, who is pregnant with the child of her non-Jewish boyfriend. She was forced to leave him when a racist ruler came to power and she was now afraid for his life. Rachel identifies with Miriam because she, too, is pregnant. She convinces Miriam of the importance of immigrating to the Land Israel, where one can live a free and independent life. The ship approaches the coast of Palestine and anchors far away from shore. The people on board are secretly taken from the ship by young and strong kibbutz members who then distribute them among the different kibbutzim.

Rachel swims ashore with her last bits of strength. Once she reaches land, she feels her strength drain away. But she cannot forget the needs of the refugees and shares information about each of them with a Zionist volunteer so that they receive the help they need. Then, Rachel and Miriam are sent to the town of Rehovot. Rachel refuses to go to the hospital.

The next chapter describes the settling of Hanita. David is the leader and his brother Reuben is part of the security force that accompanies the settlers. Ruth is a nurse. It is a special day in which they are fulfilling the dream of building the nation. A stranger arrives by car and informs David that Rachel is about to give birth, and that she asks him to come and take her and the newborn up north. David goes with him. They take the two women, along with a midwife, to Hanita. Rachel has a very difficult birth. Ruth is very fearful for Reuben's life, and that of her sister. Rachel dies after giving birth to a son. Rachel and David name him Yiffrach. In the very same moment, Arabs shoot Reuben. David opens his arms and holds his son. David and Ruth are stricken by grief. They understand that the dream of building a homeland for future generations will demand sacrifices. They feel that their pain will be eased if they continue building the homeland. They feel they must double their devotion. Suddenly there is the sound of a baby crying. The midwife places Yiffrach in the arms of Miriam, who has recovered. She nurses the two infants – Yiffrach (meaning “who will flourish”) and her baby girl Yeshuva (feminine form of Yishuv).

16 Both names, Maria and Miriam, are mentioned on different pages in the Hebrew version, in the English version it is Maria, in the German version it is Marja.

The final chapter is called “Sand and Stars”. The narrative picks up four years into the future. David looks at the flourishing kibbutz and reflects on its amazing development. He observes the three children – Yiffrach, his and Rachel’s son, Ruth and Reuben’s son Gideon, and Miriam’s daughter Yeshuva. They are the ones who will continue cultivating the land and fulfilling the dream.

Analysis

The analysis in this paper is based mostly on the Hebrew and English versions but refers also to the differences between the three languages. Quotations are taken from the English version if not mentioned otherwise. The following analysis comprises five parts. First, we elaborate on the differences in language and linguistic style between the different versions. Next, we deal with content issues: general characterization of the writing; characters; dialogue; and landscape descriptions. Third, we describe several *central themes*: Helping the needy, heroism and sacrifice through the importance of the protagonist Rachel; interpersonal relationships; spiritual motherhood; and transnational transfer of social work and pedagogy from Germany. Fourth, we elaborate on attitudes, images and conflicts via the aspects of the Arab population; immigration to Palestine as a response to anti-Semitism; and nature. Finally, we analyze the songs and poems as a mean of highlighting ideas and the motto of the novel – the song “Sand and Stars”.

Language Differences

There are similarities between the Hebrew and the German versions, both using biblical and metaphorical language and terms. Especially in the Hebrew translation, biblical language is employed, as for example in the expression “lie in wait for them”, which in the Hebrew version reads: “lemono arev”.¹⁷ This expression comes from the Book of Job (38:40) as a continuation of the previous verse, which asks how God provides prey for the lioness: “(39) Wilt thou hunt the prey for the lioness, or satisfy the appetite of the young lions (40) when they couch in their dens and

17 p. H-63 in the Hebrew version

abide under cover to lie in wait...” In German, this reads as follows: “Wir müssen den Boden befreien in stündlichem Ringen mit den Kräften der Räuber, die im Hinterhalt lauern, um den Beginn unseres Mühens zu vernichten”.¹⁸ However, in the English translation the equivalent passage reads: “Everywhere among these rocks and bushes lurk enemies who are resolved to deter us from our undertaking”.¹⁹ Freely translated, this means: We must liberate the land in an ever-present struggle with the bandits who lie in ambush to destroy our work.

Although at this point the Hebrew translation seems to follow the German original, it is difficult to determine the extent to which biblical language is used deliberately in the German book. In the Hebrew version the translator writes, for example: “And David hath turned to his friends and hath said ...”.²⁰ However, in her original German, Wronsky does not use a biblical expression at this point: “Der junge David wandte sich an seine Freunde ...”.²¹ This sentence was translated almost verbatim into English: “David turned to his friends saying ...”.²²

Who, therefore, is responsible for using the biblical wording in the Hebrew version? As indicated in the abovementioned letter, it was the translator Yossef Achai who sensed a biblical influence in Wronsky’s writing and tried to adapt the novel’s language accordingly. He wrote to Siddy Wronsky asking for additional payment for the translation: “I have invested time in reading Biblical books so that my translation can be directed toward that style” (Achai 1942).

Another linguistic issue is the divergent use of terms in the different versions. For example, Wronsky avoids using the term “nation” in the German version – which is also present in the Hebrew translation – often using the terms *leom* and *leumi* (nation and national, respectively), along with the term *am*, which means people, and opts for the term *Volk* instead. Like this term, many others frequently used by Wronsky are rooted in the *völkisch* movements of the Weimar Republic and have been adopted by the Nazis, later. This includes the terms *Volksgenossen* (members of the people (“Volk”)), *Scholle* (clod of earth) and *Heimatboden* (soil of

18 p. 173 in the German version

19 p. 264

20 p. H-27 in the Hebrew version, translated by the authors

21 p. 115 in the German version

22 p. 218

the homeland)²³, and *Führer der neuen Volksbewegung* (leader of the new *völkisch* movement)²⁴. In the English version, the direct translation of Volk (“people”) is used, but this term does not have the same *völkisch* connotation as in German. Wronsky’s choice of terms is not surprising due to the fact that Zionism among German Jews was influenced by contemporary German patriotism and European nationalism at that time, especially before the Holocaust became known in Palestine (Aberbach 2009). Additionally, Wronsky relied on a discourse common among social thinkers in 19th century Europe, who “created a biological vocabulary to address the nation’s demographic, social and moral concerns” (Gillerman 2009, p. 1).

The three versions differ in two other respects. The English version is particularly distinct. First, it is much shorter, with some sentences even missing. For example, it lacks a significant paragraph present in the German and Hebrew versions, in which Rachel and David invoke a seemingly superhuman ability of Jewish women, the “Kraft der Überwindung”²⁵ (“power of overcoming”), that is necessary to enable the Jewish people to revive despite all suffering, and emphasizes the importance of Jewish women to the national project.

Second, the language in the English version is neutral and lacks the ideological and national pathos that characterizes the German and Hebrew versions. This raises the question of who translated the book into English and why the changes were made. Clearly, the German and Hebrew versions are more similar to one another. A close linguistic-historical analysis of the differences between the three versions of the novel would shed light on this and other questions, potentially identifying further connotation, such as with socialist movements, romantic affinity with nature reminiscent of the Weimar cultural-critical reform movement, and practices of the youth movements of that time.

Content Analysis

The novel is built around the journey of the four protagonists from the Diaspora to the homeland. The plot includes real events such as the youth

23 pp. 85, 98 in the German version

24 p. 91 in the German version

25 p. 139 in the German version

holiday in Ben Shemen,²⁶ and kibbutz celebrations for the Festival of the First Fruits. In addition to Ben Shemen, the book mentions real places, such as the Meir Shfeya Youth Village,²⁷ as well as real events, but the characters are the author's, as in the description of the establishment of Hanita.²⁸ The book also refers to real people, such as Henrietta Szold,²⁹ as well as characters who can be identified as real individuals despite their pseudonyms. This is the case with Dalliah, who can be identified as Zipporah Bloch.³⁰

Photo: Kibbutz Hanita in the Western Galilee 1938 (originator: Zoltan Kluger; Source: National Photo Collection of Israel, ID D13-041, CC 0)

26 On Ben Shemen see <https://shimur.org/sites/museatar-the-ben-shemen-youth-village/?lang=en>.

27 p. H-33 in the Hebrew version

28 p. H-59 in the Hebrew version

29 p. H-25 in the Hebrew version

30 Based on a list of agencies and social workers in the end of the issue *Yediot Al Ha'Avodah HaSozialit Be'Eretz Israel*, June 1935.

The Characters' Description

The book's characters represent archetypes more than they do round characters with a range of emotions and dilemmas. Furthermore, with the exception of Rachel, the characters remain undeveloped (more on the figure Rachel below). The two women, Rachel and Ruth, are described as full of vitality, although there are several differences between them.

Rachel was tall and slender. Her deep blue eyes glowed with the light of love; her black hair was piled high on her head like the crown of a queen. Her clinging gown of fine red cloth sawed gracefully from her hips as she walked; almost she might have been taken for the beautiful young matriarch whose name she bore.³¹

Rachel is upright and resilient – a pioneer. She is also beautiful, loving, very feminine and sensual, as was her Biblical namesake.³²

David is Rachel's male companion on the one hand, and a young King David on the other. Along with his physical description, Wronsky immediately explains that this character belongs to a tired ancient race, but that he is also a modern offshoot, already playing a role in shaping the future of his people. We must also consider the expressions "destined" and "sublime future". "Destined" perhaps hints at a role that is beyond his own personal choice, moving the people to the future, which is not only normal but also the fulfillment of a "sublime future" dating back to Biblical times.

David's slim figure moved with a free and supple stride, as befitted an energetic young scion of a weary and wandering race who was resolved to play his part in opening up a brighter future for his people.³³

The two men, David and Reuben, represent the "New Jew",³⁴ the pioneer. They are physically strong, tall and upright, confident in their path and their faith. They see their mission clearly and are ready to fulfill it. We see this in the way that Wronsky describes Reuben and Ruth – Reuben as David's brother and Ruth as Rachel's twin sister.

31 p. 188

32 p. 197

33 p. 197

34 An extreme example of the concept of the New Jew is found in the writings of Max Nordau (1849-1923), who emphasized strengthening the physical ability and shape of Jews as an important aspect in their Zionist mission.

Behind them, Reuben and Ruth walked with firm, rapid strides that betokened their confidence in the future and the harmony of their aims. Reuben's gait was marked by characteristic energy, as one who knew just what he wanted to do and rejoice in his ability to do it. Ruth, quick-moving and quick-thinking, was in complete accord with him in purpose and outlook. Her heavy golden plaits swung free in the night breeze, her merry grey eyes were fixed on far distances.³⁵

The manner in which David and Ruth walk also reflect youthful vitality. David is described as a young man who is confident in his power to fulfill his mission. Ruth is described somewhat differently than Rachel: she is lighter and more cheerful. She too is very feminine, her body is also described in motion, and she too is prepared for the future and looks forward to it happily. Uprightness as a characteristic of the young Jewish pioneers reappears when the author describes Henrietta Szold:

The children she was to mother were destined to live of sever toil; no hardship would be spared them. And because it was so she must rear them as upstanding men and women who would equal to the struggle that awaited them.³⁶

Conversely, the Jews in the Old City of Jerusalem are described as wretched, ill, abandoned and neglected:

On the floor Yonah, a madwoman who had been bound to her bed for seven years because there was no room for her in the asylum, tossed in pain. The hole in the rock that was her home also housed her old mother, her husband, several small children and her oldest boy, Saul, who had been able to find work as a porter in a hotel thanks to his knowledge of languages.³⁷

The same holds for the Diasporic Jews, even in the "great city in the north":

Among the passersby were many Jews whose shoulders were bowed under the burden of the tragic destiny of their race, stricken anew by a revival of anti-Semitism in its most virulent form.³⁸

35 p. 197

36 p. 215

37 p. 251

38 p. 203

The stereotypes in the characters' descriptions are also reflected in their secondary and background qualities. Miriam is a young Jewish woman who fell in love with a non-Jew, although one that is similar to the protagonists since he also suffers from the rise of a racist government. Dallah is described as being infused with a sense of purpose, without hesitation and without doubts. These young people come to Palestine filled with fervor, and once they arrive, they are passionate about building the nation.

Dialogue

As noted, the characters do not fully develop emotionally, except for Rachel, who is more rounded and complex, as described below. Similarly, the dialogues in the novel are based primarily on declarations, ideological assertions, and statements concerning the ideal future. For example,

David turned to his friends saying, "We have met here this day to make a fresh beginning in our Land. Tomorrow we shall disperse and each of us will go to the scene of his labors; yet all of us feel that for us there can be no real separation. The Homeland encompasses us all, we are aware of its breath at every turn."³⁹

The protagonists are highly motivated by their ideology. For them, there seems to be little difference between the personal, interpersonal and ideological. Their dialogues reflect this, as evident in another example:

The sun sank slowly into the blue waves. The stars shone in the southern heavens with a brilliance our friends had never before seen. Rachel and David leaned over the ship's rail, gazing up into the radiant night skies. "There", cried Rachel, pointing to a southern constellation, "is the Archer, who points the way we must take. Following in the course fixed for him, he moves unerringly forward his goal. It is an omen for us: Having set out our predestined course, we shall proceed unerringly to our own goal."⁴⁰

The situation described above can lend itself to a romantic interpretation. Instead, Wronsky decides to emphasize the ideological aspect.

The dialogues serve to voice attitudes, to reinforce the commitment to the cause. It seems that dealing with content relating to the national mission

39 p. 218

40 p. 210

is an integral part of the protagonists' personal world. Even when the dialogue centers on emotional or interpersonal topics, it is also connected to the same ideological mission.

Landscape: Eretz Israel versus the "City to the North"

The book includes numerous descriptions of the Land of Israel – its landscape, cities, kibbutzim and other settlements. The descriptions are alive, suffused with the enthusiasm surrounding the process of redeeming and developing it.

Flower-decked tables were set out with the choicest produce of the land – pitchers of milk and jars of honey, great bowls of crimson tomatoes and tender green cucumbers, black olives and white leeks, grey bread and yellow butter, white eggs and golden oranges.⁴¹

The book includes many descriptions of things that are seen through the eyes of the main characters:

As they walked down to the city, the sea was always before them. On the opposite shore lay the old Crusaders' town. Sailboats bobbed up and down on the surging breakers. On the eastern shore of the bay gleamed the vast silvery tanks to which oil was piped from the wail of the neighboring country.⁴²

In contrast with the light blue color of the country, the descriptions of "the big city of the north" are filled with grey:

The buses turned out of the gray street into a narrow thoroughfare through which slowly moved a stream of metropolitan traffic.⁴³

Perhaps this reflects the experience of a woman coming from Europe where the light is much less bright. This may also signify the desire to break free of the crowded European city and into the bright sunshine of Palestine. This is reflected, for example, in the way the orphanage is referred to as "the Gray House".⁴⁴ We can see the contrast between "gray" and "blue" already at the beginning of the first chapter:

41 p. 216

42 p. 216

43 p. 203

44 p. 188

At long last, Rachel came downstairs to the assembly hall. The children looked up as she entered. So here she was, come to help them with decoration for the farewell celebration before she herself left them. And what a celebration it was going to be! [...] The next morning a group of boys and girls from the Gray House in the little street of the great stone metropolis would leave the northern realm for the land of their fathers, a little land that lay between three continents beside a blue sea.⁴⁵

The greyness is present in the visions of the city to the north; for example, at the Jewish cemetery:

[A]nd then led the way into the grove where the tombstones gleamed in the silvery air on the autumn night.⁴⁶

Thus, from the author's perspective, there is a contrast between the land in the north and the sun-drenched Land of Israel to the south:

But tomorrow she was to leave the Gray House with their older comrades for the sunny south land, for the Land of Israel, where she would work on the soil of her ancestors that it might be restored to its ancient fertility.⁴⁷

There is a notable difference between the descriptions of the places visited by the protagonists in their travels within Palestine and descriptions of the city whose streets they wander before emigrating:

The young people made their way through dark, dank lanes, past the huge and crowded tenements of the poor, past malodorous beer cellars and reeking brandy shops, where ancient gramophones creaked out raucous music from scratched records, and vulgar voices were raised high in bickering.⁴⁸

Wronsky utilizes these descriptions to emphasize the contrasts between the realities of life in the "big city to the north" with that of the Land of Israel. The Land of Israel, which is coming back to life, is colorful, bathed in light and therefore, full of life that is valuable and significant. By comparison, the Diasporic "city of the north" is a "desert city",⁴⁹ and life

45 p. 188

46 p. 198

47 p. 188

48 p. 197

49 p. 197

there is nihilistic, miserable, grey and even corrupt. This corresponds with the Zionist outlook regarding the perverseness of the city versus the purity of agriculture and settlement.

Central Themes

Above, we have emphasized the linguistic and stylistic aspects of the novel. Through these, we can now begin to characterize Wronsky's objectives in writing the novel. We shall now focus on central themes that shed light the way Wronsky interweaves her ideologies, opinions, professional and personal choices.

Helping the Needy, Heroism and Sacrifice: Rachel

Rachel is the main protagonist. She is the only character in this novel who undergoes a major internal development and conflict, leading her to dramatic decisions. Rachel exemplifies the heroism and sacrifice that Wronsky attaches to helping the needy. For the author, this mission is as important to the success of Zionism as all the other pioneering achievements.

At the start of the novel, Rachel is described as someone who is enthusiastic about immigration to Palestine, just like the other pioneers. However, after her first year in Palestine, during which she helps new immigrant children with their absorption, Rachel apparently makes an unusual decision: She resolves to give up on the heroic act of building Hanita – which represents the very essence of fulfillment through the construction of “tower and stockade” settlements. She rejects, at this point in time, a full family life with David in order to help her troubled Jewish brethren in the Diaspora. Rachel does not make this decision easily, but rather after great deliberation:

“With all my heart, I welcome your decision”, replied Rachel, leaning against her husband's shoulder, “for your choice is right and good. There, in our mountain nest, we shall achieve what we longed for when we were still in Exile, and what we have waited for so impatiently ever since setting foot in the Land. But you will not misunderstand me, my dearest, when I tell you that I shall not go up to Hanita with you [...]. I have not reached this decision without a severe struggle with myself. I was indescribably happy when we came to the Land together, [...] when I

was privileged to teach the children of pioneers on the shores of the magnificent lake [...]. There, for the first time, my longings were fully satisfied, for I saw that longings could be transformed into realities in the midst of our people on the Homeland soil. Yet - yet the time has not come for me to go up with you to Hanita.

The time has not come because I cannot for a moment forget our brethren who have been suffering unspeakable torments since they were banished from their homes, and are trying desperately to reach the Homeland, which is their sole refuge. Ever since I first heard of their plight, their call has rung unceasingly in my ears. [...] If in the future I am to merge my life in the life of my people, if I am to rear my children in their midst, if I am to work shoulder to shoulder with you [...] to help win through to our national goal, I must go now to our suffering brethren in the Exile. I must pass through the crucible of suffering that I may be purified. [...] If I am to take part in shaping the new life of our people here, I must be with our brethren in their sorest trials [...] which have made us a race of wanderers without a country.”⁵⁰

As far as Rachel is concerned, her return to the Diaspora is not just a physical one, but also a return through identification and willingness to get close once again to the Diaspora Jew – who is not the proud and upright Zionist Jew. This is a spiritual effort demanding a tremendous concession. We might even say that she has chosen to abandon the building of heaven in favor of a return to hell:

“But I do know that I must go to our people in their hour of sorest need, that with them I must feel the age-old tragedy of the Jew. I must be able to understand the frame of mind of the refugees who came to us on the 'hell ships' and share all their sufferings. I must seek out our people where the woes of the Exile mount to their highest pitch, so that I may understand both their weakness and their latent strength.”⁵¹

David has a difficult time accepting Rachel's decision. From what he says, it appears that she is in the early stages of pregnancy, but he understands that he cannot prevent her from going back:

“It is most difficult, my Rachel, for me to agree to this decision of yours and to part from you just at the moment we had planned to make our

50 p. 247

51 p. 247

new home together, just when our first child is growing under your heart. Yet your resolve is too lofty and your love for our people too deep for me to discuss you.”⁵²

Further strengthening her will to travel back to the Diaspora is a visit to Jerusalem and Bethlehem where she draws strength from Rachel the Matriarch:

“Let us go, also to Bethlehem, the birthplace of your namesake, King David, and pay our respects to the tomb of Mother Rachel. There I shall pray and there strength will be given to me to carry out my resolve.”⁵³

Dalliah is also an inspiration for Rachel. The encounter with Dalliah, who is unprepared to give up on her mission to save the children of the Old City in order to settle the Galilee, helps legitimize the importance of helping Jews who are not necessarily pioneers, “lowly” members of the Old Yishuv, religious immigrants, and those who have remained in the Diaspora.

The visit to the Jews in the Old City of Jerusalem only strengthens Rachel’s resolve.⁵⁴ But Rachel does not deny the suffering that her journey will entail and she contemplates this as she boards the ship in Haifa.⁵⁵ She does not act out of the enthusiastic pathos that Wronsky uses to describe the journey of David, Reuben and Ruth. Nor is she emphatic and decisive like Dalliah, who is completely devoted to helping the poor in the Old City. She understands that she must try to connect with the Jews on the ships. Wronsky describes in detail Rachel’s harrowing journey from Haifa, via Istanbul and Romania, to the Danube in Hungary, where she boards a wretched freighter with some 250 refugees who are completely alienated from the world, with no one willing to take them in. Wronsky gives a detailed account of Rachel’s entire voyage. From this ship, she leaves for a boat with a small group of refugees who have been given British immigration certificates allowing them to enter Palestine, and then begins a long overland journey through Greece’s rocky terrain to one of the port cities where an escort awaits them to take them to a ship sailing to Palestine. The conditions on board are harsh: Jews from different places speaking different languages are thrown together in very crowded spaces, with poor sanitation and scant food. Still, babies are being born and Rachel is recruited to

52 pp. 247f

53 p. 248

54 p. 253

55 p. 255

assist the doctor. By writing detailed description of this physically and emotionally trying journey, Wronsky reinforces Rachel's heroic decision.

Rachel has a meaningful encounter with Maria (Miriam), a 17-year-old girl who ran away from Hungary after she became pregnant with her non-Jewish boyfriend. Their relationship endangered him in the wake of the rise of a racist government in his homeland. Rachel convinces Miriam to return to her people and her homeland – the Land of Israel. Note that this dialogue is among the only ones in the book that contains personal discourse, although it naturally also serves as a statement on the value of living in the homeland.

“I shall help you,” Rachel assured her. “You shall come with me. I too am soon to become a mother. My husband and I are settling on the land. Our life will be hard and we shall have no superfluities; but we shall have a roof over our heads, and land and farm implements will be given us by the Jewish funds. You will join our new settlement. We shall be there together when our hour comes.”⁵⁶

Indeed, later on there is something gentle in this feminine bonding:

The girl's sad eyes sparkled with a gleam of hope as she laid her head wearily in Rachel's lap. A current of fresh life passed between the two young women who were bringing their children to be born in the Homeland.⁵⁷

When the ship arrives at the shores of Palestine, the author adds to Rachel's heroism by presenting her as being among the last to go ashore: “It took all her energy, in her condition, to swim through the breakers and drag Maria along beside her”.⁵⁸ Even then she does not forget her duty and gives Yocheved, the communal worker, information about each one of the refugees and how they should be helped.

Rachel completes a full circle. Her odyssey starts from the Diaspora to the Land of Israel, and then she returns to the Diaspora in order to bring her fellow Jews to the homeland. Her sacrifice is so great that she ultimately places her duty above her own personal needs, and even those of her unborn child. When the refugees reach Palestine, she is the last to disembark, swims to shore and collapses. Nevertheless, even though

⁵⁶ p. 259

⁵⁷ p. 259

⁵⁸ p. 261

she knows that David is busy with building Hanita, a task that must be completed within 24 hours,⁵⁹ and one both consider sacred, she does not give up on his presence at the birth of their child. In order to be with him she makes the strenuous trip to Hanita.

Rachel's sacrifice is heroic also because she loves children, is devoted to them and sensitive to their needs. We can see this, for example, in the way she leaves individual gifts for each child at the Gray House before leaving for Palestine.⁶⁰ Ultimately, and tragically, Rachel does not fulfill her own motherhood, a sacrifice further discussed in the section on spiritual motherhood. Like Rachel the Matriarch, who did not survive her journey and died while giving birth to her second son, Benjamin, Wronsky's Rachel also died after giving birth to Yiffrach. As his name attests, Yiffrach symbolizes the promise for the successful flourishing of the Yishuv. That motif can be seen in the last chapter of the novel.

Rachel's story contains drama and conflict. There is a conflict between her loyalty to her partner and her loyalty to her people. This is related to a conflict of loyalties between the mission of building the nation and the mission of helping Jews in the Diaspora. The conflict between 'here' and 'there'; between the 'new world' and the 'old'; a place of 'building' and a place where destruction and annihilation are starting to take place. Moreover, Rachel – for whom motherhood is so important – endangers her unborn child during this journey. However, it is not just her own child that is placed in danger, rather it is the child that she shares with David, and another child to be added to the reborn Jewish people. Wronsky does not judge her for the fact that even while pregnant she decides to embark on such a difficult journey. Rachel's sacrifice is very meaningful to Wronsky. We shall discuss it in detail in the Epilogue.

Relationships

The concept of relationships in the novel is not necessarily a conservative one. This is already apparent in the choice of how to refer to romantic partners. In the Hebrew translation, throughout the book, the partner is referred to as "companion" or "childhood friend" and not as "husband".

59 See https://en.m.wikipedia.org/wiki/Tower_and_Stockade and <https://www.historycentral.com/Israel/1938HomaUMigdal.html>.

60 p. 189

In the English version this is less pronounced but resembles the Hebrew version:⁶¹

Rachel walked beside him at the head of the procession.⁶²

With his rhythmical tread mingled the swinging steps of his friend Rachel.⁶³

Under her crown of black hair, Rachel's gentle features were radiant with the light of devotion to the playfellow of her childhood, whom she took now for her wedded mate.⁶⁴

The women's sexuality and sensuality are explicit. Moreover, in the book Wronsky deals with women's ability to pursue a free and independent life.

Thus, in their year of *hachshara* (group preparations for settlement), when Reuben is supposed to go to the Jezreel Valley and Ruth is expected to stay with the children in the children's home on Mt. Carmel, Reuben says that they will meet on holidays. Then Reuben adds,

"I hope, when we two, united for life, shall take part in founding a settlement of our own, where we shall till the land and rear a new generation of Jewish children for the Homeland."⁶⁵

Ruth is not afraid of this separation. On the contrary, she is grateful to Reuben for worrying about her and protecting her from the threat of "murderous bandits", and says that they can never be separated so long as they are alive, and that the *hachshara* year will strengthen the bond between them even if they do not work in the same area. She adds:

"Yet dear Reuben, let us leave ourselves this year free to live as our own natures dictate without ties or promises, each of us going his own way. Then, later, we can decide whether it would indeed be well for us to unite our lives. Do let us have this year of freedom, dear Reuben!"⁶⁶

61 The term "husband" is not used in the Hebrew version. In the English translation this term is used in some places. The term for wife in the Hebrew version is *ra'aya*, which is much more poetic and has connotation of companionship.

62 p. 191

63 p. 197

64 p. 201

65 p. 221

66 p. 221

Reuben agrees and emphasizes the value of a union based on freedom:

“Be it as you wish, my Ruth! But I agree with a heavy heart. [...] But I know that our union will be all the more joyous if one day you hold out your hand to me of your own free will. Then we shall be bound all the more closely to one another, as we go up side by side to settle on our land in the mountains of Galilee. Peace with you, my Ruth, in the days of our separation at the beginning of our life in the Homeland!”⁶⁷

With regard to Rachel and David, the picture is even more complicated. The elderly rabbi weds them in a religious ceremony at the gates of the Jewish cemetery “in the great city in the north”.⁶⁸ At any event, when they reach Palestine, they are already legally married. Their relationship is empowered as they immigrate to Palestine. Thus, when the ship approaches the Haifa port,

Hand in hand David and Rachel stood beside the ship’s rail. Never had their love been so close, pure, and radiant as in the moments when they waited together for their first sight of the Homeland. David slid his arm softly around his wife’s waist.⁶⁹

However, upon their arrival, David proceeds to the settlement and Rachel remains with the children. Moreover, as we discussed above, one year later when David wants Rachel to come with him to establish Hanita, Rachel refuses and tells him that she intends to return to help her fellow Jews in the Diaspora. Although it is hard for David to accept this, particularly since she is already pregnant, he cannot stand in her way.

In both cases, the separation in Palestine partially derives from the *hachshara* process, where the men are sent to work in agriculture and the women work as teachers or caring for immigrant children. However, it is also an independent choice by the women: Ruth, because of her desire to live a free life, and Rachel because her sense of obligation overcomes her yearning to realize her relationship with David.

Given the physical aspect of their love, that is evident from the beginning of the novel, and given the fact that both women become pregnant, it appears that Wronsky does not hold conservative attitudes regarding

67 p. 221

68 p. 200. As further discussed below, it was customary to conduct the marriage ceremony for a pair of orphans in a cemetery in order to save the community from disaster.

69 p. 213

sexual relations. Two values are more important to Wronsky than intimate relationships: freedom and realizing the mission to save the Jewish people so that the nation can return to its homeland. The combination of these two values can be found in Rachel's influence on Miriam. Rachel meets Miriam on the shaky immigrant boat. Miriam became pregnant following a relationship with a non-Jew. Wronsky does not judge Miriam for her relationship with a non-Jew, but Rachel suggests that she return to her people and immigrate to Palestine, since only there will she be able to live a free and independent life as a Jew.

Several other interpersonal relationships are described in the novel, either short- or long-term. It is clear, in any case, that significant as they might be, relationships are secondary to the protagonists' mission.

Spiritual Motherhood

As previously stated, the women in this book are described as strong and powerful. Nonetheless, their roles are still traditional albeit not necessarily familial. Female roles are harnessed to the good of the entire nation. An example is the statement made by the rabbi's son who hosts them in Italy:

“Rachel and Ruth, too impressed him deeply [...] Yet I admit that it is only after meeting these two that I realize the true role of womanhood in the life of society and of the nation.”⁷⁰

This is evident primarily in the roles of the women caring for the children in the Gray House; for example:

Their maternal love had endowed the children with strength for the pioneering tasks that await them in the Land of Israel.⁷¹

Beracha knew and loved each and all of them and had brought them up carefully for pioneering in the Homeland.⁷²

Later on, when describing Henrietta Szold, the “mother of the Yishuv”,⁷³ who was waiting at the port for the children, Wronsky writes:

70 p. 207

71 p. 191

72 p. 192

73 Henrietta Szold never married and did not have children of her own.

The children she was to mother were destined to lives of severe toil; no hardships would be spared them. And because it was so, she must rear them as upstanding men and women who would be equal to the struggle that awaited them. In that moment she felt within her an upsurge of the primordial maternal strength that is given the women of Israel, the strength that enables them to clear all stumbling blocks from their path, the strength that shapes and forms all things. Overwhelmed by the weight of her responsibility, she closed her eyes and prayed silently: "Thou O Lord God of Israel, didst lay this task upon me. Give me of Thy strength that I may worthily perform it!"⁷⁴

Women's role in educating and caring for the children is deemed essential because the children are the future of the nation. Rachel states this when she is exposed to the neglect of the Jewish children in the Old City:

"How can a people which is beginning a new national life permit its young girls to be bound to dying old men? Why does it not care for and educate them as its most precious national asset?"⁷⁵

Dalliah's immediate response emphasizes the connection between the professional, personal and maternal mission and the children's fate:

"Now perhaps you will be able to understand", replied Dalliah sadly, "why I feel that I cannot accompany you to Hanita. I am attached to this place with every fiber of my being."⁷⁶

She goes on to complain that the people of the Yishuv nurture flowers donated from Holland, but the children of the Old City are not nurtured so, but

[...] are allowed to run wild in the streets instead of being turned loose in the fields and meadows to grow up strong and healthy in body and mind.⁷⁷

Dalliah is disappointed. She also came from the great city in the north where she learned how to care for her people in order to live in the village and learn how to nurture and support the children. However, in the Old City she encounters a different reality. The public is indifferent to the

74 p. 215

75 p. 252

76 p. 252

77 p. 252

children living there, which infuriates her. And since she is alone in this campaign, the mission of caring for these children falls to her. She feels satisfied in spite of the obstacles when she manages to enroll several children each year into the youth village at the foot of Mt. Carmel. Although her strength is dwindling, she is convinced that in “this war I am fighting for the treasure of our nation, for our children”. She will not let go:

“Here I shall stay, and here I shall work until the last child has been taken out of the stone caves, until the last boy has been taught a trade, until the last mother has been helped in her hour of sore need!”⁷⁸

This would suggest that although Dallah’s mission is to help the weak and vulnerable in the Old City, she feels that saving children is of particular importance. The statement that emerges here is that just as one can cultivate the land and nurture the flower, in truly parallel fashion one must care for the children, young saplings who will grow to become the future generation of the nation. Hence, the utmost importance of the extended maternal role becomes evident.

Alongside this sentiment, Wronsky warns against a situation where there is no role for women in society. She places this message into the mouth of a young woman from Ben Shemen in a conversation that takes place after the youth present a play on the Biblical story of Rachel and Leah.

“You are right, Reuben,” interposed demure Deborah of Benshemen, “in demanding that each of us decide for himself what place he can best fill in the community. Yet the legend of Jacob’s blessings does not convey, as far as I can see, any message to the women of Israel. On his deathbed the father allotted each of his sons a place in the community, but not a word did he say about the women of his family. And because he assigned no place in the community to his only daughter, Dinah,⁷⁹ a kindred people was massacred for his neglect. Yet the Bible tells us about many women who [...] made a place for herself in the life of her people and served it well.”⁸⁰

Despite the fact that Deborah continues to describe the various strengths and actions of women in the Bible, and even though she speaks of the com-

78 p. 253

79 The biblical Dinah was raped by the leader of Shechem (Nablus), a gentile, and her brothers revenged it by killing all the city’s male inhabitants (see Genesis 34).

80 p. 240

mon objective of “working to build our land together with our brothers, to become one nation”,⁸¹ ultimately, she returns to the role of children’s education:

For we aim to become a united people and a united community, bringing new life into the community and bringing up our children to serve their people.⁸²

It would seem, therefore, that Wronsky views women as a significant, but ultimately traditional force in the Zionist mission. Even when she describes the settling of Hanita, Ruth serves as a nurse, as in addition to childrearing, women’s roles include helping the weak and needy.

It appears that Wronsky attributes to the women an interpersonal capacity for empathy. Rachel’s way of helping her people in the Diaspora is to listen and participate in their suffering. This ability is suited to the traditional gender perception of women and supports their capability to fulfill their roles in the framework of the Zionist enterprise.

Wronsky’s concept of motherhood can also be understood against the background of how motherhood was perceived among social workers in the Yishuv (Halpern 2019). On the one hand, efforts to fall into line with the Yishuv leadership compelled them to adopt the gender norms prevalent at that time (Melman 1997; Margalit-Stern 2006; Rosenberg-Friedman 2008). On the other hand, many educated women chose career over family life, particularly among the first generation of social workers (Walkowitz 1999). Was this free choice, or was this acceptance of the social order?

This can be seen as part of what was known as *geistige Mütterlichkeit* (“spiritual motherhood”) in Germany, which praised the devotion to making an impact on society at the expense of biological motherhood (Maurer 2004). The designation of social work as a women’s profession, however, turned out to be a trap. Women were defined by their role as passionate human beings and therefore excluded from other professions and from playing a decisive role as leaders in the emerging welfare state. Despite tremendous changes in gender relations, the ongoing male hegemony led Alice Salomon to establish the German Academy for Social and Pedagogical Women’s Work in 1925, where Wronsky taught. This is considered, paradoxically, as breaking gender boundaries as well as aligning with patriarchal

81 p. 240

82 p. 240

norms during that time and place, which did not allow women to have a career as well as a family.

In the 1920s, social work was already a well-developed profession in some Western countries. Special schools trained women to become social workers, mostly as part of the nation state's welfare system. These women identified themselves as part of the national establishment but were also affiliated with feminist movements. During this time, the concept of motherhood in relation to social work has fundamentally changed. The idea of women devoting their life – and not only their youth – to professional social work has been normalized. At the same time, the cultural value of biological motherhood increased again in the context of nationalist movements, forcing women back into traditional female roles. Thus, spiritual motherhood entailed many conflicts for women social workers at that time.

Transnational Transfer of Social Work and Pedagogy from Germany

Beside Wronsky's focus on Zionism and social work, the novel also articulates the rich German and German-Jewish heritage that Wronsky and others brought with them to Palestine. Some studies (e.g. Gelber 1990; Golan 2002) underscore the dominance of the German social work tradition of the time in the Yishuv, as well as the influence of socialist attitudes from Eastern Europe on the Yishuv's social policy (Rosenfeld 1995). However, very few studies (Gal; Ajzenstadt 2015; Gal; Köngeter 2016) have critically examined the German influences on local practices, and the cultural, ethnic, and gender tensions involved. These studies argue that German-trained social workers in Palestine had a pedagogical-paternalistic approach and less of a case work orientation. However, in the novel Wronsky clearly reveals a humanistic approach, perhaps inspired by Alice Salomon. From early stages Wronsky advocated for "individualistic" approach to help: "a systematic provision of welfare a personal attention for a single individual in need supported by empathy and understanding".⁸³

For example, there are several places where a psychoanalytic approach is practiced. The unique therapeutic approach of *Ahawah* Home and Siddy Wronsky's own professional approach were also inspired by contemporary psychoanalytic theories, especially that of Siegfried Bernfeld, who sought to create a feeling of home and family within the institute (Bargur 2013), as seen in the novel:

83 see Konrad (2022: 61)

The devoted committee of women who had sponsored the Gray House from its first day had done their utmost to equip the youthful vanguard of their people with the best of everything needful for their new life in the Land of Israel. For twelve years [...] these kindly women had dedicated themselves heart and soul to the welfare of their wards. When the children first came to them the horrors they had seen were still reflected in their eyes: brutal murders and the burning of houses that had robbed them of parents and homes. [...] Only very gradually, after the women had made them feel at home in the Gray House had the rigid barrier of the children's reserve been broken down.⁸⁴

Additionally, Wronsky was preoccupied by ideas of social justice, also inspired by Salomon and other social work founders who viewed social work as a profession of both welfare and social critique. They committed themselves deeply to international collaboration and promoted the translation of several approaches and methods from US-based social work, driven mainly by several social reform movements (Wieler 2009; Feustel 2006; Schüler 2004). Framed by various approaches to social reform, a range of innovative theories, methods and practices of social work emerged, which were directly connected with the development of the profession and were adapted and further developed by pioneers of social work around the globe (Gal et al. 2021; Gross 2009; Kirk; Reid 2002; Harkavy; Puckett 1994).

In the German context, the Settlement House Movement and the Charity Organization Movement (COS) were most significant in influencing the development of casework and community work methods, together with various research approaches (Mazursky; Lau 2020). However, while Salomon, like the mainstream of bourgeois and feminist social reform protagonists, preferred to orient herself toward reform movements that promoted Western values, during the 1920s Wronsky began to increasingly incorporate approaches that aimed to form a tradition-based, modern Jewish identity, drawing on knowledge and practices from East European Jewry.⁸⁵ This included, for example, Wronsky's involvement in the Jewish settlement movement in Berlin, from which, under the leadership of Siegfried Lehmann, the Jewish *Volksheim* in Berlin's *Scheunenviertel* emerged (Haustein; Waller 2009).

84 p. 191

85 Wronsky was influenced by US-American streams of social work, according to Mary Richmond and the COS, as indicated by books found in her private library such as *The Art of Helping* (1930) by Ellen and Geer Windon (available from the authors).

Additionally, social work in Germany advocated *Sozialpolitik*, the involvement of state institutions in the psychological, medical, and socio-economic aspects of the community, instructing the individual how to lead a productive life for the sake of the collective (Crew 1998). Wronsky advocated “a synthesis of social politics and individual care” (1935, p. 1), stating that “existing and well-developed strengths could be lost or go awry due to negative influences in working conditions and a bad life” (ibid., p. 4).

Wronsky’s political and economic perspective regarding the social work profession is well emphasized in the novel. First, when meeting the workers that Ruth treated in the Gray city, she shows empathy towards the working class:

Silently Ruth bade farewell to the people in the crowded little flats whom she had visited so often as a welfare worker. Many a one there had she helped and comforted and encouraged in his hour of need.⁸⁶

On her way to the Holy Land, Ruth meets a stranger on the ship who embodies the antithesis of her socialist approach and her aim of forming a new Jewish identity by adopting and transforming traditional Jewish values, as the Jewish *Volksheim* aimed.

“What can a little group like yours,” he asked, “without experience of work on the land and without backing from the great world of commerce and finance, expect to accomplish? [...] Come with me, help me with my plans for exploiting the oil of Palestine for the whole world.” [...] Ruth shook her head gently, “I thank you, sir, for your good opinion of me; but you offer a kind of life I do not want. You believe that we should serve the interests of other nations for our own profit. Your plans embrace the whole world. But we [...] mean to serve our own nation. [...] Only by work on the land shall we be able to receive the ancient Jewish culture in a modern form.”⁸⁷

In that regard, a major conflict was also transferred from Germany: the duality rooted in Jewish welfare systems in Germany, where social workers were influenced by the *Sozialpolitik* idea, but vacillated between Salomon’s pacifist-universal doctrine and the particular group interest of the Jews. For many, Hitler’s rise to power put an end to that conflict as it highlighted the

86 p. 197

87 p. 209

urgent need to help Jews above all, and to espouse Zionism as an escape from a continent that had turned its back on universalism (Halpern 2018).

This movement raised new conflicts and contradictions, however. In addition to the conflict already described between the progressive image of social workers developed in the former homeland and their perception as old-fashioned and hierarchy-driven in the new country, the contradictions of the transfer of methods and institutions of Western social work came to the fore. Thus, in the context of social work with so-called Oriental Jews as clients, processes of Othering emerged that were clearly rooted in the social workers' White and Western socialization (Schmitz et al. 2019). Although these are not directly evident in the novel, they are echoed in descriptions of the Arab population, which will be analyzed next.

Attitudes, Images, and Conflicts

The Arab Population

In the introduction, when Wronsky describes the Land of Israel, it is “desolate”, apparently empty, because it is empty of the Jewish people who were exiled.⁸⁸

Through long ages the land lay solitary and forsaken, arid and untilled, without orchards or cornlands. Not a sign of life was to be seen on its highways or in its habitations. Ever it waited in the solemn silence of its mountain tops, in the depth of its lakes, in the breadth of its plains. For the return of its own people, it waited, for the people that had been banished from its fields for two thousand years, exiled by force of its destiny, driven hither and thither over the face of the whole earth.⁸⁹

However, in the opening chapter of the novel, where Wronsky describes the Land of Israel, except in connection with Jaffa, she does not relate to the fact that for two thousand years different groups from various nationalities lived in the land. Moreover, the characterization of the land as a “wilderness” is inconsistent with the reality of that period. Thus she

88 For a similar description of Palestine see the testimony of Maeir Karpf in Bargur (2013).

89 p. 185

uncritically adopts the Zionist precept of “a land without a people – for a people without a land”.⁹⁰

The protagonists meet the diverse population of Palestine for the first time as they approach the Haifa port. They look out at Haifa and Acre, at the Arab houses; they also observe the faces of the people in Haifa, “Jewish and Arab faces”. They also begin to see donkeys and camels.⁹¹ But immediately afterward, Wronsky moves to a favorable description of Henrietta Szold who is waiting at the port for the immigrant children.⁹²

After placing the children in the home on Mt. Carmel, the protagonists sit at night at the edge of the forest, “whence they could overlook the bay shore, which lay bare and deserted, awaiting the redemption by the work of eager hands”.⁹³

Afterwards, during their trip to the Galilee,

The young couple rambled down through the Arab quarter with its closely barred houses and courtyards, from which men in flowing robes were starting out for their day’s work. And now their way led through the old town with the picturesque Jewish and Arab markets where the bright fruits of the land were displayed, and then along the harbor road on which heavy lorries speeded to meet the incoming ships.⁹⁴

While traveling in the Galilee, Wronsky describes the sights seen from the car. Besides Nazareth, no Arab villages are mentioned. Everything that is described from Haifa to Kibbutz Degania near the Sea of Galilee are Jewish settlements. However, when Rachel travels to visit her friend at the Meir Shfeya Youth Village, she nevertheless, sees “Arab shepherds leading their flocks to pasture and Arab peasants working in the fields”.⁹⁵ But immediately in the next sentence, we read: “Merry youngsters from Meir Shefeye were on their way to the village on some errands of their town”.⁹⁶ Again, it would seem that the author needs to immediately balance the sight of the Arabs with the sight of Jews.

90 A statement attributed to British Zionist Israel Zangwill.

91 p. 213

92 pp. 213-217

93 p. 218

94 p. 223

95 p. 227

96 p. 227

Yet Wronsky tries to show that there is also hope for coexistence:

The young people were ranged on the stone benches of the open-air theater beside teachers, laborers, officials, relatives, friends of Benshemen village, and guests from the neighboring Arab villages.⁹⁷

At the Ben Shemen Youth Holiday, Yossef, the oldest pupil, delivers a speech and thanks the Arabs for participating in the celebrations:

This afternoon we welcome Arab friends from neighboring villages, Persian and Yemenites, Russians and Poles, Norwegians and Swiss, Scots and Netherlanders.⁹⁸

Note that in the Hebrew version, the end of the address emphasizes that the guest came to participate in the youth celebration in Ben Shemen, as a symbol of the youth being part of the nation. However, the English version ends in a universal message: "To all of them we extend our warmest thanks for having come to us to promote mutual understanding through the poetry of motion".⁹⁹

On their way to Jerusalem, before Rachel sails back to the Diaspora, they take a bus in Tel Aviv, "the only Jewish city in the world".¹⁰⁰ But their way passes through Jaffa:

[T]he bus wended its way, skirting the Arab city of Jaffa with its lovely minarets and great domed mosques. Between the two sister-cities no dividing line could be discerned. Beyond in the open country, the travelers passed Arab and Jewish orange groves behind prickly cactus hedges through which could be seen golden fruit hanging against a background of dark foliage.¹⁰¹

Here, as well, we see the description of the shared existence between Arabs and Jews side by side, to the extent that it is impossible to point out the boundary between the Jewish city and the Arab one, and between the Jewish orchards and Arab orchards. Later, Wronsky describes the Arabs that are seen along the way:

97 p. 237 (in the Hebrew version p. H-45).

98 p. 244

99 p. 244

100 p. 248

101 p. 248

All along the road, pedestrians were seen: Arabs in picturesque costumes striding along with free and dignified steps, peasant women bearing great trays of fruit on their heads: shepherds driving flocks of sheep and goats before them.¹⁰²

When they arrive at the Jaffa Gate in Jerusalem, their impressions are as follows:

Arab beggars lay on the ground whining for alms. Among the passersby were brisk Arab merchants in red turbans, Bedouin in white robes, rich peasants whose kuffiyes were bound around their heads with heavy golden cords, peasant women carrying great baskets and trays on their heads as they moved along with stately swaying gait.¹⁰³

Later on, they

walked on through the marketplace, where Arabs in bright cloaks led their heavily laden asses with loud shouts through narrow lanes pervaded with the odor of fresh spices. In the immaculately clean shops, meat and bread, fruit and spices, clothing and shoes, rugs and jewelry were heaped up in lavish profusion to attract the passing multitude.¹⁰⁴

The description of the Arab population is romantic and even Orientalist. It develops through several stages. In the introduction, as we have seen, Wronsky totally ignores them. Throughout the book they are depicted as part of the social and human fabric of the land. However, in the final chapters, they are described as enemies.

“Everywhere among these rocks and bushes lurk enemies who are resolved to deter us from our undertaking. We shall have to struggle unrelentingly with the bandits who lie in wait. From our watch-tower we shall have to be on the lookout night and day so that no harm may come to our children and our homesteads.”¹⁰⁵

They shoot at Reuben following his arrival in Hanita:

Sudden shots broke the silence of the night. The new settlement was attacked at the very moment when its first children came into the world.

102 p. 248

103 p. 250

104 p. 250

105 p. 264

Ruth dwelt anxiously on Reuben, who was in charge of the defense. The shooting died down gradually and cries were heard in the distance. In that moment Ruth knew in her heart that the hardly won Homeland had taken a new sacrifice in the person of Reuben, the father of her unborn child.¹⁰⁶

However, even at the end of the book, Wronsky leaves a small opening for the possibility of future coexistence. The last chapter describes a thriving Hanita after four years' time. David plows his field while, deep in thought, he recalls everything that has happened to him, to the other protagonists and to the kibbutz. The chapter includes descriptions of the agricultural, economic and cultural development of the Yishuv, along with recollections of people who have been killed by Arabs over the years. Nevertheless, Wronsky still believes in working together with the Arabs in the region. David reminisces on the time that passed and remembers how, when they moved to their permanent housing, they met their Arab neighbors. He thinks of them not necessarily as enemies but rather as having similar hardships:

It was there they had first met some of their Arab neighbors and the fact that both tilled the stony soil of the mountains had created ties of friendship between the neighbors.¹⁰⁷

It appears that, if the introduction deals with the Land of Israel as a fantastic space completely devoid of non-Jews, when Wronsky is exposed to the reality of Palestine through the protagonists' eyes, she can no longer ignore the Arabs living there. Still, she describes them from a distance, in Orientalist, if not colonialist, terms. Regarding the nature of the relationship with them, we can see a movement between entertaining the possibility of living and perhaps even working together with them, and their description as cruel enemies who come to sabotage the settlement enterprise. It is not clear whether Wronsky comes to any decision between the two options. Perhaps, in light of her description of the encounter between Hanita's residents and their Arab neighbors, Wronsky finds it hard to abandon her aspiration for some possibility of a positive connection between the indigenous Arabs and the Jewish pioneers. Moreover, this ambivalence is related to Wronsky's professional activity, as together with being a devout Zionist, she was involved in an interreligious (Muslim, Christian and Jew-

106 p. 266

107 p. 271

ish) committee on social affairs for the British Mandate government, as well as initiating professional trips to Egypt and Lebanon in order to learn from their social work schools there (Halpern 2019).

Immigration to Palestine as a Response to Anti-Semitism

For Siddy Wronsky, immigration to Palestine by Zionist pioneers was aimed at redeeming the land from its desolation, but it also had another purpose: alleviating the suffering of Jews in the Diaspora, and in Europe during the 1930s in particular. This notion is reflected throughout the book. We will demonstrate it using the pivotal event of David and Rachel's wedding near the old Jewish cemetery in the "great city to the north", on the evening before they left for Palestine.

Hand in hand they walked back through the aisles of the dead to the chapel, where candles had been lighted before the ark. There the aged rabbi awaited David and Rachel, that he might unite them for life on the eve of their departure for the Land of Israel. Ruth and Reuben held the wedding canopy aloft over the heads of the bridegroom and bride. Under her crown of black hair Rachel's gentle feature were radiant with the light of devotion to the playfellow of her childhood, whom she now took for her wedded mate. Taking her right hand in this, David placed the ring on her finger and recited the ancient, moving formula: "Behold, thou art consecrated to me by the law of Moses and Israel!" The venerable rabbi took the right hands of the bridal pair between his palms and gave them his blessing: "Give yourselves to one another, my children! Be fruitful, multiply, and rear a generation of free Jews in the Land of Israel!"¹⁰⁸

Why did the rabbi hold the wedding ceremony in the cemetery? Why not in the Gray House? To answer that question, we need to address the Jewish tradition of marrying a couple of orphans at a cemetery, in order to fend off a plague. There is quite a bit of evidence to suggest that when a plague broke out in a city the community would wed a pair of orphans at the cemetery. This was an ancient Ashkenazi tradition and examples of this can be found in East European communities. In the book *Otzar Kol Minhagei Yeshurun* [Treasury of Jewish Customs] by Avraham Eliezer Hirshowitz (1918), we find the following:

108 p.201

When a plague reached a town, a chuppah [wedding] was made between a poor orphan groom and a poor orphan bride. In the courtyard of the dead, because it was a “segulah” [ritual remedy]. [...] The mitzvah [commandment] of charity and marrying poor brides has the power of blessing with longevity [...] by arranging the marriage of a poor orphan groom and a poor orphan bride, the public gain many mitzvahs, and all the city dwellers come to share the joy of the bride and groom, and thus they forget their troubles and griefs, which is a big danger in that time [...] and the fear of death will no more face them (Hirshowitz 1917, p. 97). At the same ceremony they would bury holy books that had become worn out or damaged in the *geniza* (holy burial place of sacred books) in the cemetery.^{109 110}

Wronsky’s narrative does not describe a physical epidemic. Nevertheless, a serious and terrible trouble threatened the Jewish community, that is, anti-Semitism that was growing with the rise of Nazism.

There is evidence that this custom was upheld during the Holocaust in the ghettos, for example, when typhus broke out.¹¹¹

It would seem that Wronsky alludes to that custom, assuming that her readers are familiar with it. David and Rachel are both orphans. Holding the wedding near the cemetery suggests that it expresses the struggle with the catastrophe hovering over the Jewish people in exile. Moreover, their wedding is conducted right before immigrating to Palestine; in other words, not only is their marriage a key part of this struggle but so is their immigration. This way, Wronsky signals that young Jewish couples leaving the Diaspora to build the nation are central to combatting anti-Semitism. There is nothing left for the Jews to seek in the Diaspora, they have no future there. This is also demonstrated in the rabbi’s blessing to David and Rachel.

109 This ceremony was practiced even in 20th-century Tel Aviv. The Trumpeldor Cemetery, the oldest in Tel Aviv (est. 1902), was built in the wake of a cholera epidemic that had broken out in several cities in Palestine. As a remedy to stop the plague, torn parts of holy books were buried in a special grave and a marriage ceremony was held.

110 For more information, see <https://www.Kadisha.org>.

111 For more information, see <https://www.anumuseum.org.il>. We thank Prof. Eliyahu Schleifer for locating the sources of this custom, and Nitza Moorstein for finding the information on the Internet. At the same ceremony, parts of damaged holy books were buried. This ceremony was held for the last time in Żelechów, Poland, in the beginning of 1942, with the hope that a typhoid plague that had killed hundreds will stop. Members of the community led the couple to the *chuppah* in the cemetery, and music was played in the Ghetto.

The question whether Jews have any future in Europe is echoed in an argument on the boat between the young immigrating couples and a Jew who believes that Jews should remain in Europe and contribute to the local economy and society.¹¹² As already mentioned, Bertha Pappenheim believed that Europe was the home for Jews even after the Nazis rose to power. As evident throughout the novel, Wronsky was strongly opposed to that. The ceremony in the grave yard has a symbolic meaning to Wronsky's belief regarding the terrible future that awaits the Jews in Europe.

Indeed, during the Holocaust, Jews were deported to concentration camps in front of the Old Jewish Cemetery in Berlin. Nowadays a monument is placed there in their memory.¹¹³

Nature

The redemption of the Jewish people entails both returning to their ancient homeland and returning to life based in nature. Although Wronsky's descriptions of making the desert bloom include building cities, factories and commerce, great importance is attached to nature. As we have seen in the introduction, in Wronsky's eyes, prior to the return of the Jewish people to its land, it was like a wasteland, but when the journey back begins the descriptions of nature start to be infused with vitality. This is evident in her writing style as already analyzed. But substantially as well, nature is a major theme in the novel. We can find reference to the influence of nature on the protagonists' personal growth. David, for one, declares to his friends the night after their immigration:

The Land of Israel is too beautiful not to intoxicate us continually with its loveliness, too much part of our being not to infuse with new strength into us.¹¹⁴

The description borders on the erotic: not only is the Land of Israel so beautiful that it is intoxicating, it will infuse the protagonists with new strength. Conversely, life in the Diaspora is portrayed as grey, as opposed to the light and azure of the homeland.

Descriptions of nature tend towards the pastoral (Hunt 1992), whether it is wild or cultivated, whether in an Arab or Jewish spatial context.

112 p. 208

113 For more information, see <https://www.visitberlin.de/en/alter-judischer-friedhof-old-jewish-cemetery>.

114 p. 218

But nature's importance goes beyond beauty. Connecting with nature is essential for redeeming and cultivating the land, especially when educating children. This is apparent, for example, in the entire chapter devoted to the Festival of First Fruits, the holiday of Shavuot.

Moreover, the importance of nature in educating the future generation is discussed explicitly in the book, during Rachel's visit to Kibbutz Degania. Here she is amazed at the nature the children can see out of the school window, and tells the teacher:

"Never before [...] have I seen a school set in such magnificent natural surroundings. Reared in such an environment, a child cannot help readily absorbing all that is lofty and noble in his instruction."¹¹⁵

Then Rachel quotes at length from a booklet about the Kibbutz, concluding that:

"I have always wished [...] to come here and help to shape the characters of the children. I count myself most happy to have this task in your community."¹¹⁶

The teacher confirms her statement and explains that teaching in nature and about nature, is also valuable for opening up the child's soul to universal values as well as helping him understand his place in society and in redeeming the land.¹¹⁷

Wronsky devotes an entire subchapter to the Jewish festival of Shavuot, which is celebrated in midsummer. But Wronsky uses another term, "Festival of First Fruits" (*Bicurim*).¹¹⁸ She prefers to use the term that is more connected to the agricultural aspect of this holiday. In the subchapter, Wronsky narrates enthusiastically how the offering of first fruits is celebrated, especially by children, in an elaborate ceremony that developed with the kibbutzim.¹¹⁹ This subchapter reflects the sociopolitical campaign regarding this Jewish holiday that emerged in the Yishuv during the 1920s.¹²⁰

115 p. 226

116 p. 226

117 p. 226

118 p. 230

119 For more information on the festival in the kibbutz, see <https://en.idi.org.il/articles/6145>.

120 For more information, see <https://www.sefaria.org.il/sheets/217272?lang=he>.

To conclude, socialization of the new generation entails education regarding the importance of redeeming the land, working the soil, and enjoying nature, celebrating the offering of first fruits all combined. Such an education would not only contribute to building the country. It can build the personality of the young generation in the desired image of the pioneer.

Songs and Poems as Means of Highlighting Ideas

The book is interwoven with songs and poems. The first song in the book is found on the Table of Contents (we will discuss this particular song in detail later when addressing the significance of the book's title). The songwriters' or poets' names are not mentioned. In the English version, some of the poets' names are mentioned.

The Variety of Songs in the Novel

Wronsky quotes songs from a variety of sources:

El Artzi (to my land): Rachel writes a dedication in a book that she presents to one of the girls in the Gray House, about to immigrate to Palestine. She quotes from a poem by the poet Rachel¹²¹ in which she writes about her deep commitment to plant and renew the soil near the Jordan River.¹²²

Anu Banu Artza: While working in the Gray House, Rachel hums: "We have come to the Land / To build and to plant".¹²³ The English version is inaccurate. The second verse in the original Hebrew song should read: "To build [the land] and to build ourselves as well".¹²⁴ This emphasizes that building the homeland will help develop the personality of the New Jew, instead of the old diasporic Jew.

Hatikvah: David summons the children in the Gray House to the final meeting before the emigration:

Suddenly the notes of the flute sounded the melody of "Hatikvah", the song of hope that had been accepted as the national hymn of the Jewish

121 Rachel Bluwstein.

122 p. 189

123 p. 190

124 For more information, see <https://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=717>.

Renascence because it voiced the age-old longings of the people. At the summons light feet scudded down the stairs and along corridors, hastening from kitchen and dormitories, courtyard and the cellar.¹²⁵

By including “Hatikvah” drawing the picture of the children and staff answering the call, Wronsky tells the reader that even though the children and the staff in the Gray House are still in the Diaspora, they belong to the Zionist movement and are acquainted with what would become the national anthem.

Psalm 126: This is included in the hymns sung on the Sabbath. They express the joy of the people who returned to the Land of Israel after the Diaspora in Babylon.^{126 127}

Faust: On their emigration journey, the train stops in the

little city of Weimar, where Goethe had written his immortal ‘Faust’, in which he urged his fellowmen to return to the land [...]. Ruth, who stood looking out of the window of the coach, turned to Haim, one of the young teachers from the Gray House. “How strange,” she mused “that though it is a hundred and fifty years since the wise Goethe proclaimed that mankind could achieve true happiness only by tilling the soil, his teaching has not been taken to heart either by his own people or any other. Why has it been granted only to us, the smallest and most dispersed of the nations, to adopt his idea of a community united in fellowship by cultivation of the soil and liberating itself by so doing?”¹²⁸

Then Wronsky quotes from Faust 512. She cites five more stanzas.¹²⁹ Goethe’s verses serve as an inspiration to the group of friends about to immigrate to Palestine:

Only a people that has undergone bondage and affliction like ours can strive for happiness Goethe described: liberation of humanity by going back to the land.¹³⁰

125 p. 191

126 p. 195

127 For more information, see <https://kurzlinks.de/57ur>

128 p. 204

129 p. 204

130 p. 205

A freedom song: Identified with the Swiss struggle for independence: “Rather Death than slavery!”¹³¹

Song of the Valley: David, who hears the son of Rabbi Julius declare his loyalty to the Italian people, responds by declaring his loyalty to the Land of Israel and to its poets:

When he had finished his story, David took up his flute and played for Giulio the song of the Emek, the erstwhile swamp transformed by toil of the pioneers into fertile valleys and flourishing vineyards.^{132 133 134}

It was written in 1934 as part of the soundtrack for the film *To the New Life*, produced by Margot Klaussner in conjunction with Keren Hayesod.¹³⁵

Children’s song for the Festival of First Fruits: Written by Levin Kipnis in 1929: “Our Baskets are on our Shoulders”.¹³⁶ As already mentioned when analyzing nature in Zionist ideology, this festival had been highly significant. The song is still sung by children today.

Ode to Joy: In the last chapter, David reflects on how the kibbutz has developed and recalls how the first radio was received as a gift.¹³⁷ In the Hebrew version, a segment from Schiller’s „Ode to Joy“, from Beethoven’s Ninth Symphony, is quoted. In the English version, the stanza itself is not quoted; instead, the text reads as follows:

And what a happy day that has been when the first wireless set had come as a gift from Jerusalem. No sooner had the strain of the Ninth Symphony died away than the comrades joyously chanted.¹³⁸

David is the one who leads the singing, he starts playing the flute and the others join in.

131 p. 206

132 The songs appear in the text on the right side of the page, and are presented here as they appear in the book. Those that Wronsky placed in the middle of the page are also presented here as they appear in the original.

133 p. 206

134 The song contains four stanzas with a refrain. The words of the third stanza are: Darkness is upon Mt. Gilboa / A horse gallops from shadow to shadow / An outcry is heard / Over the fields of the Jezre’el Valley / Who fired and who fell there / Between Beit Alpha and Nahalal.

135 For more information, see <http://www.marclavry.org/2011/05/14/emek-shir-haemek-song-op-40/>.

136 p. 232

137 p. H-63 in the Hebrew version

138 p. 270

The Motto: “Sand and Stars”

We will now discuss in detail the song “Sand and Stars”, which is the motto of the novel. In the Hebrew version, on the Table of Contents page, Siddy Wronsky hints at the source of the book’s name. At the end of the page, below the title of the last chapter, which is also called “Sand and Stars”, several stanzas of a poem are quoted. In the English version, no quotation at all is included in the Table of Contents, but the poem is included in the book itself.

The title of the second subchapter of the first chapter is “Sand”. This subchapter describes how the children and four protagonists spent the evening prior to immigration to Palestine. When the couples arrive at the cemetery, they see the stars and David plays a tune on the flute, apparently the Kaddish or *El Maleh Rachamim* memorial prayer, which is sung at funerals and memorial services.¹³⁹ “After the hymn for the dead, David played the song of ‘Sand and Stars’ by a modern Jewish poet.”¹⁴⁰ This is followed by quoting the entire song:¹⁴¹

The moon shines bright,
The stars gleam white,
Night falls softly
On hill and dale

Before me lies open
The ancient Book
I read and read again
A thousand times o’er

How excellent, how sweet
The words of Holy writ!
“By Myself have I sworn it
O, my people!
Thou shalt be
As the stars of heaven
As the sand of the sea.”

Lord of the Universe:
Of the words of thine oath

139 Can be found in the *siddur* (prayer book). In the novel it is mentioned on p. 200.

140 p. 189

141 p. 199

Not one shall fail.
By thy holy will
All things are established, –
Each in its season
Each in its place.
That one already hath been fulfilled
Alas, of a certainty do I know:
We have become
As the sand of the sea –
Downtrodden under
Every man's heel!
God above, verily,
Like to sand and stones,
Are we dispersed and scattered,
Scorned and despised.
But the stars,
The bright, the gleaming stars,
The stars –
Where, O God, are the stars?

While Wronsky does not indicate who wrote the poem, our research indicates that the lines quoted are the opening stanzas of the Yiddish poem “Sand and Stars” by Shimon Frug, a Zionist poet active in Odessa at the turn of the century (1860-1919). It is a statement of defiance against God regarding the fate of the Jewish people. This defiance alludes to and diametrically contrasts with Genesis 22:17: “For surely I will bless you and surely I will multiply your offspring as the stars of the heaven and the sand upon the seashore, and your children will inherit the gate of their enemies”.

The poem depicts a Jew sitting outside at night, watching the moon and stars. He reads from the Bible about God's promise to Abraham, turns to God and says, every word of Your promises must be fulfilled, and indeed, one promise has already been fulfilled and the Jewish people is like “the sand on the shore”, because like sand, we have become worthless and everyone tramples us, but what about the stars?

This poem was set to music by Frug's contemporary, Avraham Moshe Bernstein (1866-1932), who was a cantor in the Taharat Hakodesh Synagogue in Vilna, frequented by the adherents of the Haskalah, which would be the only one in the city to survive the Holocaust. With Bernstein's

melody, the song became part of the folklore of the Zionist movement, but non-Zionist and even anti-Zionist Jews sang it as well.¹⁴²

Note that in the Hebrew version, the first stanzas are placed in the table of content below the information regarding the final chapter, which describes an optimistic future for Hanita. The stanzas quoted in the table do not reflect the fervent defiance against God that is found in the rest of the poem. However, the theme of “Sand and Stars” is interweaved in the entire book.

In the evening before their departure to Palestine, the couples watch the stars and then David pays a meaningful tribute.¹⁴³ He takes a symbolic step in reconnecting his mother with the Land of Israel by taking some soil from around her grave (the custom is usually the opposite: taking a handful of dirt from the Land of Israel to bury in a grave in the Diaspora),¹⁴⁴ and saying the following oath-like words, as if symbolically rewriting the poem.

David dug some of the earth and placed it in a small sotto sack [...]. And in his thoughts David addressed his dead mother: “This is our last visit to your grave mother dear! But our farewell does not signify a parting. Rather is it a sacred bond, a pledge for the future. This earth we take from your grave will not be scattered like the sand of the seashore. When we plough the soil of our Homeland, we shall scatter this earth from your grave in the furrows that it may mingle with our ancestral earth. No longer shall we wander aimlessly from land to land. All the toil and care you lavished on us will yield rich harvests in the fields of Eretz Israel!”. David lifted up his eyes from the grave to the heavens. “These stars, mother, that circle over your grave, will light us on our way to the Homeland. Under the southern skies, these same stars will show us the course we must steer, the work we must do, the plans we must make for our lives. Now that we are about to set out for the Land of Israel, they assure us that never again shall we be hunted from pillar to post. These very stars, mother, that shine down upon your grave here, will light us in our new life over there.”¹⁴⁵

142 We are grateful to musicologist Prof. Eliyahu Schleifer for information about the song. As a cantor, Prof. Schleifer has sung this song on various opportunities.

143 p. 199

144 See, e.g., Patai, Raphael & Bar-Itzhak, Haya (eds.) (2013): *Encyclopedia of Jewish Folklore and Traditions*. New York: Routledge.

145 p. 201

The immigration stands for the beginning of God fulfilling his promise. The nation will no longer wander like the sand, and the stars are like a lighthouse whose beacon lights the way.

The themes of “Sand and Stars” are repeated throughout the novel. Stanzas from the poem are repeated in Chapter 2, “Homeland”, in subchapter 1, entitled “Stars”. After they brought the immigrant children to the orphanage in Haifa, Rachel and David, Ruth and Reuben, were sitting one evening on Mt. Carmel leaning on one another, and David sang the song. Wronsky again quotes from the poem.¹⁴⁶

Then, when Rachel began her journey back to the Diaspora, “the ship sailed out into the dark night whose gloom was pierced only here and there by a rare star”.¹⁴⁷ And when David recalled the first *Seder* (Passover Eve meal), he remembered how they sang the ancient songs under the “starlit night”.¹⁴⁸

Thus, it appears that Wronsky refers to the poem “Sand and Stars” throughout the novel. The Diaspora is the “sand” while returning to Eretz Israel is the way to overturn the disappointment and defiance against God, and to prove that it is possible to act in a way that proves that God’s promise is indeed, being fulfilled.

Recall that Wronsky was a woman of faith. Perhaps this search for an answer to the inconsistency between God’s promise and the harsh reality of Jews in the Diaspora was an issue that Wronsky wrestled with. In any case, the poem “Sand and Stars” makes Wronsky’s choice of the book’s title, as well as the names of some of its chapters, more understandable.

To conclude, the inclusion of German poems in the book, such as the quotation from “Faust” and from “Ode to Joy”, resonates with the experience of many of the German-Jewish immigrants in the Yishuv who, on the one hand, were deeply rooted in their German identity but, on the other, sought to integrate into the new Hebrew culture and the Zionist idea. Wronsky is a classic example of this dual ambivalent identity, as elaborated in the Epilogue. Moreover, it seems that the songs included in the novel serve a dual purpose. They are both a channel for highlighting the message that Wronsky wants to emphasize, and a venue for emotional expression, which the verbal dialogues do not articulate as effectively.

146 p. 220

147 p. 255

148 p. 271

Epilogue: Multifaceted Identities – Yekke, Social Worker, Novelist

Yekke¹⁴⁹

In 1933, a wave of German and Austrian Jews began seeking refuge in Palestine. Among the first refugees were longtime Zionists, as well as Jews who did not identify themselves as such. At that period many of them were able to continue their professional career in Palestine. The plight of these Jews became particularly evident after the 1935 legislation of the Nurnberg laws, followed by the *Anschluss* and the November Pogrom (*Kristallnacht*) in 1938. As the years went by, families and individuals arrived with fewer resources and greater personal distress (Gelber 1990).

Nevertheless, on the whole, the immigrants from Germany and Austria had a much higher socioeconomic status than the Jews who had arrived in Palestine from Eastern Europe. They were also better educated. Moreover, unlike most of the East-European Jews who did not continue embracing the cultures of their countries of origin, many of the German-speaking Jews in Palestine remained faithful to German culture. This included fondness of classical music, literature, manners, strict education, well-organized daily schedules, etc. Above all, they admired the German language and went on using it. Some were critical of what they regarded as the local “Levantine” culture, or the *Ostjude* culture of the *shtetl* (the Yiddish term for small Jewish towns in Eastern Europe).

Many of the Zionists among them were particularly disappointed upon arrival. The reality in Palestine did not resemble the romantic-Orientalist image they had had in mind. Therefore, they were ambivalent regarding the culture that started emerging in the Yishuv, and the Yishuv was ambivalent towards them. They considered themselves a cultural elite while people in the Yishuv regarded them as condescending and unwilling to adopt Hebrew, especially at a time when the German language was rejected due to the Nazi regime. While the Yishuv leadership understood their plight, much of the local Jews were less empathetic and did not regard them as “real” refugees.

149 A somewhat derogatory nickname given to the German Jews in the Yishuv.

The Ultimate Yekke Social Worker

Wronsky was part of the *Yekke* milieu. On the one hand, she was appreciated for her professional knowledge, which led Henrietta Szold to trust her with the mission of establishing the Social Service School and heading the Social Pedagogy Department of the National Council, but on the other hand, she was looked upon with criticism even within the *Yekke* community. She was regarded as a woman who embodied, in an extreme fashion, the stereotype of the German Jew: rigid, patronizing and strict.

Her difficulty learning Hebrew did not help either. Sylva Gelber (1989, p. 56), a student in the first cohort of the Social Service School wrote in her memoir:

It was a fortunate arrangement: none of us could follow what Wronsky was trying to say, since she insisted of speaking in Hebrew, a language that she was only then beginning to learn. We soon began to notice with the greatest glee, Wronsky's very special talent to malapropism. She would consistently mix up one Hebrew word for another which to her ears sounded the same. Even I, with my still elementary grasp of the language could appreciate her boners.

Unlike the typical *Yekke*, Wronsky insisted on becoming proficient in Hebrew, but it only led to problems and even ridicule. However, there was also a great admiration for her efforts, as mentioned by former student Miriam Itzkovitz (1969, p. 20):

To learn the language she would wake up early at 4 or 5 am. When speaking and writing in German one could immediately see her enormous literary and rhetorical talent. Her difficulties with Hebrew caused her great suffering.

So, it seems that Wronsky suffered from a growing, intertwined stigma. She became more and more stigmatized in the leadership of the Yishuv, the social services leadership, and the *Yekke* milieu itself.

Novelist

What led Sidy Wronsky to write literature? We have no answer to this question. She did a great deal of professional writing as part of her work

as a social work educator,¹⁵⁰ but writing a novel was not part of her public documented image. In the negative atmosphere that surrounded Wronsky, it is not surprising that although there were rumors that she had written a novel, few believed it. There is only one reference to a rumor regarding Wronsky writing a novel, and the tone of this reference is skeptical (Rosenfeld 1984). Therefore, there is something heartrending about Wronsky's attempt to write a novel, since her perception as inflexible and strict was inconsistent with the common image of a novelist.

This is well echoed in Itzkovitz's (1969, p. 21) previously mentioned eulogy:

Siddy Wronsky was soaked in a sea of loneliness [...] at work, in society and in her private life. There was something depressing and tragic in her loneliness. Conversely, maybe this loneliness pushed her to a constant expansion of her activity and creativity and fertilized her literacy imagination. Most great authors were, in fact, lonely people.

Wronsky was not the only German woman welfare leader, Jewish or not, who wrote literature. Recha Freier, the founder of the Youth Aliyah, also wrote poetry.¹⁵¹ Indeed, Xenia Boe (2010) argued that literary treatment of women's concerns was a widely used means of setting and disseminating the themes of the women's movement. This led to numerous poems and stories printed in the first years of the German women's movement by the journal *Die Frau* (1893-1944). Boe argued that these texts represented the moderate attitudes of women engaged in the bourgeois women's movement and these contributions were intended, among other things, to prevent anti-feminist positions.

Among the leaders of women's movements and Jewish welfare organizations, Bertha Pappenheim's writings are of special interest. She wrote feminist and literary texts, including poetry, short stories and a play called *Tragische Momente* (1912; Naimark-Goldberg 2019). The plot describes a family who suffered a terrible trauma in a pogrom in Eastern Europe. A family member was raped savagely and died; others were murdered. The protagonist retaliated and killed the murderer. He was subsequently hunted

150 Reinicke (2008) mentioned that as part of her career from 1925-1933, she was co-publisher and responsible editor of the journal *Deutsche Zeitschrift für Wohlfahrtspflege*. The work begun by Wronsky is continued today in the journal *Soziale Arbeit* of the German Central Institute for Social Issues (DZI) in Berlin.

151 For further reading see: Freier, Recha (1976): *Auf der Treppe*. Hamburg: Hans Christians Verlag.

by the police. Together with his wife and son, they fled to Frankfurt, where they did not fare much better. They were bullied by an *Ostjude* pimp who threatened to hand them over to the local police, if they would not agree that the wife would be a prostitute in the pimp's bar. Therefore, they urgently escaped to Palestine, where they managed to live off the land. They sent their son to France to study agronomy. To his father's dismay, he came back only to inform them that he and his future wife intended to live in Europe, because they missed German culture and could not envision life in an agricultural settlement in Palestine. Heartbroken, his father committed suicide.

Pappenheim was anti-Zionist (Konrad 2022; Loentz 2007). The play regards immigration to Palestine very unfavorably. It is pessimistic about the ability to build a future life there that would last more than one generation. Pappenheim insisted that immigrating to Palestine was wrong. She thought that German Jews would miss the rich culture in Germany and could not reconstruct it in Palestine. She also held the opinion that Zionism would only contribute to anti-Semitism, and criticized the Zionist movement as oppressing women. Additionally, she objected to Zionist educational ideologies of out-of-home placement of children, as practiced in the *kibbutzim* or the Youth Aliyah (Naimark-Goldberg 2019).

Although we do not have direct reference to that effect, Wronsky was probably familiar with the play, as she was well acquainted with Pappenheim through their involvement in welfare. By 1924 the emphasis on centralization of private welfare gave birth to the German League of Private Welfare (*Deutsche Liga der Freien Wohlfahrtspflege*). The offices of this umbrella organization were located in the German Archive of Welfare Work (*Archiv für Wohlfahrtspflege*) and it was chaired by Wronsky. The Central Welfare Bureau of German Jews (*Zentralwohlfahrtsstelle der deutschen Juden*) participated in the League (Konrad 2022). Pappenheim strongly advocated for centralization of Jewish welfare and had been instrumental in establishing this organization in 1917.

Wronsky was a member of the Jewish Women's League established by Pappenheim, and headed its Berlin branch. In 1920, however, probably after her encounter with east European Jewish refugees which impacted her dramatically, she decided to found a separate organization: the League of Zionist Women in Germany (*Bund Zionistischer Frauen in Deutschland*). This split was strong evidence of the conflict between Wronsky's support for Zionism and Pappenheim's anti-Zionism, with Wronsky arguing that the Zionist movement was better suited to the needs of modern Jewish wo-

men than the Women's League (Konrad 2022). Wronsky, as it seems, was influenced by the post war atmosphere in Weimar republic which included also hope by many reforms and feminist to reimagine and reconstruct society, and in particular – the German Jewish community (Gillerman 2009).

At times, Wronsky and Pappenheim shared ideas regarding professionalization of social work. Later they were in conflict regarding several important issues: professional social work versus the value of voluntarism; separating children from their parents; Zionist treatment of women in the Yishuv; and the future of the Zionist endeavor (Loentz 1999). Thus, while Pappenheim's play is pessimistic, Wronsky's novel is optimistic. It is as if Wronsky's novel is a mirror image of Pappenheim's play, as if Wronsky argues with Pappenheim's criticism using the same venue of literary expression.

While these aspects may have contributed to Wronsky's motivation to write a novel, it seems that her main motivation was her strong drive to demonstrate the value of social work as a tool for achieving the aims of the Zionist movement. Through the novel, it is evident how much Wronsky admires the pioneers who cultivate the land, and build new settlements while risking their lives. At the same time, it is evident that Wronsky wants to legitimize social work as no less important. Moreover, it seems she needs to legitimize her personal choice to continue being active in the social service domain instead of settling the land.

Yet, side by side with the main ideological aspects of the novel, Wronsky also appears to long for an independent life alongside an empowering relationship, perhaps even for motherhood. She expresses excitement and exhilaration in the face of nature, in the face of construction and renewal. Thus, despite the fact the book presents ideas with pathos, at times even in flowery language, it still contains a human authenticity that is both vulnerable and sensitive.

Perhaps Wronsky felt that her personal, emotional and ideological choice to emphasize the importance of helping the needy as a pioneering mission could be better expressed through a story, where she could express conflicting emotions, personal dilemmas and deeply felt personal sacrifices. Beneath the image that was familiar to those around her, there must have lay hidden the soul of a woman with a dream. The novel *Sand and Stars* opens a window unto this soul. And although she had to highlight the Zionist mission that was so dear to her in order to legitimize her writing,

beyond the sands of the national and social messages, we can also discern a small, personal star.

What would have happened had her book been published? On the one hand, it was aligned with the Zionist spirit of the times. But Wronsky's writing style was no longer relevant even when it was written, and could have been criticized mercilessly. However, reading the novel provides today's readers with an in-depths perspective on social work, gender and Zionism at the time of writing, and calls for further research.

References

- Aberbach, David (2009): Zionist patriotism in Europe, 1897–1942: Ambiguities in Jewish nationalism. In: *The International History Review* 2/2009, pp. 268–298.
- Avnir, Yehudit, & Gal, John (2019): Raayon batey hahityashvut vereshit haavoda hasozialit bePalestina-Eretz Israel [Settlement houses and the origins of social work in Mandatory Palestine]. In: Gal, John, & Holler, Roni (eds.): *Lo zdaka ela Zedek* [Justice instead of charity: Chapters in the development of social work in Israel]. Beersheba: Ben Gurion Institute, pp. 37–60.
- Bargur, Ayelet (2013): *Beit Ahawah: Sipur hazalato shel beit hayeladim hayehudi be-Berlin* [Beit Ahawah: The story of rescuing the Jewish children's home in Berlin]. Tel-Aviv: Yediot Aharonot.
- Boe, Xenia (2010): Die belletristische Literatur in den ersten Jahrgängen der Zeitschrift „Die Frau“ [The fiction literature in the early volumes of the journal „Die Frau“]. In: Hempel, Dirk (ed.): *Literatur und bürgerliche Frauenbewegung im Kaiserreich und in der Weimarer Republik: Forschungsberichte und Studien*. Hamburg: Universität Hamburg, pp. 139–158.
- Chayut, Zvia (1957): Siddy Wronsky Zal [In memory of Siddy Wronsky]. In: *Saad* 6/1957, pp. 161–163.
- Crew, David F. (1998): *Germans on welfare: From Weimar to Hitler*. Oxford: Oxford University Press.
- Feustel, Adriane (2006): The significance of international relations and cooperation in the works of Alice Salomon. In: *Forum für Frauen und Geschlechtergeschichte* 49/2006, pp. 24–29.
- Gal, John, & Ajzenstadt, Mimi (2015): Social work and the construction of poverty in Palestine in the 1930s. In: *Qualitative Social Work* 2/2015, pp. 154–169.
- Gal, John, & Köngeter, Stefan (2016): Exploring the transnational translation of ideas: German social work education in Palestine in the 1930s and 1940s. In: *Transnational Social Review* 6/2016, pp. 262–279.
- Gal, John, Köngeter, Stefan, & Vicary, Sarah (2020): *The settlement house movement revisited: A transnational history*. Bristol: Policy Press.
- Gelber, Silvia M (1989): *No balm in Gilead: A personal perspective of Mandate days in Palestine*. Ottawa: Carleton University Press.

- Gelber, Yoav (1990): *Moledet hadasha: Alyiat yehudey merkaz eiropa veklitatam 1933-1948* [A new homeland: The immigration from Central Europe and its absorption in Eretz Israel, 1933-1948]. Jerusalem: Leo Baeck Institute.
- Gillerman, Sharon (2009): *Germans into Jews: Remaking the Jewish social body in the Weimar Republic*. Stanford: Stanford University Press.
- Golan, Tova (2002): *Avoda sozialit bayeshuv (1931-1936): Mevoluntarism leprofessionalit vemehagashat tmicha le 'binian uma'* [Social work in the Yishuv (1931-1936): From voluntarism to professionalism and from support system to 'nation building']. MA Thesis. Ramat Gan, Bar-Ilan University.
- Gross, Matthias (2009): Collaborative experiments: Jane Addams, Hull House and experimental social work. In: *Social Science Information* 1/2009, pp. 81-95.
- Halpern, Ayana (2018): Between universal and national 'social therapy': Professional interventions of Jewish social workers in British mandatory Palestine. In: *European Journal of Social Work* 6/2018, pp. 1085-1097.
- Halpern, Ayana (2019): *Ovdot sozialiot bayeshuv haivri betkufat hamandat: Hasifat mekoman shel nashin vemasorot nishkahot betoldot hamikzoa* [Social work pioneers in Mandatory Palestine: Forgotten women and professional traditions]. In: Gal, John, & Holler, Roni (eds.): *Lo zdaka ela Zedek* ['Justice instead of charity': Chapters in the development of social work in Israel]. Beersheba: Ben Gurion Institute, pp. 61-102.
- Harkavy, Ira, & Puckett, John L. (1994): Lessons from Hull House for the contemporary urban university. In: *Social Service Review* 3/1994, pp. 299-321.
- Haustein, Sabine & Waller, Anja (2009): *Jüdische Settlements in Europa: Ansätze einer transnationalen sozial-, geschlechter- und ideenhistorischen Forschung* [Jewish Settlements in Europe: Approaches to Transnational Social, Gender, and Intellectual History Research]. In: *Medaon* 4/2009, pp. 1-14.
- Heitz-Rami, Gertrud (1993): *Siddy Wronsky (1883-1947): Zionistin und Vorkämpferin für das Wohlfahrtswesen* [Siddy Wronsky (1883-1947): Zionist and fighter for welfare]. In: Carlebach, Julius (ed.): *Zur Geschichte der jüdischen Frau in Deutschland*. Berlin: Metropol, pp. 183-202.
- Hirshowitz, Avraham Eliezer (1917): *Otzar kol minhagei yeshurun* [A treasury of Jewish customs]. St. Louis: Moinester.
- Hunt, John D. (1992): *The pastoral landscape*. Washington: National Gallery of Art.
- Itzkovitz, Miriam (1969): *Lezecher Siddy Wronsky* [In the memory of Siddy Wronsky]. In: *Saad* 1/1969, pp. 20-21.
- Kirk, Stuart A., & Reid, William J. (2002): *Science and social work: A critical appraisal*. New York: Columbia University Press.
- Konrad, Franz Michael (1993): *Wurzeln jüdischer Sozialarbeit in Palästina: Einflüsse der Sozialarbeit in Deutschland auf die Entstehung moderner Hilfesysteme in Palästina 1890-1948* [Roots of Jewish social work in Palestine: Impacts of social work in Germany on the emergence of modern aid systems in Palestine 1890-1948]. Weinheim: Juventa.

- Konrad, Franz Michael (2022): From Germany to Palestine: Social work in Germany and the emergence of modern welfare systems for Jews in Palestine, 1890-1948. Berlin: Peter Lang.
- Kuhlmann, Carola (2003): Gender and theory in the history of German social work: Alice Salomon, Herman Nohl and Christian Klumker. In: Hering, Sabine, & Waaldijk, Bettina (eds.): History of social work in Europe (1900-1960): Female pioneers and their influence on the development of international social organizations. Opladen: Leske and Budrich, pp. 95-105.
- Loentz, Elizabeth (1999): Negotiating identity: Bertha Pappenheim (Anna O.) as German Jewish Feminist, social worker, activist, and author. PhD dissertation. Columbus: Ohio State University.
- Loentz, Elizabeth (2007): Let me continue to speak the truth: Bertha Pappenheim as author and activist. Cincinnati: Hebrew College Press.
- Margalit-Stern, Bat Sheva (2006): He walked in the fields; where was she? The 'Hebrew Woman' in her own and her contemporaries' eyes. In: Journal of Israeli History 2/2011, pp. 161-187.
- Maurer, Susanne (2004): Zum Verhältnis von Frauenbewegung und sozialer Arbeit um 1900 [On the relationship between the women's movement and social work around 1900]. Hildesheim: Hildesheim University.
- Mazursky, Nofar, & Lau, Dayana (2021): The emergence of social work research between professionalisation and nation-building: A transnational case study. In: The British Journal of Social Work 8/2021, pp. 3265-3282.
- Melman, Billie (1997): From the margins to the history of the Yishuv: Gender and Eretz-Israel identities, 1890-1920. In: Zion 52/1997, pp. 243-278.
- Naimark-Goldberg, Natalie (2019): Bertha Pappenheim, a woman's right: Writings on feminism and Judaism [Zchuta shel isha: Mivhar ktavim al feminisn veyahadut]. Jerusalem: Carmel 2019.
- Reinicke, Peter (2008): Siddy Wronsky – Ein Leben für die Sozialarbeit [Siddy Wronsky – A life for social work]. In: Soziale Arbeit 7/2008, pp. 242-243.
- Reshima shel lishkot veovdot sozialiot [A list of agencies and social workers]. In: Yediot Al H'avodah H'sozialit Be'erez Israel, June/1935, unnumbered page, in the end of the issue.
- Rosenberg-Friedman, Lilach (2008): Nationalization of motherhood and stretching of its boundaries: Shelihot aliyah and evacuees in Eretz Israel in the 1940s. In: Women's History Review 5/2008, pp. 767-785.
- Rosenfeld, Jona (1995): Shishim shnot avoda sozialit beisrael [Sixty years of social work in Israel]. Paper presented at the 14th conference of Israel Social Work Union, Jerusalem.
- Salomon, Alice, & Wronsky, Siddy (1926): Soziale Therapie: Ausgewählte Akten aus der Fürsorge-Arbeit [Social therapy: Selected cases from the welfare work]. Berlin: Heymann.

- Schmitz, Anne-Kathrin, Köngeter, Stefan & Lau, Dayana: Die Übersetzung der Anderen – Der Diskurs über ‚orientalische Juden‘ in der jüdischen Sozialarbeit zwischen Deutschland und Palästina/Israel [The Translation of the Other – The Discourse on ‘Oriental Jews’ in Jewish Social Work between Germany and Palestine/Israel.]. In: Engel, Nicolas & Köngeter, Stefan (eds.): Übersetzung. Über die Möglichkeit, Pädagogik anders zu denken. Wiesbaden 2019, pp. 153-174.
- Schüler, Anja (2004): Frauenbewegung und soziale Reform. Jane Addams und Alice Salomon im transatlantischen Dialog [Women’s Movement and Social Reform. Jane Addams and Alice Salomon in transatlantic dialogue]. Stuttgart: Steiner.
- Walkowitz, Daniel J. (1999): Working with class: Social workers and the politics of middle-class identity. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Wieler, Joachim (2009): Der Beitrag Alice Salomons zur internationalen Rezeption sozialarbeiterischer Konzepte: Erinnerungen zu ihrem 100 Geburtstag [Alice Salomon’s Contribution to the International Reception of Social Work Concepts: Reflections on her 100th Birthday.]. In: Hamburger, Franz (ed.): Innovation durch Grenzüberschreitung. Bremen: Europäischer Hochschulverlag, pp. 61-78.
- Zentrale für private Fürsorge (1910): Die Wohlfahrtseinrichtungen von Groß-Berlin. Nebst einem Wegweiser für die praktische Ausübung der Armenpflege in Berlin. Ein Auskunft- und Handbuch [The Welfare Institutions of Greater Berlin: Along with a Guide for the Practical Implementation of Poor Relief in Berlin. An Information and Reference Manual.]. Ed. by Siddy Wronsky and Eugen Wronsky. Berlin and Heidelberg.

Archival documents

- Achai, Yossef (1942): Michtav le Siddy Wronsky [Letter to Siddy Wronsky], September 25, 1942. Siddy Wronsky Collection (A149/18). Jerusalem: Central Zionist Archives.
- Rosenfeld, Jona (1984): Ein Brief an Mrs. Kosmale [A letter to Mrs. Kosmale, 26 March, 1984]. Peter Reinicke Collection. Peter Reinicke Collection (5-ReiP Peter Reinicke_U03). Berlin: Alice Salomon Archiv.
- Wronsky, Siddy (1935): Darkey haripuy hasoziali beEretz Israel [Social therapy methods in Israel]. Siddy Wronsky collection (A149/7). Jerusalem: Central Zionist Archives.
- Wronsky, Siddy (1936): Darkey hachshara shel haovedet hasozialit beEretz Israel [Training methods of the social worker in Israel]. Siddy Wronsky collection (A149/7). Jerusalem: Central Zionist Archives.
- Wronsky, Siddy (1943): Letter to George. April 12, 1943. Siddy Wronsky Collection (A149/33). Jerusalem: Central Zionist Archives.
- Wronsky, Siddy (1944): Haraayon hasoziali bekitvey Herzl [The social idea in Herzl’s writings]. Jerusalem: Social Work School.
- Wronsky, Siddy (n.d.): Shitot shel hakirot sozialiot al yesod soziologi [Social investigation methods on a sociological base]. Siddy Wronsky collection (A149/13). Jerusalem: Central Zionist Archives.

Sand und Sterne

Siddy Wronsky

Das Land	76
Aufbruch	80
Das graue Haus	80
Sand	90
Der Aufbruch	96
Die Ankunft!	109
Heimat	115
Sterne	115
Die Gemeinschaft	120
Das Fest der Erstlinge	129
Der Tag der Jugend	134
Erlösung	149
Die heilige Stadt	149
Die Läuterung	160
Siedlung	171
Sand und Sterne	178

Das Land

Es gibt ein Land in der Welt, von dem hören alle Kinder, wenn sie anfangen, die Sprache der Menschen untereinander zu verstehen, von dem lesen alle Kinder, wenn sie anfangen, die Zeichen der menschlichen Schrift zu deuten. Es ist das Land der Sehnsucht vieler Menschen in den Stunden der Not, da sie hoffen, dort den Frieden zu finden von Kämpfen und Mühen — es ist das Land der Sehnsucht vieler Menschen in den Stunden des Glücks, da sie hoffen dort den Widerhall zu hören von Liebe und Schaffen — es ist das Land der Sehnsucht vieler Menschen in den Stunden der Erkenntnis von Wahrheit und Forschung, da sie hoffen dort die Bestätigung zu finden vom Ende aller Weisheit.

Von diesem Lande hat ein alter Stamm in einem Buche geschrieben, das das Volksbuch vieler Nationen und Stämme geworden ist seit Jahrtausenden. Das Buch erzählt von dem Lande des Schauerns und der Wunder, von dem Lande der Wanderungen und der Träume, von dem Lande der Märchen und der Sagen, von dem Lande der Gefangenschaft und der Erlösung, von dem Lande der Offenbarungen und der Verkündungen. Millionen Menschen in allen Teilen der Welt lesen in diesem Buche Tag für Tag. Sie beleben ihre Phantasie mit den Gestalten dieses Landes und ihre Träume und Pläne, ihr Wollen und ihr Können ist verwoben mit den Erzählungen von diesem Lande. Sie wandern mit den Erzvätern hinauf in das Land der Verheißung, sie weinen mit der Mutter Rachel um das Leid ihrer Kinder, sie träumen mit dem jungen Joseph die Träume seines Ruhmes, sie kehren heim auf dem langen Wüstenweg mit ihrem Führer Moses, sie jubeln im Glück der Erhebung mit der jauchzenden Mirjam in ihrem Reigen, sie stehen mit ihren Volksgenossen verloren im Erschauern der Verkündung am Berge Sinai, sie kämpfen an der Seite des jungen David gegen den Riesen Goliath, und sie schaffen mit am Bau des heiligen Tempels für den König Salomon, sie singen die Liebeslieder der Schulamith, und sie schreiten mit der lieblichen Ruth über die Getreidefelder von Beth Lechem, sie erleben den Kindersegen mit der frommen Hanna, und sie tanzen den Todestanz mit den Gespielen von Jeftas Tochter, sie sitzen mit der Richterinnen Deborah unter der Palme, und sie schwimmen mit dem Verkünder Jona in der Meeresbucht, sie stehen in stillem Schauer mit den Propheten Jesaiah und Jeremiah in den Schatten der Berge und sie hören die Stimme Gottes in ihren Verkündungen. Dieses Land ist die Heimat der Seelen von Millionen Menschen seit Tausenden von Jahren; es vereinigt Wille und Sehnsucht, Denken und Hoffen, Schaffen und Fühlen. Dieses Land ist wie

das Brennglas, das die Seelen wie die Strahlen der Sonne zusammenzieht in seinem Mittelpunkt, und die Seelen dieser Menschen gehen ein in den Frieden ihrer Heimat aus der Schwere ihrer Erdenkämpfe. Dieses Land hat der Welt seit Jahrtausenden Befruchtung gegeben, für das geistige und seelische Leben der fremden Völker, und sie leben in diesem Land in ihren Gebeten und in ihren Feiern.

Und dieses Land liegt einsam und verlassen, öde und unbebaut, ohne Bäume und ohne Felder, ohne Leben auf seinen Straßen und in seinen Wohnstätten. Das Land, es wartet in der großen Stille auf den Höhen seiner Berge, in den Tiefen seiner Seen, und in der Weite seiner Meeresküste. Das Land, es wartet auf sein Volk, das fortgeführt wurde vor zweitausend Jahren aus seinen Gefilden, vertrieben von dem Zwange seines Schicksals, umgetrieben in den Ländern der Welt. Das Land, es wartet auf die Heimkehr seines Volkes, das es erlösen soll zu neuem Leben, dass es wachse und sich entwickle, dass es wieder Laub trage auf seinem Bergesrücken und Frucht in seinen Tälern.

Nur dieses verstreute Volk kann das Land wieder erlösen, das sein Heimatland gewesen ist schon vor Tausenden von Jahren und das in der Verbannung ihm verbunden war mit allen Fasern seines Herzens. Und Kinder dieses Volkes warten auf die Heimkehr in ihr Land in allen Teilen der Welt. Sie können sich keinem anderen Lande verbinden, nirgends können sie rasten und ruhen. Sie wandern umher auf allen Straßen des Erdballes, in der unbezwingbaren Hoffnung, dass einst ihr Weg sie heimführen wird in das Land ihrer Väter.

Und endlich nach Jahrtausenden wird die Sehnsucht dieses Volkes erfüllt, es beginnt das Volk seinen Weg zurückzufinden in sein Land. Es beginnt den Boden urbar zu machen und die Sümpfe zu entwässern, weiße Städte zu erbauen und grüne Siedlungen zu schaffen. Es belebt die Wege und die breiten Straßen des Landes. Es spricht wieder die alte Sprache seiner Väter und es verbindet sich wieder mit seiner Natur.

Dieses Land ist das kleinste Land der Welt, ein schmaler Streifen zwischen drei Erdteilen an der Meeresküste im östlichsten Winkel des blauen Mittelmeeres. Alle Größe und alle Schönheit der Schöpfung sind in diesem Lande vereint. In ihm werfen die Berge ihre eigenen tiefen Schatten unter den Strahlen der Sonne; in ihm leuchtet der Mond groß und weiß am Himmel in einem besonderen Glanz über den Bergen und Tälern und den Seen. Das Land breitet sich aus von den galiläischen Bergen im Norden herunter an die jüdischen Berge im Süden. Die Berge Ephraims umfassen ein breites Tal mit fruchtbarem Boden. Ein starker Fluss, der Jordan, durch-

fließt das Land vom Norden zum Süden. Er bricht geheimnisvoll hervor aus den schneebedeckten Bergen des Libanon und betritt das Land in seinem nördlichsten Zipfel. Er erweitert das kleine Gewässer von Hule und ergießt sich in den See von Kinnereth mit seinem tiefen Blau, seinen steilen Felswänden und seinen Ufern mit den alten Siedlungen. In den Wellen des Sees spiegelt sich die Gründung zur Römerzeit des Tiberias mit den alten Lehrstätten in der Stadt und den neuen Siedlungsfarmen in der Umgebung, und aus der Ferne auf Bergeshöhe grüßt die Burgenstadt Safet mit ihren Stufengassen zwischen den kleinen Gotteshäusern. Der Jordan verlässt den See an seinem südlichen Punkt und fließt durch die breite Ebene zwischen den Bergen Gileads und den Bergen Ephraims herunter bis in das Tote Meer. Dort verströmt er sich in den salzigen Wogen. Auf die Wogen um ihn blicken die steilen Abhänge mit ihren schwarzen und violetten Schatten, auf dem dunklen Boden des Meeres umspült er die geheimnisvollen Schätze, die der Menschheit zum Segen geworden.

In diesem Lande findet ihr die älteste Gottesstadt der Welt, Jerusalem, auf deren Felsenhügel Moria der Herr der Heerscharen das Sohnesopfer von seinem Diener Abraham forderte, die Stadt, in der der König David seine Feste erbaute, in der der mächtige Herrscher Salomo das Heiligtum des Ewigen errichtete. Die Stadt Jerusalem steht auf ihren Gründen durch die Jahrtausende, in ihrem Schoße finden sich die heiligen Gebetsstätten von drei Religionen, die zum Wallfahrtsplatz wurden für Millionen von gotterfüllten Männern weiter Reiche. Die Stadt auf steiler Bergeshöhe ist die Stadt des Glaubens und des Wissens, die Stadt des Leides und des Jubels.

Jenseits der Bergesstadt in der weiten Ebene an der Küste des Meeres findet ihr die jüdische Stadt Tel Awiw (Hügel des Frühlings), die die Söhne des heimkehrenden Volkes errichtet haben am breiten Meeresstrand, mit ihren fröhlichen Straßen und ihren lachenden Festen, ihren jungen Arbeitern und ihren tüchtigen Beamten, die Stadt voller bunter Läden, die Stadt, die keine Vergangenheit kennt und im Duft ihrer Orangenblüten sich der frohen Gegenwart des Tages hingibt, die Stadt des Fleißes in ihren Schulen und in ihren Werkstätten. Neben der Stadt Tel Awiw breitet sich die alte Felsenfestung Jaffa aus, um die im Kampf der Jahrtausende viele Völker gerungen haben, die Heiligtum war von fremden Göttern und die auf ihrem felsigen Hügel an sich zog das Gold und die Edelsteine der fremden Welt, die Stadt der Araber mit ihren langen Gewändern und ihren wehenden Tüchern.

Von den Schwesterstädten Jaffa und Tel-Awiw ziehen sich nordwärts grüne Kolonien mit ihren Obsthainen, ihren Geflügelhäusern und ihren Gemüsegärten, in deren Mitte die weißen Würfelhäuser eingebettet liegen, in denen ein neues, fröhliches Geschlecht sät und erntet.

Im Norden des Landes, in der breiten Bucht, findet ihr die Hafenstadt Haifa mit ihren breiten Zufahrtsstraßen, die rührige Handelsstadt am Fuße des Berges Karmel. Sie windet sich von der Bucht hinauf auf die Mitte des Bergabhangs, wo das heimkehrende Volk sich eine Wohngemeinschaft, Hadar Hakarmel (Pracht des Karmel) geschaffen hat. Und weiter hinauf klettert die Stadt bis auf die Bergeshöhe. An jeder Biegung der Straße liegen neue schöne Häuser und gartenumgebene Siedlungen. Hier ist das Viertel der Erholung und der Ruhe, des Naturgenusses und der Besinnung. Zwischen dem Meeresstrand und den Bergen Gilboa dehnt sich die weite Ebene des Emek aus, ein sumpfiges Land, in der das heimkehrende Volk neues Leben geschaffen hat. Fröhliche Kolonien und freie Siedlungen wachsen aus der weiten Ebene hervor und geben ihr bunte Bewegung. In dieser Ebene lebt und entwickelt sich das neue jüdische Volk. Es bebaut seinen Boden und erzieht seine Jugend. Es bildet seine eigenen Gesetze und erfüllt sein Dasein mit Arbeit und Gemeinschaft. Es schafft neues Leben seinem Volk auf seiner Heimaterde in seinem heiligen Land, dessen Boden es erlöst in tausendfältigen Mühen durch seiner Hände Arbeit.

Aufbruch

Das graue Haus

Endlich stieg Rachel hinunter in den Saal.

Die Kinder blickten auf. So war sie wirklich gekommen, zum letzten Male, um ihnen zu helfen beim Ausschmücken des Saales für ihr Fest des Aufbruches. Seht, es war das schönste Fest, das man feiern wollte.

Aus dem grauen Haus in der kleinen Straße, in dem Steinmeer der Millionenstadt im Norden des großen Reiches wird morgen ein Kreis von jungen Knaben und Mädchen aufbrechen, um heimzukehren in das Land ihrer Väter zwischen drei Weltteilen am blauen Meer.

Nach zweitausend Jahren der Wanderung auf tausenden von Landstraßen um den Gürtel der Welt ruft die Heimat im Lande Israel ihre Kinder, damit sie ihren gefesselten Boden erlösen durch ihrer Hände Arbeit.

Ein Fest wird die Jugend des grauen Hauses feiern, ein Fest, wie es noch nie gewesen in der Geschichte ihres Heimes.

O, wie sie schmücken und jubeln wollen!

Groß und schlank war Rachel. Ihre tiefblauen Augen leuchteten mit dem warmen Strahl der Liebe. Ihre schwarzen Haare trug sie wie die Krone einer Königin. Ihr Gewand von feinem roten Tuch lag weich um ihre Hüften in schwingender Bewegung, man hätte sie für die schönste der jungen Urmütter halten können, deren Namen sie trug.

Die Kinder fühlten sich tief ergriffen, als sie sie so erblickten. Sie waren gewohnt, sie als ihre Gefährtin zu sehen, die ihnen in ihren Schmerzen die weiche Hand lind auf den Kopf legte, die sie zur Ruhe in den Schlaf sang, die mit ihnen lachte in ihren Freuden und mit ihnen weinte in ihrer Herzensnot. Morgen würde Rachel fortfahren, mit den Gefährten ihrer Kindertage in den sonnigen Süden, in das Land *Israel*, um mitzuwirken an der Befreiung des Bodens für ihr Volk.

Einmal noch war Rachel durch das Haus geschritten. In dem großen Spielzimmer, wo sie mit den Kleinen gesungen und gelernt, an der großen Wand zwischen den beiden hohen Fenstern, hatte sie ein Bild befestigt mit einem Kranz von grünen Zweigen, das Bild von Bracha, der Guten, der Mutter des Hauses, die ihre Schar begleiten würde in die ferne Heimat der Väter. Die Augen der klugen und der gütigen Frau werden auf ihre Kinder in dem grauen Hause blicken, die sie zurücklassen muss in schwerer Not. Von ihren Lippen werden die Kleinen das Versprechen lesen, dass sie die

verlassenen Kinder holen wird, sobald die fremde Macht im Lande Israel ihr die Freibriefe zum Eintritt geben wird.

Durch die Schlafräume der Kinder war Rachel gegangen. Auf jedes Bett hatte sie eine kleine Gabe gelegt in feinem farbigen Papier mit einem grüssenden Zweig.

Eva, der Klugen, mit den blauen herzlichen Augen, deren Vater bei den Verfolgungen der Juden in Russland ermordet wurde und deren Mutter in ein fernes Land jenseits des Ozeans flüchtete, die kein Elternheim gekannt hatte in den Jahren ihrer Kindheit, galt das kleine Buch von den Bäumen im Lande Israels. Das Mädchen, selbst wie eine schlanke Birke im Frühlingswehen, träumte davon, einmal im Lande der Väter in einer Baumschule in der großen Ebene Jesrael zu arbeiten, die Setzlinge zu pflegen in dem Land ohne Bäume und beizutragen zu seinem Auferstehen. Einen kleinen Vers hatte Rachel in das Buch geschrieben, einen Vers aus den Volksliedern der jungen frühverschiedenen Sängerin im Lande Israels, das sie oft mit den Kindern gesungen auf ihren Wanderungen:

„Nur einen Baum, den pflanzten meine Hände
an des Jordans stillen Ufern.
Nur einen Pfad, den bahnten meine Füße
über deine Felder.“

Nurit, der kleinen Runden mit den weichen Händen, deren Mutter bei ihrer Geburt am Wege auf der Flucht aus Polen verschieden und deren Vater im Weltkrieg an der französischen Front gefallen war, kannte nicht die letzte Ruhestätte der Eltern, und ein unaufhörliches Suchen in der Welt nach den Gräbern der Liebsten bewegte ihre kleine Seele, für Nurit legte Rachel ein Kissen mit feinen Daunen auf das Bett. Nurits Weg sollte in die Geflügelfarm gehen, um dort in der Wirtschaft Palästinas zu arbeiten, den kleinen Küken zum Leben zu verhelfen und das Land mit Eiern und Federn zu versorgen. Sie wird mit der nächsten Gruppe nachkommen und in das fröhliche Kinderdorf auf dem Westabhang des Karmels eintreten, um dort zu arbeiten und zu lernen.

Judith, die Große, Starke, mit den federnden Schritten, deren Eltern bei der Cholera in Russland ums Leben kamen, war mit ihren sechs kleinen Geschwistern zurückgeblieben. Sie beschützte und bewachte sie, dass kein Leid von außen an sie herankommt, sie träumte davon, wie sie in der Kwuzah im Lande Israel auf der Wacht stehen und die Kinder schützen würde vor feindlichen Angriffen. Ein kleines Fernrohr legte Rachel auf ihren Platz, damit sie lernen könne, das Land zu erkennen aus weiter Ferne.

Chaim, der junge Feurige, dessen Vater im Kriege auf russischer Seite gefangen genommen und niemals wiedergekehrt war, lebte seit fünf Jahren in dem grauen Haus, draußen sorgte die Mutter mit vieler Mühe für die drei kleineren Kinder, und sein Traum war es, sie einst nachkommen zu lassen ins Land Israel, wenn er den Boden für sie bereitet hätte. Rachel legte auf das Bett ein Buch von den Pflanzensamen; Chaim eiferte, den Kameraden zu folgen, sobald Bracha ihn rief, um in der Kwuzah zu säen und zu ernten in schwerer Feldarbeit.

Am Bett jedes Kindes hatte Rachel verweilt mit stillem Streichen und Abschiednehmen. Dann war sie langsam die Treppen herabgestiegen in dem grauen Haus, wo die Kinder in eifriger Arbeit schafften. Sie half ihnen, grüne Zweige zu befestigen an den Wänden, die ihnen Freunde aus dem Haus am Rand des grünen Waldes gesandt hatten, wo sie oft fröhliche Ferientage verlebten, man reichte ihr bunte Blumen und farbige Bänder dar, die sie an den Bildern aus dem Lande Israel befestigte, Bilder von der Ebene und von den Bergen, von Feldern und Wäldern, Aussaat und Ernte, Schaffen und Lernen. Was war es für ein Glück, so inmitten des armen Lebens und in der Verbannung, dem Ausgestoßensein von der Umwelt im Kreise der Volksgenossen ein Fest schaffen zu können von Wirklichkeit und Märchen, von Glauben und Arbeit, von Liebe und Fürsorge, von Ziel und Hoffnung. Rachel stimmte den Kindern leise ein Lied an bei ihrer Arbeit, die den Rahmen zum letzten Abschied geben sollte für die Gefährten, ein kleines Lied, nach dem sie oft mit ihnen im Reigen sich bewegt hatte, das Lied der Zuversicht, das sie verband mit der fernen Heimat und ihrer Zukunft:

„Wir stiegen auf in das Land
zu bauen und zu pflanzen.“

Weiter schritt Rachel durch die Tür im Erdgeschoss in die Kleiderkammer, wo die letzte Hand an die Koffer gelegt wurde, in denen die Wäsche und die Kleider, die Bücher und die Werkzeuge und die Liebesgaben der Freunde verpackt wurden. Wie lustig sah es aus zwischen Malkästen und Lichtbildapparaten, Füllfedern und Tagebüchern, Bildern, Nähkästen, Federmessern, Süßigkeiten, die für den Weg bereitet wurden mit großer Sorgfalt, damit den Kindern nichts fehlen sollte von dem, was die Sorge des Heims ihnen zu geben vermochte. Seht die sauberen Namenszüge, die in jedes Stück genäht waren, die sorgfältigen Verzeichnisse für jeden Koffer, und die Schlüsselbunde, die geordnet am Rahmen hingen; obenauf in jeden Koffer legte Rachel eine Mesusah, die kleine Glaubensrolle, in der

auf Pergament die Worte der sittlichen Lehre geschrieben waren, damit die Kinder sie dem tausendjährigen Gebrauch gemäß befestigen sollten an die Pforten ihrer neuen Wohnstätte. Die Ältesten der jüdischen Gemeinde hatten ihr die kleinen Rollen für die Kinder übergeben als letzte Segensgabe, damit sie im heiligen Lande erfüllen könnten die Forderungen ihrer Lehre.

Rachel half, volle Koffer zu schließen, die letzte Ordnung schaffen. Auf jedes Stück malten die geschäftigen Hände den Namen des Bestimmungs-ortes: Palästina, Haifa, Neve Schanan.

Wie hatten sie geschaffen die Frauen, die Freunde des grauen Hauses gewesen waren seit Anbeginn mit ihren Kindern und Gehilfen, um dem jungen Vortrupp ihres Volkes mitzugeben das Beste und Brauchbarste, um sie auszurüsten für den Einzug in die ferne Heimat.

Zwölf Jahre hatten die Frauen gesorgt für die einsamen Kinder, als sie im Hungerjahr nach dem Ende des Weltkrieges in die große Stadt gekommen waren; eine Schar von Kindern mit verängstigten Augen, die das Morden und Sengen erlebt hatten, das der Hass gegen ihr Volk entzündet, sich über sie geworfen und sie der Eltern und des Heims beraubt hatte. Ängstlich fragend waren sie gekommen, sie verstanden nicht das Warum und das Wie, das Wo und das Wann dieses Geschehens. Langsam nur hatten die Frauen die Herzen der Kleinen eröffnet, sie an sich gezogen und ihnen in dem grauen Haus der „Ahawa“ ein Heim geschaffen, indem sie das Bewusstsein ihrer Heimat im fernen Land und ihrer Zukunft durch den Aufbau ihres Heimatlandes ihnen erschlossen hatten. Die Frauen des Heims hatten den heranwachsenden Kindern in langer mühsamer Pflege einen Boden geschaffen, auf dem sie wachsen und sich entwickeln konnten trotz aller Stürme der Umwelt, hatten sie umhütet mit der warmen Liebe von Müttern, die die verwaiste Jugend erstarken ließ zu Pionieren für den Aufbau der Zukunft im Land ihrer Väter.

Plötzlich klangen durch das Haus Flötenklänge, die Melodie eines Liedes, die langsam gespielte Weise des Hoffnungsliedes, das in der neuen jüdischen Gemeinschaft erklingen war als das erste Volkslied, als Ausdruck ihrer Sehnsucht und ihres Zieles, das Lied der „Hatikwah“ (Hoffnung). Aus allen Winkeln eilten flinke Kinderfüße herbei, den Klängen nach, von den Treppen und den Gängen, aus den Stuben und der Küche, vom Hof und vom Keller. Rachel schritt heraus in den Vorraum des Hauses, dort ordneten sich die Kinder zu Paaren nach den Klängen der Flöte des jungen David, ihres Erziehers. Zum letzten Mal rief Davids Flötenspiel die Kinder in dem grauen Hause zusammen zur Feier. David war einst mit der Schar der flüchtenden Kinder in dieses Haus gekommen, ein kleiner

Knabe von acht Jahren, zusammen mit seinem jungen Bruder Ruben. Ihre Mutter hatten sie mit sich geführt, erschöpft von den Qualen des Mordens und den Mühen des Weges, sodass sie langsam hinsiechte und erlosch. In dem jungen Kindergemüt des Knaben David hatten sich unauslöschlich eingegraben die Erlebnisse des Schreckens in seiner Vaterstadt im Osten Europas, der Sorge der Eltern um die drohende Gefahr der Vernichtung durch die wilden Banden.

Bei den Klängen der Flöte trat Rachel an die Seite ihres Freundes; sie schritt voran, neben David, den Kindern zugewandt, und gab mit leisen Zeichen die Ordnung und den Rhythmus an. Voran gingen die Kleinen des Heims, es trippelten die Dreijährigen und Vierjährigen mit ihren verwunderten Augen und die Fünf- und Sechsjährigen aus dem Kindergarten. Sie hatten ihre Festgewänder angelegt und hielten in ihren kleinen Händen brennende Lichter. Langsam schritten sie hinauf zu der großen Halle, in der die jungen Auswanderer zum letzten Mal vereint sein sollten mit ihren Erziehern und Lehrern, den Arbeitern des Hauses und dem Vorstand des Heims, den Ältesten der Gemeinde und den Rabbinern. Den Kleinen folgten die Schulkinder und hinter ihnen die Gruppe der Ausziehenden, Knaben und Mädchen. Die Kinder schreiten gelockert in langsamem freiem Schritt, die rechte Hand leicht auf der Schulter der Gefährten, die linke auf dem Rücken, den Blick lächelnd zur Erde gesenkt, steigt die Schar langsam herauf nach den Tönen der Flöte. Ihre Bewegungen zeigen zugleich die Gebundenheit an die Zurückbleibenden, die Verbundenheit mit der Gemeinschaft der Aufbrechenden und dem Ziel ihrer Wanderung. Am Schluss hinter der Schar der Kinder schreitet Lea, die Stille, Liebevoll, die das Heim gegründet hatte, als die Flüchtlinge nach den Progromen im Osten Europas die Stadt überfluteten, und unter ihnen zahllose Kinder, die Vater und Mutter verloren hatten in den Zeiten des Krieges und der Unruhe. Lea würde zurückbleiben in dem grauen Haus, um die folgenden Gruppen des Aufbruchs zu ordnen und zu versorgen, bis die letzten Kinder die Verbannung verlassen und aufsteigen würden in das Land der Väter. An ihrer Seite schreitet Bracha, die Starke, Mütterliche, die die Kinder gehegt hatte seit dem ersten Tage ihres Einzuges in das graue Haus, die sie kannte und liebte, die sie umsorgt und erzogen hatte für das Leben in ihrer Heimat, und die nun mit der ersten Gruppe hinausfahren wollte in das Land Israel.

Stark erklangen die Laute der Flöte zum Liede der „Hatikwah“, das Lied der Hoffnung für die Ausziehenden, das Lied der Sehnsucht für die Zurückbleibenden.

Langsam stieg der Zug der Kinder auf in die große Halle, die zur Feier des Aufbruchs gerüstet war.

In der Mitte der Halle, vor dem Altar stand der alte Rabbiner der Gemeinde, der die erste Gruppe der neuen Bewegung des jüdischen Aufbaus in Palästina in der Stadt des Nordens gegründet hatte und der der Freund und Berater der jungen Kinder gewesen war an allen Fest- und Trauertagen ihres Lebens. Zu seinen Seiten saßen die Ältesten der Gemeinde, und vor dem Altar ordneten sich die Reihen der jungen Pioniere mit ihren Erziehern, die mit den Kindern hinausziehen wollten zum Aufbruch in das Land Israel. In ihrer Mitte saßen Bracha, die Mutter des Heims, und Lea, seine Beschützerin. Auf den Bänken um sie herum nahmen die Kinder des grauen Hauses Platz, an den Wänden reihten sich die Verwandten und Freunde der herausziehenden Jugend.

Von der Estrade des Saales, gesungen vom Chor der Knabenstimmen, begrüßte das Hallelujah, das alte Psalmlied des königlichen Dichters, die Versammlung. Im Verklang des Hallelujah erhebt sich der greise Rabbiner, langsam breitet er seine Hände entgegen der Versammlung der Jugend im grauen Haus, die morgen herausziehen will in das heilige Land, das die Sehnsucht seiner Kindheit war. Jedes einzelne der Kinder ist ihm vertraut und seinem Herzen lieb. Er hat sie gesegnet, als sie vor zwölf Jahren als verlassene Waisen einzogen in dieses Haus, unbeachtet in der Millionenstadt des Nordens. Er hat sie vorbereitet für den Tag, da sie zum ersten Mal im Gotteshaus vor den Altar des Herrn traten, um als Söhne des Bundes das Wort der heiligen Schrift der Gemeinde zu verkünden. Er hat die Waisen getröstet am Tage der Totenfeier, wenn sie den Eltern nachweinten, die vernichtet wurden im Kampfe der anderen Völker in allen Teilen der Erde. Er hat sie geführt im Ringen ihres Herzens, im inneren Kampf um ihren Platz in der Welt, in ihrem Schmerz um ihr Ausgestoßensein aus der menschlichen Gemeinschaft. Diese heimlosen Kinder sind dem Rabbiner teuer geworden wie eigene Kinder. Die stille Rita, der kluge Benjamin, die sanfte Eva, der fröhliche Jizchak, die tüchtige Riwkah und alle die anderen, die vor ihn versammelt sind. Auf den Gesichtern der Schar liegt eine andächtige Ruhe, die Augen schauen in die Ferne, sie fühlen sich verbunden dem Kreis, der sie betreut hat in langen Jahren und ihnen heute die letzte Fürsorge vor ihrem Aufbruch gibt. Morgen wird diese junge Schar herausgehen und ausführen, was er sich vorgesetzt hatte in den Tagen seiner Jugend, ergriffen von der Kraft der neuen Volksbewegung, das Land der Väter im Morgenlande zu erringen im Kampf um die Scholle, zu verwachsen mit der Heimat, um in ihr neue Kräfte zu entwickeln

zu schöpferischer Leistung für sein Volk. Seiner Sehnsucht war nicht die Kraft der Erfüllung gegeben worden. Zaghaft und schwach war er gewesen, gebunden an das Wohlleben in der Großstadt und den Nutzen seiner Stellung in der Gemeinde. Innig blickte er auf die junge Schar, die ihr Leben einzusetzen bereit ist für die Erfüllung ihrer Ideale, die die seinen gewesen sind, auf diese Schar, die nun statt seiner hinaus gehen wird in das Land Israel.

Bei dem Anblick der Jugend gedachte der Rabbiner der Jahre, in denen er für die große Volksidee gekämpft und die Samenkörner zur Entwicklung der Idee hineingelegt hatte in die Herzen der Kinder. Langsam sprach er zu ihnen, denen seine Worte vertraut waren, und die von keinem lieber als von ihm den Segen für ihr neues Beginnen empfangen hätten:

„Meine lieben jungen Freunde! In der letzten Stunde unseres Miteinanders vor Eurem Aufbruch zur Erfüllung Eures Werkes im Lande der Väter vermag ich Euch in der Schwere des Abschiedes kein anderes Wort auf den Weg zu geben, als das Wort Gottes aus unserem heiligen Volksbuch, das er an unseren Vater Abraham richtete, als er ihn hinaufziehen hieß in das gelobte Land, das Wort: ‚Ich will Dich segnen, und Du sollst ein Segen sein.‘ Stärker als je in der Geschichte unseres Volkes tritt Sinn und Inhalt dieses Wortes an uns heran in der Stunde, die einen neuen Abschnitt unseres Seins bedeutet. Als Abraham hinaufzog vor viertausend Jahren in das Land, das Gott für sein Volk erwählt hatte, war das Wort seines Segens nicht Verlockung, sondern Aufgabe: es war nicht der Sinn dieses Wortes, den Segen zu empfangen für ein eigenes glückliches und reiches Leben, sondern es war der Sinn dieses Wortes an Abraham unseren Urvater, den Segen zu empfangen, um seinem Volke die Kraft zu geben, in der neuen Heimat zu verwurzeln und sich zu entwickeln. In dieser heiligen Stunde, wo Euch, meine lieben jungen Freunde, unsere Gemeinschaft herausschickt als die Vorboten der Erlösung unseres Volkes aus der Verbannung, wird Euch der Sinn dieser Berufung eingehen. Die Sehnsucht der Zurückbleibenden geht mit Euch, die Sehnsucht derer, die Euch folgen werden, und denen ihr die Erde bereitet, und noch stärker geht mit Euch die Sehnsucht derer, die hier gebunden sind, um die Nachhut zu bilden, die wachen müssen und sorgen für die jungen Gefährten, dass sie Euch einst folgen können in den bereiteten Boden, als aufrechte starke Jugend wie Ihr. Vor Euch steht das große Glück der Verwirklichung des Traumes, des jahrtausendealten Traumes des jüdischen Volkes, dem sein Prophet den Ausdruck verlieh: ‚Und sie schmieden ihre Schwerter um zu Pflugscharen und ihre Lanzen zu Rebmessern.‘ Ihr geht hinaus, eine kleine Anzahl von 50 jungen Söhnen

und Töchtern unseres Volkes, und Ihr werdet wirken auf der Scholle, die der Erlösung harrt gebunden in ihrem Boden. Ihr werdet auf ihr in schwerster mühsamer Arbeit säen und ernten, ordnen und pflegen, bauen und schaffen, lernen und bilden; Euer ist die Kraft Eurer Jugend und der Wille unseres Volkes, Ihr wandert ein in die Heimat der Väter ohne Schätze und ohne Besitz.

Unsere unglückliche Gemeinde gibt Euch durch mich zum Abschied auf Euren Weg die beiden Wahrzeichen unseres Volkes, in Eure Rechte geben wir Euch den Wanderstab, der zum ersten Mal Euch führen wird von dem Umherwandern um die Welt in der Fremde zu der ewigen Heimat unseres Volkes, und in Eure Linke geben wir Euch die Bibel, das Buch unseres Volkes, das uns der Quell der Kraft war in den Jahrtausenden der Wanderung, zum Verstehen und zum Führen, zum Aufrichten und zum Schützen, zur Verheißung und zur Heiligung. Mit diesen beiden Wahrzeichen unseres Volkes, dem Stab und dem Buch, zieht ein jeder von Euch hinauf in das Land der Väter. Möge sich erfüllen an Euch die alte Botschaft unseres Gottes: „Du sollst ein Segen sein.“

Der greise Rabbiner verstummte; schwer war ihm die Rede des Abschieds an seine Kinder geworden, und tief bewegt hatte ihn das Wunder der kommenden Erlösung und Erfüllung.

Bei den letzten Worten des Rabbiners standen die jungen Pioniere schweigend auf; sie schlossen die Augen und erhoben ihre Hände zu ihrem greisen Lehrer zum Zeichen, dass sie den Segen vernommen und dass er eingegangen war in ihre Seelen.

Nun blickten die Augen des alten Führers in die Mitte der Schar. Dort, wo die Mutter Bracha saß inmitten dieser verwaisten Jugend, die sie betreut hatte in den Jahren der Not und der Reife. Er verhüllte sein Haupt mit dem weißen Mantel des Gebetes, streckte die Hände segnend ihr entgegen und langsam stand sie auf, die Augen gesenkt. „Gesegnet die Jugend unseres Volkes und mit ihr gesegnet Du, Mutter Bracha, die Du vereinigt hast in Deinem treuen Wirken in diesem Haus die Liebe der Mutter zu ihren Kindern und die Liebe der Tochter zu ihrem Volke. Dir vertraut unsere Gemeinde an, was ihr Köstlichstes ist in dieser schweren Stunde unseres Leidens. Du sollst diese Jugend entgegenführen dem Ziel unseres Hoffens; gesegnet bist Du vor allen Frauen dieser Gemeinde, Dir wird gegeben zu erfüllen, was Du begonnen. Die Schar dieser Jugend hast Du gepflegt in langen Jahren, sie fanden in Dir die Liebe einer Mutter und die Güte eines Vaters, Du hast sie erzogen für das Land unserer Heimat. In dieser Stunde des Aufbruchs erfüllt Bangigkeit Dein Herz vor der schweren Aufgabe,

die Dir gestellt, vor der Unkenntnis des Weges und vor der Größe des Ziels. Doch verzage nicht – dort im fernen Lande streckt sich Dir entgegen die Hand einer Frau, die ihr Volk seit Jahren geführt und geleitet, die ihm Linderung gab in den Stunden der Krankheit und Not, die den Weg fand zur Erfüllung des unerhörten Planes des Aufstiegs tausender jüdischer Kinder aus der Verbannung in das gelobte Land. Die Hände dieser Frau strecken sich Dir entgegen zu gemeinsamer Tat, zu geben, was nur Frauen Kindern geben können. Eure Herzen werden gemeinsam wachen über unsere Kinder, wenn in ihnen die Sehnsucht übermächtig wird nach den Lieben, die sie zurückgelassen haben in der Verbannung, wenn die Aufgabe schwer wird und der Weg hart, wenn die Erfüllung nahe und die Kinder den Weg der Vollbringung gehen. In Deiner Hand, Bracha, Du Gute, liegt das Schicksal unserer Kinder. Übermenschliches wird von Dir verlangt werden nach all den Jahren der Arbeit, und wir flehen für die Erfüllung Deiner Aufgabe auf Dich herab den Segen des Hohen Priesters, der unserm Volke die Kraft gab, auf seiner Wanderung durch Jahrtausende zu leben und zu dienen: „Der Ewige segne und behüte Dich, der Ewige lasse Dir sein Antlitz leuchten und sei Dir gnädig, der Ewige wende Dir sein Antlitz zu und gebe Dir Frieden.“

Die Worte des greisen Rabbiners verhallten im Raum und wurden gefangen von einem Schweigen, das die Gemeinde in Bann hielt.

Plötzlich erhob sich der junge Lehrer David, ihm folgten die Kinder, und aus ihren Kehlen erklang zum Schluss ihrer Feier das Lied des alten Psalmisten ihres Volkes:

„Wenn Gott die Vertriebenen Zions zurückführt,
so werden wir sein wie die Träumenden,
dann wär' voll Lachen unser Mund
und unsere Zunge jubelvoll;
dann spräche man unter den Völkern:
Großes tat der Ewige an diesen!
Großes tat der Ewige an uns,
Wir wären freudevoll.“

Im Reigenschritt fassten sich die Kinder an den Händen und stiegen unter den jauchzenden Klängen des Psalmliedes herab in den großen Speisesaal, wo der Festtisch gerichtet war zum letzten gemeinsamen Abendmahle. In der Mitte der Tafel strahlten Kerzen in den silbernen Leuchtern, die den flüchtenden Kindern einst mitgegeben waren aus dem brennenden Gotteshaus ihrer Vaterstadt. Geschmückt waren die Tische mit Blumen

und Früchten in lockenden Farben, die ihnen die jungen Pioniere gesandt hatten, die auf einer Farm in der Nähe der Stadt sich vorbereiteten auf ihren Auszug. Am Schluss der Mahlzeit führte die rotblonde Ruth mit ihren lachenden Augen einen Zug in bunten Gewändern um die Tische der speisenden Kinder und die Gestalten erzählten ihnen von den Märchen ihres Heimatlandes. Voran die fröhliche Ruth mit den goldenen Garben im Arm in der Tracht der Moabiterin berichtet von der Gastfreundschaft des Volkes im Lande Israel für den Wanderer aus weiter Ferne. Seht, dort wandert Ruben mit seinem Freunde Michael, gekleidet in die braunen Kittel der Wüstenwanderung, wie sie als Kundschafter die prächtigen Trauben darbieten und den Gefährten erzählen von der Frucht des Landes und ihrer Ernte. Seht Hadassah, die junge Schwester im blauen Gewand, wie sie ermahnt zu Mäßigkeit und Vorsicht im heißen Klima des Südens; Mirjam im ägyptischen Kleid, die ihnen aufweist die Pflege der Kleinen im sauberen Korb; – Joseph, den jungen Strahlenden im ägyptischen Rock aus bunten Farben, der ihnen deutet ihre Träume von der Zukunft im Heimatland. Die Boten aus der fernen Heimat in ferner Zeit reichen sich die Hände, voran Mirjam mit der Zimbel. Die Kinder erheben sich von ihren Sitzen und singend ziehen sie ihnen nach und verteilen sich in die Schlafsäle des grauen Hauses zum letzten Schlummer vor ihrem Aufbruch.

Sand

In dem grauen Hause waren alle Lichter erloschen; die Kinder hatten ihre Ruhe gefunden in friedlichem Schlummer. Die jungen Erzieher waren in der großen Halle versammelt, die schon gerichtet war für die Morgenmahlzeit vor dem Aufbruch. In stillem Übereinkommen erhoben sich die Geschwister und schritten hinaus in den klaren Novemberabend, David und sein junger Bruder Ruben, Rachel und ihre Zwillingschwester Ruth. Der schlanke David schritt an der Seite von Rachel, sein geschmeidiger Gang war frei und leicht, voll jugendlicher Kraft, entwickelt als ein neuer Spross aus dem uralten Geschlecht der müden Wanderer, mitzutragen die neue kraftvolle Zukunft seines Volkes. In den Rhythmus seines Ganges mischten sich die wiegenden Schritte seiner Freundin Rachel, besinnlich und still schritt sie dahin an seiner Seite, die Gefährtin auf dem gemeinsamen Weg des Aufbaus im Lande Israel. Rachel gab sich dem stillen Glück hin, an der Seite des Freundes zu wandern, zu fühlen, wie ihre Kräfte in der Bewegung ineinander spielten, jung und frei und voller Stärke. Hinter ihnen schritten Ruben und seine Kameradin Ruth in schnellem kräftigem Lauf; ihre festen Schritte klangen zusammen, sicher griffen sie aus auf ihrer Wanderung, Ruben in seiner bestimmten tätigen Art, voll Bewusstsein seines Weges und voll froher Kraft seines Seins, Ruth mit ihren eilenden Bewegungen, ihrer zielvollen Behendigkeit. Ihre starken rotblonden Zöpfe schwangen im Winde und ihre grauen Augen blickten fröhlich in die Ferne.

Die Geschwister wanderten die engen Straßen hinab, die dunkel und dumpf vor ihnen lagen; sie schritten vorbei an den großen Häusern, in denen Hunderte von Menschen in engen Räumen hausten in ihrer Armut, vorbei an den Bierkellern und Schnapsschenken, aus denen übler Dunst aufstieg und lautes Gegröhl erscholl, wo verstimmte Grammophone kratzten und grobe Stimmen schrien und stritten. Die Geschwister wanderten weiter durch die große Verbindungsstraße mit den engen Arbeiterwohnungen, hinter deren Scheiben das Licht leuchtete und man die Menschen erblickte bei ihrem einfachen Mahl nach des Tages Arbeit; vorbei an den großen Fabriken wanderten sie, in denen die Maschinen in der Nachtschicht rasselten. Ruth nahm im Stillen Abschied von den Menschen in den engen Häusern, die sie in ihrer Volkspflegearbeit besucht und versorgt, getröstet und betreut hatte. Sie gedachte noch einmal der vielen Kinder, denen sie zur Entwicklung verholfen und die an ihr hingen in zärtlicher Liebe. Sie war verbunden mit dieser Arbeiterschaft, die durch Fleiß und Verantwortung, durch Ordnung und Geschicklichkeit sich aufrecht gehal-

ten hatte durch die Jahre nach dem Weltkrieg in ihrer Neugestaltung und ihrem Verfall.

Die Geschwister schritten weiter durch den kleinen Bezirk der Vorstadt, in dem ärmliche Häuser im Dunklen lagen. Sie bogen ab in den einsamen Weg, der zum Friedhof der Gemeinschaft ihres Volkes führte. Sie wanderten schweigend in der Nacht den ausgetretenen Weg, den Tag für Tag Hunderte von ihren Volksgenossen gingen, um ihre Entschlafenen zur letzten Ruhe zu bestatten, ihre Grabstätten zu besuchen an den Tagen der Buße oder an den Jahrestagen ihres Todes. An dem breiten eisernen Gitter des Friedhofs wartete ihrer ihr Kamerad Jakob, der Sohn des Gärtners, der ihnen das Tor aufschloss und sie hineinführte in den weiten Hain der Gräber, der in den grauen silbernen Farben des scheidenden Herbstes im Mondlicht schimmerte. Sie schritten vorbei an der Trauerhalle, wo sich die Gemeinde zu versammeln pflegte zu ihren Totenfeiern; dort hatten sie vor wenigen Wochen teilgenommen an der Andacht für ihren Kameraden Rolf, dem das Leben des Ausgestoßenseins und der Entehrung zu schwer geworden war für seine zarten Kräfte und der schweigend von ihnen gegangen war. Sie schritten vorbei an den Ehrengräbern der Großen in der Gemeinde, die im Schatten von immergrünen Lebensbäumen lagen. Sie lasen im Vorbeigehen im Scheine des Mondes Worte des Gedenkens und der Liebe auf den Grabsteinen der Ruhenden, Worte der Hoffnung auf die Tage der Auferstehung zu dem Weg in das Land ihrer Väter. Sie schritten vorbei an den bescheidenen Hügeln, unter denen Tausende des arbeitenden und leidenden jüdischen Volkes von ihren schweren Wegen ausruhten, vorbei an den prächtigen Monumenten der Reichen aus gleißendem Marmor, vorbei an den Hügeln der Gelehrten und der Lernenden, der Weisen und der Toren, der Kinder und der Alten, der Familien und der Einsamen. Auf ihrem Wege sahen sie die Malsteine einer Zeit von fünfzig Jahren der großen stolzen Gemeinde, die Wahrzeichen ihrer Blüte und ihres Aufstiegs; die Namen der Wissenschaftler und der Ärzte, der Großkaufleute und der kleinen Händler, der Führer im Kampf um die Abkehr von dem Wesen ihres Volkes und der Führer der neuen Volksbewegung des Aufbaus ihrer fernen Heimat. Die Geschwister schritten vorbei an den Gräbern der Väter und der Mütter, die ihr Leben lang sich bemüht um das kommende Geschlecht, gearbeitet im kleinlichen Tageskampf des Lebens, verstoßen und vertrieben aus der Gesellschaft. Sie alle hatten hier ihren Platz gefunden, der ihnen die letzte Ruhe gab nach ihrem Mühen unter den Völkern, in den Reihen ihrer Gemeinschaft, wo man ihrem Wesen und ihrer Leistung gerecht wurde und von wo sie nicht mehr vertrieben werden konnten.

Überall in dem großen gepflegten Hain der Toten grünt die Weiden und die Lebensbäume, rankte sich der breite Efeu um die Hügel; doch manches der Gräber begann langsam zu verfallen, ihre Laubdecken begannen zu verwelken, da sich keine sorgsame Hand mehr ausstreckte zur Pflege, seit die Lieben verstreut waren durch rohe Gewalt in alle Lande der Welt; statt dem Grün des rankenden Blattes zeigten kleine unverwesliche Steine das Gedenken der Besucher der Gemeinde, die einem frommen Brauche folgten, wie er üblich war im heiligen Lande der Väter.

Die Geschwister schritten um den großen runden Rasenplatz, von dem der Weg hinführte zu dem Grab Hannas, der Mutter von David und Ruben. Der Mond warf sein helles, mildes Licht über die Ruhestätte unter der schlanken Weide. Still versunken standen die vier jungen Menschen vor dem weißen Stein, aus dem der Name der Mutter Hanna schlicht hervorleuchtete und auf dem der Spruch des Psalmisten ihres Volkes eingegraben war, der das Wesen der schlichten Frau zum Ausdruck brachte: „... und wenn dein Leben köstlich gewesen, so ist es Mühe und Arbeit gewesen.“ Die beiden Brüder gedachten mit Wehmut des Vaters, der bei den Verfolgungen der Juden nach dem großen Krieg in Polen ermordet wurde. Seine Ruhestätte kannten sie nicht und für sie barg der kleine Grabhügel die Erinnerung an ihre beiden Eltern. Sie gedachten der stillen Mutter, die in immerwährendem Fleiß und unendlicher Güte ihr schweres Schicksal auf sich genommen, die für sie geschafft und gesorgt und die die Befreiung ihrer Kinder durch den Eintritt in die Wiederaufbaubewegung ihres Volkes und die ihre Heimkehr in das Land Israel nicht mehr erleben sollte.

Über dem stillen Friedhof leuchteten die Sterne im Kreislauf der Gesetze ihrer ewigen Bahnen. Leise setzte David die Flöte an seine Lippen. Es ertönte das alte Trauerlied des Volkes um ihre Toten, das in seinen Klängen Trost ausströmte für die Verbliebenen: die alte Weise des Rachmanuth, das Flehen um Barmherzigkeit für die Toten und mehr noch um Barmherzigkeit für die Lebenden. Rachel und Ruth standen still zur Seite. Auch sie weilten bei den Klängen des Trostliedes im Gedenken an ihre Eltern, des Vaters, der im Weltkrieg gefallen war in der polnischen Legion auf Frankreichs Boden. Sie gedachten der Mutter, die auf der Flucht aus Russland auf dem Wege umgekommen war. Sie kannten nicht die Gräber ihrer Eltern, ihnen ward kein Heimathaus und keine behütete Kindheit. Im Andenken an ihre Eltern wollten sie das Land ihrer Väter aufbauen, dass einst ihre Kinder und die Kinder ihres Volkes dort eine Heimat finden würden, dass ihnen erspart würde das Umhergetriebensein ohne Haus und ohne Scholle.

Langsam verklangen die Töne der Trostweise auf der Flöte von David und gingen über in das Sehnsuchtslied des jüdischen Sängers, in das die jungen Menschen leise einstimmten:

„Es leuchtet der Mond,
die Sterne erglänzen,
die Nacht schwebt nieder
auf Berg und Tal.

Vor mir liegt das alte Buch
aufgeschlagen.
Ich lese und lese
zum tausendsten Mal.

Ich lese die teuren,
die heiligen Worte
und hör' eine Stimme:
Ich schwöre mein Volk,
Du wirst sein wie die Sterne
am Himmel,
wie Sand am Ufer der
Meere!

Schöpfer der Welt!
Von Deinen Schwüren
kann nicht verfallen
ein einziges Wort.
Erfüllt werden
muss Dein heiliger Wille.
Alles kommt zur Zeit
und an seinem Ort.

Und eins ist schon erfüllt
und geschehen.
Das fühl' ich
bei jedem Schritt.
Wir sind vogelfrei
wie der Sand am Meere,
den jeder mit Füßen tritt.

Mein Gott, wahrhaftig
wie Sand und Steine

verstreut und verworfen
zu Schande und Spott.

Aber die Sterne,
die lichten, die klaren,
die Sterne, die Sterne,
wo bleiben sie, Gott!“

Leise waren die Stimmen der Geschwister den Tönen der Flöte gefolgt. David und Rachel hatten sich schweigend an den Händen gefasst und sie sahen auf zum Himmel mit seinen wandernden Sternen in ewigem Lauf und sie blickten hinunter auf den Sand der Ruhestätte der Mutter Hannah. Plötzlich erfasste David eine Schaufel, die an der Seite lehnte, und begann, einen kleinen Sack mit der Erde des Grabes zu füllen. „Dies ist der letzte Abschied von Dir, Mutter,“ sprach er in seinen Gedanken, „der letzte Abschied hier von Deiner Ruhestätte. Dieser Abschied kann keine Lösung von Dir sein, er ist eine heilige Bindung, ein Gelöbnis an die Zukunft. Dieser Sand, den wir mit uns nehmen in unser Land, das Du nicht mehr schauen durftest, dieser Sand soll nicht verwehen, wie der Sand am Meer. Wir nehmen ihn mit uns, um ihn zu verbinden mit dem Boden unserer Heimat im Lande der Väter. Wenn wir den Boden erlösen werden, dass er Frucht bringt unserer Gemeinschaft, werden wir diesen Sand von deiner Ruhestätte hineingraben, dass er sich verbindet mit dem Boden der Heimat. In der Zukunft werden wir nicht mehr ziellos wandern durch die Straßen der Welt. Wir werden uns die Heimat unserer Väter gewinnen durch die Arbeit unserer Hände, und die Sorge und Mühe unserer Mutter in unserer Kindheit wird ihren Ertrag finden auf dem Felde unseres Landes.“ Langsam wandte David den Blick von der Erde aufwärts zum Himmel: „Und die Sterne, die lichten, die klaren, die da wandern über Deiner Ruhestätte, o Mutter, in ihren Bahnen nach ewigen Gesetzen, sie werden auch uns leuchten in der fernen Heimat; sie werden uns den Weg weisen für unser Leben inmitten unseres Volkes. Ihr Kreisen wird uns unter dem südlichen Himmel im Lande Israel unsere Straße zeigen, unser Schaffen bestimmen, unser Leben ordnen. Wir wissen aus den Bahnen der Sterne, dass der Aufbruch zu unserer Heimaterde unserem Umhergetriebensein ein Ende setzen wird, und dass dieselben Sterne, die zu Dir herniederblicken, unsere Mutter, am Himmel in der Heimat uns leuchten werden zu unserem Beginnen.“

Eine Weile noch blieben die jungen Geschwister in stillem Gebet miteinander. Sie fühlten, dass sie aufgenommen waren in die Gemeinde der

Bauenden, die hinauszog; dass ihnen geworden, das Schicksal ihres Volkes zu erfüllen und den Weg zu bahnen für die Kommenden.

Langsam, Hand in Hand wanderten die Geschwister den Weg zurück durch die Reihen der Entschlafenen der Gemeinde, zu der Halle vor dem Tor, in der die Lichter am Altar brannten. Dort wartete ihrer der alte Rabbiner, um als letzte Handlung vor ihrem Aufbruch die Vereinigung des jungen Paares einzusegnen, nach dem alten Brauche ihres Volkes. Unter dem ausgespannten Tuch, das von Ruth und Ruben gehalten wurde, lehnte die schlanke Gestalt von Rachel an den Freund, über die feinen Züge unter der schwarzen Haarkrone ging ein Leuchten der Hingabe und der Vermählung an David, den Gespielen ihrer Kindheit. Sanft erhob David die Rechte seiner jungen Freundin und streifte ihr den Ring der Bindung an ihren Finger mit den Worten des Gelübdes: So nehme ich Dich zu meinem Weibe in Israel. Segnend bestätigte der Priester ihren Bund, als er ihre Hände erfasste: Gebt euch einander hin, in Gemeinschaft, zu schaffen den neuen Menschen auf der neuen Erde. Seid fruchtbar und mehret Euch auf dem Boden unserer Heimat, dass heranwachse das neue Geschlecht im Lande Israel.

Der Aufbruch

In der Dunkelheit des Morgens wanderte Ruben aus dem grauen Haus hinaus in die Stadt, zu der Halle der großen Wagen, die die Kinder aus dem grauen Haus zum Bahnhof ihrer Abfahrt bringen sollten. Er musste dafür sorgen, dass die Wagen rechtzeitig am Platze waren und den Fahrern den Weg zu dem Heim weisen. Die Maschinen wurden gerüstet und ein Fahrzeug für das Gepäck der Kinder bereitgestellt. Ruben nahm Platz in dem ersten Wagen, der aus der Halle im Norden durch die Straßen der Stadt hinausfuhr, vorbei an den großen Fabriken, in denen die Sirenen zur Arbeit riefen, wo Hunderte von Wagen Tausende von Menschen an ihre Stätten brachten und schwere Lastwagen mit ihren Waren in die Vorstadt hinausratterten. Ruben sah vorbei an dem Strom von versorgten und abgeklärten Menschen, die zur Arbeit eilten in den Fabriken. Er fuhr vorüber an dem Schulhaus, in dem er jahrelang gelernt und geeifert hatte. Er sah die Kameraden von einst mit frohem Lärm eintreten durch das große Tor des Schulhauses. Er wagte nicht, sie zu grüßen, denn er wusste, dass jeder Gruß an einen Sohn seines Volkes für die Kameraden eine Gefahr bedeutete. Er fuhr vorbei an den tiefen Schächten der Erdbahn, in die die Menschen hinabeilten, ohne einen Blick auf die Umwelt zu werfen, um rechtzeitig die Anfangsstunde ihrer Arbeit zu erreichen. Er hörte den Marschtritt der Soldaten in den braunen Uniformen, die die Fahnen hochschwangen und marschierten nach den Klängen des Hassliedes gegen sein Volk. Seine Gedanken weilten fernab von allen diesen Menschen, in deren Mitte er jahrelang gelebt. Er war beschäftigt mit dem Aufbruch seiner Gruppe in ihr Heimatland, wo sie leben würden in stiller Dorfarbeit, fern von dem Lebenskampf dieser Millionenstadt, deren Sinn er nicht begriff und deren Kreislauf ihn nicht erfasste.

Plötzlich biegen die Autobusse ein in die graue Straße und halten vor dem grauen Haus. Ruben steigt hinab in den großen Hof, wo die Kinder abfahrtgerüstet stehen. Sie warten zu zweien Hand in Hand, in warme Mäntel gekleidet. Ihr Gepäck ist zu einem großen Haufen aufgetürmt, die Koffer aus gutem braunem Leder, die Taschen verschnürt und gefüllt mit allem, was das Heim und die Gemeinde ihren Kindern zu geben vermochte. Um sie stehen im Kreis die Gefährten, die Kinder aus der Schule, die sich an das graue Haus anschließt, die Jugend des Heims, die noch zurückbleiben müssen, die Schwester aus dem Gesundheitshaus, die jedes einzelne der Kinder kennt, seit ihrem Eintritt in das graue Haus um jedes sich gesorgt hat und auch die letzten Untersuchungen über die Gesundheit der

auswandernden Kinder geleitet hat, um sie scharen sich die Lehrer und die Erzieher. Noch einmal treten die Kinder zusammen mit den Kameraden und Freunden, mit den Helfern und Schwestern. Dann reihen sie sich auf einen Wink von Rachel zum Zuge und ziehen zwei und zwei in langsamen Schritten hinaus auf die graue Straße; sie klettern auf die großen Wagen, die sie fortführen sollen; die größeren Kameraden und die Helfer laden das Gepäck auf und dann nehmen sie Abschied von ihren Freunden. Sie sind sich bewusst, dass ein bedeutsamer Abschnitt ihres Lebens beginnt, da sie aus Unterdrückung und Ausstoßung hinausfahren in eine andere Welt, hinunter an das blaue Meer, das ihnen die Straße zu ihrer Heimat wird. Stark und heiß ist der Schmerz des Losreißen von den Gefährten der Kindheit. Die Leiterin, Bracha, tritt als letzte heraus in ihrem blauen Mantel, an dem die Ärmel wie große Fittiche wehen und mit dem roten Davidstern auf ihrer Haube. Sie umarmt noch einmal die Kleinen, die sie schweren Herzens zurücklässt: Michal, die heute den ersten Weg zur Schule ohne sie gehen wird, Rina, die sie vor wenigen Tagen aus ihrer Pflege nach der langen Krankheit entlassen hat, Lola, die um den Fortzug der einzigen Schwester sich nicht zu trösten weiß, Schmuël, den der Abschied aus der Schule so schwer traf, und all die anderen Kleinen, die sie aufgezogen hat und von denen sie Abschied nehmen muss. Ein Lächeln geht über ihre Züge, als die Kleinen ihr zurufen: „Trauere nicht, Mutter Bracha, wir kommen bald, auf Wiedersehen im Lande Israel!“

Die Autobusse rattern hinaus aus der grauen Straße, hinein in die engen Fahrwege, in denen der Verkehr der Millionenstadt sich langsam vorwärts schiebt. Sie fahren durch die Prachtstraßen der Hauptstadt mit ihren großen Linden, vorbei am Stadtpark in seinem goldenen Herbstschmuck, der der Schauplatz ihrer Spiele und Ausflüge gewesen ist. Sie sehen unter der Menge auf den Straßen manche ihrer Volksgenossen mit schwerem sorgenvollem Gang, auf denen die Mühsal der Jahrtausende in der Verbannung lastet, tiefer noch gedrückt durch das Schicksal des letzten Jahres. Stille Wünsche gehen von den Kindern zu ihnen. Mit ihnen fühlen sie sich verbunden bei ihrem Fortzug aus der Verbannung, und sie rufen ihnen im Geiste zu: „Auf Wiedersehen! Auch Euren Kindern bauen wir das Land.“ Die Wagen halten vor der großen Bahnhofshalle. Die Kinder schreiten zu zweien hinein, bis zu den letzten Wagen des langen Zuges, an denen ein großes Schild zeigt, dass dies der Platz für die auswandernden Kinder ihres Volkes ist. Sie steigen in den Wagen unter der Führung von Rachel, die jedem seinen Platz zuweist. Auf dem Bahnhof wartet eine große Schar von Begleitern an dem Wagen der Kinder, Verwandte und Kameraden, Helfer

und Freunde. Jeder gibt einen Gruß zum letzten Abschied. Ein frohes und schmerzliches Winken. Niemand von den anderen Reisenden wird begleitet mit so viel Liebe und Sehnsucht, so viel Hoffnung und Wünschen als die Gruppe der ausgestoßenen elternlosen Kinder. Die Scheidenden und die Zurückbleibenden stimmen das Volkslied der Hoffnung an, und hinaus fährt der Zug aus der großen Halle. Zum letzten Male sehen die Kinder die Millionenstadt. Sie fahren vorbei an den blauen Ufern des großen Flusses, in dessen Seen sie fröhlich geschwommen und an dessen Ufern sie singend gewandert sind, vorbei an dem waldigen Berg- und Hügelland ihrer Ausflüge. Plötzlich hält der Zug in einer Halle mitten in den Bergen. Die Kinder blicken hinein in die Dichterstadt, wo das große Werk des Olympiers entstanden ist, das der Menschheit den Weg zurück gezeigt hat zum Boden, zur Verwurzelung durch der Hände Arbeit mit der Scholle. Ruth steht in Gedanken an der Seite des jungen Lehrers Chaim vor den großen Fenstern des Ganges. „Wie seltsam“, sagt sie zu ihm, „dass vor 150 Jahren der Dichter sein Werk geschrieben und seine Weisheit vom wahren Glück der Menschen der Welt verkündet hat, von der Verbindung mit dem Boden durch die Arbeit ihrer Hände, und dass kein Geschlecht, kein Volk im Laufe dieser Zeit sein Zukunftsbild erfüllt hat, um den Weg zum Frieden und zur Eintracht zu finden. Seine Vision: ‚Solch ein Getümmel möcht‘ ich sehn, auf freiem Grund mit freiem Volke stehn‘ hat nicht Eingang gefunden in sein Volk und nicht Eingang in die Kultur der anderen Nationen. Warum ist es gerade uns beschieden, dem kleinsten und umhergetriebenen unter den Völkern, diesen Gedanken einer Gemeinschaft, verbunden durch Arbeit miteinander auf der Scholle und frei durch diese Arbeit, zu verwirklichen?“ Chaim blickt nachdenklich in ihr Gesicht. „Noch sind wir am Anfang unserer Verwirklichung“, erwidert er, „vor uns liegt noch eine große Aufgabe. Wir werden die Vision des Olympiers nur lebendig machen können, wenn wir innerlich frei werden zu unserem Werk, wenn wir die Idee der Gerechtigkeit leben im Kreise unserer Kameraden. Die große Siedlung unserer Volksgenossen Dagania am Kinnerethsee in Galiläa, wohin ich gehen will, hat die Idee der Gerechtigkeit zu verwirklichen gestrebt. Vielleicht ist uns die Kraft gegeben worden, den Weg zurückzufinden, weil bei keinem anderen Volk als dem unseren nach der langen Wanderung durch die Welt die Sehnsucht nach der Verwurzelung mit der Scholle so übermächtig geworden ist, weil die Gemeinschaft auf dem Heimatboden unsere einzige Möglichkeit zum Leben ist, die einzige, die unserem Volke bleibt. Nur in der Erfüllung dieser Idee können wir den Sinn unseres Lebens finden, den Sinn unserer Jahrtausende langen Wanderung in der

Verbannung. Die Leiden unseres Volkes in der Welt sind so groß, und zur Stunde größer als je, dass nur dies Eine uns erlösen kann: die Heimat-scholle, die wir uns nach Jahrtausenden erringen durch unserer Hände Arbeit und von der nichts uns lösen kann in aller Zukunft.“ „Du sprichst wahr“, erwiderte Ruth, „gedenkst Du noch des Sanges unseres Dichters, den wir gemeinsam lasen an einem Abend in unserem Volksheim, wo die brennende Sehnsucht in uns aufwachte nach unserer Heimat:

„So grenzenlos wie euer Herzeleid
muss auch die Sehnsucht sein, die euch befreit.“

Nur ein Volk, das so wie unser Volk hindurch musste durch Unfreiheit und Leid, durch Verachtung und Vereinsamung, durch Tod und Zerstreuung, kann das Glück ermessen, das der große Olympier von Weimar geschildert hat: die Befreiung des Bodens durch Schaffen, kann verstehen den Sinn der Erlösung der Menschheit in seinen Worten: ‚Zum Augenblicke dürft‘ ich sagen, verweile doch, du bist so schön...“

Nachdenklich gab Chaim Ruth die Hand zum Einverständnis ihrer Worte. Sie sannen gemeinsam der Idee des großen Dichters und ihrer Verwirklichung in ihrem Heimatlande nach.

Weiter fuhr der Zug zu der südlichen Stadt, in der seit einem Jahrtausend eine blühende jüdische Gemeinde gelebt hatte, in der der reichste Kaufmann unter den Juden sein Stammhaus gegründet und entwickelt hatte, dessen Kinder jetzt verstreut waren in allen Hauptstädten Europas und Einfluss hatten auf die Gestaltung der Weltwirtschaft.

Auf dem Bahnhof stand eine Gruppe junger Juden aus dem Kreise, dem Ruth und Chaim angehörten; dem „Hashomer Hazair“ (Der junge Wächter). Diese jungen Menschen, dunkel gebräunt von der Sonne und gekräftigt durch ihre Landarbeit, lebten in einem Dorfe nahe der Stadt, wo sie ihre Vorbereitung für die Arbeit im Lande Israel empfangen; in wenigen Wochen würden sie den jungen Wanderern nachkommen können. In frohen Gedanken an das Wiedersehen und an die Erfüllung ihrer Aufgabe schüttelten sie den Freunden die Hände und riefen sich „Ein frohes Wiedersehen in Galiläa“ zu.

Weiter ging der Zug zur letzten Grenzstation. Noch einmal erfolgt eine Untersuchung des Gepäcks und der Papiere, manches muss zurückbleiben, was den Kindern lieb ist. Die Fahrt geht weiter über die Grenze des nordischen Reiches in die zweite Bahnhofshalle der Stadt, die den Weg öffnet in die freie Schweiz. Ein Gefühl der Freude und Entlastung durchdringt die Kinder. Rachel spricht zu ihnen. Sie weist darauf hin, dass hier in Basel

der Gedanke der Sammlung des jüdischen Volkes im Lande der Väter zum ersten Male von der Welt ausgesprochen und von hier aus sein geistiges Eigentum geworden ist. Sie spricht mit ihnen von dem großen Führer, der den unerhörten Gedanken von der Befreiung des jahrtausendlang verbannten Volkes erfasst und trotz unsagbarer Widerstände zur Durchführung gebracht hat. Sie spricht ihnen von den großen Feuern, die vor der Kongresshalle in Basel flammen und die die Söhne des jüdischen Volkes zusammenrufen aus allen Teilen der Welt; von den Kongressen, zu denen Tausende Abgeordnete des jüdischen Volkes aus allen Ländern der Erde strömen, die von Mal zu Mal der Idee des Aufbauwerkes in Palästina festere Form gegeben, die immer klarer den Weg zur Befreiung des Volkes in seiner Heimat aufzeigten und ermöglichten.

David steht mit dem jungen Daniel auf dem Bahnhof. Die Augen Daniels sind ernst und nachdenklich: „Ein merkwürdiges Schicksal, das uns zwingt, den Weg unseres Volkes in den Städten der Fremde zu erleben, dass wir unsere historischen Stätten suchen müssen in der ganzen Welt. Vielleicht bahnt uns der Anblick dieser Stätten der Geschichte auf unserer Fahrt den Weg, uns hineinzuleben in die Zukunft unseres Volkes.“ „Wohl“, erwiderte David, „das Wunder der Erfüllung, dessen Entstehung hier zu uns spricht, wird uns erst in seinem ganzen Umfang fühlbar, wenn wir hier des Ursprungs gedenken dürfen; doch sagt uns auch viel die eigene Geschichte dieses freien kleinen Volkes, das vor 300 Jahren seinen Freiheitskampf führte um seine Heimat und das sich in der Nacht vereinigte auf seinen Bergen und sich zusammenschloss mit seinem Schwur: ‚Wir wollen sein ein einzig Volk von Brüdern, in keiner Not uns trennen und Gefahr; wir wollen frei sein, wie die Väter waren; lieber den Tod, als in der Knechtschaft leben.‘ Mit diesem kleinen stolzen Volk verbindet uns unser Schicksal, zu dessen Lösung uns die gastliche Stätte der Stadt Basel geholfen hat.“

Weiter rollt der Zug in italienische Gefilde durch die große Ebene, die seit Jahrtausenden das Schlachtfeld für die Entscheidung des Schicksals der Völker in Europa gewesen ist; durch die große Stadt mit dem ewigen Dom aus weißem Marmorstein, herunter an die Ufer des blauen Mittelmeers. Die Kinder klettern eilig aus den Wagen, in denen sie zwei Tage und zwei Nächte gesessen. Hier beginnt die Fahrstraße zur Heimat, das Meer, an dem sie sich nicht satt sehen können. Die jüdische Gemeinde der Stadt Triest nimmt sie liebevoll auf. Der Rabbiner empfängt sie mit einem Segensgruß. Er hat für sie durch die Gemeinde Mahl und Nachtlager vorbereiten lassen. Sein junger Sohn Julio mischt sich unter die Kinder und sorgt für sie aufs Beste. Müde schlafen die Kleinen ein in den Häusern

der Gastgeber. David bleibt bei dem Rabbiner zurück, mit dem Sohn des Hauses. Tief erregt ist dieser von der Berührung mit den wandernden Kindern seines Volkes. Zum ersten Male ist ihm das tausendjährige Schicksal dieses Volkes wirklich nahe gekommen. Er erzählt David von seiner Jugend, die ihm vergangen ist im Leben der italienischen Kultur, mit ihren großen Dichtern und Malern, ihren Philosophen und Rechtslehrern. Frohe Jahre des Glückes sind ihm beschieden worden in der Luft dieses sonnigen Landes, dem er sich verbunden fühlt, dessen melodische Sprache er spricht, dessen süße Lieder er singt und dessen Frauen er liebt. Erzogen zum Gesellschaftsmenschen, der das Allgemeine über das Einzelne setzt, ist ihm die Lehre des Staates Religion und die Geste der Rede Beschluss. Seine eigenen Volksgenossen in der Verbannung in allen Teilen der Welt sind ihm fern und fremd. Er versteht nicht ihre Sprache und nicht ihre Bräuche. Er weiß nichts von der neuen Volksbewegung, die die schöpferischen Kräfte der Jugend seines Volkes gelöst hat und die dem Leben seines Stammes neuen Sinn und Inhalt gibt. David hört ihm staunend zu. Auch er liebt die Dichter des großen südlichen Landes, ihre Sprache und ihre Lehre. Er liebt das schlichte Volk mit seinen edlen Formen, und doch versteht er nicht das Aufgehen des jungen Julio in das Leben und die Kultur dieser anderen Art. Er spricht ihm von seinem Kampf um die große jüdische Bewegung des Wiederaufbaus, von der neuen Erweckung der Kräfte seines Volkes und vom Ziel der Befreiung aus der Verbannung, von dem schaffenden Volk auf dem neu gewonnenen Boden im Lande Israels, von seinen Dichtern und seinen Liedern und von dem Rhythmus seines Gemeinschaftslebens in den Genossenschaften. Er erzählt ihm von der Erschließung der neuen Heimat für die Irrenden und Vertriebenen, für die Verachteten und Ausgestoßenen; die in der Heimat zu neuem Dasein ihres Volkes erwachen, und am Schluss beginnt er, leise das Lied auf seiner Flöte anzutönen vom Emek, dem Tal der Arbeit, der Saat und der Ernte:

„Wogt des Kornes Meer,
 Er klingt der Herde Lied,
 Ist's unser Land und seine Felder:
 Das ist Emek Jesrael!
 Gesegnet und gepriesen
 Sei Du, mein Land,
 von Beth Alfa bis Nahalal.“

Julio hört seinem jungen Volksgenossen schweigend zu. Er ist betroffen von dem Glück und der Hoffnung, die aus den Augen Davids erstrahlen,

erfasst von seinem Willen zu Kampf und Entbehrung, um sich die Heimat im Frieden durch der Hände Arbeit zu erobern. Er ist tief ergriffen von den Gestalten der jungen Frauen, von Rachel mit dem stillen Erfülltsein ihres Zieles und ihrer mütterlichen Hingabe an die Kinder ihres Volkes und von Ruth, der frohen, der die Verbundenheit mit ihrem Volk aus allen Bewegungen fließt. „Schön sind die Frauen des südlichen Volkes, unter denen ich lebe“, sagt er, „frei ist ihr Gang und stolz ihr Blick und ich fühle mich einer von ihnen, der stolzen Cornelia, verbunden für das Leben. Und doch, seit ich Deine jungen Gefährtinnen kenne, sie gesehen habe, mit ihrer hingebenden Güte und ihrem Aufgehen in ihrem Volk, deucht mich, ich habe erst erschaut, was das Wesen der Frau bedeutet; schwer ist mir das Wissen um Euer Fortgehen am Morgen. Diese wenigen Stunden mit Euch haben meine Sehnsucht erweckt und neue Kräfte, mir unbekannt, lebendig gemacht; noch weiß ich nicht, ob ich mich lösen kann von diesem Land, mit seinen alten Bogen und Palästen, seinen Liedern und seinen Lehren, seinen Frauen und seiner Kunst; doch die Sehnsucht nach meinem Volk wird nicht mehr zum Schweigen kommen, das fühle ich in der Stunde des Abschieds von Euch, und ich werde mit Euch sein auf Eurem Wege der Arbeit und des Schaffens, der Liebe und des Kampfes.“

Beim Morgengrauen erwachen die Kinder. Voller Geschäftigkeit kleiden sie sich an und sammeln ihre Sachen. Kaum bleibt ihnen Ruhe zur Mahlzeit und zum Dank an die freundlichen Wirte. Sie scharen sich um Bracha, die mit ihnen hinunterwandert durch die südliche Bergstadt zum Hafen. Von weitem sehen sie die Maste des großen weißen Schiffes „Jerusalemme“, auf dem sie ihrer Heimat entgegenfahren werden.

Die Kinder jubeln dem Schiffe zu; sie können es nicht erwarten hinaufzukommen. Schnell schreiten sie aus, ihrem letzten Reiseziel entgegen. Auf allen Straßen begegnen ihnen Volksgenossen, die dem gleichen Ziele zustreben, zu Fuß, auf Wagen, in Automobilen und Straßenbahnen; junge Menschen, hoffnungsvoll wie sie, ältere ernst und nachdenklich.

An der Schiffstreppe erwarten sie David und Ruth, die sie zum Zuge ordnen, jedem seinen Ausweis und seine Karte in die Hand geben, und dann beginnt der Aufstieg auf das Schiff. Langsam erklettern sie das Deck und sammeln sich an dem Bug des Schiffes. Im Hafen schart sich die jüdische Jugend aus Triest. Man winkt, noch einmal ertönt das Hatikvalied, das Schiff lichtet die Anker und fährt hinaus in das weite Meer. Auf der äußersten Stelle der langen Mole steht der junge Julio. Er ist in früher Morgenstunde hinausgeeilt, ohne Ruhe, um noch einmal die neuen Freunde zu sehen vor ihrer Ausfahrt; seine schwarzen Augen erspähen die Kinder

bei ihrem Aufstieg, sie folgen ihren Gruppen auf dem weißen Schiff, sein suchender Blick erspäht Ruben und Ruth, und als letzte sieht er David mit seiner jungen Gefährtin Rachel das Deck betreten. Seine Augen hängen gebannt an der schlanken Gestalt der jungen Frau mitten unter den Kindern und können sich nicht lösen von ihr, bis das Schiff langsam entgleitet in die blauen Wogen. Lange steht der junge Julio einsam und sinnend, und immer stärker wird ihm bewusst die neue Bindung an sein Volk und dessen Jugend.

Die Kinder stehen schweigend am Bug, versunken in den Anblick der weiten See im Augenblick der Loslösung von dem Abendlande. Sie folgen in Gedanken den Wellen, die sie ihrer Heimat zuführen. Rachel steht mitten unter ihnen. Sie beantwortet die zahllosen Fragen nach dem Land ihres Ziels und seiner Geschichte, nach seinen Bergen und Tälern, nach den Siedlungen auf dem Lande und nach dem Leben in den Städten.

Ruth ist mit den ersten Kindern hinaufgestiegen. Sie wandelt langsam durch den Raum an die Spitze des Schiffes. Sie blickt hinaus in die unendliche Meeresstraße, die die „Gerusalemme“ entlangfährt. Sie sieht in Gedanken die Fahrt voraus, die sie oft im Kreise der Freunde durchgesprochen hat. Sie kennt jede Biegung des Landes und jede Insel auf ihrem Weg. Sie wird eins mit den Wellen, ihr Rhythmus trägt sie; sie fühlt sich losgelöst von der Schwere des Daseins, hineingetaucht in tiefe Versunkenheit. Neben ihr steht ein Reisender, der aus dem mächtigen Inselland in Nebel und Schnee in den Süden hinunterfährt, in das Land Israel, um den Ertrag seiner wirtschaftlichen Quellen zu untersuchen, den Nutzen der Ölleitung, das Bergen der chemischen Schätze am Toten Meer und die Möglichkeit eines neuen Hafens am Schilfmeer. Er betrachtet die Gestalt der jugendlichen Ruth in ihrer Versunkenheit und in ihrer Verbundenheit mit dem Meer und beginnt mit ihr ein Zwiegespräch. Er erzählt ihr von seinen Plänen der Auswertung der Schätze des Landes für den Transport in andere Länder, von seinem Besitz und seiner Macht, von seinen Wagnissen und seinen Anlagen. Er fragt sie nach ihren Plänen im Lande Israel, und sie berichtet ihm von den Zielen ihrer Gruppe, von ihren Brüdern und ihren Freunden, wie sie hinausgehen wollen, um den Boden zu bebauen in schwerer Arbeit des Tages, damit er hergebe die Früchte ihres Schaffens; sie erzählt von dem Leben, das sie führen wollen, einfach und schlicht, in Gemeinschaft und Freude. Sie stimmt ihm zu in der Schätzung der Bedeutung, die der Ertrag des Landes für die Ausfuhr in andere Länder haben kann, doch ihr eigenes Schaffen wird dem Ertrag gewidmet sein, der ihrem Volke im Lande Leben und Gesundheit fördern soll. „Wir müssen uns aufgeben, um

den Boden zu gewinnen“, sagt sie bewegt, und ihre dunklen Augen leuchten auf. „Wir müssen in Geduld der Heimat dienen, um sie für uns zu schaffen.“

Still betrachtet sie der Fremde; ein Lächeln liegt um seinen Mund. „Was könnt ihr schaffen mit eurer Hände Arbeit, eine kleine Schar, ungewohnt dieses Werkes und fern von dem rollenden Wirtschaftsstrom, der die Welt umfasst. Deine Kraft und Dein Eifer könnten größeren Aufgaben dienen, kleine Ruth. Ich möchte Deine Kraft und Deine Hingabe für reichere Ziele nutzbar machen, für meine Arbeit, zur Auswertung der Ölquellen des Landes Israel für den Gebrauch der ganzen Welt. Du sollst den Ertrag für Deine Arbeit in reichem Maße erhalten, sollst teilnehmen an allem, was der Zusammenhang mit der Wirtschaft der Welt bietet. Ich suche einen Menschen, der aufgeht in den Fragen meiner Arbeit, mir hilft bei der täglichen Aufgabe, der meine Pläne versteht und ausführt, der mitlebt mit meinem Beginnen.“ Leise schüttelt Ruth den Kopf. „Ich danke Dir für das Vertrauen, das Du mir erweist, aber das Leben, in das Du mich stellen willst, ist nicht das Leben, das wir begehren. Es ist ein Einstellen in die Interessensphäre anderer, ein Durchführen ihrer Pläne um des Gewinnes willen. Deine Pläne gehen hinaus in die ferne Welt, um anderen Völkern zu dienen. Wir aber wollen die Sammlung unseres Volkes, um seine Kräfte zu stärken zur Wiedergeburt, in Erfüllung unserer Jahrtausende langen Sehnsucht. Wir wollen nicht dem Gebot der Stunde dienen, die kommt und vergeht. Wir wollen uns die Heimat schaffen, und in der Heimat unser Volk neu erstehen lassen. Nur in der Verbundenheit mit der Scholle werden wir die Kraft finden, eine neue Kultur zu geben unserem Volk, eine eigene Leistung der Welt zu geben wie in früheren Zeiten. Nur wenn wir uns selbst finden, werden wir unser Volk neu schaffen nach seinem eigenen Gesetz.“ Der Fremde schüttelt den Kopf zu den Worten der jungen Ruth. „Auch ich bin ein Sohn Deines Volkes“, sagt er, „auch ich liebe es mit allen seinen Vorzügen und seinen Schwächen; auch ich möchte ihm Entwicklung und Lebensmöglichkeit geben, dass es wirken und schaffen kann, frei im Spiel der Völker. Doch sein Weg geht nur durch das Herz der Welt. Nur wenn unser Puls schlägt mitten im Treiben der Welt, werden wir frei sein und mächtig, werden wir Ansehen haben und Einfluss. Das jüdische Volk im Lande Israel wird nicht verwurzeln und sich entwickeln können aus eigener Kraft. Es muss aufgehen in das Leben der Welt und muss teilnehmen am Treiben der Welt. Nur dort wird es Entwicklung und Größe finden. Dein Glaube gefällt mir, Ruth, Dein kluger Sinn und Dein ernster Wille. Du könntest mithelfen, Großes zu schaffen, Wege zu öffnen und die Wirtschaft einer Welt zu beeinflussen.“ Wieder ruhen Ruths ernste Augen auf seinem

Gesicht. „Ich kann nicht mit Dir gehen. Ich müsste mich aufgeben, und ich will mich für mein Volk erhalten. Aber wenn Du uns wirklich helfen willst, so gib von Deinen Schätzen für den Boden unseres Landes, dass wir ihn erwerben und erlösen können mit der Hände Arbeit. Gib den Umhergetriebenen Deines Volkes das Land, in dem sie arbeiten können und durch Arbeit eintreten in den Kreis unserer Gemeinschaft. Höre auf meine Bitte, sie ist vielleicht auch verbunden mit Deinem Schicksal. Du weißt, dass einst unser Führer, der unser Volk erweckt hat zu neuem Sein, von einem unserer großen Reichen verlangte, den Boden des Landes Israel zu kaufen für sein Volk, als der türkische Machthaber bereit war, das Land herzugeben gegen eine Summe, die einen Bruchteil des Besitzes unseres reichen Bruders ausmachte. Dieser große Reiche unseres Volkes verstand nicht den Sinn der Geschichte seines Volkes, er verstand nicht sein Schicksal in seiner Wiedererweckung, er verstand nicht die Glücksmöglichkeit, die unser Führer ihm bot. Er schickte den Boten seines Volkes fort und bewahrte seine Milliarden; eine Welt konnte er eröffnen der Freiheit und der Arbeit von Millionen Verstreuten, er konnte der Geliebte und Gesegnete seines Volkes werden – und er wählte die Rolle eines Türhüters seiner Schatzkammer. Und um dieses Versagens willen leidet heute sein unglücklicher Sohn mit seinem unglücklichen Volke in der Verbannung, schmachtet in der engen Zelle eines grausigen Gefängnisses der neuen Machthaber und verkommt in Mangel und Qualen; und kein Geld und keine Beziehung, keine Machtverbindung und kein Kapitaleinfluss kann ihn aus dem Gefängnis befreien, da seine Tyrannen mit den Schätzen seines Vaters die Macht der Feinde unseres Volkes stützen. Auch Du, Genosse meines Volkes, bist ein Großer in der Welt der Wirtschaft, und Dir ist es gegeben zu tun, was jener reiche Sohn unseres Volkes versäumte: Verstehe die Forderung der Stunde, die mit ihren Zeichen an Dich herantritt, verstehe, was ein heiliges Gesetz von Dir fordert, gib Deinem Volk von Deinen Schätzen, um es zu befreien aus seiner Verbannung.“ Nachdenklich schaut der Fremde auf Ruth. „Du verstehst nicht ganz die Gesetze der Weltgeschichte, kleine Ruth, und verstehst nicht die Bahnen der Wirtschaft. Aber Dein Wille und Deine Kraft sollen ihren Weg finden in Eurem Lande; ich gebe Dir einen Schein für Euren Gründungsschatz, der Dir ausgezahlt werden soll, wenn Du mit Deinen Kameraden zur Ansiedlung im Lande der Väter schreitest, der Euch Raum geben soll zur Verwirklichung Eurer Pläne um die Wiedererstehung unseres Volkes.“ Still nahm Ruth den Schein entgegen. „Ich danke Dir im Namen unserer Freunde für Deine Gabe. Sie ist ein Ausdruck Deines Verstehens für die Forderung eines Kindes Deines Volkes; doch weh ist mir im Herzen

um Dich, denn auch Du warst zu Größerem bestimmt. Du konntest Dein Volk sammeln und erretten und ihm die Erlösung geben, nach der es seit Jahrtausenden schmachtet. Ich segne Dich auch für diese Gabe und meine Wünsche gehen mit Dir, dass Dir und Deinen Nachkommen das Los Deines großen reichen Bruders in unserem Volk erspart bleiben möge, und dass einst auch Dein Weg Dich führen möge von Deiner Wanderung um die Welt in das Land Deiner Väter.“

Sinnend blickt der Reisende dem jungen Mädchen nach, die so sicher um ihren Weg weiß und in der Begrenzung dieses Weges das Glück ihres Lebens findet, und eine stille Sehnsucht erfasst ihn nach der Ruhe dieses Weges zum Heimatsziel.

Allmählich ist die Sonne untergegangen, versunken in die blauen Wogen des Meeres. Am südlichen Himmel leuchten die Sterne in ungeahnter Pracht. Rachel steht am Geländer des Schiffes. An ihrer Seite lehnt David und blickt auf das strahlende Himmelsgewölbe. „Vor uns leuchtet das Zeichen des Schützen“, sagt Rachel, „es weist unseren Blick in weite Ferne an das Gestade des Morgenlandes, es geht seinen Weg unbeirrbar ans Ziel nach seiner Bahn; es stärkt unseren Mut für unseren Weg, in den wir eingegangen sind zu unserer Feste.“

Von den Bänken der Kinder tönen fröhliche Lieder und Rachel wendet sich langsam zum Kreise der Jugend, in deren Mitte Ruth sitzt und beginnt, ein Märchen zu erzählen aus den Sagen ihrer Heimat, in die sie zurückkehren werden; das Märchen von der Erlösung des toten König David; sie erzählt ihnen von den beiden Hirten, denen im Traum beim Scheine des Vollmonds gewiesen wurde, den König David zu erlösen in seiner Grabeskammer; die von Mitleid erfüllt sich aufmachen nach der heiligen Stadt Jerusalem; sie spricht ihnen von den Weisern auf ihrem Wege im Lande Israel; von der klagenden Taube, der Räuber ihre Jungen genommen, von der trostlosen Palme, der der Sturm die Blätter geraubt, von dem weinenden Bach, dessen Quellen versiegt sind und wie sie alle erhoffen, auch ihre Erlösung durch das Beginnen der Hirten zu finden; und sie erzählt von dem steinernen Tor der heiligen Stadt auf den Felsen, von den blitzenden Edelsteinen im Vorhof und von der Weisung des greisen Hüters am Tore, auszuführen die Erlösung des Königs; sie spricht von der Grabeshöhle aus Gold mit dem schlummernden großen Toten, der wie ein Löwe ausgestreckt liegt auf seinem goldenen Lager, von der goldenen Harfe an der Wand und dem goldenen Tisch mit Krone und Zepter und dem goldenen Psalter, der geöffnet liegt; von dem Krug zum Haupte des Königs mit dem Wasser aus dem Garten Eden, von der Weisung des Greises,

dem König die Hände zu netzen mit diesem Nass, dass er auferstehe und versammle die Verstreuten seines Volkes aus allen Enden der Welt in den Mauern der heiligen Stadt; und sie berichtet von der Versunkenheit der Hirten in den Glanz des Goldes und der Edelsteine, dass sie vergaßen an ihr Gelübde und nicht merkten auf die erhobenen Hände des Toten und ob der Herrlichkeiten der Schätze des Königs in der Grabeshöhle versäumten, die Erlösung des Königs und seines Volkes herbeizuführen.

Die Kinder hatten mit Anteilnahme den Worten Ruths gelauscht, und es war ihnen weh um den armen König und sein Volk und um die guten Hirten, die ihn nicht erlösen konnten, weil sie sich blenden ließen von dem unbekannten Golde der Umwelt und darüber vergaßen das Ziel ihrer Sehnsucht. „Sage uns, Ruth, werden wir den König David besuchen können in der heiligen Stadt?“, sprach der kleine Gabriel, und in seinen schwarzen Augen schimmerten die Tränen des Leides. „Wir werden die guten Hirten bitten, uns den Weg zu zeigen zu der Taube und zu der Palme und zu dem Bach; vielleicht lässt uns der alte Wächter herein in die Grabeshöhle, wenn er hört, dass wir aus weiter Ferne gekommen sind, und wenn wir ihm versprechen werden, dass wir die Hände des Königs netzen werden mit den Wassern aus dem Garten des Paradieses; wir werden nicht schauen auf das blinkende Gold und auf die strahlenden Edelsteine rings herum, sondern nur auf den Krug zu Häupten des Königs.“ „Gut ist es, die alte Geschichte unserer Volkssage zu hören“, sagte die kluge Chaia, „und aus ihr zu verstehen, dass unser Weg weit ist bis zur Erfüllung, dass wir arbeiten müssen und uns üben müssen in der Kraft der Entsagung, bis wir unser Volk erlösen können, dass wir wissen, dass unser Aufbruch nicht nur ein Wandern bedeutet von der Verbannung in die Heimat, sondern dass wir uns finden zu einem neuen Leben der Erfüllung und der Verwirklichung, das uns die Kraft gibt zu wirken für die Heimkehrenden und für die Verbannten.“ „Du sprichst wahr, meine Freundin Chaia“, begann Ruben, der unter den Kindern gesessen und mit warmem Anteil der Erzählung seiner Kameradin Ruth gefolgt war. „Dieser König unserer alten Sage und die guten Hirten, sie sind ein Sinnbild auch für das Geschehen unserer Tage; nicht durch die Schätze der Welt werden wir den Weg finden zu unserer Erlösung, sondern durch die Liebe zu dem Nächsten unter uns, dass wir lauschen auf das Bedürfen des Nächsten, zu fühlen sein Leid, und dass wir ihm helfen mit aller Schlichtheit unseres Herzens wie die Forderung des Augenblicks es erheischt – zu helfen ohne Besinnen den Unglücklichen unseres Volkes, die wir am Wege sehen wie die weinende Taube, die ihrer Kinder beraubt, oder wie die entlaubte Palme in ihrer Nacktheit und Blöße,

oder wie der Lauf des Baches, der nur trockene Steine findet in seinem Bette.“

Nachdenklich stiegen die Kinder herunter zur Ruhe, getragen von den Wogen, die das Schiff umspülten.

Am letzten Tag der Fahrt bog das Schiff ein in die schmale Wasserstraße, die die grünen Inseln des Griechenlandes teilte und mündete in die Fährte durch die grünen Bergstraßen der alten Jonischen Reiche, vorbei an der Burg der Göttin Athene mit den Ruinen ihrer weiten Säulenhallen. „Eine unendliche Gedankenwelt hat von diesem kleinen Inselreiche seine Formung erhalten“, sagte David zu seinem Bruder Ruben, als sie hinaufblickten zu der Burg der Göttin Athene, „und auch unser Volk hat sich der Kultur dieser Weisheit und Schönheit nicht verschlossen. Mit Eifer stürzten sich unsere Vorfahren auf die Schätze dieser geistigen Schöpfungen, machten sie sich zu eigen, trunken von dem Gehalt ihrer Kunst und der Tiefe ihrer Weisheit.“ „So ist es gewesen“, erwiderte David, „und gerne erinnere ich mich noch der Stunden in unserem Freundeskreise, wo wir mit ehrfürchtigem Staunen uns hingaben an die Lehren des großen Plato und in unseren jungen Seelen aufging die Erkenntnis von der Vervollkommenheit, der ‚Epiphanie‘ der Seele, von der Vereinigung des Wahren, des Schönen und des Guten in dem Lichtzentrum Gottes. Näher wird uns der Geist Platos sein in unserer Heimat und stärker verbunden mit der Geschichte unseres Volkes. Die hohe Burg der Göttin Athene ist das letzte Wahrzeichen auf unserem Wege, und ehrfurchtsvoll grüßen wir diese Stätte der Weisheit.“

Die Ankunft!

Die Sonne steigt langsam aus dem Meere empor. Auf dem Schiff ist bereits alles in Bewegung. Man weiß, dass man beim Morgengrauen das Land erblicken wird, die Meeresbucht und das Ufer im Osten, den Berg Karmel und die belebte Stadt an seinem Abhang. Alle eilen auf Deck und erwarten schweigend, den ersten Streifen Landes zu sehen. Schweigend stehen die Wilden und die Stillen, die Kinder und die Greise, schweigend die Männer und die Frauen. Was sie in Träumen und Gebeten ersehnt, was sie in Liedern und Büchern gelesen, das Land Israel, die Hoffnung ihres Volkes seit Tausenden von Jahren, wird in dieser Stunde zur Wirklichkeit. Plötzlich schießt der Sonnenball hinter den Bergen hervor, und in den Strahlen der Morgenröte sieht man den ersten gelben Streifen vom Ufer des Landes. In Jahrtausende langem Sehnen nach der verlassenen Heimat war es immer die geistige Verbundenheit des Lebens in der Enge der Verbannung mit der Weite des Lebens im Lande Israel, die die Gedanken des Volkes erfüllte und erst die Bewegung der Erneuerung der alten Volksidee gab ihnen das Bewusstsein, dass das Land Israel ihnen nur Wirklichkeit werden kann in der Verbindung mit dem Boden, durch die Erlösung des Bodens durch seiner Hände Arbeit. Rachel und David stehen Hand in Hand am Geländer des Schiffes. Nie war ihre Liebe so rein und so groß, so still und leuchtend, nie so bewusst und verbunden als beim gemeinsamen Anblick ihrer ersehnten Heimat. David legt still den Arm um seine Gefährtin. Sie stehen allein am Bug des Schiffes und sie spüren die Stunde des Ineinanderaufgehens in ihrer Vereinigung.

Plötzlich steigt der Umriss des langgestreckten Karmelberges auf. Die blaue Bucht wird sichtbar, Akko, die alte Festung mit ihren weißen arabischen Häusern. Der Fluss Kischon leuchtet silbern in seinen Windungen vor seiner Mündung in das Meer. Die Sonne sendet ihre Strahlen auf die Stadt am Berge, die den Raum für das künftige Leben der jungen Einwanderer geben soll. Die einzelnen Menschen in der Stadt, Juden und Araber, bekommen Gestalt, die bunten Schiffe im Hafen, die Tiere, Maulesel und Kamele, die weißen Häuser inmitten der braunen Höhen.

Plötzlich wirft das Schiff Anker. Das erste Motorboot löst sich vom Hafen und kommt auf das Schiff Jerusalem zu. Es ist das Boot der Regierung, die die Papiere der neuen Bürger prüfen will, einzuwilligen in die Landung der Einwanderer auf dem Heimatboden.

Unterdessen wartet im Hafen seit Morgengrauen eine stille Frau, um die Kinder in ihrer neuen Heimat zu empfangen. Die heiße Sonne brennt auf

den ungeschützten Landungsplatz. Dazwischen durchschauern Güsse des warmen Frühregens die Luft. Die zarte Frau wartet geduldig viele Stunden in Sonne und Regen, um die Erste zu sein, die die Kinder ihres Volkes im Lande Israel begrüßt. Sie war es, die vor allen das große Schiff am Horizont erblickte, deren Herz in tiefer Bewegung erschütterte, als sie sah, dass die „Gerusalemm“ ihre Anker versenkte in das Meer, das die Heimat umspült; sie verfolgt alle Bewegungen des Bootes der Regierung, das auf das Schiff zufährt, und sie sieht in Gedanken die Kinder sich versammeln um die Mutter Bracha an der Treppe des Schiffes. Sie besteigt innerlich tief bewegt das zweite Boot, das den Hafentarz hinüberbringen soll, der die Gesundheit der neuen Einwanderer prüfen wird. Vor 20 Jahren hat diese stille Frau den Weg gefunden aus dem großen Erdteil im fernen Westen in die Heimat ihres Volkes, sie hat ihr Haus und ihre Arbeit verlassen, um den Kindern ihres Volkes Kraft und Gesundheit zu geben. Das Werk einer langen Entwicklung liegt hinter ihr. Sie hat die ersten Schwestern und Pflegerinnen in das Land gebracht, Fürsorgestellen eingerichtet, um die schwere ägyptische Augenkrankheit zu lindern, die die Kinder des Landes bedrohte, um der werdenden Mutter Schutz und Pflege zu geben, um in den Kolonien das böse Fieber zu bekämpfen. Um jedes Gramm Chinin hat sie gerungen, um jedes Bett und um jedes Messinstrument. Sie hat den Weg zur Heimat ihres Volkes gefunden, als ihre Brüder aus dem Osten geflüchtet waren und im Hause ihres Vaters, des alten Rabbiners in der Stadt des fernen Westen, berichtet haben von den Verfolgungen, denen sie ausgesetzt waren, um ihres Stammes willen, von ihrer Heimatlosigkeit und ihrer Sehnsucht nach dem Lande Israels. Sie hat Schulen im Lande errichtet und hat ein großes soziales Hilfswerk über das ganze Land ausgebreitet. Jetzt ist sie dem Rufe des Nationalrates gefolgt, um die Kinder aus den Ländern Mitteleuropas, in denen ihre Volksgenossen auf das Grausigste verfolgt werden, zu retten und sie zu verwurzeln im Lande ihrer Väter. Der Gedanke, diese Jugend hinüberzuführen aus den großen dunklen Maschinenstädten Europas in die ländlichen sonnigen Siedlungen der Heimat und sie zu erziehen in fröhlicher Arbeit auf dem Dorfe in der Gemeinschaft der Volksgenossen, ist von ihr aufgenommen worden und mit Hingabe bis ins Kleinste vorbereitet worden. Vor wenigen Wochen ist die erste Gruppe dieser Jugend in die ländliche Siedlung Ejn Charod im weiten Emektales eingezogen, und die Kinder sind dort aufgenommen als Mitglieder des Dorfes in enger Verbundenheit mit der Gemeinschaft. Diese stille Frau weiß die Verantwortung der Aufgabe, die sie übernommen, sie weiß um den Schmerz der Eltern, die ihre Kinder ihr anvertraut haben in der Stunde

der Not. Sie weilte vor kurzem in der Hauptstadt des Dritten Reiches und hatte in einer Versammlung der Eltern mit ihnen beraten über die besten Wege der Erziehung ihrer Kinder. Sie kann nicht die traurigen irrenden Augen dieser Eltern vergessen, die nicht mehr um die Entwicklung ihrer Kinder sorgen dürfen, die ihr Liebstes in die Ferne senden mussten. Sie ist sich bewusst, welche Pflicht sie übernommen hat diesen trauernden Eltern gegenüber, um ihre Kinder an ihrer Statt zu erziehen zu einem eigenen freien Leben der Verantwortung, zur Mitwirkung an der Erlösung des Bodens in der Heimat. Sie hat mit Bracha, der Mutter des Heims in der grauen Straße, in vielen Stunden des Abends beraten, wie die elternlosen Kinder des Heims verpflanzt werden sollen mit ihren Erziehern und Kameraden. Vor ihre Augen tritt noch einmal das Bild des grauen Hauses. Noch einmal hallen die Worte wider in ihren Ohren, die man ihr gesagt, und die Worte, die sie gesprochen. All die reiche Kraft, die sich in den Jahren ihres Lebens und Schaffens zusammengedrängt, all die Kraft, die gereift ist im Vaterhause und in dem schweren Kampf um die Aufbauarbeit, all dies hat sich in ihr verdichtet zur Aufgabe der Mutter für die Kinder ihres Volkes. Sie empfindet die Last und das Glück der doppelten Verpflichtung. Sie weiß sich kein anderes Leben, kein anderes Ziel, keine Beziehung und keine Interessen außer der eigenen ungewöhnlichen und schöpferischen Aufgabe: Kinderland zu schaffen im neuen Heimatland. Sie weiß, dass sie die Kraft aus ihrer Verbundenheit mit Gott finden wird, und aus der Verbundenheit mit ihrem Volk, die Kraft, ein heimatloses Volk zu verwurzeln auf der neuen alten Erde. Sie weiß, dass die Kinder, die hier aufwachsen werden, ein Leben der Arbeit führen müssen, dass nichts Schweres ihnen erspart bleiben wird, dass der Kampf des Lebens auch diese Kinder herausfordern wird, und dass sie sorgen muss, sie stark zu machen zu aufrechten Menschen in diesem Kampf. Sie fühlt die Urkraft der Mütter, die den Frauen Israels gegeben, alle Schwierigkeiten zu überwinden, die Kraft, die alles formt und alles bildet. Sie ist überwältigt von der Größe der Berufung. Sie schließt die Augen und ein stilles Gebet richtet sie zu Gott: Du wiesest mir den Weg, oh Herr, die Aufgabe auf mich zu nehmen. Ich weiß, dass Deine Kraft in mir stark sein wird, diese Aufgabe zu erfüllen. – In diesen Gedanken weilt sie auf dem Boot, das zu dem großen Schiff hinübergleitet. Sie steigt die Schiffstreppe hinauf, sie betritt die Planken des Schiffes; plötzlich umringt sie eine Schar von frohen Kindern ihres Volkes, die ihr zuwinken und aus deren jungen Kehlen das Lied der Hoffnung ertönt. Die Jugend, die sich das Land ihrer Väter erobern will, steht eng gedrängt und sieht auf zu der Mutter des Landes, die gütige kleine Frau mit dem starken

und weichen Herzen, die sie empfängt, wie nur eine Mutter ihre Kinder empfangen kann. Dann reicht sie Bracha die Hand zum Willkommen, und die beiden Frauen verstehen, dass sich in diesem Augenblicke ein starker Bund für ihr Leben im Lande Israel geschlossen hat in ihrem gemeinsamen Werk der Pflege dieser Kinder. Die Kinder gehen durch den großen Saal des Schiffes, in dem die Regierungsbeamten sitzen und Pass für Pass der Kinder kontrollieren. Dann führt man sie in das Zimmer des Arztes, wo sie die Einspritzung empfangen gegen die Krankheiten des Orients, und von dort eilen sie hinab, die Treppe hinunter in die Boote. Sie durchfahren den schmalen Streifen des Meeres, der sie von ihrer Heimat trennt, und steigen an das Land. Still, wie im Gebet, stehen die lebhaften Kinder. Ein heißer Strom von Glück durchrinnt sie. Sie stehen auf dem Boden ihrer Heimat, von der sie nichts mehr trennen kann. Sie klettern in die großen Wagen, in denen Sie Kameraden und Lehrer empfangen, die in früheren Jahren gewirkt haben in dem grauen Haus und die in den letzten Jahren vorausgegangen sind, um Pionierarbeit zu leisten für die Kommenden. Die Kinder fahren singend durch die Straßen der Hafenstadt, durch die Araberviertel und die jüdische Bergstadt, hinauf auf den Hügel Neve Shaanan, wo sie für das erste Jahr ihr Heim finden werden, bis das Dorf in der Haifabucht zu ihrer Aufnahme bereitsteht. Sie blicken von der Höhe hinab auf das Meer unter sich, der Karmel grüßt sie von seinem Gipfel. Vor dem Heim erwarten sie alle Freunde und Kameraden, die im Lande verstreut arbeiten, Arbeiter des Bodens, Lehrer der Jugend, die herbeigekommen sind, um das Ankunftsfest mit ihnen zu feiern.

Die Kinder ordnen sich zu zweien zum Einzug in ihr neues Heim. Bracha reicht dem jungen Chaggai, der vor drei Jahren das graue Haus verlassen und im Lande Israel als Erzieher gearbeitet hat, eine Pergamentrolle, die in einer Kapsel aus Silber von feiner Arbeit verschlossen ist. Chaggai ist herbeigekommen von seiner Farm im Tal, um mit Bracha zu wirken, die Einordnung der Kinder zu erleichtern und die Erziehungspläne durchzuführen. Die silberne Kapsel empfang Bracha von dem alten Rabbiner, der sie ihr mitgegeben im Namen der Gemeinde des Nordens. Die Ältesten hatten die Röhre losgelöst von ihrem frühesten Gotteshaus, an deren Pfosten sie 200 Jahre den Eintritt geheiligt hatte, hatten sie ihr mitgegeben, um sie nach dem alten Gesetz anzuschlagen an die Pfosten des Heimes auf den Hügeln des Karmels. Der Pergamentstreifen in der silbernen Kapsel enthält das alte Zehnwort, das der große Führer Moses vor 4500 Jahren dem jüdischen Volke gegeben hat auf der Wanderung durch die Wüste, als er sie heimführte aus Ägypten bis in das Land, das Gott ihnen verheißen

hatte. Dieses Zehnwort vom Berge Sinai, dem Felsen in der Wüste, das die Grundlage für die Ethik einer Welt geschaffen hat für Jahrtausende und das eingedrungen ist in alle Völker und alle Zeiten, dieses Zehnwort soll fortleben bei den jungen Kindern des Volkes nach dem Wunsche der jüdischen Gemeinde im Norden, da die Kinder erneut einziehen in die Heimat ihrer Väter. Chaggai empfängt die Gabe aus der Hand von Bracha und unter dem Segensspruch der jungen Schar befestigt er die Kapsel an den Pfosten zum Eingang des neuen Heims. Dann beginnt der Einzug der Kinder. Voran gehen die beiden Frauen, Henrietta und Bracha. Sie führen die Kinder an die blumengeschmückten Tische, an denen ihnen die erste Mahlzeit bereitet ist aus den Früchten des Landes: Milch und Honig und in großen Schüsseln rote leuchtende Tomaten und grüne zarte Gurken, schwarze Oliven und weißer Lauch, graues Brot und gelbe Butter, weiße Eier und goldene Orangen. Bevor die Kinder zum Mahl greifen, erhebt sich Henrietta, die die jungen Einwanderer begrüßt im Namen des Nationalrats: „Euch, die Ihr heute eingezogen seid in unser Land, heiße ich willkommen als die jüngsten Brüder unseres Volkes. Ihr seid noch jung und unentwickelt, und doch habt Ihr schweres Leid getragen in Eurer zarten Jugend. Zweimal seid Ihr vertrieben worden aus dem Lande Eurer Ansiedlung in der Verbannung, kein Elternhaus ist Euer geworden, beraubt seid Ihr des Liebsten, was Kindern gegeben. Schweren Herzens haben Euch die Erzieher und die Freunde entlassen in die Ferne. Doch Ihr kommt bewusst in unser Land, aus freiem Willen, verpflichtet Eurer Aufgabe zu lernen und zu arbeiten. Zu lernen die Sprache unseres Volkes, die die Sprache der Heiligen Schrift, unseres Volksbuches, ist und die unsere Väter erhalten haben in stetem Ringen in den Jahrtausenden der Verbannung. Zu lernen von den Dingen des täglichen Lebens in unserem Lande, von unserer Geschichte, den Bergen und Tälern, von den Pflanzen, den Tieren und den Steinen unseres Landes. Zu lernen von unserer Verfassung, die wir uns gegeben haben, eine kleine Gemeinschaft in den Jahren unseres Aufbaus. Und zu arbeiten auf dem Boden unseres Landes, dass er Früchte trage unserem Leben. Ein Jahr sollt Ihr hier bleiben in diesem kleinen Heim auf der Bergeshöhe, von der aus Ihr täglich die Stelle sehen könnt, die Euch aufnehmen wird an der blauen Bucht. Gemeinsam mit Euch werden wir den Eckstein legen für das neue Haus, dessen Grund Ihr erhalten werdet aus unserem Volksschatz, unten am Ufer des Mittelmeeres. Ihr werdet gemeinsam das neue Haus mit uns erbauen, werdet gemeinsam die erste Ordnung auf den Feldern vollführen und mitwirken am Aufbauwerk für Euer Heim, das auch ein Heim sein wird für viele, die nach Euch kommen.

Gesegnet sei Euer Kommen im Namen Gottes; gesegnet im Namen der jüdischen Gemeinschaft im Lande Israel!“

Aufmerksam hatten die Kinder den Worten gelauscht. Dann griffen sie fröhlich zum Mahl und freuten sich der Früchte des Landes. Zum Schluss traten sie hinaus auf die stille Straße vor dem Heim in der kleinen Siedlung und dort begannen sie sich zu schwingen im Reigen ihres Volkstanzes. Henrietta fasste die Hände des jungen Ephraim, des Jüngsten unter der Schar, und der fröhlichen Channa, die anderen reihen sich an zum Kreise, und zu den Liedern ihres Volkes tanzt die Schar den ersten Reigen auf dem neuen Boden ihrer Heimat. Henrietta ist die Fröhlichste unter ihnen. Alle Liebe zu der Jugend, alles Leid um sie, alle Kraft, sie zu schützen und sie einzuordnen in die Gemeinschaft, strömt sie aus im Tanz mit den Kindern und von ihr teilt sich die Bewegung mit den Anderen, ein Rhythmus des Lebens im Lande der Arbeit, ein Rhythmus der Freude im Gefühl der Heimat.

Heimat

Sterne

Nach dem Abschiedstanz gingen die Kinder in das Haus, um von der langen Reise Ruhe zu finden in der ersten Nacht in ihrem Heimatlande. Noch einen letzten Blick warfen sie auf die mondbeschienene Höhe des Berges Karmel und die blaue Meeresbucht, dann ordneten sie sich in ihren Zimmern vier zu vier, bereiteten ihre Betten und legten sich nieder zum Schläfe. Draußen auf dem Kamm des Berges fand sich eine Gruppe zusammen, Erzieher, die die Kinder herbegleitet hatten in das Land nach jahrelanger Arbeit in dem grauen Haus, und andere, die früher dem Hause verbunden waren durch ihre Arbeit und fortgezogen waren, um sich einzuordnen im Lande Israels. Heute waren sie herbeigekommen, um den Einzug der Kinder zu feiern. Sie schlossen sich zu einer Gruppe zusammen und wanderten langsam herüber auf die Höhe des Karmelberges im Vollmondschein. In der stillen Mondnacht grüßten sie die grünen Wälder, die tiefen Abhänge des Gebirges, die dunklen Schluchten, in die das Mondlicht gespenstisch hineinleuchtete und das dunkelblaue Meer, die östliche Bucht dieses Raumes, in dem seit Jahrtausenden die Völker Kulturen schufen, die noch heute das Leben der Menschheit befruchten. Die Gefährten sahen hinunter auf ihr kleines Heimatland zwischen drei Erdteilen, in dem sich dreimal der Ausdruck der Gottheit gefangen hat. Sie fühlten in stillem Schauer die Nähe der Wüste. Sie sahen den Kischonfluss in seinen Windungen, an dessen Ufern der Prophet Eliah sein Volk gelehrt hatte, die Wahrheit zu erkennen. Sie sahen die Höhlen, in die er geflüchtet und in denen er nahe seinem Gotte neue Kräfte gefunden hat. Sie setzten sich nieder am Rande des Waldes, von wo der Blick hinüberschweift zum anderen Ufer der Meeresbucht, das daliegt ohne Leben und ohne menschliches Wirken und das noch der Erlösung durch der Hände Arbeit harrt.

Der junge David wandte sich an seine Freunde: „Heute haben wir uns zusammengefunden“, sagte er, „zu einem neuen Anfang hier in unserem Lande, morgen werden wir uns trennen, ein jeder wird zurückkehren an den Platz seines Wirkens und Strebens. Aber wir wissen, dass es kein Auseinandergehen für uns gibt. Unsere Heimat umschließt uns alle und wir spüren an jeder Stelle jeden Atem dieses Landes. Wir fühlen in jedem Augenblick jede Entwicklung in unserem Lande. Wir empfinden den Ausdruck des Lebens von jedem unserer Freunde, wo immer sie weilen und wo immer sie schaffen. Wir werden wissen voneinander um jeden Schritt,

den wir gehen, um jeden Stein, den wir zum Aufbau legen, um jedes Ringen und Kämpfen, das uns bewegt, um jedes Sicheinordnen in unsere Gemeinschaft. Wir werden wissen um jedes Glück, das dem einzelnen widerfährt, und um jede Gefahr, die den einzelnen bedroht; denn wir sind verbunden in unserem kleinen Lande durch eine große Idee und wir wissen, dass wir dieser Idee dienen müssen, ohne nachzugeben all den Wünschen, die die Persönlichkeit des Einzelnen hegt. Das Wunder, dass wir endlich hier zusammengekommen sind zu gemeinsamem Wirken in unserer Heimat, die wir wiedererobern müssen, dieses Wunder ist zu groß, als dass wir es fassen, als dass wir ihm heute Ausdruck verleihen können. Wir werden diesen Ausdruck finden, jeder in seinem Schaffen, das eine einzige Bemühung um unser Ziel ist, die Erlösung des Heimatbodens. Die Heimat ist zu schön, als dass sie nicht jede Stunde uns berauschen sollte, sie ist zu eigen unserem Wesen, als dass uns nicht durch sie alle Kräfte einströmen sollten. Für uns gibt es *ein* Glück in diesem Lande, das ist das Glück der Begrenzung. Nicht mehr wird unser Sinn dahin schweifen, es gleichzutun den anderen Völkern, die anderen Wesens sind. Keine Ehren gibt es für uns, die uns andere verleihen können. Nur in uns selbst, in unserer Begrenzung werden wir die Kräfte finden zu bilden und zu wirken, zu schaffen aus dem Stoff unseres Volkes, dessen Eigengesetzlichkeit uns bindet in unserem Kreislauf. Einst erklang uns in der Verbannung das Wort eines unserer großen Philosophen: ‚Kannst Du Dein Eigen sein, sei nie des Anderen.‘ Dieses Wort wird uns im Lande Israels ein ewiges Gesetz sein, nach dessen Forderung wir unseren Weg verfolgen müssen, verfolgen unsere Bahn wie das Siebengestirn, das uns dort leuchtet am südlichen Sternenhimmel, größer und klarer als in der Verbannung. Sowie das Siebengestirn seine Sternbahn wandeln muss nach seinen ewigen Gesetzen in Abstand und Bindung von Zeit und Ort in Ewigkeit, so müssen auch wir unsere Bahn gehen nach unseren eigenen Gesetzen, im Abstand voneinander, der dem Einzelnen Freiheit der Entwicklung gibt, und in Bindung zueinander, die Form und Dasein bestimmt.“

„Du hast recht“, erwiderte Chajim, „die Größe dieser Stunde kann uns vielleicht nicht stärker erfassen als durch den Anblick der Sterne hier auf der Bergeshöhe. Hier auf dem Boden unserer Heimat wird uns klarer bewusst als irgendwo in unserer Vergangenheit, wie wir umhergetrieben waren auf dem Erdball, nicht erfasst von dem großen Magneten, der uns endlich hierhergezogen. Immer wieder versuchten wir, uns einzuordnen in eine fremde Welt, als verlorenes Atom ohne Sinn, ohne Kraft, ohne Beziehung. Hier auf dem begrenzten Boden unserer Heimat spüren wir

die Gesetze der Sterne, die auch unseren Weg bestimmen nach unseren eigenen Gesetzen.“

„Nichts Größeres“, sagte Ruth, „gibt es doch, als das Glück dieser Bindung, die uns erst die Kraft gibt, zu leben und uns zu entfalten nach unserem Sein. Wir wissen, dass unser Versuch der Bindung an unser Land kaum sichtbar ist in der Geschichte des Weltgeschehens, unbeachtet im Strom der Völker. In unserer Stunde der Wiedergeburt hier im Heiligen Lande spricht zu uns jedoch jeder Stein und jeder Pfad, jeder Strauch und jede Welle, jedes Insekt und jeder Wind. Sie alle, die nach eigenen Gesetzen ihren Weg vollenden, sind uns Symbole, dass auch wir nach unseren Gesetzen unter dem Sternenhimmel eingereiht werden, zu vollenden unsere Bahn.“

„Mir ist es, als hörten wir in dem Rauschen des Meeres“, sagte Ruben, „die Stimme des königlichen Psalmisten, dem Sohne unseres Volkes, der vor dreitausend Jahren die Erkenntnis fand von der Kraft der Gestirne: Die Himmel erzählen die Herrlichkeit Gottes, und seiner Hände Werk verkündet die Feste. Ein Tag dem andern trägt die Rede zu, Nacht zeigt der Nacht Erkenntnis an. Durch die ganze Erde tönt ihre Saite. An des Erdballs Saum ist ihr Ruf... Hier auf dem Boden unseres Heimatlandes erleben wir die Vermählung unserer Welt mit dem Weltall. Hier fühlen wir uns aufgenommen in die menschliche Gemeinschaft, denn hier sind auch wir gebunden an unsere Bahn nach den ewigen Gesetzen des Seins. Heute zeigen die Sterne uns unseren Weg. Wir erkennen die Bahn, die wir zu gehen haben, die Bahn, die auch uns das Wesensgleichmaß der Dinge gibt; unser ist jetzt die Wahl, ob wir den Weg unserer Gesetzlichkeit gehen wollen. Diese Freiheit der Wahl ist das Glück, das uns zuteil wird, hier unter dem Sternenhimmel unserer Heimat. Wann immer wir uns treffen werden und wo wir uns begegnen, am Meeresstrand der großen Städte oder an den Buchten am Meere, wo die kleinen Siedlungen gelagert sind, auf den Bergen des Karmel, des Ölberges oder des Tabor, in der Ebene des Scharon oder des Emek oder in der Tiefe am Ufer des Toten Meeres, bei der Arbeit oder bei der Feier, auf Wanderungen oder in der Ruhe des Hauses oder in der alten, ewigen Stadt unserer Geschichte, immer wird uns bewusst sein, dass wir unseren Weg gehen müssen nach dem Gesetz, nach dem wir angetreten. Unser Weg wird fortan nicht mehr durch den Wunsch bestimmt, hervorzuragen unter den anderen Völkern, nicht mehr bestimmt durch den Kampf zum Beweis unseres Wertes und nicht mehr durch den Wunsch der Überwindung unseres Minderwertes. Nicht mehr werden wir den Weg der Anpassung gehen müssen an andere Völker. Unsere Entwicklung wird durch unsere eigene Kraft bestimmt werden,

durch die Gaben, die uns gegeben sind, fähig das Beste zu schaffen nach unserer Eigenart, unser Wesen zu erforschen und es nach seinen eigenen Gesetzen zu entwickeln und lebendig zu gestalten. Durch die Sterne, die hier auf unsere Heimat Erde am südlichen Sternenhimmel mit stärkerem Glanze leuchten, werden wir jeden Abend neu erkennen, dass wir nur in unseren eigenen Bahnen unsere Entwicklung vollenden können. Unsere Gemeinschaft und unsere Arbeit, unsere Ruhe und unsere Freundschaft und das Messen der Kräfte untereinander, alles wird sein eigenes Gesetz finden. In dieser Stunde des Anfangs fühlen wir uns rein und stark in der Gewissheit, dass wir zusammengetreten sind zu vollenden unsere Bahn.“

Stumm reichen sich die Freunde die Hand, und leise ließ David in die stille Nacht auf seiner Höhe noch einmal erklingen den Sang vom Sand und von den Sternen:

Schöpfer der Welt!
Von Deinen Schwüren
kann nicht verfallen
ein einziges Wort.
Erfüllt werden
muss Dein heiliger Wille.
Alles kommt zur Zeit
und an seinem Ort.

Mein Gott, wahrhaftig
wie Sand und Steine
verstreut und verworfen
zu Schande und Spott.
Aber die Sterne,
die lichten, die klaren,
die Sterne, die Sterne,
Wo bleiben sie, Gott?

Singend ging die Schar der jungen Menschen über die Berge zurück zu dem kleinen Haus, in dem die Kinder ruhten.

Ruth und Ruben schlossen sich als die letzten den Freunden an. Sie wandelten Hand in Hand, im Gleichmaß der Schritte.

„Unser erster Weg in die Heimat“, begann Ruben, „gibt uns die Bestimmung für unser Tun; morgen werde ich herunter wandern in das Tal in die große Siedlung der Genossen am Fuße des Berges Gilboa, um zu lernen die Saat und die Ernte und den Aufbau der Gemeinschaft; während Du, meine Ruth, mit den Kindern bleibst, sie zu lehren und zu hüten in ihrem

Wachstum. Tage der Feier werden es sein, wenn ich heraufsteige zu Dir aus der Ebene oder wenn Du herunterfährst zu mir und den Genossen, uns zu besuchen in der Gemeinschaft bei unserem Werk; Hand in Hand werden wir wandern wie in den Tagen unserer Kindheit, und immer enger werden wir uns verbinden in unserem Lande; und vielleicht kommt einst der Tag, wo wir gemeinsam schreiten zur Ansiedlung auf unserem Boden, vereint für das Leben, zu säen und zu ernten und heranzubilden ein neues junges Geschlecht.“ „Dank Dir, mein Kamerad Ruben“, erwidert ihm Ruth, „für alle Deine Sorge und Treue, die Du mir gewidmet seit jenem Tage, als wir Kinder entflohen dem Grauen der Mörder und Häscher bis zum Beginn unseres neuen Lebens in der alten Heimat; keine Trennung gibt es für uns in unserem Leben, und das Jahr der Vorbereitung für unsere Siedlung wird uns noch enger zusammenführen, wenn wir auch arbeiten werden in verschiedener Umgebung. Doch lass’ uns, mein Freund, dieses Jahr der Entwicklung leben in Freiheit nach unserem Wesen ohne Bindung und ohne Verspruch, dass wir zu gehen vermögen unseren Weg und die Möglichkeit finden der Vereinigung unseres Seins. Lass uns ein Jahr der Freiheit, mein Ruben, es wird uns zum Segen gereichen!“

„Es sei, wie Du es sagst, meine Ruth“, erwiderte Ruben, „aber schwer ist mir der Verzicht, wo wir so nahe dem Ziele, und sicherer neigt sich mein Herz Dir zu als je, da Du neben mir schreitest auf dem Boden unserer Heimat, verbunden in Deiner jungen Schönheit dem leuchtenden Licht und der klaren Luft unseres Landes, inmitten seiner Natur der Berge und des Meeres; doch tiefer wird das Glück unserer Verbindung sein, wenn Du mir einst die Hand reichst in der Freiheit Deines Willens und Deiner Hingabe, und stärker die Kraft unserer Bindung in der Gemeinschaft, wenn wir zur Ansiedlung schreiten werden auf unserer Scholle in den Bergen des Galil. Friede sei mit Dir, meine Ruth, in der Zeit unserer Trennung im Beginn unseres Lebens in der Heimat.“

Die Gemeinschaft

Früh am Morgen erhebt sich Rachel. Vor dem Hause begegnet sie David, der ihr das Geleite geben will zu ihrer Fahrt in die Berge Galiläas. Sie treten hinaus auf die Bergstraße. Die Sonne geht auf hinter dem Karmel, beleuchtet die Berge mit ihren dunklen grauen und roten Schatten, beleuchtet die Abhänge, auf denen die Stadt sich ausbreitet, die blaue Bucht und die kleinen weißen Häuser auf dem Hügel, wo die Jugend aus dem grauen Haus ein Jahr in Frieden lernen und arbeiten soll. Rachel wandert mit David hinunter in die Stadt, vor sich das Meer, an der gegenüberliegenden Küste die alte Ritterstadt, weiße Segelschiffe schwimmen auf den blauen Wogen; an der Küste der östlichen Bucht blitzen die silbernen großen Tanks, die die Schätze des Öles aus den Quellen des Nachbarlandes in sich bergen. David und Rachel schreiten durch die arabische Siedlung mit den verschlossenen Häusern und Höfen, aus denen einzelne Männer in ihren wehenden Gewändern zur Arbeit hinaustreten. Sie wandern durch die Altstadt, die der arabische und der jüdische Markt mit den Früchten des Landes belebt, durch die breite Hafenstraße, auf der schwere Lastwagen zu den landenden Schiffen eilen. Auf einem großen Platz hält die Maschine, die Rachel hinaufführen soll in die Siedlung im Norden des Landes, in die Berge Galiläas. Männer und Frauen steigen ein mit ihren Waren, Kranke, die in der alten Römerstadt an den heißen Quellen Heilung von ihren Leiden finden wollen, junge Burschen und Mädchen in blauen Hemden, die in die Dörfer eilen, um auf den Feldern zu arbeiten. Aus ihrer freien Haltung, ihren frohen Grüßen, ihren Reden in der neubelebten alten Volkssprache klingt die feste Verbundenheit mit der Heimat.

David drückt Rachel mit leuchtenden Augen die Hand und blickt dem davoneilenden Wagen lange nach.

Die Maschine fährt hinaus aus der engen Stadt, vorbei an den neuen Fabriken, die Baustoffe verarbeiten für die Häuser und die Landesprodukte für die Siedlungen, hinein in das breite Emektal. Man sieht dort das schaffende jüdische Volk, das in zwei Jahrzehnten Sumpfland zu fruchttragendem Boden umgearbeitet hat, zunächst die große Siedlung Jagur, aus der Hunderte von Männern und Frauen zur Arbeit in die Umgebung gehen und auf Grund ihrer Arbeit ein gemeinschaftliches Leben aufbauen; vorbei an dem Dorfe, das sich die frommen Bauern geschaffen haben, wo sie in Bindung an ihre Glaubensvorschriften ein Leben der Umschichtung von dem engen Ghettodasein in der Verbannung zu fleißigem Bauernleben in Gottes weiter Natur führen; vorbei an den Siedlungen des nordischen

Volkes Waldheim und Bethlehem und an den vielen Niederlassungen, die in den letzten Jahren vom jüdischen Volk neu geschaffen worden sind. In der Ferne winken die weißen Häuser der Genossenschaft Mischmar HaEmek (Der Hüter des Tales) auf dem Hügel, mit seinem schönen Kinderheim und vorbei an vielen anderen blühenden Dörfern und Siedlungen. Die Maschine hält an der Kreisstadt der Ebene, Afule, in der sich viele Fahrstraßen aus allen Teilen des Landes treffen. Man steigt aus den Wagen, begrüßt sich mit den Kameraden aus den anderen Siedlungen, fragt nach der Entwicklung des Landes in allen seinen Teilen und fährt fröhlich weiter auf den Landstraßen. Rachel sieht vor dem kleinen Gasthaus den jungen Prediger Avigdor aus ihrer Heimatstadt, der jetzt als Führer in einer nahen Gemeinschaftssiedlung im Tale arbeitet. Neben ihm sitzt Chajim, ein junger Landarbeiter aus einem Dorfe am See Kinnereth. Sie rufen Rachel ein frohes „Segen Dir, der Kommenden“ entgegen. Alle drei haben gemeinsam in der nordischen Stadt sich in die Werke der Philosophie und Erziehungslehre versenkt und ein lebhaftes Gespräch entwickelt sich über die neuesten Ergebnisse der Seelenforschung. Rachel erfährt von dem Aufbau der Schulen in den Gemeinschaftssiedlungen, mit ihren Formen des Zusammenwirkens von Eltern und Lehrern, von Bauern und Geistesarbeitern. Man verabredet ein Zusammentreffen in der Siedlung Daganiah, in Galiläa, dem Ziel Rachels in nächster Zeit, und weiter geht der Weg in die Ebene Jesreel. Die Maschine steigt jetzt nordwärts auf nach Galiläa. Von der Straße erblickt man die runde Kuppel des Berges Tabor, um den sich viele Kriegsheere versammelten in den alten Zeiten und der den Sehn des alten Volkes der Ort ihrer Offenbarung wurde. Man fährt hinauf zu der alten Stadt Nazareth, in der der Schöpfer der christlichen Lehre, der junge Jesus, seine erste Kindheit verbrachte. Ein reges Leben herrscht in den Straßen auf den Abhängen der Hügel. Man sieht große blühende Gärten, feste, geräumige Steinhäuser mit schattigen Innenhöfen, Hospitäler und Kirchen, Klöster und Schulen. Der Wagen steigt an in zwei großen Kurven, in denen noch einmal der weite Blick auf das Emek sich erschließt, dann geht es abwärts nach der alten Römerstadt Tiberias am Kinnerethsee. Von weitem leuchtet der blaue See auf, umgeben von weißen Felsen. Im Hintergrund grüßt die Schneekuppe des Hermon. Eine fröhliche Stimmung herrscht im Wagen. Die Jugend im Gefühl ihrer Lebensfreude und ihres Heimatglückes beginnt beim Anblick des Sees das Lied der Lieder zu singen: „Mein ist mein Freund, und ich bin sein, der unter Lilien wandert...“ und jauchzend tönt der Klang hinaus in das Bergland Galiläas. Der Wagen saust hinunter an die Ebene des Sees, hinein in die alte Stadt unter dem Meeresspiegel

aus schwarzem Basalt, die von dem römischen Kaiser gegründet wurde und die in den Zeiten tiefster Not und Verbannung die Zufluchtsstätte jüdischen Glaubens vor 2000 Jahren wurde. In ihr erheben sich Wahrzeichen aus allen Zeiten der Geschichte des alten jüdischen Volkes. In der Ruine des Gebethauses von Kapernaum am Nordufer des Sees blicken die Quadersteine und Säulen alter jüdischer Baukunst. Im Umkreis der Stadt liegen die Grabstätten der alten jüdischen Weisen, des Meir Baal Ness, Akiba Jochanan Ben Sakkai und Maimonides und der Kuppelbau, zu denen jährlich Tausende pilgern, um für den greisen Lehrer Meir Baal Ness in Gebeten und Tänzen ihre Verbundenheit mit den alten Lehren ihrer Väter darzustellen. Die heißen dampfenden Thermalquellen, in denen viele Tausende Menschen Heilung für ihre Qualen finden außerhalb der Stadt, berichten von der Heilkunde vieler Jahrhunderte bis hinab in die Römerzeit, und die neuen jüdischen Genossenschaften ringsherum zeigen das Leben einer Gemeinschaft, die neue Wege weist und neue Lebensformen gebildet hat. Rachel wird von einigen Genossen aus der Siedlung am Stadtgarten begrüßt. Unter Führung ihres alten Kameraden Zwi, mit dem sie einst gemeinsam das Studium der Erziehung getrieben, wandern sie durch die alten Straßen der Stadt, in der ein Getümmel unzähliger bunter Gestalten ihrer Volksgenossen aus den orientalischen Ländern hin und her strömt. An den Ufern des blaugrün schimmernden Sees sind eine Reihe von Fischerkähnen verankert; Segelboote kreuzen die Wasserfläche, fröhliche Knaben tauchen ihre braunen Körper in die Fluten. Weiter geht es durch die neue Wohnsiedlung Kirjath Schmu'el und zurück zur Haltestelle der Maschine, die sie in wenigen Minuten zum Eingang der großen Siedlung Daganja (Kornblume) fährt, die vor 20 Jahren gegründet von jungen Volksgenossen aus Rumänien unter schwierigen Kämpfen und Entbehrungen, Gefahren und Versuchen sich zu einem blühenden Dorfe entfaltet hat, in dem Ackerbau und Viehzucht, Obstplantagen und Werkstätten einen Kreislauf der Arbeit schaffen. Rachel weiß sich verbunden mit den neuen Gedanken dieser Lebensform. Freunde, die vor ihr hinaufgestiegen sind nach Galiläa im Lande Israel, haben sich dort niedergelassen und leben in Gemeinschaft mit den Gründern der Siedlung. Ein froher Empfang wird Rachel von den Genossen bereitet. Sie schreitet mit ihnen durch die große Palmenallee zu dem Blockhaus, von dem aus die Arbeit und das Leben geregelt werden. Sie grüßt ihren Freund Schlomo bei eifriger Arbeit über den Büchern und Rechnungen. Sie begegnet ihrer jungen Verwandten Mira vor dem Kinderhaus. Sie schreitet hinein in das neue Schulgebäude, das Freunde aus Amerika der Siedlung geschenkt haben und von dem aus

man den schönsten Ausblick hat, der je einem Schulhaus gegeben worden ist. In der Schule steht die Schar der Kinder zum Empfang bereit und fröhlich erschallt immer wieder der Willkommensruf des Landes an die neuen Einwanderer: „Segen Euch, den Kommenden!“ Rachel blickt umher von dem flachen Dach des Schulhauses, herab auf die blühende Siedlung, den blauen See, die alte Römerstadt, den schneebedeckten Hermon und die großen Felsen am gegenüberliegenden Ufer. „Nie in der Welt“, sagt sie zu dem jungen Lehrer Zwi, der nach den Verfolgungen der Juden in Russland in das graue Haus der Stadt im Norden gekommen ist und nun im Lande Israel als Lehrer in der Gemeinschaft von Daganiah wirkt, „nie vorher sah ich eine Lehrstätte der Jugend umgeben von solchen Wundern der Natur. Die Seele des Kindes, das in dieser Umgebung aufwächst, stets vor sich die große und stille Geschlossenheit dieser Landschaft, sie muss empfänglich werden für alles Große und Gute, das die Erziehung in unserer Gesellschaft zu geben vermag. Ich las einst in einem kleinen Buch über unsere Siedlung Daganiah die Worte, die die Gemeinschaft bei der Gründung der Schule in einer Rolle in den Boden versenkt hat zusammen mit dem Grundstein: ‚Die Kinder unseres Jordantales mögen aufwachsen auf den Wegen der Arbeit und des Lernens. Möge dieses Haus, mit dem die Erbauer ihre teuersten Hoffnungen verbinden, unsere Kinder erziehen in Wissen und Verständnis, möge es sie lehren die Tugenden der Gemeinschaft, der Treue und der Kraft, sodass sie die Aufgaben fortführen können, die wir, unser Geschlecht, hiermit begonnen haben, das ein heißes und unfruchtbares Land umgebildet hat in ein Gebiet fruchtbaren Lebens, das reiche Ernte trägt und das gesegnet ist mit einer arbeitenden Bevölkerung, die stark und zahlreich ist, – das dem Boden seine frühere alte Kraft wieder geben wird, wie in alten Zeiten. Möge der Segen dieser Fülle der Gemeinschaft und der Heimatliebe auf den Kindern eines vertriebenen Volkes ruhen, das zu seinen Ufern heimgekehrt ist.‘ – Immer habe ich mir gewünscht, einmal wirken zu können an dieser Stelle beim Bilden und Entwickeln der jungen Menschenseele. Und ich weiß nicht, wie ich danken soll, dass ich heute vor dieser Aufgabe stehe inmitten Eurer Gemeinschaft.“ „Du sprichst wohl recht“, erwiderte Zwi. „Es ist eine gesegnete Aufgabe, hier zu leben und zu erziehen. Und gerade diese Landschaft stellt an uns besondere Anforderungen. Sie bietet uns die Möglichkeit, die Kinder hinzulenken auf die Schönheit der Natur, auf die Gewalt der Schöpfung inmitten dieser Berge, auf das Einströmen der großen Lehren unserer Geschichte in diesem kleinen Umkreis. Und hier begreifen wir mehr als an anderer Stelle, dass die Aufgabe des Erziehers eine doppelte ist: das Kind aufzuschließen für

alles, was aus dem Weltall zu ihm spricht ohne Raum und ohne Zeit, es aufzuschließen für ein Leben der Entwicklung und Vervollkommenheit seiner Persönlichkeit in Seele und Geist als ein Teil des Unendlichen. Und ein zweites: das Kind zu lehren, sich einzuordnen in die Gemeinschaft seiner Zeit, in die Arbeit der Siedlung und in die weitere Gemeinschaft unseres Volkes, seine Kräfte zu schulen an der Aufgabe des Tages und seiner Arbeit, um ihm den Platz zu geben in seinem Leben zum Schaffen und Wirken; Gemeinschaftssinn und Mut, Gewissenhaftigkeit und Ordnung, Fleiß und Kenntnisse müssen wir diesen Kindern unseres Volkes vermitteln, damit sie mitwirken können am Ziel unseres Aufbaus hier im Lande und an der Schaffung der Heimstätte für unser umgetriebenes Volk. Und noch ein Anderes lernte ich hier zu beachten bei meiner Erziehungsarbeit“, fuhr der junge Lehrer fort, „auch unsere Kinder hier in unserer kleinen Gemeinschaft an den Ufern des Kinnerethsees teilen das schwere Schicksal unseres Volkes, auch in ihnen wirken die Leiden aus der Zeit der Verbannung, die ihre erste Jugend umschattet, auch sie stehen an der neuen Lebensscheide, vor die unser Volk gestellt ist für den nächsten Abschnitt unserer Geschichte der Wiedereroberung unseres Landes durch Arbeit, der schweren Mühe um jeden Fußbreit unseres Landes. Unsere Aufgabe ist es, die Kinder zu stärken für diesen Kampf, dass sie von der schweren Not ihres Schicksals sich erheben zur Befreiung ihres Volkes. Das erfordert ein Sichversenken in die Gesetze, unter denen die Seele des Kindes sich entwickelt, und ein Forschen auf dem Gebiete der Erziehung und ihre Anwendung auf die Entwicklung unserer Kinder. Und wir freuen uns Deines Eintritts, Rachel, in unsere Gemeinschaft, dass Du mit uns schaffen wirst an dieser Aufgabe.“

Im Ebenmaß vergingen die Tage in der großen Siedlung Daganja, im Leben mit den Kindern und im Rhythmus der Gemeinschaft wechselten Arbeit, Lernen und Feste miteinander ab. In den Aussprachen mit den Genossen wurde der neue Weg zur Erziehung zur Gemeinschaft geklärt und entwickelt.

Eines Morgens rief eine Botschaft der jungen Nurit, die aus dem grauen Haus in das Land Israel gekommen war, Rachel in das Kinderdorf Meir Schfeja am Westabhang des Karmelberges zu einem Besuch ihrer jungen Schülerin. Nurit sehnte sich nach der Begegnung mit ihrer Erzieherin, um sie im Lande zu begrüßen und ihr zu berichten von den Erlebnissen ihrer Wanderung und ihrer Einordnung in das neue Leben. Rachel folgte dieser Botschaft zu Nurit, die ihr lieb war wie eine Schwester. Sie durchfuhr das Land durch die Berge Galiläas nach der großen Hafenstadt Haifa und weiter in die Berge auf den Westabhang des Karmels. Von der großen Land-

straße führte sie ein Wagen auf die Höhe der alten Siedlung Sichron Jakob mit seinen Obsthainen und seiner großen Weinkelter und weiter hinauf in das Kinderdorf, das in die Berge eingebettet lag. Weit hinaus schweifte der Blick in die liebliche Landschaft, über die welligen Hügel bis an das blaue Mittelmeer. Auf der Fahrt begegnete Rachel arabischen Hirten, die ihre Tiere zur Weide trieben oder sich zur Arbeit auf die Felder begaben. Auf dem Wege kamen ihr fröhliche Jugend aus dem Kinderdorf entgegen, die in die Siedlung hinuntergingen, um dort ihre Anliegen zu erledigen. Bei der letzten Biegung des Weges wurde das schmucke Dorf Meir Schfeja auf der Höhe sichtbar. Der Wagen fuhr durch das breite Tor, vorbei an dem Haus der Jugend und an der Schule bis zur Auffahrt an das Gemeinschaftsgebäude. Dort erwartete sie Nurit inmitten des blühenden Gartens mit seinen großen Rasenflächen, seinen seltenen Pflanzen und seinen weißen Ruhebänken in den grünen Hecken. Nurit kam ihr fröhlich entgegen in ihrem blauen Arbeitskleid mit dem bunten Tuch um die schwarzen Locken. Sie führte sie voller Freude zu dem Leiter, dem Freunde der Kinder des Dorfes, Simon Hanassi, der in eifrigem Gespräch mit Henrietta, der Mutter der Jugend des Landes, stand. Henrietta war heraufgekommen in das Kinderdorf, um das Fest der Gründung zu feiern, das man richtete für das Gesundheitshaus inmitten des Dorfes. Das Haus war ein Geschenk der Frauen aus den fernen Vereinigten Staaten Amerikas zum Andenken an ihre Genossin Elischewah, die den Kindern eine mütterliche Freundin gewesen und die jedes Jahr bei ihnen weilte, um ihr Leben kennenzulernen in der Ferne und die mit ihnen von dem fernen Lande her verbunden gewesen war durch ihre Briefe, in denen die Sorge für jedes Kind zum Ausdruck kam.

Die Jugend führte die Gäste, die als Freunde des Kinderdorfes herbeigekommen waren, um an der Feier teilzunehmen, in den großen Halbkreis vor der Schule, der von einem grünen Fichtenhain umschlossen war. Sie geleiteten die Gäste zu den Plätzen, die man für Sie gerichtet hatte, und dann schlossen die Kinder des Dorfes mit ihren Erziehern und Leitern sich an das Halbrund des Platzes. Die Jugendliche Sahawa und der Jüngling Seew gaben mit ernsten andächtigen Worten ein Bild des Lebens ihrer verstorbenen Freundin, zu deren Andenken das Haus gestiftet wurde. Sie berichteten von ihrer Verbundenheit mit dem Lande, von ihrer Liebe zu den Kindern, von ihren Zukunftsplänen für das Kinderdorf und von ihrer Sehnsucht, zurückzukehren und mit ihren kleinen Freunden zu leben in den Stunden ihrer Arbeit und ihrer Freude. Mit tiefer Andacht und feinem Verständnis gaben die Kinder das Lebensbild dieser Frau, die ihnen so

nahe gestanden und nun nach schwerer Krankheit von ihnen gegangen. Als die Kinder geendet, trat ihr Kamerad Joel in ihre Mitte, um das Kadisch-Gebet für die verstorbene Freundin zu sprechen, und beim Ausklang seiner Worte ertönte das Lied der Trauer und der Hoffnung aus den jungen Kehlen.

Dann führte die Schar der Kinder die Gäste zu dem Platz der Grundsteinlegung. Inmitten eines Kreises von hellgrünen Lärchen war von den Kindern eine Grube ausgehoben, in der der Grundstein für den Bau eingesenkt werden sollte. Jochanan, der Führer der Gruppe der Jünglinge, stand mit seiner Maurerkelle im weißen Kittel an der Grube und richtete den Platz für den Stein mit einem frohen Arbeitsspruch. Darauf schritt aus der Schar der Jünglinge der schlanke Jona hervor und verlas ein Pergament, auf dem der Segensspruch für die Errichtung des Hauses eingeschrieben war. Die Kinder des Dorfes hatten den Segensspruch nach langer Beratung verfasst, in dem der Dank zum Ausdruck kam für die Frauen jenseits des Ozeans, die sich bemüht um die Gesundheit ihrer Volksgenossen im Lande Israel, und in dem der Wunsch enthalten war, dass dieses Haus ein Hort werden solle für die Gesundheit und Entwicklung des jungen Geschlechts, das hier im Dorf in fröhlicher Gemeinschaft aufwuchs, im Lernen und in der Arbeit. Nach der Verlesung schloss die schwarze Lea das Pergament in eine starke Flasche aus Glas und reichte sie der greisen Führerin Henrietta, damit sie die Flasche versenke in die Erde. Darauf luden die Kinder die Gäste ein, die Erde zu schaufeln über die Urkunde, und bei fröhlichen Liedern wurde die Grube über dem Stein geschlossen.

Dann versammelten sich die Kinder mit ihren Gästen zu einem Mahle in der großen Halle und boten dar, was die Ernte des Dorfes zu geben vermochte.

Unterdessen wanderte Rachel mit Nurit durch den grünen schattigen Wald, der am Rande des Dorfes gepflanzt war vor 25 Jahren durch die ersten Siedler, die auf diesem Abhang des Karmel mit der Bearbeitung des Bodens begonnen hatten. Nurit erzählte, eng geschmiegt an ihre junge Lehrerin, von ihrer Arbeit im Hühnerhof, von der sie geträumt hatte in dem grauen Haus. Sie sprach von dem Gemeinschaftsleben der Kinder in der Gestaltung des täglichen Lebens, von dem gütigen Leiter Simon Hanassi, der ihnen wie ein Vater zugetan war, von der jungen Hausmutter Towa, die sich um ihr persönliches Wohl kümmerte, von den Musikabenden, die durch die Kapelle der Kinder veranstaltet wurden, von den Ausstellungen der Kunst in der großen Halle und von dem Gemeinschaftssinn, mit dem durch die Kinder die Verwaltung des Dorfes durchgeführt wurde. „Ein Jahr

will ich hier lernen im Geflügelhof und dann mit meinem Bruder Awraham, der in dem Dorf Chederah die Vorbereitung erhält, gemeinschaftlich mit Euch zur Siedlung nach Chanita kommen. Dort will ich ausführen, was ich hier gelernt habe, die kleinen Hühner pflegen, die Eier hüten und auf der Siedlung auf dem Felsenberg gemeinsam mit Dir und Ruth leben und arbeiten, wie es unser Plan im grauen Hause gewesen ist. Viel muss ich lernen, um zur Vollendung in meinem Fach zu gelangen, viel mich üben in der Pflege und Ernährung, in dem Schutz und der Auswertung der Hühner, damit ich beitragen kann zum Aufbau unserer Siedlung zu Beginn unserer Aufbauarbeit für das Land.“ „Segen mit Dir, meine Nurit“, erwiderte Rachel, „ich wusste, dass Du ausführen würdest, was wir geplant, und keinen schöneren Ort kann ich mir denken für Deine Zeit des Lernens als das Kinderdorf am Abhang des Karmel, wo Du ein frohes Jahr der Arbeit verbringen wirst mit gütigen Menschen, die der Gemeinschaft dienen und den Kindern des Landes zu ihrer Entwicklung helfen.“

Bei ihrer Wanderung durch das Dorf begegnete Rachel Simon Hanassi, dem Leiter des Kinderdorfes, der sie in einen hellen Raum zu ebener Erde führte, in dem die Wände mit zahlreichen Bildern in geordneten Reihen bedeckt waren. „In jedem Monat“, begann Simon, „bieten wir den Kindern des Dorfes eine Gruppe von Kunstwerken dar, die ein bestimmtes Gebiet umfassen. Ihr seht hier eine Sammlung von Bildwerken der Kunst, die Gestalten aus unserem alten Volksbuch wiedergegeben unter dem Namen: Die Kunst in der Bibel; viele Bilder seht Ihr hier aus dem Leben der ersten Menschen Adam und Eva, der Urväter Abraham, Isaak und Jakob, aus den Tagen der großen Flut, von den Leiden des Hiob, der Auswanderung aus Ägypten, des Sängers David, der Einwanderung von Ruth, der Trauer der Propheten. Wir erhalten die Gaben aus dem Museum Bezalel in Jerusalem für einige Wochen und manche Wiedergabe haben wir für das Kinderdorf erworben. Unsere Kinder sollen vertraut werden mit den Gaben der Kunst und verstehen lernen den Ausdruck der Bildenden aller Zeiten. In ihrer unmittelbaren Wirkung auf die Kinder bringen diese Bilder sie nahe dem Ausdruck großer Künstler und sie vertiefen sich nach ihrem Verständnis und ihrer Neigung in diese Schöpfungen der Kunst, ohne von dem Namen des Künstlers oder der Epoche seines Schaffens beeinflusst zu werden. In gemeinsamem Gespräch mit den Kameraden ihrer Gruppe suchen sie selbst Verständnis und Klärung zu finden und die Niederschrift ihrer Aussprachen gibt den Erziehern Aufschluss über die Art und die Tiefe ihres Erleben. Ihr findet hier in diesem Heft den Inhalt ihrer Gespräche. Am gestrigen Abend hat die Gruppe der älteren Kinder versucht, aus einem

Buche über die Entwicklung der Kunst in den verschiedenen Zeiten der Geschichte von selbst die Maler der verschiedenen Zeiten herauszufinden und nach einer Klärung gesucht, warum das alte Buch unseres Volkes die Quelle für den erhabenen Ausdruck der größten Künstler aller Zeiten: Rembrandt, Raffael und Dürer gewesen ist; wie sie diesen Gestalten aus unserem Volksbuch den Ausdruck gegeben haben ihrer eigenen Zeit und ihres eigenen Erlebens in der Epoche der Wiedergeburt des Geistes in Europa, am Strande der Nordsee, in den Bergen der Mitte und im Süden zwischen Meer und Hochland; wie sie jeder ihre besondere Formung gaben den Gedanken und den Menschen, die unser Volk geschaffen vor Tausenden von Jahren; die Kinder unternahmen, sich zu vertiefen in diese Formen, sie zu erleben in all ihrer Kraft und Schönheit; und sie fanden die Erkenntnis, dass in unserer Zeit, wo unser Volk noch einmal verwurzelt in seinem eigenen Heimatboden, ihm auch die Kraft zu neuer künstlerischer Gestaltung gegeben wird; dass es sich mit besonderer Liebe dem künstlerischen Ausdruck hingeben wird in den Gestalten aus der Vergangenheit seiner Geschichte, die ihm lebendig waren in der Zeit der Verbannung und die ihm Kraft gaben in der Zeit seiner Wanderung. In der Beschäftigung mit dem Ausdruck der Kunst in diesen Schöpfungen fanden wir eine Bereicherung des Lebens unserer Kinder und seiner Entwicklung in der Erziehung in unserem Dorf, die schöpferischen Kräfte in ihnen erwecken werden.

Das Fest der Erstlinge

Die fröhliche Stadt an der Meeresbucht ist in lebhafter Bewegung. Heute wird das Fest der Erstlinge gefeiert, zu dem aus dem ganzen Lande die Volksgenossen herbeiströmen mit der Frucht ihrer Felder. Auf dem Bergesabhäng in der jüdischen Siedlung Hadar Hakarmel (Pracht des Karmel) rüstet sich alles zur frohen Feier. In der breiten Herzlstraße, der Hauptader der Siedlung, wogt die Menge zur Vorbereitung für das Fest. Es ist ein Tag des späten Frühlings im Monat Nissan. Das Land blüht überall. Lila Alpenveilchen und gelber Ginster, blaue Kornblumen und goldene Narzissen, rote Anemonen und weiße Rosen übersäen die Gärten und Felder. Die grünen Fichten haben junge zarte Zweige angesetzt und in ihnen stehen die braunen Zapfen wie hohe Lichte. Am Ende der Straße ist eine große Tribüne errichtet, auf der die Ältesten des Volkes die Erstlingsfrüchte empfangen werden, die die Arbeiter des Landes darbringen. Von der Tribüne sieht man in weitem Blick das blaue Meer mit weißen Segelbooten, den Hafen mit den Schiffen, die aus den italienischen Buchten die Einwanderer in jeder Woche in das Land Israel bringen, die Höhe des Karmel mit seinen Waldungen und seinen weiten Klosterbauten, die Fabriken auf dem Wege in das Tal, die große Arbeiterstadt Kiriat Chaim am Rande des Meeres, den gewundenen Fluss Kischon und weit sich öffnend das Tal des Emek, der großen Ebene Israels, die die Pioniere des Volkes aus gefährlichem Sumpfland zu einem blühenden Garten umgeschaffen haben. In Haifa, dem Tor des weiten Emektales, wird das Fest der Erstlinge gefeiert, in Erinnerung an die Jahrtausende alte Geschichte des Volkes, als die Bauern in jedem Jahre die ersten Früchte auf den Stufen des Tempels opferten. Als Zeichen der Vermählung des Menschen mit der Natur durch der Hände Arbeit, der Erlösung des Bodens durch die Söhne des umhergetriebenen Volkes, des Bodens, in dem sich die Wunder der Reife vollziehen nach ewigem Gesetz, feiert heute das junge Volk Israel seine Frühernte. Der Festzug sammelt sich am Anfang der Straße zum Aufstieg aus dem breiten Tal zur Höhe. Aus allen Teilen des Landes sind sie herbeigekommen mit den ersten Früchten der Felder und Gärten, der Ställe und der Höfe, um die Erstlinge darzubringen dem Ältesten der Gemeinde. An der Spitze des Zuges schreitet die Jugend aus den Kinderdörfern Mea Scheфеja und Ben Schemen und trägt in ihren kleinen Händen Schalen mit jungem grünen Salat, mit festem weißen Rettig, mit Erbsen und Kohl, Radieschen und Lauch. In der Mitte der Kinder geht der kleine Chajim aus dem Jugenddorfe Ben Schemen. Vorsichtig, zärtlich trägt er das erste junge Lämmchen, das ihnen

in diesem Monat geboren wurde. Wie leuchten die Augen der Kinder, wie stolz sind sie, an der Erfüllung mitzuwirken, dass das dürre Land wieder Früchte bringt und erweckt ist zu neuem Leben nach unsagbarem Kampf mit den Kräften der Erde. Hinter den Reihen der Kinder fahren die Wagen aus dem Emek mit der reichen Ernte von Roggen und Weizen, mit den jungen Kälbern und Schafen und Hühnern. Inmitten der Wagenreihe reitet die blonde Schulamith auf einem prächtigen Schimmel mit einem großen Füllhorn voll der Früchte des Feldes. Um sie herum ziehen die Boten aus den Emek-Siedlungen En Charod, Tel Josef und Beth Alfa mit den Erstlingen des Weinstocks, des Feigenbaumes, der Granatsträucher und der Dattelpalmen. Ein Fest des Segens ist dieser Tag der Erstlingsfrüchte, ein Tag der Erfüllung, der Wiederauferstehung des Volkes auf seinem Boden. Die Früchte des Landes sind das Köstlichste, was das Volk darzubringen hat. Aus allen Teilen des Landes sind die Gäste herbeigeströmt. Von allen Dächern erschallen frohe Rufe, Musik und Gesang. Überall winken blau-weiße Fahnen. An den Fenstern und auf den Terrassen der Häuser stehen dichtgedrängt die Zuschauer, nehmen Anteil an dem Fest, das dem Schaffen des Volkes Ausdruck gibt in der Ernte der ersten Früchte. Alle Kreise des Volkes, Arbeiter, Beamte, Ärzte, Fürsorgerinnen, Krankenschwestern, Lehrer, sie alle jubeln der Frucht des Landarbeiters zu, die erwachsen ist aus dem Boden der Heimat. Der Zug bewegt sich mit lautem Blasen der Trompeten bis zu der Tribüne, auf der die Vertreter des Nationalrats stehen, um die Gaben der Erstlingsfrüchte zu empfangen im Namen des Volkes. Scharjahu, einer der Ältesten der Gemeinde hebt das Blatt aus dem alten Lehrbuch vor seine Augen und beginnt zu lesen, wie einst das Fest der Erstlingsfrüchte gefeiert wurde im Heiligen Lande:

„Das Volk aus jedem Bezirk versammelte sich in der Hauptstadt. Und sie schliefen in den Straßen, denn sie waren eine große Schar. In der Morgendämmerung rief einer der Wächter: Auf lasst uns gehen nach Zion, zu dem Herrn unserem Gott. Die aus der Nähe brachten Feigen und Trauben, und die aus der Ferne getrocknete Früchte. Und der Ochse ging voran, seine Hörner waren vergoldet und sein Kopf geschmückt mit einem Kranz von Olivenblättern. Und die Flötenbläser schritten allen voran. So gingen sie in einem großen Zuge, bis sie nach Jerusalem kamen. Und das Volk von Jerusalem kam heraus und bewunderte ihre ersten Früchte, zuerst die der Arbeiter, dann die der Aufseher und zuletzt die der Bauern. Und die Handwerker von Jerusalem kamen heraus und riefen ihnen zu: Unsere Brüder, euer Kommen sei in Frieden. Die Flötisten führten sie unter ihren Klängen auf den Berg des Herrn. Hier nahm der König Agrippus selbst

einen Korb der Erstlingsfrüchte auf seine Schulter und ging bis zum Vorhof des Tempels. Und die Priester begannen zu singen: Ich will Dich preisen, o Gott, denn Du hast mich erhoben, und heißest meine Feinde nicht triumphieren über mich. Die Tauben senkten sich auf die Körbe und steckten ihre Köpfe hinein, und das, was sie in ihren Schnäbeln forttrugen, wurde dem Priester gegeben.“

Die Tribüne am Ende der Straße ist festlich geschmückt: Von der Mitte weht eine große blau-weiße Fahne über die Plattform im Siebeneck, die für die Träger der ersten Früchte errichtet worden ist. Je vier Stufen führen hinauf in die sieben Pforten für die sieben verschiedenen Früchte, mit denen das Land Israels gesegnet ist. Über jedem Eingang weht eine kleine grüne Fahne: Der Zug umschreitet das Siebeneck und zieht singend ein in die Tore des Weizens, der Gerste, des Weins, der Feige, des Granatapfels, der Olive, der Dattel. In der Mitte stehen die Ältesten, um die Früchte zu empfangen. Als die Führer der Gruppen die Tribüne erreichen, wenden sie sich um zu ihren Kameraden und auf ihren Wink setzen diese die Früchte auf den Boden. Von der Tribüne erschallt es in lauten Tönen: „Ihr sollt beobachten das Wochenfest der ersten Früchte der Weizenernte“, und als Antwort ertönt aus den Gruppen: „Und das Land soll mehrten seine Früchte.“ Dann erhebt sich die Schar der Träger, sie schwingen die leeren Körbe über ihren Köpfen, und unter den Klängen der Instrumente ziehen sie mit dem Liede des Psalmisten: „Wenn Gott die Vertriebenen Zions wieder heimführt“ einen Kreis um die Tribüne und schreiten miteinander zu frohem Tanz.

Aus den Kehlen der Jugend erklingt das Lied:

Unsere Körbe auf der Schulter
 Unsere Köpfe bekränzt
 Aus allen Enden des Landes
 Bringen wir die Erstlingsfrüchte.
 Aus Jehuda und dem Schomron
 Aus Emek und Galiläa
 Fanden wir den Weg
 Mit unseren Erstlingsfrüchten.
 Hei, hei, hei mit Pauken
 Hei, hei, hei mit Flöten.

Aus der Schar der Tanzenden lösen sich David und Ruth mit einer Gruppe von Kindern, die an dem Festzug teilgenommen haben. Sorgfältig hüten sie ihre Körbe mit Samen und Setzlingen, die sie gezogen haben in ihrem

kleinen Garten in dem Heim auf dem Hügel von Neve Shaanan. Für die Kinder des Heims gilt es heute noch ein zweites Fest zu feiern, das Fest der Grundsteinlegung ihres Hauses an der Meeresbucht. Dort wollen sie den ersten Samen und die ersten Setzlinge pflanzen, damit die Bäume erwachsen, die einst ihr Heim schmücken und beschatten sollen. Sie fahren vom Hadar Hakarmel hinunter in die Stadt, vorbei am Hafen durch die großen Arbeitersiedlungen und die Fabriken. Sie steigen hinunter zu der Siedlung an der Meeresbucht, in der das künftige Heim der Ahawah errichtet werden soll. Dort treffen sie zusammen mit den anderen Gefährten aus dem Heim, mit dem Freundeskreis und seiner Leitung, und bald eilen die Wagen herbei, die die Vertreter des Nationalrats und der Nationalstiftungen herführen. Sie alle sind heruntergekommen in die Haifabucht, um teilzunehmen an der Grundsteinlegung des Kinderheims. In weitem Kreise ist der Grund umzäunt, den der Nationalfonds der Jugend geschenkt hat zur Ansiedlung, gegenüber der blauen Meeresbucht und am Fuß der Berge Ephraims, die den Hintergrund geben für die Siedlung. In der Mitte ist eine Tribüne errichtet, auf der die Schützer und Freunde des Heimes Platz genommen haben. Die Kinder und die Gäste, die aus allen Teilen des Landes herbeigekommen sind, umstehen den Platz in weitem Umkreis. Vor der Tribüne in der Mitte des Kreises ist der Boden von den Kindern ausgeschachtet worden und hier soll der Grundstein gelegt werden für das künftige Heim. Der Vorsitzende des jüdischen Nationalrats begrüßt die Kinder und ihre Lehrer. Er segnet den Gedanken, der diese Jugend hierher verpflanzt hat in das Land der Väter, damit sie erzogen wird zur Arbeit am Boden und zur Gemeinschaft. Er spricht zu den Kindern von der Hoffnung, die die jüdische Gemeinschaft im Lande auf diese Kinder setzt, in denen sie die künftigen Bürger und die Schaffenden zum Aufbau des Landes sieht. Der Leiter des jüdischen Nationalfonds segnet das Land, das der Kindergemeinschaft geschenkt worden ist und zu dem beigetragen haben die Söhne des jüdischen Volkes in allen Teilen der Welt. Er hofft, dass diese Kindergemeinschaft blühen und sich entwickeln wird und den Juden in allen Teilen der Welt erzählen wird von dem Segen der jüdischen Nationalfonds, die den Aufbau des jüdischen Volkes im Lande Israels sichern. Dann übergibt er die Segensrolle, die mit dem Grundstein in die Erde versenkt werden soll, der greisen Leiterin der Jugentalijah Henrietta, die die Kinder in das Land kommen ließ. Mit den Worten des Gebetes versenkt sie die Rolle in die Erde, dann ergreift sie den Spaten und wirft die ersten Schaufeln des Heimatbodens auf den Grundstein, mit dem Segensspruch des Dankes an den Schöpfer der Welt, der den Juden nach Jahrtausenden

zurückgibt ihr Land und ihren Boden. In langer Reihe sind die Kinder der Ahawah angetreten und jedes von ihnen wirft eine Hand voll Erde auf den Stein. Dann umgehen sie das weite Grundstück unter Führung des Nationalrats und grüßen den Boden, der ihnen Heimat sein wird. Voran schreiten die Kinder, die sorgsam ihre Samenkörner und Setzlinge tragen. Von der Flötenmusik der Kameraden begleitet, treten sie in die Mitte des Platzes und pflanzen die Samen und Setzlinge ein, dort, wo der Garten des Heimes einst grünen soll. Voller Stolz erklären sie den Gästen den Plan der Gebäude und der Felder, und mit frohem Gesang begleiten sie sie durch die Siedlung zur Landstraße. Sie selbst kehren mit ihren Erziehern zurück, um den Grundriss abzustecken und um sich in den Aufbau, die Anordnung und die zukünftige Gestaltung des Kinderdorfes zu vertiefen. Bracha, die Mutter des Heims, geht mit ihnen über den Boden ihrer Siedlung. Sie erzählt ihnen von den Plänen, die sie schon im fernen Norden gehegt hat, von dem Ziel, das sie erreichen will mit den Kindern, von der Erfüllung, dass sie sie herführen konnte an das Ufer des Meeres am Fuß der Berge, wo sie in Freiheit und Verbundenheit mit ihrem Heimatlande schaffen und wirken können. Sie gedenkt der schweren Tage in der nordischen Stadt in dem grauen Haus, wo sie gearbeitet und gewirkt hat, um die Menschen heranzubilden, die einst das Werk schaffen sollten, das sie geplant hat, und sie spricht von dem Glück, das ihr beschieden ist, mit den Kindern, die sie geschützt und gepflegt hat, hier zu sein und mit ihnen am Wendepunkt ihres Lebens und Schaffens zu stehen. Sie grüßt den Kreis der Erzieher, mit dem sie in jahrelanger Arbeit verbunden ist und dem sie ihre Ideale anvertrauen und sie mit ihnen entwickeln konnte. Sie wird mit den Kindern zurückkehren in das Haus auf dem Hügel von Neve Shanaan, um mit ihnen weiter zu leben, bis das neue Heim vollendet ist. Eine kleine Gruppe der Kinder wird nicht mit ihr hinauffahren. Zwanzig Knaben und fünf Mädchen werden auf dem Boden des künftigen Heimes bleiben und beim Bau mitarbeiten. Ein kleines Blockhaus wird sie aufnehmen und David, ihr Erzieher, und Ruth, ihre Pflegerin, werden sie anleiten bei ihrem Werk. Die Teilnahme der Kinder am Aufbau ist für die Mutter Bracha das Symbol der Gemeinschaftsarbeit im Lande, und mit frohem Herzen verlässt sie die Gruppe, um mit den übrigen Kindern zurückzukehren zum Lernen und Schaffen. Nach einem Jahre wird sie die junge Schar hinunterführen können und einziehen in die Häuser des Heimes Ahawah, die ihre Gemeinschaft bauen wird an der Bucht des blauen Meeres.

Der Tag der Jugend

Das Dorf der Jugend in Ben Schemen lädt die Kinder des Landes ein zum frohen Fest. In alle Städte und Dörfer geht der Ruf, ein Fest zu feiern für die Jugend des ganzen Landes. Die große Straße von der arabischen Stadt Ludd ist voll von wandernden Jugendlichen. Die schmucken Pfadfinder, die Kameraden des frommen Akibabundes, die kräftige Arbeiterjugend, sie alle senden ihre Scharen in das Jugenddorf. Die Kinder aus den Dörfern Schwejah am Abhang des Karmel und Ahawah in der Haifabucht kommen hergeschritten. In ihren blauen und grauen Hemden, mit Flöten und Gitarren marschieren sie fröhlich singend die Straße hinauf in das Jugenddorf.

Wie haben die Kinder in Ben Schemen in den letzten Wochen gearbeitet ohne Aufhören, um das Fest schön zu gestalten, um Speisen und Nachtlager zu bereiten, Zelte aufzubauen, Decken zusammenzutragen, die Tische auf dem großen Hof zu ordnen, die Lichte für den Freitagabend vorzubereiten, die Säle auszusmücken. Wie haben sie geschaffen und geübt für das Jakobspiel auf der Freilichtbühne! Wie fanden sich die vierhundert Kinder des Dorfes vereint in dem Willen, der Jugend des Landes ein Gemeinschaftsfest zu bereiten, mit allem, was Jugend der Jugend zu bieten vermag.

Die Herankommenden sammeln sich auf dem großen Platz am Eingang des Dorfes. Sie werden durch die Blockhäuser und die Gärten, die Felder und durch das landwirtschaftliche Museum geführt. Sie sehen die Ställe und die Arbeitsplätze und das große schöne Schwimmbad, das mitten in dem Dorfe errichtet ist. David ist mit einer Schar von Jugendlichen aus der Ahawah in Haifa heruntergekommen. Er begrüßt freudig den Leiter des Kinderdorfes in Ben Schemen, Schlomo Bal Charai, und in angeregtem Gespräch durchwandern sie alle bekannten und ihnen so lieben Plätze. Sie erinnern sich der Zeit, da sie gemeinsam in dem jüdischen Volksheim im Reich des Nordens gelebt haben, in dem David als der jüngste Schüler aufgenommen wurde. Sie gedenken des Heims in der Stadt im Ostseeland, in der Schlomo gewirkt hat, um einzudringen in das Leben seines Volkes in der Verbannung, in dem zahllose jüdische Waisenkinder nach den Prognosen des Weltkrieges Aufnahme und Erziehung fanden; sie erinnern sich der Stunde, als aus dem Kreis eine kleine Schar mit dem Leiter Schlomo herauf nach dem Lande Israel gekommen ist, um dort ein Jugenddorf zu gründen, das gestaltet werden sollte durch die Arbeit der Kinder in gemeinschaftlichem Wirken und Streben. Der Leiter erzählt von den Schwierigkeiten, die er durchkämpft hat, als er ohne Mittel vor zehn Jahren mit den Kindern eingewandert ist und den Platz für das Kinderdorf fand

inmitten der arabischen Brüder. „Neue Formen der Erziehung mussten wir finden“, sagt er zu David. „Es galt nicht nur die Arbeitserziehung und die Beteiligung der Jugend am Aufbau der Dorfgemeinschaft. Wichtig war auch die Wiederbelebung unserer alten jüdischen Volkskultur. Es hieß, die Bibel, unser Volksbuch, lebendig zu machen mit ihren Lehren und ihre Anwendung zu finden für unsere Zeit. Es hieß, eine Form humanistischer Erziehung zu gestalten auf der Grundlage der Urkultur unseres Volkes und die Synthese zu finden zwischen dem praktischen und dem geistigen Leben in unserer Heimat und sie auswirken zu lassen für die Charakterbildung unserer Kinder. Es hat neuer schöpferischer Arbeit unserer Erzieher bedurft, um unser Volksbuch lebendig zu machen für die Erziehung der Gegenwart. Wir haben viel von Plato, dem größten aller Volkserzieher, gelernt, der, als er die Richtlinien der Erziehung der Jugend für den neuen Staat aufstellte, eine neue Ordnung der Dichtwerke seines Volkes erstehen ließ, die den neuen Erziehungszielen entsprach.“ „Freilich“, erwiderte David, „wir wissen, dass wir mit dem Kulturgut unserer Vergangenheit in Ehrfurcht und in Liebe verbunden sind. Aber zu dem Aufbau unseres Landes muss hinzukommen die leidenschaftlichere Liebe zu einer neuen Zukunft, zu den Idealen von Gerechtigkeit und Menschlichkeit, von Arbeit und Schaffen.“ „Du wirst heute einen Versuch in dieser Richtung bei uns finden“, erwiderte der Leiter. „Wir zeigen heute Abend die Jakobsgeschichte in Bildern auf unserer Freilichtbühne und finden in dieser Geschichte den Ausdruck aller Lebensformen, die denkbar sind in einer menschlichen Gemeinschaft. In dieser Geschichte erleben die Kinder alle Fragen des Lebens in der Familie und der Gemeinschaft, der Arbeit und der Feier, der Seelenerschließung und der Politik, der Erziehung und der Pflege. Es war für mich ein großes Erlebnis zu sehen, mein David, wie unsere Jugend in diese Fragen einging, wie sie an jedem Abend sich aufs Neue vertiefte in diese alten Volkserzählungen, die neue Bedeutung gewinnen in unserem Leben. Wie die Kinder über Recht und Unrecht, über Form und Bindung, über Liebe und Hass in der Jakobsgeschichte gelesen und sich vertieft haben in die alten Gestalten unseres Volksbuches und wie sie in diesen Erzählungen die Grundlage fanden für alle modernen Probleme unseres Familien- und Gemeinschaftslebens in unserem Lande. Du wirst sehen, mein David, wie sie am Schluss der Darstellung aus den Worten von Jakobs Segen die Verbindung von Arbeit und Gemeinschaft erkannten und welche Form sie für ihre Darstellung gewonnen haben.“

Langsam gingen die beiden Erzieher in den großen Hof, in dem die langen Tafeln gedeckt waren. Auf den Tischen waren zahlreiche Lichter

aufgestellt, die die jungen Erzieherinnen mit dem Segensspruch des Sabbat anzündeten. Unter ihnen erblickte David plötzlich seine junge Frau Rachel. Sie stand an einem der Tische, auf dem die Kerzen von ihrer Hand erleuchtet wurden. Sie war mit ihrer Kindergruppe von der Daganiah-Siedlung aus Galiläa herabgekommen, und der Gedanke an die Stunde des Wiedersehens und an die kurze Zeit des Zusammenseins und der Gemeinschaft mit ihrem Gefährten hatte sie mit einem stillen Glück erfüllt. Schweigend eilte Rachel auf David zu, als sie ihn erblickte und Hand in Hand schritten sie zu ihren Plätzen am Ende der Tafel. Unterdessen strömte die Jugend des Festes herein in den weiten Hof, tausend junge Menschen, Knaben und Mädchen, gekräftigt von der warmen Sonne des Südens, gelockert durch ihre Arbeit auf den Feldern, fröhlich in dem Bewusstsein ihrer Gemeinschaft mit den Kameraden. Auf den Tischen war die Mahlzeit für jeden gerichtet. Bunte Schalen standen vor jedem Platz mit Produkten des Dorfes, der Arbeit der Kinder: rote Rettiche, weiße Eier und große grüngelbe Trauben waren aufgeschichtet. Die Lichter leuchteten über der Tafel, die Stimmen der Kinder erklangen froh. Hebräische Volksweisen erschallten, begleitet von der Musikgruppe des Kinderdorfes. Überall fanden freudige Begrüßungen der Jugendkreise statt und die Berichte von Leben und Arbeit aus allen Kreisen des Landes schufen ein gemeinsames Band um die Jugend, die eingewandert war in ihre Heimat aus allen Teilen der Welt.

Der Leiter des Jugenddorfes Schlomo erhob sich und eröffnete den Tag der Jugend: „Unser Dorf hat euch eingeladen zu festlichen Stunden, dass die Jugend unseres Landes sich kennen und verstehen lerne, dass sie mit schaffe an der Entwicklung der Ideale unseres Volkes und dass sie mithilfe unsere Nöte zu klären. Der heutige Abend, der Vorabend des Sabbattages, soll uns ein Tag der Andacht und der Freude sein, uns vorbereiten auf die Aussprachen am morgigen Tage, unsere Beziehungen zueinander erneuern und festigen. Wir fühlen an diesem Vorabend unseres Festes, dass in unserem Heimatlande eine Jugend aufwächst, vereint in der Idee der Arbeit und des Schaffens, eine Jugend, die sich der Verantwortung bewusst ist, die sie trägt für die Zukunft unseres Volkes, eine Jugend aus allen Kreisen und Schichten, die geeint vollbringen wird, was ihre Väter begannen. Mögen Euch diese Tage zum Erlebnis unserer Volkseinheit werden und eine Bindung schaffen unter unserer Jugend in allen Teilen unseres Landes.“

Nach der Mahlzeit liefen die Kinder auf die freien Plätze und überall begann ein fröhliches Tanzen und Singen, bis sich alle zusammenfanden bei der großen Freilichtbühne, die auf dem grünen Rasen zwischen den Gebäuden errichtet war. Das Jugenddorf hatte für den Abend ein Bilderspiel

vorbereitet, „Das Leben Jakobs“, von dem das alte Volksbuch erzählt von der Geburt des Erzvaters bis zu seinem Tode. Die Kinder hatten in vielen Gesprächen zu verstehen versucht, wie in diesem umschlossenen Leben sich alle Fragen der Familie und der Gesellschaft in ihrer Gebundenheit auftraten, wie diese Ereignisse Ausdruck waren für alle Fragen der Erziehung. In dem Gedanken dieses Spieles tat sich der Gedanke des Leiters kund, das alte Volksgut wieder lebendig werden zu lassen in dem neuen Leben des jungen Volkes und ihm Ausdruck zu verleihen für die Gegenwart.

Die Jugend hatte sich auf den Steinen des Amphitheaters um den Rasenplatz versammelt, mit ihr die Lehrer und die Arbeiter, die Beamten und die Verwandten, die Freunde des Hauses und die Nachbarn aus den arabischen Dörfern. Ein großer, von dunklen Bäumen umstandener Platz war für die Bühne freigelassen. Man erblickte in dem Rund Rebekka, die Frau des Jizchak, die umherwanderte in schwerer Bedrängnis. Das Erlebnis der ersten Schwangerschaft löste in ihr bange Gefühle aus, die Furcht vor dem Unbekannten, Zukünftigen. Sie wanderte unruhig hin und her und warf sich plötzlich in ihrer Bedrängnis auf die Knie vor ihrem Gott und flehte ihn an um Schutz in ihrer Not. Die Kunde Gottes, dass zwei Völker in ihrem Leibe seien, dass zwei Stämme sich scheiden würden aus ihrem Schoße, das zukünftige Schicksal ihrer beiden Kinder, das sich auswirken würde in seiner Gestaltung bis in die Zeit der fernsten Geschichte, löste in ihr allmählich die Angst und die Ungewissheit. – Dann folgten die Bilder aus der Jugend der beiden Brüder: das Familienleben mit seinen Leidenschaften und Sorgen, die schicksalsvolle Zuneigung der Eltern zu je einem ihrer Kinder, die Leiden, die sich daraus entspannen, der Verkauf der Erstgeburt und der Trug um den Segen des Vaters, die Flucht des jungen Jakob aus dem Hause der Eltern, sein zartes Liebeserlebnis mit Rachel, die Entscheidung um die beiden Schwestern, die Heimwanderung, das eigene Patriarchenleben, der Tod der Geliebten und die Josefslegenden wurden gespielt von den Genossen des Jugenddorfes, die alten Sagen erstanden in neuer Form, in neuem Erleben, in neuer Bedeutung. Alle Fragen der Entwicklung des Kindes, alle Schwierigkeiten in der Erziehung, alle Wirtschaftsfragen in Sippe und Staat wurden lebendig in den Darstellungen, die sich in langsamer Folge auf dem grünen Rasen abspielten. Am Schluss erstand das Bild des sterbenden Jakob in Ägypten, der seinen Söhnen den Weg in ihre Zukunft nach seinem Tode weist, jedem nach seiner Art.

Das Spiel machte einen tiefen Eindruck auf die junge Gemeinschaft und ließ die alten und gleichzeitig neuen Probleme in ihrer Entwicklung ihnen lebendig werden. Das Spiel der Kinder war ein künstlerisches Aufgehen

im Gestalten und Schaffen ihrer Volksgeschichte. Der Erziehungsgedanke des Leiters, die Jugend des Dorfes die alten Kulturgüter ihres Volkes durch eigene Darstellung erleben zu lassen, erwies sich von starker Wirkung auf die Kinder, die lebendig teilnahmen an der Vorführung.

Nach dem Ende des Spieles bildeten sich Gruppen unter den Jugendlichen und ihren Erziehern, die sich über die einzelnen Fragen, die das Spiel in ihnen ausgelöst hatte, eifrig unterhielten und Lösungen dafür zu finden suchten. Am eifrigsten war die Aussprache in einem Kreis, den Rachel um sich geschart hatte. Neben ihr saß ihr Gefährte David und um sie Erzieher und Schüler aus dem Jugenddorf und aus den anderen Gruppen des Landes. Sie sprachen über das Schwesternproblem, wie es zwischen Lea und Rachel in der Darstellung des Spieles aufgrund der talmudischen Erzählung gegeben wurde. Das Bild, in dem Rachel in das Gemach der Schwester zurückkehrt, nachdem sie mit ihrem Freunde Jakob die Zeichen des Erkennens verabredet hat, war von tiefer Wirkung gewesen. Rachel trifft ihre Schwester im Gemach, traurig unter Tränen der Scham, von dem Manne verschmäht zu werden, dem sie zum Weibe eignen soll. Rachel im Gefühl ihrer Liebe zu dem jugendlichen Verwandten, erblickt die Gestalt der leidenden Schwester. Sie fühlt mit ihr, dass das Verschmähtsein für die Frau die größte Qual ihres Daseins bedeutet, und in ihrem Kampfe um die Liebe zu ihrem Freunde und um die Barmherzigkeit für ihre Schwester siegt das Gefühl des Erbarmens; sie überwindet sich und verrät der Schwester die Zeichen des Erkennens für ihren Geliebten. Während Lea noch ungläubig und zögernd die Kunde entgegennimmt, ertönt aus dem Dunkel die Stimme eines Engels und verkündet ihr die Botschaft Gottes, der ihr Tun erkannt hatte, das Gunst fand in seinen Augen: „Du hast Gutes getan, wie keine andere Frau hier auf Erden. Du hast die schwerste Entsagung erfüllt, hast verzichtet auf die Liebe des Mannes aus Erbarmen mit der leidenden Schwester. Darum wird Gott Dich segnen, dass Du in Zukunft die Trösterin seiest Deines Volkes in allen seinen Qualen und Leiden, die zahllos sein werden und ohne Maß. Immer, wenn Dein Volk leidet auf seinem Wege und auf seiner Wanderung in der Verbannung, wirst Du an seiner Seite stehen, es trösten in seinem Leid und es stärken in seinem Elend. Dieses ist der Segen, den Gott Dir gibt, da Du Dich überwunden hast, in übermenschlicher Kraft, ein Mensch von Fleisch und Blut, von Erde und Asche, Deiner Schwester zuliebe. Dein Volk wird Dich in Zukunft mit dem Namen nennen, der das tiefste Gefühl und die stärkste Liebe ausdrückt, die der Mensch zu empfinden vermag: Nach Dir wird

es sich sehnen in seiner Not und nach Dir wird es rufen in seinem Leid: Rachel, unsere Mutter!“

„Die Kraft der Überwindung“, sprach David, „ist, so scheint mir, die Kraft des Menschen, die ihm die größte Stärke und den größten Einfluss auf die Gestaltung seines Lebens gibt. Jakobs Kampf mit dem Engel war ein Kampf der Überwindung des Bösen durch den freien Willen zum Guten. Doch stärker noch, denke ich, ist die Kraft durch die Überwindung der Frau, die sich aufgibt um des Leidens der anderen willen, vielleicht ist diese Kraft der Überwindung nur der Frau eigen, die die Liebe ihrer Mutterkraft ausströmen kann für die Leidenden und die Unglücklichen ihres Volkes.“ „Übermenschlich scheint mir diese Kraft der Überwindung unserer Urmutter“, sagte Rachel, „und notwendig scheint es mir, die Kraft der Überwindung zu entwickeln und zu stärken in allen Frauen unseres Volkes Israel. Denn mehr als je ist unser Volk bedrückt durch Leid und Verfolgung, mehr als je brauchen wir Trost in unserer Not und mehr als je bedürfen wir der Menschen, die sich aufgeben können, um sich in den anderen zu erfüllen. Aus der Liebe unserer Mutter Rachel wird uns nicht nur die Kraft aufzurichten und zu trösten in den Leiden unseres Volkes, sondern die Kraft zu vollenden unser Streben, das Volk Israel wieder lebendig werden zu lassen auf dem Boden seiner Heimat in aller seiner Kraft und seiner Güte.“

Unter der alten Terebinte vor dem Eingangstor des Jugenddorfes hatte sich eine andere Gruppe Jugendlicher versammelt, die gemeinsam mit ihrem Führer Ruben sich über die Frage der Eignung des Einzelnen für die Gesellschaft aussprachen, die durch das letzte Bild vom Segen des sterbenden Jakob in ihnen ausgelöst war. Auf dem freien Rasenplatz wurde eine Höhle gesehen, in der auf einem Lager der greise Jakob ruhte. Um ihn herum standen seine Söhne, denen er verkündete in seiner letzten Stunde, was ihnen begegnen wird in späten Zeiten. In der Weisheit seines Alters sah er jedes seiner Kinder, das hervorgegangen ist aus seinem Samen auf seinem Wege, wies jedem seinen Platz an im Leben der Gesellschaft und begegnete mit klugem Verständnis der Entwicklung seiner Kinder. Er kennt in der Weisheit seines Alters kein Verurteilen und keine Ablehnung. Er weiß, dass jedem sein Platz gegeben ist in der Gemeinschaft. Er hat erfahren, dass Gut und Böse verteilt ist unter den Menschensöhnen, und er hat gesehen, dass jedem sein Kreis zugewiesen ist in der Gesellschaft nach seinem Wissen und seinem Können. Er weiß um die Kraft und das Ansehen seines Erstgeborenen Ruben und um seine Übereilung im Handeln, und er sieht voraus, dass sein Leben wechselvoll sein wird um seiner Kraft

und um seiner Schwäche willen. Er weiß um die Untaten seiner Söhne Simon und Levi, die nicht achten das Recht der Gesellschaft, und er weiß, dass auch sie in ihrer Schwäche ein Teil des Ganzen sind. Der starke Jehuda ist für ihn ein Schützer seines Volkes, der durch seine Kraft die Macht erhält und ordnend wirkt auf das Volk und von dem Reichtum, den er mit seiner Kraft erworben, lebt das ganze Land. Er weiß um die Fähigkeiten des jungen Sebulon, der entwickeln wird die Schifffahrt und den Handel am Meer und der reichen Segen bringen wird seinem Volke. Und er würdigt auch Isachar, den ruhigen, unbeweglichen, der nicht Eigenes schaffen und fördern wird, sondern dienen als Knecht in der Gesellschaft. Er gedenkt des weisen Dan, der Richter sein wird in seinem Volke und klug und verständig Recht sprechen wird im Kreise der Seinen. Sein Sohn Gad wird sein Volk verteidigen und es schützen vor dem Angriff des Feindes, ein großer Führer wird er sein im Krieg und im Frieden. Der greise Vater hat erfahren, wie der breite Sohn Ascher das Wohllieben liebt und es auch anderen gönnt, wie er fördert den Genuss und wie er Arbeit gibt vielen der Seinen. Jakob sieht vor sich den schnellen Naftali, der als Bote gehen wird zu anderen Völkern; und er sieht seinen Liebling Josef, er erscheint ihm wie ein Fruchtbaum am Quell, der seine Zweige streckt über die Mauer. Josef wird die Welt überwinden und geschützt sein durch die Liebe Gottes. Ihm gibt der Vater segnend die Führung über seine Brüder. Um Benjamin, den jüngsten Sohn seiner sanften Frau, ist es ihm leid, er hat nicht sein Leben der Arbeit gewidmet, sondern er lebt von dem, was des Tages Raub ihm bietet. – Alle seine Söhne sind dem Jakob lieb und teuer und für jeden weiß er den richtigen Platz in der Gesellschaft. In jedem sieht er sein eigenes Leben sich weiter entwickeln, durchlebt er noch einmal sein Kämpfen und sein Ringen, jedes der Kinder ist ihm Ausdruck seines Selbst. Für jeden sieht er den Raum für seine Kräfte und den Weg für seine Arbeit. Und als er die Augen schließt zum ewigen Schläfe, steht um ihn ein starkes und stolzes Geschlecht, das die Bahn des Lebens gehen wird in die Zukunft des Volkes. – Um das Erleben in diesem letzten Bild im Leben des Erzvaters Jakob setzt eine geistige Klärung der Jugendlichen ein. „Auch wir“, sagte Ruben im Kreise seiner Kameraden und Kameradinnen, „auch wir sind heute ein Volk mit Kräften und Schwächen, mit Mut und Verzagtheit, mit Wünschen des Körpers und der Seele, mit Gemeinschaftssinn und Eigennutz, mit Sehnsucht und Erfüllung. Auch wir müssen uns dem Gesetz der Gemeinschaft unterordnen, die Starken und die Schwachen, ein jeder in seiner Eigenart, in seiner ungezähmten Kraft und in seinem unregelmäßigen Begehren, und wir müssen gerecht werden jedem unserer Brüder, und

ihm helfen zu finden den Platz in der Gesellschaft nach seinem Können und seinem Wollen.“ „Du hast Recht mit Deinen Worten, Ruben“, erwidert Chaja, seine junge Schülerin in der Ahawah. „Wir dürfen nicht mehr leiden unter der Qual, das auserwählte Volk zu sein unter anderen Völkern, unter dem Druck, stets stärker sein zu müssen als unsere Kräfte, besser als unser Vermögen. Der Wunsch, sich hervorzutun durch höhere Leistung und durch höheres Wissen vor den anderen gegen unsere Neigung und unsere Eignung ist ein Ausdruck des Lebens in der Verbannung und hat keinen Platz hier im Aufbau des Landes. Der Gedanke des auserwählten Volkes hat in unserem Volksbuch, in der Bibel, und auch in unserem neuen Leben einen anderen Sinn, als im Galuth. Wir sind auserwählt, weil jeder von uns an sich die Forderung stellen muss, zu wählen zwischen Recht und Unrecht, zwischen Tat und Rast, zwischen Leben und Vergehen. Die Entscheidung ist in unsere Hand gelegt, und wir wissen, dass wir durch unsere Wahl für unser Volk den Weg der Erneuerung finden müssen, wo jeder seine eigene Art einsetzen muss im Rahmen des Ganzen, wo wir finden müssen den Weg, der uns führt zu Arbeit und zum Ringen. Jeder von uns muss sich entscheiden, wo sein Platz ist in unserer Gemeinschaft, und jeder hat täglich den Kampf, das Bekenntnis zu seiner eigenen Pflicht in der Gemeinschaft in seinem Inneren nach dem Maß seines Könnens durchzufechten. Wir müssen durch unsere Wahl aus jeder Arbeit in unserer Heimat und aus jedem Tun bei unserem Wiederaufbau hervorgehen wie unser Erzvater Jakob hervorging aus seinem Kampf mit dem Engel, an den er die Forderung richtete: Ich lasse Dich nicht, Du segnest mich denn.“

„Wohl hast Du Recht, Ruben“, erwiderte die stille Deborah aus Ben Schemen, „wenn Du von jedem von uns forderst, sich zu entscheiden für seinen Platz in der Gemeinschaft nach seinem Können; doch scheint mir, dass die Erzählung von dem Segen unseres Erzvaters Jakob für uns, die Töchter unseres Volkes, keine Klärung bringt: Hier spricht der Vater zu seinen Söhnen von ihrem Kampf um den Platz in der Gemeinschaft; doch nichts vernehmen wir aus seinem Munde vom Weg der Frauen in seinem Lebenskreis. Für Dina, die einzige Tochter, fand er nicht den Platz in der Gesellschaft und schweres Unheil ward darum gebracht über das Brudervolk, das den Tod erleiden musste um dieser Unterlassung willen. Doch unser Volksbuch erzählt auch von vielen Frauen, jede in ihrer Art, wie sie sich eingeordnet in die Gesellschaft unseres Stammes und vollbrachten ihr Werk zum Besten der Gemeinschaft. Von Chawa unserer Stammutter, die eins mit dem Manne und gemeinsam mit ihm schuf die erste Form der Gemeinschaft mit all ihren Stärken und all ihren Schwächen, von Sara

der Urmutter, die das Haus und das Heim öffnete den Schwestern ihres Stammes und doch das Tor verschloss vor Hagar, der Mutter von Abrahams Sohn Ismael, von Rebekka mit ihrem Schwanken und Irren um das Wohl der Ihren, von den Schwestern Lea und Rachel, die das Haus der Zukunft erbauten in ihren Söhnen, von Mirjam der Hüterin des hilflosen Kleinen bei der Tochter des Ägypter-Häuptlings, der Sängerin der Volkskraft in der Wüste, von Deborah, der Kämpferin um Recht und Kraft in ihrem Volke, von Jephtas Tochter, der stillen Frommen, die das Opfer für die Gemeinschaft auf sich nimmt, von Jehudit und Ester, den Retterinnen des Volkes durch Mut und Klugheit – durch sie sehen wir den Platz der Töchter Israels in der Gemeinschaft mit dem Ausdruck ihres Wesens als ein Teil unseres Volkes. Und vor uns, die Töchter unseres Volkes auf seinem neuen Wege, ist, so scheint mir, gestellt das eine Ziel: gemeinsam mit unseren Brüdern zu dienen dem Aufbau unseres Landes, zu wachsen zu *einem* Volk und zu *einer* Gemeinschaft; dass wir geben das Leben der Gemeinschaft in unseren Kindern, und dass wir schützen die Kinder zum Leben der Gemeinschaft.“

Am frühen Morgen des Sabbattages erhob sich die Jugend und wanderte hinaus über die Felder des Dorfes in den Herzwald. Grüne Fichten und Tannen in dichten Reihen gaben erquickenden Schatten und boten Lagerstätten zum Ruhen. Jeder Baum im Lande Israel ist den Kindern des jüdischen Volkes ein köstliches Gut, das ihren Herzen teuer ist und das ihnen ein Symbol ist für das Wachsen des Landes. Die Kinder fühlen sich diesen Bäumen des Landes verbunden, verbunden den alten dunklen Olivenbäumen, den jungen Fichten mit ihren hellen Zapfen, den breitblättrigen Feigenbäumen, den tiefstehenden gefächerten Palmen, den langgefiederten hängenden Eukalypten, den saftvollen Obstbäumen mit ihren zarten weißen und gelblich-rötlichen Blüten im Frühling und mit ihren goldenen Fruchtkugeln im Herbst. Die Kinder lieben die dichten Baumgruppen in den Obstplantagen, die schlanken Baumreihen in den Olivenhainen, die ausdrucksvollen einsamen Baumgestalten auf steiler Felsenhöhe. Das Neujahrsfest der Bäume im Vorfrühling, am Tage, wenn die Säfte beginnen in den Pflanzen zu steigen und neues Leben keimt in der Natur, es ist das Fest, das den Kindern des Landes zu eigen ist, an dem die Kinder aus der Stadt und den Dörfern hinausziehen in das Freie, um kleine grüne Baumpflanzen einzusetzen in braune Erdgruben, damit sie Wurzel schlagen und heranwachsen zu schattigen fruchtbringenden Stämmen, zu festigen den Boden ihres Landes und Labsal zu bringen seinen Bewohnern. Der Herzwald, den die Kinder des Dorfes Ben Schemen gepflanzt und gepflegt

haben, lockte die frohen Gäste und sie fühlten sich ihm verbunden als Gabe der Jugend. Das Tönen des Schildes mit seinem tiefen Klang rief die Jugend aus dem Wald zurück in das Dorf auf den großen Freiplatz, wo Führer des Volkes zu ihnen sprechen und mit ihnen gemeinsam die geistigen Grundlagen des Wiederaufbaus ihres Heimatlandes klären sollten. Der schwarze Abraham, der vor zwanzig Jahren aus Russland eingewandert und an der Entwicklung des Landes mitgewirkt hatte, sprach zu der Jugend von dem Wesen der Gemeinschaft, die die Grundlage für den Aufbau des Volkes bildet. „Wenn ihr zur Verwirklichung der Gemeinschaft schreiten wollt, so ist die erste Forderung, die den Grundton unseres Lebens hier im Lande angeben soll, Gerechtigkeit. Gerechtigkeit gegenüber den Volksgenossen, die dasselbe Ziel haben wie jeder von uns, – den Aufbau des Landes –, die ihre Kräfte hergeben zur Verwirklichung unserer gemeinsamen Idee. Der Volksgedanke, den das neue Judentum im Lande Israel zum Ausdruck bringt, kann nur wirksam werden in der Anerkennung der Gleichberechtigung aller Bürger seines Volkes, wirksam in der Bereitschaft, sich hinzugeben für die Allgemeinheit. Diese Bereitschaft bedeutet Verzicht auf etwas, was dem Juden im Galuth teurer war als alles, ein Verzicht auf die Auswirkung seiner Eigenart für sein eigenes Leben, die Entwicklung seiner besonderen Neigungen nach eigenem Wunsch, die Befriedigung seiner besonderen Bedürfnisse nach eigener Wahl. Der Gedanke der Gemeinschaft als Grundlage eines sittlichen Volkslebens wurde vor Jahrtausenden von unserem Führer Moses entwickelt, als er zu seinem Volke am Berge Sinai die Worte sprach: ‚Und ihr sollt mir sein ein Reich von Priestern und ein heiliges Volk.‘ In der Zerstreuung im Galuth hat dieser Gedanke nicht mehr seinen Ausdruck gefunden. Auf den Wanderungen unserer Volksgenossen von Land zu Land war ein verwurzeltes Gemeinschaftsleben nicht möglich. Verstreut und kraftlos waren die Glieder der Gemeinschaft, stets auf der Wanderung, stets im Begriff, sich einzugliedern in andere Völker, stets aufs Neue gezwungen zum Aufgeben der erworbenen Güter und der erreichten Ziele. Der Gedanke vom Wiederaufbau des jüdischen Landes in Palästina, der Gedanke von der Verwurzelung der Volksgemeinschaft kann nur erfüllt werden auf der Grundlage der Gerechtigkeit, die jedem Volksgenossen das gleiche Recht zum Leben und das gleiche Recht auf Entwicklung in seinem Heimatlande gibt. Nur in dieser Form kann das jüdische Volk in seiner Heimat zu neuem Leben erstehen. Ihr, meine Freunde, seid noch jung und Euch bereitet das siedelnde jüdische Volk die Möglichkeiten einer Entwicklung in früher Jugend auf dem Heimatboden, die Euren Vätern nicht gegeben war. Ihr nehmt heute hin in unserem Lande, was Euer

vermeintliches Recht ist: ein freies Leben des jüdischen Volkes auf befreiter Erde. Aber aus dieser Hinnahme und aus diesem Recht erwächst Euch die Verpflichtung zur Erfüllung der Aufgabe der Volksgemeinschaft. Aus diesem Recht erwächst die Verpflichtung zur Volksleistung, die Verpflichtung zum Verzicht auf das Wohlleben des Einzelnen, die Verpflichtung zur Einordnung in die Gemeinschaft.“

Aufmerksam war die Jugend den Worten Abrahams gefolgt. Nicht alles nahm sie hin, was der beliebte Führer sagte, der gewohnt war, Zustimmung und Beifall für seine Worte zu finden, als Widerhall seiner Gedanken in der Versammlung. Hier, inmitten dieser Jugend, die aus allen Teilen des Landes herbeigeströmt war zu gemeinsamer Feier und zu gemeinsamer Klärung der neuen Entwicklung sah Abraham sich gestellt inmitten eines heftigen Ringens, sah sich gestellt vor die Forderung, Rede zu stehen und zu begründen, aufzunehmen die Meinung der Jungen und sie zu klären mit ihnen.

„Wo finden wir in unserer Volksgemeinschaft“, rief Ruben, der junge Erzieher, in feurigem Widerstand, „wo finden wir in ihr den wahren Volksgedanken? Schon breiten sich im Leben der Stadt die alten Formen der Zerstörung der Gesellschaft aus, schon entwickeln sich die Unterschiede der einzelnen sozialen Kreise der Bevölkerung, schon bilden sich auch in unserem Volke im Lande die Klassen des Wohllebens und der Armut heraus. Die Vergnügungsstätten entwickeln sich, ohne dass wir wahre Volkskultur in ihnen pflegen, Vergnügungsstätten mit den alten flachen Formen der Zerstreuung und Ablenkung. Tausende von Arbeitern müssen für Löhne schaffen, die ihren Familien keine Lebensmöglichkeiten geben. Die Wohnungen in den Höhlen der Altstädte und der Blechhütten und in den billigen Schnellbauten der neuen Viertel sind keine menschlichen Behausungen. Vom Dorfe in seiner Einfachheit und in seinem Arbeitswillen, in seiner Möglichkeit zu eigenem Schaffen und Wandeln muss eine Einwirkung ausgehen auf die Stadt. Zeige uns den Weg der Gerechtigkeit in unserer neuen Gemeinschaft! Jeder von uns, die wir in den Genossenschaften leben, findet den Ausdruck der Gerechtigkeit in seinem kleinen Kreis in der Gemeinschaft auf dem Lande. Mit Schrecken und Abwehr sehen wir die Entwicklung in den Städten und in den großen Siedlungen. Wir finden in ihrem Leben kein Streben nach Volkseinheit in unserer Kultur, in unserer Sprache, in unserer Presse und in unseren Büchern, kein einheitliches Ziel und keinen gemeinsamen Weg für die Erziehung der Kinder unseres Volkes. Die Forderung nach Gerechtigkeit bleibt eine starre Form, wenn wir sie nicht erfüllen können mit dem Geist unserer neuen Bewegung.“

„Glaubst Du, Awraham“, rief die junge Eva aus den Niederlanden, die von der Mädchenfarm im Emek gekommen war, „glaubst Du wirklich, dass wir Gerechtigkeit leben können in der Gesellschaft, die ihre alten morschen Formen des Abendlandes herübergenommen hat in unsere Gemeinschaft? In der Macht und Geld jede Form des Lebens beherrschen? Für das junge Kind unseres Volkes, das in schwerer Erwerbsarbeit ausgenutzt wird, dem kein Recht auf Leben und Bildung zugestanden wird, das die Sprache seiner Eltern nicht versteht und das ihre Formen nicht annehmen kann, was ist die Gerechtigkeit für dieses Kind in den breiten Massen unseres Volkes? Wohl wissen wir, dass in der kleinen Zahl der Genossenschaften die Kinderhäuser in vorbildlicher Erziehungsarbeit geleitet werden, dass sich dort wie nirgends in der Welt solch gerechtes Mühen um die Kinder findet. Wir wissen, dass es ein Netz von Schulen gibt, in denen unsere Sprache gelehrt und unsere Kultur gefördert wird. Doch klein ist die Zahl der Genossenschaften und Tausenden unter unseren Kindern wird nicht der Segen der Erziehung in unseren Schulen zuteil. Der größten Glücksmöglichkeit, die unserem Volke gegeben ist, die Erziehung des jungen Geschlechts, das in überströmendem Drang an die Tore unserer Heimat pocht, wie werden wir dieser Glücksmöglichkeit gerecht, wie geben wir unserer Jugend ihr Recht auf Bildung und Lernen, auf Schaffen und Entwicklung? Zeige uns den Weg für die Kinder unseres Volkes zu einem freien und gerechten Leben, wie wir es erhofft haben im Galuth für das jüdische Volk im Lande Israels.“

„Sage uns“, bat Benjamin, der schwarze Jüngling aus Kiew, der mit der Arbeiterjugend in der gefährlichen Grenzwacht siedelte, „sage uns, ob sich erfüllen muss an uns die Weissagung unseres großen Volksdichters: ‚Ihr müsst noch lange wandern in der Wüste. Unser Weg ist steil und unser Pfad ist hart.‘ Sage uns, wie wir den Kampf führen sollen um die Gerechtigkeit, um die Gerechtigkeit für unser Volk im Lande und um die Gerechtigkeit für die Neuen, die da kommen werden in künftigen Zeiten. Zeige uns den Weg, den wir gehen müssen, um Gerechtigkeit zu üben auf allen unseren Wegen. Zum kleinsten Teil ward uns bis jetzt erfüllt die Vollendung der Volksgemeinschaft, die Erlösung des Bodens. Wir stehen mitten im Ringen und wir wissen nicht den Weg.“

„Ernst erklingen mir Eure Stimmen, Jugend auf dem Boden von Ben Schemen“, erwiderte Awraham. „Hart ist Eure Forderung und sie steht vor Eurem Tun. Es ward uns nicht gegeben, schnell zu bauen und zu vollenden. Viele Jahre stehen vor uns zur Durchführung unseres Planes des Aufbaus unseres Landes. Zur Erfüllung Eurer Forderung nach Gerechtigkeit in unserer neuen Gemeinschaft öffnet sich Euch ein Weg und nur dieser Weg

allein: die Beseelung der Arbeit als Erfüllung des Sinnes unseres Lebens. Die Beseelung der Arbeit, fern von jener Fron des Tages in den großen Arbeitshäusern; die Beseelung der Arbeit um ihrer selbst willen, um das Schaffen für den Kreis der Gemeinschaft, um die Verbindung mit dem Boden, dass er Frucht bringe. Nur durch die Beseelung der Arbeit wird die Knechtschaft der Arbeit von uns genommen werden. Nur durch die Beseelung der Arbeit werden wir schaffen können, was wir als unsere Bestimmung ersehen und nur durch die Beseelung unserer Arbeit wird Gerechtigkeit einziehen in unser Volk. Unendliche Male auf Eurem Wege wird der Mahner vor Euch treten müssen, um Euch aufzurufen zur Besinnung Eures Selbst, unendliche Male werdet ihr mit ihm kämpfen müssen gegen die Trägheit des Herzens und gegen die Seelenlosigkeit Eures Tuns. Unendliche Male werdet Ihr neu Euch fordern und neu Euch erringen müssen, unendliche Male aufgeben müssen den gewohnten Gang des Lebens und immer wieder neu beginnen müssen, auf dass die freie Arbeit in Verbindung mit der Scholle den Weg erschließe, auf dem Ihr eintreten könnt in eine Gesellschaft, deren Inhalt Gerechtigkeit ist. Nur auf diesem Wege des eigenen Kämpfens und Ringens werdet Ihr der Gerechtigkeit Eingang schaffen können in unserem Lande, werdet Ihr der rechtlosen Jugend das Recht auf Entwicklung schaffen können, werdet ihr mitschaffen können an einer gesunden Volkskultur.“

Viel war der Rede und Gegenrede an diesem Morgen zwischen der Jugend und den Führern des Volkes um Gemeinschaft und Recht des Einzelnen, um Arbeit und Feier, um Erwachsene und Jugend, um Sitte und Religion. Und je heißer der Kampf der Meinungen tobte, je stärker der Wille zur Klarheit focht, umso fester schloss sich das Band um die jungen Volksgenossen, umso freier und verbundener wurde ihre Stellung zu den Führern des Volkes.

Nach dem Mahle wartete der Gäste der Abschluss des Festes. Josef, der älteste Schüler des Dorfes, wandte sich an die versammelte Schar. „Die Jugend von Ben Schemen bereitet Euch, Jugend des Landes Israel, zum Abschied eine Darbietung, die den Ausklang bringen soll unserer Gespräche vom heutigen Morgen; wohl ist uns bewusst, dass wir uns auseinandersetzen müssen mit allen Lebensströmungen unseres Volkes, mit seinen geistigen und sittlichen Kräften, damit wir den Weg finden zur Erneuerung unseres Lebens in der Heimat; aber bewusst ist uns auch, dass wir den Weg des Erkennens finden müssen zu den anderen Völkern in der Nähe und in der Ferne, dass wir streben müssen zu verstehen ihr Sein und ihr Wirken, dass wir verstehen müssen ihr Schaffen in der Welt, um den Platz

unseres Volkes zu finden in ihrer Mitte; so gedenken wir Euch darzubieten, bevor Ihr von hinnen scheidet, was die edelste Form ist im Ausdruck eines Volkes, der Form seines Ausdrucks im Tanz. Würdige Gäste aus dem Lande sind unserer Einladung gefolgt, um unser Fest zu verschönen und ihm den Abschluss zu geben in gegenseitigem Verstehen durch den Rhythmus der Bewegung. Arabische Freunde aus der Nachbarschaft, Perser und Yemeniten, Norweger und Schweizer, Russen und Polen, Schotten und Holländer begrüßen wir mit dem warmen Dank unseres Dorfes, dass sie zu uns gekommen sind, mit uns zu feiern in unserem Dorf Ben Schemen das Fest der Jugend unseres Volkes.“

Um das Rund des grünen Rasens vor der großen Halle lagerte sich die Jugend und ihre Gäste. In dem Kreis traten an zum Tanze die arabischen Männer mit ihren wehenden seidenen Gewändern nach den langgezogenen Tönen ihrer Cimbeln in Würde und Kraft. Es traten an der Perser mit seiner Frau in goldenem Brokat und langsam und zierlich paarten sie sich zum Tanze ihrer Liebe; voll verzehrenden Feuers gaben sich die schwarzen Yemeniten in ihrer Kleidung mit feiner Stickerei der Bewegung hin, sich lösend von der Außenwelt in innerem Versenken in die Ferne; es traten an die nordischen Paare in ihren weißen und roten Trachten und sie sprangen beim Frühlingstanz mit bunten Blumen in den Händen um den grünen Maienbaum, es stürmten die Russen in ihren hohen Stiefeln und mit bunten fliegenden Röcken ihre wilde Lebenslust im Krakowiak laut jubelnd aus, die Polen in ihren Westen von weichem Samt mit goldener Litze legten all ihre Anmut in die zierliche Gavotte, die Soldaten Schottlands mit ihren kurzen grünroten Kleidern führten langsam und vorsichtig den Tanz um ihre Schwerter, und die fröhlichen Holländer in der Tracht ihrer Meeresküsten im fernen Norden brachten in ihren schweren Holzschuhen im Tanze ihre Verbundenheit mit ihrer Erde zum Ausdruck.

Am Schluss bildeten die Tänzer einen weiten Kreis um das grüne Rasenrund. Dort traten jetzt die jungen Hebräer in bunter Reihe zusammen, Knaben und Mädchen in der Zeit ihrer Reife, sie fassten sich an den Schultern und beim Rhythmus ihres neuen Volkstanzes, der Horra, strömte all ihre Verbundenheit miteinander und ihre heiße Liebe zu ihrem Heimatboden aus. All ihre Sehnsucht zu den Lieben in der Ferne, all ihre Hingabe an die unbekannte Zukunft des Schaffens und Lebens, all ihre Kraft zur Vereinigung mit den Kameraden der Jugend kam zum Ausdruck in den Schwingungen ihres Volkstanzes, und kein Ende fanden sie im Auf- und Abwiegen ihrer jungen Glieder. Mit einem jubelnden Heilrufe löste sich

die Gruppe, und die Jugend des Dorfes begleitete ihre Gäste hinaus zur Heimkehr nach froher Feier.

Erlösung

Die heilige Stadt

Als die Gäste das Jugenddorf verlassen hatten, weilten Rachel und David an dem sternenhellen Sommerabend noch einige Zeit bei ihrem Freunde Schlomo. Still genossen sie das Glück des Zusammenseins und schweigend schritten sie durch die Dorfpfade vorbei an den Kinderhäusern, in denen die Jugend sich zur Ruhe bereitete. Unter dem Blätterdach der dicht geästeten alten Terebinthe setzten sie sich zur Ruhe nieder um zu beraten den Weg ihrer Zukunft in gemeinsamem Leben. „Noch bevor die großen Regen fallen“, sagte David, „am Ende des ersten Lehrjahres für unsere Kinder, will ich zur Siedlung schreiten in Chanita im Norden des Landes, an der Grenze hoch oben in den Bergen. Der Nationalfonds wird uns den Boden geben zur Niederlassung und die Mittel zur Bearbeitung; mit uns gehen unsere Nächsten, Ruben und Ruth, und die vier ältesten Jugendlichen des Heims; wir werden uns einer Gruppe von Siedlern anschließen, die dem Lande viele Jahre als Pioniere gedient und vertraut sind mit der Arbeit und den Formen des Lebens in unserer Heimat. Schwer wird es sein, dort oben zu beginnen auf dem Felsen mit der Bearbeitung des Bodens und Gefahr droht in jeder Stunde dort in der Einsamkeit fern von den anderen Siedlungen unserer Gemeinschaft. Wir wissen, dass wir dort an der Grenzwacht Wichtiges leisten können zum Aufbau des Landes und zur Erziehung eines neuen Geschlechtes. Auch an Dir ist es, meine Rachel, zu rüsten für unser neues Beginnen, wenn Du zurückkehrst in die Genossenschaft Daganja im hohen Galiläa.“ „Ich segne Deinen Entschluss“, erwiderte Rachel, gelehnt an die Schulter ihres Gefährten David, „und ich weiß, dass Du richtig gewählt; dort in Chanita, dem Bergesnest, werden wir schaffen und wirken können, wie wir es ersehnt in den Tagen der Verbannung und mehr noch, seit unser Fuß den Boden unserer Heimat betrat, und gut wird es sein, dort zu schaffen und zu kämpfen für die Zukunft unseres Volkes. Doch versteh' mich recht, mein David, wenn ich noch nicht mit Dir heraufziehen kann zu Beginn Deiner Siedlung vor dem Frühregen, zu teilen Deine Arbeit von Anbeginn. Ich habe lange mit mir gerungen um meinen Entschluss. Unbeschreiblich war das Glück, als ich mit Dir die Heimat erreichte, als ich ihr verbunden mein Leben hier neu begann, als ich die Kinder lehren durfte an den Ufern des herrlichen blauen Sees, überschattet von der Schneekuppe des Hermon. Welche Erfüllung war es für mich, hier zu schaffen und zu bilden. Hier erst empfand ich das Wesen des Aufbaus unseres Landes. Hier

erlebte ich zum ersten Male die Erfüllung meiner Sehnsucht und den Weg zu ihrer Verwirklichung inmitten meines Volkes auf der Heimerde. Und doch weiß ich heute, dass für mich noch nicht die Zeit gekommen ist, mit Dir hinaufzugehen und zu siedeln auf der Scholle. Nicht verlässt mich der Gedanke an die Genossen unseres Volkes, die in der Verbannung leiden in unsagbarer Qual nach den Vertreibungen der vergangenen Monate und sich mühen in letzter Verzweiflung den Weg zu finden zur Zuflucht in unser Land. In jeder Stunde höre ich ihren Ruf, seit ich erfahren von ihrer Not. Ich muss noch einmal zurückgehen den Weg zu den unsagbaren Leiden unserer Brüder. Wenn ich in Zukunft hier leben soll eingeordnet meinem Volke, meine Kinder erziehen in seiner Mitte und mit Dir, mein Freund, schaffen und wirken soll, wenn ich in der Gemeinschaft helfen soll am Aufbau gemäß unseres Zieles, so muss ich jetzt noch einmal zurück zu unseren Volksgenossen in ihrem Leiden der Verbannung. Ich muss den Weg der Läuterung zu unserer Aufgabe noch einmal gehen, muss noch einmal zurück in den Kampf in der Ferne. Wenn ich mitwirken soll, das Schicksal unseres Volkes zu gestalten zu neuem Leben, so muss ich unseren Brüdern begegnen in ihrer tiefsten Not, muss mit ihnen fühlen die Wurzeln ihrer Leiden und muss mit ihnen erleben in engster Verbundenheit das Schicksal, das unser Volk zu dem gemacht hat, was wir gewesen sind bis zum Eintritt in unsere Heimat: umhergetriebene Wanderer zwischen den Zeiten.“

„Warum willst Du nicht bei mir bleiben“, sagte David. „Auch hier kannst Du wachsen und Dich dem Volk verbinden, den Anfang unserer Siedlung mit mir gestalten, den Boden schaffen für uns und unsere Kinder.“

„Liebster, zwischen uns beiden ist ein Kampf unmöglich. Wir lieben und vertrauen einander viel zu sehr, als dass wir miteinander den Kampf austragen könnten, der unsere Kräfte stählt. Ich muss hingehen unter die Brüder in der Stunde ihres großen Elends, um mit ihnen zu erfahren, wie unglücklich unser Volk ist. Ich werde nie die Kraft zum Bauen und zum Formen finden können, wenn ich nicht weiß um die trübsten Quellen des Wesens unseres Volkes in dieser Zeit, wenn ich nicht kenne das Leid, das sie aufs Neue geformt. Ich muss hinabsteigen zu sehen die tiefsten Qualen unserer Brüder, um mit den Elendesten unter ihnen zu erleben, was ihre Kräfte aufs Neue zerstört und wie diese Zerstörung ihren Ausdruck findet in ihrem Sein. Ich muss lesen können in den Augen derer, die zu uns kommen in ihrer Verzweiflung auf den Schiffen des Abgrunds und mit ihnen erleben können jede Phase ihres Leids. Ich muss aufsuchen unser Volk in

der Schwere seiner Verbannung, um zu wissen um seine Zerstörung, um seine Schwächen und um seine verschütteten Kräfte.“

„Schwer ist es mir, meine Rachel, zu vernehmen Deinen Entschluss und mich zu trennen von Dir in der Stunde unseres Aufbaus, in der Zeit, wo unser Kind heranwächst unter Deinem Herzen; doch zu rein ist Dein Wille und zu stark Deine Verbundenheit mit unserem Volke, als dass ich nicht zustimmen sollte Deinem Beginnen.“

David und Rachel verließen das Dorf der Jugend am frühen Morgen. Auf den Wegen war ein lebhafter Verkehr von Arabern, Beduinen, Städtern und Bauern in ihren langen luftigen Gewändern und der wehenden Kefijah auf ihrem Kopfe. Der Wagen brachte sie über die Brücke mit den ägyptischen Löwenbildern in die uralte Stadt Ludd. Sie erreichten die jüdische Siedlung Tel-Aviv (Hügel des Frühlings), die einzige jüdische Stadt in der Welt, in der nur Söhne des jüdischen Volkes leben und wirken, die Stadt am Gestade des Meeres mit ihrem frohen Leben und ihrer jungen Kraft. „Lass uns hinauffahren nach Jerusalem, unserer heiligen Stadt“, bat Rachel, „lass uns wandern in die uralte Stadt unserer Vorfahren, an den Davidsturm und an die Königsgräber, an die salomonischen Teiche und an die Klage-mauer. Lass uns noch einmal die heilige Stadt sehen auf ihrer Bergeshöhe, mit ihren blauen Schatten und ihrem roten Licht, mit ihren Zinnen und Türmen, mit ihrem Hause der Wissenschaft und ihrer Lehrschule. Dort, umgeben von den Zeugen unserer tausendjährigen Geschichte, wirst Du meinen Weg verstehen und meinen Entschluss bejahen. Ich möchte mit Dir zusammen wandern nach Beth Lechem, der Geburtsstadt unseres Königs David, dessen Namen Du trägst, und ich möchte mit Dir in stiller Andacht am Grabe unserer Urmutter Rachel weilen, um dort in der Stille zu beten und die Kraft zu empfangen zu meinem Entschluss.“ „Es geschehe, wie Du es sagst“, erwiderte David. „Auch ich brauche vor meinem neuen Anfang in der Siedlung Chanita eine Zeit der Einkehr in die Geschichte unseres Volkes an den Stätten unserer alten heiligen Stadt und den Zeugen unserer Vergangenheit auf den Bergen ringsum.“

David und Rachel wanderten gemeinsam zu dem Halteplatz, an dem die schweren Maschinen standen, die in jeder Viertelstunde eine neue Schar von Menschen heraufbrachten nach der Bergesstadt Jerusalem. Ein fröhliches Leben herrschte dort. Junge Burschen und Mädchen aus den Kreisen der arbeitenden Jugend fanden sich zusammen zu einem Ausflug in das Land, Mütter und Väter mit ihren Kindern, junge Arbeiter und alte Rabbiner, Handelsleute und Kranke, Ausflügler und Geschäftsleute bestiegen die Maschinen. Der Wagen fuhr durch die Straßen der Arbeiter-Bevölkerung

mit ihren zahllosen Werkstätten in den offenen Gewölben, mit ihren Kaufläden und ihrem bunten Fruchtmarkt. Und weiter führte der Weg an der Grenze der arabischen Stadt Jaffa vorbei, mit ihren zierlichen Minaretts und den großen Kuppeln ihrer Moscheen. Nicht sichtbar war die Grenze zwischen den beiden Bruderstädten. Weiter fuhr der Wagen durch große Orangenhaine der Araber und Juden, wo goldene Früchte im dunklen Grün hingen, umgeben von stacheligen Kaktushecken, vorbei an dem großen Militärlager der herrschenden Macht, zu dem schwere Panzerwagen abbogen; durch die fröhliche arabische Stadt Ramleh mit ihrem großen Park voll üppiger Blumen und mit ihrem langgestreckten Friedhof. Der Weg führte weiter durch die große Ebene, auf der der Pflug weite Furchen aufriß. Auf dem Wege sahen die Gefährten viel Bewegung, wandernde Araber in ihren bunten Trachten mit stolzem, beherrschtem Gang, Frauen mit großen Schalen voll Früchten auf dem Kopf, Hirten mit ihren Schaf- und Ziegenherden. Vorbei fuhr der Wagen an der großen landwirtschaftlichen Schule, vor der zahlreiche Jugendliche in ihren blauen Arbeitsjacken standen und fröhlich plauderten mit den scheidenden Gefährten. Vorbei an dem großen Trappistenkloster, in dem schweigende Mönche die Felder bebauten, dann lenkte die Maschine hinauf in die Berglandschaft mit den waldigen Abhängen, die eine weltweite Gesellschaft der Freunde der Bäume mit grünen Setzlingen bepflanzt hatte. Der Wagen stieg weiter hinauf in den Bergen. Plötzlich erreichte er eine Höhe, von der sich ein weiter Durchblick bis hinunter zum blauen Meere und auf die weißen Städte Jaffa und Tel-Aviv zwischen den gelben Bergen eröffnete. Langsam stieg der bergige Weg weiter, vorbei an der Genossenschaftssiedlung Kirjath-Anavim im weitgestreckten Tal und vorbei an dem großen grünen Park des Arbeiter-Erholungsheimes mit der Aussicht auf das arabische Dorf En Karem inmitten schlanker Pinien. Nach der nächsten Kurve erblickte man auf dem Bergplateau die heilige Stadt Jerusalem mit ihren Türmen und Zinnen, mit ihren Abhängen und ihren Hügeln. Unwahrscheinlich schien der Aufstieg auf die Höhe des Berges, den der Wagen in wenigen Minuten erreichte. Ein buntes Gewimmel von Menschen empfing die Reisenden in der breiten Jaffastrasse. Araber in allen Trachten eilten durch die Straße, Juden mit langen Gewändern und großen Pelzhüten, und solche in langen seidenen bucharischen Kleidern, dazwischen die Arbeiterjugend in ihren blauen Hemden. – Der Wagen hielt inmitten der Stadt. Langsam gingen David und Rachel die breite Hauptstraße hinauf bis zu dem Gebäude der nationalen Stiftungen, das in sich weit öffnender Rundung den Eingang zu der Gartenstadt Rechaviah bildete. Ein lebhaftes Treiben war in dem großen

Hof des Gebäudes. Juden aus allen Teilen des Landes kamen hierher, um ihre Angelegenheiten zu ordnen. David und Rachel wanderten weiter durch die Gartenstadt zum Haus ihrer Freunde.

Es war der Mittag vor dem Versöhnungstag, des höchsten Feiertages der jüdischen Gemeinschaft. Im Hause ihres Freundes Joram, des Lehrers der Jugend auf der Hochschule am Skopusberge, bereitete Frau Jehudit das Mahl vor dem Fasten der Buße. Warm war der Empfang, den die Freunde ihnen bereiteten, die begierig waren zu hören von ihrem Schaffen und ihrem Planen, von dem Beginnen der Siedlung auf der Felsenhöhe und von dem Sinnen Rachels auf ihre Fahrt zu den Flüchtlingen des Volkes in der Verbannung. „Schwer sind Eure Wege, David und Rachel, meine Freunde“, sagte ihnen Joram nach langem Schweigen, „doch sind sie bedingt durch das Schicksal unseres Volkes: durch unser Gesetz für die Wiedereroberung des Bodens, Fuß für Fuß in unserer Heimat und durch den Schutz unserer Brüder in der Verbannung, die wir heimholen müssen, dass sie Zuflucht finden in unserem Lande und sich mit uns vereinen zu unserem Werk des Aufbaues. Weniger als je ist es uns in dieser Schicksalsstunde unseres Volkes gegeben zu fragen nach eigenem Wünschen und Begehren; wir müssen bereit sein zu gehen, wohin das Schicksal unseres Volkes uns ruft. Segen sei Eurem Beginnen und das Gedenken der Freunde begleitet Euch auf Euren Wegen.“

Nach dem Mahle saßen die jungen Menschen beieinander mit ihrem verehrten Lehrer und seiner Frau, ihrer jungen frohen Tochter Ester und Jonathan, dem Führer der Arbeiterjugend im Lande. Und bei dem Schein der großen Kerzen, die zum Gedenken der Toten angezündet waren an diesem Tage der Buße, begann Jonathan in der Sprache der Verbannung zu erzählen die Geschichte des Menasche Chaim aus der heiligen Gemeinde Buczacz, der im Lande der Verbannung von seinen Gütern herabsank und den die Armut weichen ließ vom Wege seines Herrn, und der einen Makel warf auf Israel; und der gescholten war und verstoßen und umhergetrieben, und doch nicht verstörte das Leben anderer. Und die Augen des Jonathan verloren sich in die Ferne und seine Worte gingen ein in das Schicksal des armen Juden Menasche Chaim, der das Leben eines Toten führte, um nicht zu stören die Ruhe seines Weibes Kreindl, und der seinen Frevel sühnte durch seine Leiden. Ergriffen lauschten die Freunde auf die Worte des Jonathan, die sie einführten in den Tag der Buße und der Sühne, und das Leben und Sterben des Menasche Chaim zog vorbei durch den Raum, und sie wurden mitgerissen in das Geheimnis des Jenseits.

Am Morgen des Versöhnungstages schritten Rachel und David langsam zu der Altstadt in Jerusalem. Sie wanderten an das große Jaffator, zu ihren Füßen lag das weite Himmon Tal mit den kleinen arabischen Häusern, vor ihnen die starke Stadtmauer und der mächtige Davidsturm. Heißer Sonnenschein brütete über der alten Stadt. Hunderte von Arabern standen handelnd und rauchend auf dem großen Platz.

Bettler lagen am Boden und baten in langgezogenen Tönen um kleine Gaben. Der schnelle Kaufmann mit seinem roten Turban und der Beduine im weißen Gewande, der reiche Landmann mit seinem goldenen Reif um die schwebende Kefijah, Frauen mit großen Körben und Schüsseln auf dem Kopf wanderten mit stolz schwebendem Gang durch die Menge. Durch das Tor kam man, vorbei an der alten Davidsburg mit ihren mächtigen Blockmauern, der schweren Brücke und dem großen alten Burghofe. Die Gefährten wandten sich ab von dem prächtigen Bild und gingen durch den bunten Markt der arabischen alten Stadt. Hinein und hinaus strömte die Menge der Araber in ihren bunten Gewändern mit ihren schreienden Rufen. Sie führten beladene Esel durch die engen Gassen, aus denen frischer würziger Duft von den Kräutern hinaufstieg und in deren großen Gewölben alles gehandelt wurde, was des Lebens Bedarf darstellt; Fleisch und Brot, Früchte und Gewürze, Kleidung und Schuhe, Schmuck und Teppiche waren in bunten Reihen aufgeschichtet, in blendender Sauberkeit dargestellt für die ein- und ausströmenden Käufer. Langsam wanderten sie weiter durch das jüdische Viertel, das eng und ärmlicher war, mit seinen zahlreichen Gotteshäusern über und unter der Erde, mit seinen Handelsgewölben und mit seinen engen Wohnungen. Männer und Frauen schritten langsam und feierlich in die Betstuben. Es war eine Welt der Vergangenheit, in die die Gefährten blickten. Diese Männer, die in der Wanderung durch Jahrhunderte in der Verbannung in der orientalischen Altstadt in Jerusalem die Spuren dieser Wanderung in ihrer Kleidung noch heute trugen, die sich die Gewänder aus der romantischen Ritterzeit des deutschen Mittelalters bewahrt hatten: ihre breiten Pelzhüte und ihre wallenden seidenen Mäntel und der sichere ausschreitende Gang gemahnten an die Zeiten jener Vergangenheit inmitten des nordischen Volkes, unter dem sie gelebt hatten. In eigenartigem Einklang zu der Tracht aus der romantischen Zeit der Meistersinger des Mittelalters standen die großen steinernen Torbogen, an denen die Gefährten vorüberschritten, in denen am Alltag Waren in buntem Durcheinander aufgehäuft waren. Die Torbogen gemahnten an die Zeit der Kreuzritter, die einst aus dem nordischen Lande gekommen waren, um einem unverstandenen Abenteuer zuliebe das alte Jerusalem zu erobern,

um zu zerstören, was Jahrtausende lang als erhabenste Wallstätte galt, zu zerstören mit abendländischen Kriegsgeräten, was im Orient an ewigen Kulturwerten geschaffen worden war.

Vor dem Eingang in die jüdische Altstadt trafen die Gefährten Daliah, die Fürsorgerin der jüdischen Gemeinde. Sie freuten sich des Wiedersehens und gedachten der Tage, die sie vor Jahren in der Hauptstadt des Nordens verlebt hatten, als Daliah dort weilte, um die Volkspflege zu erlernen, und Rachel und David als Kinder in dem grauen Hause lebten. Sie gedachten der Stunden, als Daliah zu ihnen gekommen war, um ihnen zu erzählen von dem Heiligen Lande und von dem Kinderdorfe, in dem sie wirkte. „Lass uns mit Dir gehen auf Deinen Wegen“, bat Rachel. Sie wanderten gemeinsam durch die Altstadt, in der die Männer und Frauen des Volkes seit vielen Stunden in ihren weißen Sterbekleidern und ihren Gebetmänteln in den Gotteshäusern saßen. Aus allen Toren klang das Gebet der Bitte um Vergebung der Sünden und das Gelöbnis der Buße. Daliah war auch heute hinabgestiegen in die Altstadt, um ihren Dienst zu versehen. Sie wollte die Alten und Kranken besuchen, die nicht teilnehmen konnten am Gebet in den Gotteshäusern und die in ihren engen Wohnungen in den Felsen lagen und Schmerzen erlitten. Sie wollte ihnen Trost spenden und nach ihren Sorgen fragen. Sie stiegen gemeinsam hinunter in eine Wohnung tief unter den anderen Häusern im Felsen durch enge Höfe, in denen dumpfe Luft herrschte. Daliah trat mit ihnen in ein dunkles Zimmer, in dem auf der Erde ein Lager bereit war. Dort lag die geisteskranke Jona, die seit sieben Jahren an ihrem Bett festgebunden war, da kein Platz im Pflegehaus für sie zur Verfügung stand. In demselben Loch hausten ihr Mann und die alte Mutter, ihre kleineren Kinder und der kluge Sohn Schaul, der viele Sprachen wusste und in einem Hotel der Reichen als Bote Dienst gefunden hatte. Kein Lichtstrahl kam in diesen Raum. Die Kranke stöhnte vor Durst. Es fand sich kaum Wasser in der Felsenstadt. Die Kranke stieß unverständliche Worte aus, und ihre Fäuste drohten gegen die Tür. Daliah deckte ihr Lager frisch auf und gab der Kranken etwas zu trinken aus einer Korbflasche, die sie mitgebracht hatte. Rachel und David sahen sich verstört in dem Raume um. So lebten Juden in dem Lande, das sie befreien wollten, in dem sie ein Volk ansiedeln wollten zum Wiederaufbau ihrer Heimat. Still gingen sie hinaus mit Daliah, die der Kranken tröstend zugesprochen hatte, stiegen hinauf die Felsenstufen und kamen in eine andere Wohnung, die wie ein Loch in die Mauer geschlagen war.

In der engen Stube lag eine Frau auf einem schmalen Bett und wand sich vor Schmerzen in der Krankheit ihrer Glieder. Diese Krankheit war

häufig in den Häusern der Altstadt, in die die großen Regen im Winter hineinströmten. Von der Feuchtigkeit der Wände erwarben sich die armen Bewohner unheilbare Leiden. Dreimal hatte Daliah diese Frau an die heißen Quellen nach Galiläa geschickt, aber immer war durch das Wasser in den steinigen Behausungen die Krankheit wiedergekommen. Die Frau weinte über ihren Schmerzen und erzählte Daliah von ihrer jungen Tochter Simcha, deren Jugend aufbegehrte gegen das Leben mit der kranken klagenden Mutter in dem verkommenen Loch. Simcha ging ihre eigenen Wege und die Mutter litt unter der Sorge um ihr Kind, das nicht den heiligen Geboten treu geblieben war, die ihr verstorbener Vater sie gelehrt hatte.

Weiter wanderten die jungen Gefährten in einen kleinen Hof. Sie trafen dort eine Gruppe schreiender Frauen, die verzweiflungsvoll hin- und herliefen und auf eine Öffnung zeigten, in deren Tiefe Wasser zu sehen war. In diesen Brunnenschacht war die zweijährige Heindele, die Tochter von Täubchen, hinabgestürzt, und die Frauen, die von den umherspielenden Kindern zur Hilfe herbeigeholt waren, standen trostlos vor der Tiefe und wussten sich nicht zu helfen. Daliah schickte David in das nahe gelegene kleine Krankenhaus, wo eine Rettungsstation eingerichtet war. Sie selbst sah sich nach einer Leiter um, auf der sie hinabsteigen konnte, um das Kind zu fassen. Nach unendlicher Mühe unter den Schreien der Frauen gelang es ihr, das Kleid der kleinen bewusstlosen Heindele zu packen. Sie zog die schwere Last herauf und erstieg langsam die Leiter mit dem bewusstlosen blutenden Kinde. Oben legte sie es in die Arme der herbeigeeilten Schwester Ahuwah, die es mit eiligen Schritten in das Krankenhaus trug, gefolgt von dem Arzt, der zum Dienst bereitstand. Die weinende Mutter wurde in das Bethaus zurückgeführt, und die Frauen sprachen ihr Trost zu. David entrüstete sich über die Unvorsichtigkeit der Bevölkerung, die den offenen Brunnen nicht beachtete. „Wie oft bin ich an allen öffentlichen Stellen gewesen, um Abhilfe zu fordern“, sagte Daliah. „Man verlangte den Ersatz der Kosten durch die kleine Gemeinde der Altstadt. Die Mittel aufzubringen ist unter diesen armen Menschen nicht möglich, und so wird von Tag zu Tag die Gefahr immer größer. Es ist ein Wunder, dass dies das erste Kind ist, das hineinfel. Ich werde den Fall sofort der Regierung melden, vielleicht wird dann Abhilfe geschaffen.“

Weiter ging Daliah mit ihren Gefährten. Sie traten durch eine enge Wohnung in einen kleinen Verschlag, in dem ein siebzugjähriger blinder Greis auf dem Boden lag. Neben ihm saß ein junges Kind von dreizehn Jahren, das ihm vor wenigen Wochen angetraut worden war. Daliah hatte sich gegen diese Ehe gewandt und die Gesellschaft für Frauenrechte ange-

rufen, um das Martyrium dieses Kindes zu verhindern. Kein Erfolg war ihr beschieden und sie konnte nichts tun, als von Zeit zu Zeit nach der Kleinen sich umzusehen und ihr ihre schwere Arbeit zu erleichtern. Das Mädchen saß auf dem Schemel neben dem Lager des blinden Mannes und las ihm die Gebete des Bußtages vor, die er murmelnd mitbetete. Die Augen des Kindes waren starr, das Gesicht alt und friedlos. Der kleine zierliche Körper war mit einem weißen Gewand bekleidet, in dem der Reiz und die Anmut der jungen Gestalt sich abzeichneten. Daliah trat auf sie zu, streichelte ihr leise den Kopf, und für wenige Augenblicke lehnte das Kind sich an ihre Schulter, um dann, als der Alte unruhig wurde, fortzufahren im Vorlesen der Gebete. „Wie kann nur“, sagte Rachel, als sie hinaustraten in den Hof, „ein Volk, das seinen Wiederaufbau will, seine Jugend verkommen lassen in dunklen Höhlen neben sterbenden Greisen, statt die köstliche Gabe, die ihm geworden ist, zu hüten und zu entwickeln?“ „Ihr versteht vielleicht jetzt“, sagte Daliah, „warum ich Eurer Bitte, hinaufzukommen in Eure Siedlung und mit Euch mitzuwirken am Aufbau des Landes, nicht erfüllen kann. Hier bin ich gefesselt mit allen Fäden meiner Seele. Hier höre ich den Herzschlag unseres Volkes, dem man Steine gibt statt Brot. Die Pflanzen, die zu uns ins Land kommen aus dem schönen Süden Frankreichs, und die Kühe, die die holländischen Freunde uns schicken zur Aufzucht, sie erfahren die sorgfältigste Pflege und Beobachtung, bevor man sie verwurzelt und einstellt. Unsere Kinder hier verkommen und verstauben am Wege, statt dass man sie hinausführt in die Sonne auf die Felder und Wiesen, in die Natur, die sie gesund machen würde. Jedes Jahr, wenn ich einige dieser Kinder hinausholen kann, um sie in das Kinderdorf am Abhang des Berges Karmel zu bringen, wird mir immer wieder in stärkerem Maße das große Elend dieser Kinder, die hier eingeschlossen sind in die Felsenhöhlen, klar. Ihr versteht jetzt, warum ich nicht mit Euch gehen kann. In meinem Herzen tobt der Zorn gegen die Lauen und die Halben unseres Volkes, die nichts wissen wollen von den Leiden und von dem Verkommen ihrer Genossen. Tag für Tag muss ich dienen und sinnen, um diese Kinder zu erlösen aus dem Elend ihres Lebens. Tag für Tag wehre ich mich gegen den Unverstand unserer Brüder, die nicht wissen wollen, dass sie ihre größte Hoffnung zerstören, wenn sie diese Kinder unseres Volkes verkommen lassen. Segen unseren Pionieren, die hinausgehen um zu arbeiten und aufzubauen. Ich muss hierbleiben, und die Schmerzen leiden mit den Elenden unseres Volkes. Tag für Tag kämpfe ich gegen die Trägheit des Herzens unserer Brüder und gegen den Unverstand ihres Handelns. Als ich mit Euch in der großen Stadt des Nordens saß, hatte ich ein Ziel: zu

lernen die Pflege des Volkes, um auf dem Lande gemeinsam mit meinem Freunde Gad das Leben der jungen Kinder zu erhalten und zu entwickeln. Heute weiß ich, dass mein Schicksal mich gebunden hat an die Bergeshöhen der uralten Stadt, die Heiligtümer in ihren Gotteshäusern birgt und die Heiligtümer der von Gott gegebenen Seelen zu Grunde gehen lässt. Ich spüre, dass mein Weg noch weit ist und dass meine Kräfte schwinden, und ich weiß, wie ich ringe in diesem Kampf um das Beste unseres Volkes, um unsere Kinder. Die Ruhe meines Herzens habe ich darangegeben, und die Ruhe meines Wesens ist verloren gegangen. Schreien muss ich Tag für Tag in gellenden Tönen und anklagen unsere Brüder um ihrer Schuld willen. Hier werde ich bleiben und wirken, bis das letzte Kind hinausgeholt ist aus diesen Steinhöhlen, bis der letzte Jugendliche seiner Arbeit zugeführt ist, bis die letzte Mutter geschützt ist in ihrer großen Not.“

Schweigend stiegen die Gefährten herauf aus den engen Straßen der Altstadt an den Rand der alten Stadtmauer im Westen, durch deren große Öffnungen sie hinaus blickten auf das breite trockene Tal des Kidron, das mit seinen Feuersteinen den Weg zum Toten Meere weist; sie erblickten den mählich aufsteigenden Ölberg mit seinen zahllosen alten Gräbern aus den Jahrtausenden. „Siehe dort“, begann David, „den ragenden Grabstein des Königssohnes Absalom, der aus dem Felsen herausgehämmert ist für ewige Zeiten, die Ruhestätte des Josaphat aus der Zeit des zweiten Tempelbaues, die Höhle des Priestergeschlechtes Chesir mit dem Denkstein für den Propheten Secharjah, sie alle sprechen zu uns immer wieder von den Zeiten des Umbruchs alter Lebensformen zu neuen Entwicklungen mit ihren Kämpfen, ihrem Aufruhr, ihren Verfolgungen und ihrem Gelingen in einem ewigen Ablauf von Sterben und neuem Auferstehen; auch unserem Geschlecht ist es beschieden, einen Umbruch herbeizuführen in unserer Geschichte, einen Umbruch wie er noch nie gewesen in der Entwicklung der Menschheit: Die Heimkehr eines Volkes aus allen Teilen der Welt, um den Gedanken der Einheit zu verwirklichen aus der Vielheit des Stoffes. Hier in dieser strengen Bergeswelt am Rande unserer heiligen Stadt mit ihren tiefen Schatten und ihren starken Lichten erleben wir wie nie zuvor die Erkenntnis unseres Zieles, in dieser erhabenen Umwelt der ewigen Gräberstadt auf den schweigenden Felsen wird uns bewusst, dass dieses Land uns gegeben ward, um in ihm zu schaffen das einige Volk aus der Vielheit der Stämme, und zu erfüllen diese Einheit nach der Forderung unseres großen Wüstenführers: ‚Liebe Deinen Nächsten wie dich selbst.‘ In dem Eingehen des Einen in den Anderen, in dem Sichaufgeben, um sich zu erfüllen, liegt das Geheimnis unseres Weges zur Einheit unseres

Volkes, so wie die Schatten drüben eingehen in die Berge und sich aufs Neue durch sie beleben. So verstehe ich auch Deinen Entschluss, meine Rachel, Deinen Weg zu gehen zu unseren nächsten Brüdern in der Ferne, zu tragen ihre Not als Deine Not, Dich mit ihnen zu vereinigen in ihrem Leid und mit ihnen einzugehen in das Schicksal unseres Volkes. Und der Segen unserer Heimat von der Höhe unserer heiligen Bergesstadt begleite Dich auf Deinem Tun.“

Die Läuterung

Rachel bestieg das Schiff im Hafen von Haifa am Abend. David wanderte mit ihr bis zu dem eisernen Tor. Dort gaben sie sich still die Hand. Rachel ordnete ihre Sachen in der Kabine, in der mit ihr zwei Frauen untergebracht waren, die ihre Angehörigen aus den bedrohten Balkanländern holen wollten, und eine christliche Krankenschwester, die eine Fortbildung in ihrem pflegerischen Beruf zu erzielen wünschte. Rachel eilte bald auf das Deck des Schiffes und fand in einem stillen Winkel Ruhe. Ihre Augen blickten herüber auf das erleuchtete Haifa am Abhang des Karmels, auf die strahlenden Lichter an dem weißen Bau des elektrischen Werkes in der Bucht, den erleuchteten Hafen mit seinen neuen Geschäftshäusern, die Straßen, die um den Abhang des Berges hinaufführten mit ihren schnell dahineilenden Autos, die wie Glühwürmer schimmerten, auf das große Gebäude der technischen Hochschule und auf die weißen Häuserwürfel auf dem Hadar Hacarmel. Von dem Kamm des Berges blitzten aus jedem Fenster Lichtstrahlen. An der Seite auf dem gesonderten Hügel lag der Hügel Neve Shaanan, wo David im Kreise der Kinder lebte und wirkte. Von der Bucht winkten die tausend Lichter der großen Arbeiter-Siedlungen in den Industrievierteln und gegenüber die kleine feste Stadt Akko. „Wie ich dich liebe, meine Heimat!“, sagte Rachel zu sich, im Abschiedsschmerz, „in dieser kurzen Zeit bist du meinem Herzen untrennbar verbunden geworden: nie werde ich die blaue Bucht vergessen mit ihrem Wellenschlag. Draußen in der Fremde wird es mich zurückziehen in diese Heimat, die wir uns langsam mit so schweren Opfern erobern. Wenn ich wiederkomme, werde ich inmitten meiner Brüder und Schwestern landen, die aus der Knechtschaft der Verbannung, aus ihrem Elend und ihrer Not befreit sind, damit sie eingehen in die Heimat, mitzuwirken an ihrer Erlösung, durch ihrer Hände Arbeit. Ich weiß, dass Schweres vor mir steht, die unsagbaren Leiden mitzutragen mit den Genossen; qualvoll wird die Fahrt sein auf dem Flüchtlingsschiff, auf dem mit großen Opfern die umhergetriebenen Juden sich den engen Platz gesichert haben. Mangel wird sein unter ihnen und Krankheit, ekles Getier und Unrat, Unzufriedenheit und Unordnung und die Ungewissheit des Seins. Schicksalsvoll wird es sein, noch einmal an deine Küste zu gelangen, Heimatland. Nach dir werden sich die Hände der hilflosen Kinder deines Volkes ausstrecken, und verwehrt wird ihnen die Landung sein in deinen Häfen. Heimlich und in der Nacht werden sie einwandern in das Land ihrer Väter, zaghaft und angstvoll müssen sie die

Stelle suchen, wo ihr Fuß seinen Boden betreten kann, wo sie sich nähern können den schlichten Behausungen ihrer Brüder.“

Die Schiffssirene ertönte. Langsam hoben sich die Anker, und das Fahrzeug fuhr hinaus in die dunkle Nacht, in der einzelne Sterne am Himmel leuchteten. Im Speisesaal des Zwischendecks versammelten sich die Reisenden zur Mahlzeit. Nur wenige Menschen fuhren auf dem Schiff, keine Mittel durften verwandt werden, um aus dem Lande Israel in das Ausland zu fahren, und die Volksgenossen wussten, wie sehr ihre Hand in der Heimat gebraucht wurde, den Pflug zu führen und das Schwert zur Verteidigung zu tragen. Langsam fuhr das Schiff durch die dunkle Nacht. Eine kurze Station auf Cypern, der schönen Insel mit ihren Wäldern und ihren Wasserfällen, vorbei zwischen einzelnen Inseln Griechenlands, an der Küste des vorde- ren Asiens, des türkischen Reiches, das aus seiner alten Erstarrung sich entwickelt hatte zu fruchtbarer neuer Kultur; hindurch durch die Straße der Dardanellen, der gehüteten Durchfahrt zwischen den beiden Weltteilen des Morgen- und des Abendlandes, hin durch die blaue Marmarasee, vorbei an dem leuchtenden Stambul, durch die enge Einfahrt des Bosphorus in das Schwarze Meer. Die Sonne ging auf und unter, Mond und Sterne erleuchteten den Himmel. Rachel vernahm wenig von dem, was um sie hervorging. Sie bemerkte unter den Reisegenossen die fahrenden Griechen und Türken, die Nonnen und Mönche, die Levantiner und Araber, und die kleine Gruppe der Juden, die nach dem Abendlande fuhren, um ihre Angelegenheiten zu ordnen. Rachel trug sich in Gedanken mit dem Ziel ihrer Fahrt, der Verbindung mit den unglücklichen Opfern eines Schicksals der Gewalttaten, den Wegen zu ihrer Rettung und der Möglichkeit der Heimkehr in das Land Israels. Als Genossin ihres Volkes wollte sie zu ihnen kommen, sich ihnen nähern, versuchen, sie kennenzulernen, ihren Platz in der Heimat auszufinden, ihnen Trost zuzusprechen in ihren Leiden und Qualen und ihnen zur Seite zu stehen bei den Gefahren der Fahrt. Wie wünschte sie dem Schiff Flügel zu verleihen, um bald das Ziel ihrer Fahrt zu erreichen. Endlich tauchte in der Ferne der Hafen von Konstanz, der Seestadt des rumänischen Reiches, auf. Rachel eilte, das Schiff zu verlassen; ihr Gepäck war leicht, nur das Notdürftigste hatte sie mitgenommen. Ein lebhaftes Treiben war im Hafen, der heute Durchgangsort war für zahllose Reisende aus dem Abendland, die ihrem Schicksal entfliehen und in anderen Ländern Fuß fassen wollten. Schiffe aller Nationen lagen an den Ufern des Meeres.

Rachels Ziel war das armselige Frachtschiff auf dem Donaustrom, dieses eigenartige Fahrzeug, das nicht seinesgleichen fand in der Geschichte der

Völker. Sie bestieg den Zug in der großen Halle, der sie durch das ungarische Reich an den Donaustrom brachte und von dort an die Stelle, wo im Niemandsland das Schiff mit den elenden Flüchtlingen des jüdischen Volkes seit Monaten hin und her irrte. Rachel fand sich auf einem kleinen alten Kahn, auf den man ihre Volksgenossen ausgestoßen hatte, denen kein Land in der weiten Welt den Eintritt, die Fortführung ihres Daseins, erlauben wollte. Hier hausten sie auf engstem Raume, zweihundertfünfzig Menschen, ohne Verbindung mit der Außenwelt, ohne Platz zur Beschäftigung, zur Ruhe und zur Erholung. Auf dem Deck lagerten sie wie Tiere übereinander und durcheinander. Die Nahrung war knapp. Was kleine Handelskähne ihnen brachten, durch Zufall, erstanden sie mit den wenigen Groschen, die ihr Besitz waren. Oft gaben sie Teile ihrer letzten Habe hin, um ein Brot für sich und die Kinder zur notdürftigen Nahrung einzutauschen. Die Aborte waren nicht in Ordnung, stinkender Unrat lag überall umher. Ratten huschten aus allen Winkeln und fraßen gierig an den geringen Vorräten und an der Kleidung der Reisenden. Unzählige Male war das Schiff hin- und hergefahren, in der Hoffnung, eine Stelle an den Ufern des Stromes zu finden, an der die Bewohner an Land gehen könnten. Überall hatte man sie zurückgetrieben. Unsagbar hoffnungslos und verzweifelt war der leere Blick aus den Augen der Insassen des Schiffes. Gefangen waren sie ohne die Ordnung eines Gefängnisses, keine Hoffnung ward ihnen, diesem schrecklichen Fahrzeug ohne Fahrt zu entrinnen. Einer kleinen Gruppe der Flüchtlinge war es möglich gewesen, Fahrkarten für ein Schiff zu erlangen, das aus einem südlichen Hafen des Griechenreiches die Fahrt ohne Landungsziel wagen wollte; mit diesen Karten sollte die Erlaubnis ihnen ermöglicht werden, das Ufer zu betreten und hinwegzufahren von dem elenden Kahn zu dem Flüchtlingsschiff im Süden. Dort wollten sie sich vereinigen mit einer Gruppe vertriebener Volksgenossen aus den Reichen Deutschland, Österreich und der Tschechei, aus Ungarn, Rumänien und Karpatho-Russland.

Rachel betrat das Schiff. Die Augen der Insassen sahen ihr irr entgegen mit der ungelösten Frage: Was bringst Du uns, Hoffnung oder Vernichtung? Sie trat unter die Verzweifelten und sprach mit jedem, sonderte die Ausfahrenden von den Zurückbleibenden, Männer, Frauen und Kinder. Mit der Aussonderung der Gruppe, die sich zögernd zu dem neuen Wege ordnete, sanken die Zurückbleibenden noch mehr in sich zusammen. Verzweiflung und Hoffnungslosigkeit lagen in ihren Blicken, Klagen und Bitten um Hilfe. Nie war sich Rachel ihrer Ohnmacht stärker bewusst als in diesem Augenblick, wo sie vor sich sah die Hoffnungslosigkeit ihrer

verbannten Brüder in ihren tiefsten Leiden, denen sie nicht den Eintritt in ihre Heimat zu geben vermochte, und all ihr Erbarmen und all ihre Kraft fanden ihre Grenzen in dem Mangel an Raum auf den Schiffen des Mittelmeeres. In schwerem innerem Kampf suchte sie verzweifelt nach einem Weg, wie sie Schutz geben konnte dieser umherirrenden Masse ihres Volkes, das ohne Kräfte und ohne Mittel, ohne Weg und ohne Ziel auf dem elendesten Ort der Welt hauste, ausgestoßen von der Gesellschaft. Sie verabschiedete sich von ihnen allen, trug alle Namen ein in ihr Merkbuch und versprach zu tun, was in ihrer und ihrer Volksgenossen Macht stand. „Du weißt wohl“, sagte einer der Alten, „Du weißt, was es bedeutet, wenn jemand zu uns kommt in unserer Verlassenheit, uns freundlichen Zuspruch spendet, dass in unser lichtloses Grau ein kleiner Strahl der Hoffnung fällt. Dank für Dein Kommen und Deine Bereitschaft, Dank für Deine Sorge um unsere Genossen! Und sende uns ein Zeichen von Dir aus unserem Lande!“ Langsam ließen die Männer die Abwandernden hinunter vom Schiff in das kleine Boot, das sich unter Bewachung der Häscher der Reichsmacht dem Schiff genähert hatte. Das Boot nahm die armen Verlassenen auf, um sie ans Ufer zu bringen, wo sie wieder eingereiht werden sollten in die menschliche Gesellschaft. Zehn Männer, sieben Frauen und acht Kinder fanden in dem Boot Platz, das im Dunkel der Nacht an das Land ruderte. Dort standen einige Wagen bereit, die die Vertriebenen zur nächsten Station bringen sollten, wo sie Anschluss finden würden an die Straße zu ihrer Heimat.

Die Flüchtlinge fuhren hinunter, zurück den Weg, den Rachel gekommen war, weiter durch das öde Karstland der Griechen bis hinab in einen kleinen Hafen. Dort erwartete sie ein Begleiter, der sie sogleich auf das Flüchtlingsschiff führte. Das Schiff war ein kleiner ausgedienter Dampfer, der etwa Raum für zweihundert Menschen bot. Die Flüchtlinge fanden auf dem Deck eine rege Bewegung vor. Hunderte von Menschen liefen dort durcheinander, fragten nach Plätzen, Mahlzeiten, Reinigungsstätten. Die Flüchtlinge des Donaufahrzeuges waren die letzten, die das Schiff betraten. Der Begleiter teilte die einzelnen Menschen den Gruppen zu, die in strenger Ordnung zusammenstanden, und bezeichnete ihnen ihren Platz auf dem engen Bodenraum des Schiffes. Für die Frauen und die kleinen Kinder waren in einem großen Saal Lager gerichtet, die zur gemeinsamen Schlafstätte von je drei Frauen mit ihren Kindern dienten. Die Männer und die jüngeren Mädchen mussten sich auf dem Deck zurechtfinden, so eng war der Platz, dass sie nur einzeln in den schmalen Gängen an den Seiten des Schiffes entlanggehen konnten. Fünfhundert Menschen waren zusammen-

gekommen, Alleinstehende und Familien aus all den Ländern, die die armen Brüder des jüdischen Wandervolkes ausstießen aus ihrer Gesellschaft, ihnen keinen Raum mehr boten zur Arbeit und zur Ruhe, zum Lernen und zur Nahrung. Die meisten von ihnen hatten einen Ausweisungsbefehl bekommen, nach dem sie binnen weniger Tage das Land zu verlassen hatten. Ein kleiner Teil der Flüchtlinge kam aus Ländern, in denen noch nicht die Ausweisung der Juden verfügt war, wo jedoch der Lebensraum ihnen so eng gemacht wurde, dass sie nicht mehr atmen konnten. Ein Unternehmer hatte unter eigener gefährlicher Verantwortung ein altes Schiff gemietet und den Transport bis zu der Hafenstadt in Griechenland geregelt, gegen eine Bezahlung, die den letzten Besitz der Auswanderer verschlang. Die Flüchtlinge wussten, dass sie bei der Ankunft im Lande Israel ohne jede Mittel sein würden und sie es dem Zufall überlassen mussten, ob freundliche Menschen ihnen weiterhelfen würden. Jüngere und Ältere waren unter der Schar, Kranke und Gebrechliche, Richter und Rechtsbrecher, Landstreicher und Hausbesitzer, Gelehrte und Künstler, Großkaufleute und Händler. Zwölf verschiedene Sprachen tönten aus den Mündern der Fahrenden, und schwer war eine Verständigung der flüchtenden Brüder eines Volkes untereinander. Alle dachten mit Grauen zurück an die ausgestandenen Leiden und mit tiefem Schmerz an ihre Nächsten, die sie zurücklassen mussten. Der junge Karl war aus dem Gefangenenerlager in Niemandsland geflohen, seine Mutter war in dem traurigen Lager gestorben und sein Vater siechte dahin. Die drei Kameraden aus Brünn mit ihren Frauen mussten ihre kleinen Kinder im Lande der Feinde zurücklassen, weil das Flüchtlingsschiff sie nicht aufnehmen konnte. Bange irrten ihre Gedanken zurück zu den Kleinen, in Verzweiflung, dass sie ihre Kinder vielleicht nie wiedersehen würden. Ein Greis von siebzig Jahren, ein Gelehrter, der neunzehn fremde Sprachen beherrschte, saß auf einer Kiste, abgezehrt und verkommen, und unausgesetzt bewegten sich seine Gedanken um den Inhalt seiner Habe, den Rest seiner Bibliothek, den er unter Lebensgefahr gerettet hatte und der ihm weiteres Forschen in irgendeinem Lande sichern sollte. Der Alte saß dort Tag und Nacht, ohne sich zu bewegen, ohne seinen Körper und seine Kleider zu reinigen. Starr blickten seine Augen auf die Meereswellen, die ihn zu einem unbekannten Ziele führen sollten. In einem Winkel saß zusammengekauert ein Rechtsgelehrter, der mit glänzender Rede Tausenden von Angeklagten zu ihrer Freiheit verholfen hatte und der jetzt unfrei und flüchtend auf einem kleinen Schiffe umherfuhr, ohne eine Zuflucht zu finden.

Rachel versuchte, mit den einzelnen Brüdern und Schwestern ihres Volkes in Berührung zu kommen, sich mit ihnen zu verbinden, ihnen den Rest ihrer Lebenskräfte zu erhalten und sie für ihr künftiges Schicksal vorzubereiten. Sie näherte sich der schwarzen Marja, einem jungen Mädchen von siebzehn Jahren, die aus einem Winkel des Ungarreiches geflüchtet war, der unter die Gewalt des Dritten Reiches gekommen war. Rachel erkannte mit einem Blick auf das junge Mädchen, dass sie ein Kind trug unter ihrem Herzen. Sie umfasste sie und setzte sich mit ihr nieder auf eine Decke auf den schmalen Steg des Schiffes. „Erzähle mir von Deinem Leid“, bat sie, „Du wanderst ohne Mann und ohne Eltern, ohne Schwester und Bruder hinaus in eine unbekannte Welt, die Dich umgeben wird in der schweren Stunde, in der Du einem Kinde das Leben geben sollst. Jung bist Du und Dein Körper zart und ungewohnt der Entbehrungen und Mühen, ungewohnt des Schmutzes und der mangelnden Pflege. Magst Du mir sagen, woher Dein Weg kommt und wohin er geht?“ Leise erwiderte ihr die junge Marja: „Ich bin das Kind jüdischer Eltern aus Ungarn, die in einem kleinen Dorfe an der Grenze lebten und denen große Mühlenwerke gehörten, die ihnen ein angenehmes und reiches Leben ermöglichten. Ich kannte nicht unser jüdisches Volk, nicht seine Gebräuche und seine Sitten, nicht seine Nöte und seine Freuden. Wir lebten auf dem Dorfe in Eintracht mit den anderen Bewohnern, feierten mit ihnen ihre Feste und beteten mit ihnen in ihren Gotteshäusern. Wir liebten die Kinder dieses einfachen Volkes, das seine Leiden und Freuden hinausjubelte in den Klängen der Geige und in den Tönen der Lieder. Wir tanzten mit ihnen und trauerten mit ihnen. Seit meiner frühesten Jugend liebte ich den jungen Michael, den Sohn des großen Bauernhofes, für den die Mühlen meines Vaters arbeiteten. Wir lernten zusammen in der Schule und wir spielten zusammen auf der Wiese. Wir halfen bei der Geburt der jungen Kälber und wir sammelten gemeinsam die Ernte von den Feldern und unsere Herzen waren sich geneigt in junger Liebe. Da kam die neue Entwicklung über unser Land und wir wurden dem slovakischen Volke zugeteilt, das unter der Gewaltherrschaft des Dritten Reiches stand; da wurden auch über unser Dorf die Gesetze verhängt, die gewaltsam scheiden zwischen Menschenrassen und Völkern. Spione der neuen Macht belauerten unser Leben und Treiben, und es war mir und meinem Freunde nicht mehr gegönnt, zusammen zu sein in unserer jungen Liebe. Zu schwer war die Entsagung, und so beschloss ich, das Land zu verlassen, damit nicht der junge Gefährte Unglück erleide. Ich beschloss, zu wandern mit anderen Ausgestoßenen, in das Land meiner Väter, von dem ich nichts wusste und dem ich fremd bin bis zum heutigen

Tage. Einmal noch vor unserer Trennung fürs Leben kamen wir zusammen zum Abschied für immer. Wir wussten, dass wir uns nicht mehr begegnen konnten in unserem Leben, und dass unsere Wege auseinanderführen würden in aller Zukunft. Wir fühlten, wie sehr wir uns liebten, und dass wir unsere junge Liebe nie vergessen könnten auch in der Ferne. Ich wollte stark sein in der Stunde der Trennung und einen Abschluss finden für die Tage meiner Jugend. Aber wie konnte ich widerstehen den stummen Bitten meines Freundes nach einer letzten Vereinigung. Willenlos gab ich mich seinen Armen hin und als der Morgen graute, verließ ich ihn mit meinem Bündel und wanderte zu Fuß in die nächste Stadt, um den Weg zu suchen in das ferne Land. Ohne Mittel wanderte ich vorwärts. Die Sorge der Eltern war gehemmt durch die strengen Gesetze, die nicht gestatteten, von dem Gewinn mühseliger, jahrelanger Arbeit etwas mitzunehmen in die Fremde. Die Mutter hatte mir in der Stunde des Abschieds einen fremden Geldschein eingeflochten in meine schweren Zöpfe und mit diesem Gelde versuchte ich vorwärts zu kommen in die Stadt Rumäniens, wo die Flüchtlinge sich zusammenfinden sollten zur Abreise. Monate vergingen, bis ich das Ziel erreichte, und bald ward mir bewusst, dass ich nicht allein einwandern würde in das neue Land, dass ich mit mir trage das Kind meines Freundes, die Frucht unserer Vereinigung. In zwei Monden naht die Zeit meiner Entbindung, und man gab uns die Hoffnung, dass wir in einem Monat die Küste unserer neuen Heimat erreichen würden. Schwer wird mir zu ertragen die Meeresfahrt, und mein Körper, gehemmt und ohne Pflege, leidet in diesem engen Gewimmel auf dem kleinen Schiff.“

„Ich will Dir helfen“, sagte Rachel, „Du sollst mit uns kommen auf unseren Boden. Ich teile Dein Schicksal, denn auch in mir wächst ein junges Wesen heran, das Kind von mir und meinem Gefährten. Wir wollen uns auf neuer Scholle die Heimat erobern. Schwer und dürftig wird unser Leben sein, aber ein Dach über unserem Haupte, Boden und Werkzeug zur Arbeit wird uns gegeben werden. Du sollst zu mir kommen und Dich einreihen in unsere Gemeinschaft, und unsere schwere Stunde werden wir gemeinsam erleben.“ In den traurigen Augen der jungen Marja war langsam eine Befreiung zu spüren. Sie lehnte ihren jungen Kopf in den Schoß von Rachel. Ein Strom starken frischen Lebens ging hin und her zwischen den beiden Frauen, die ihre Leibesfrucht trugen in das Land ihrer Heimat. Rachel bettete Marja auf einer Lagerstätte und schritt weiter zu anderen Leidensgenossen auf der schweren Fahrt.

Sie traf den fünfzehnjährigen Knaben Dan, der mit feurigen sehnsüchtigen Augen hinausblickte in die Weite. Sie sprach ihn an in der Sprache seines

Landes, doch er erwiderte ihr in fließenden Tönen der Sprache ihrer Väter. „Woher kommst Du, junger Dan“, sagte sie zu ihm, „wo sind Deine Eltern und Deine Brüder und Schwestern. Immer sah ich Dich allein und einsam auf dem Schiffe. Wo sind Deine Angehörigen?“ „Meine Eltern starben früh“, erwiderte Dan, „die Mutter in der tschechischen Stadt, in der ich geboren wurde, der Vater vor einem Jahre in Rumänien. Er verließ das Land, in dem ihm die Frau genommen wurde, und kam in die Hauptstadt des rumänischen Reiches, um dort neue Fabriken zu errichten. Wir lebten zusammen und planten den Weg unserer Zukunft. Ich besuchte das Gymnasium und sollte dann studieren in dem Insellande des Nordens, wo sie arbeiten mit den neuesten Maschinen und nach den neuesten Methoden. Doch ich beendete nicht die Schule als der Vater starb, plötzlich an einem Herzschlag am Todestage der Mutter, deren Verlust er nicht überwinden konnte. Ich stand allein da in der fremden Stadt. Eine Verwandte nahm mich zu sich, und da mir keine Mittel geblieben waren zum Studium, so brachte sie mich in einer Arbeitsstätte unter. Doch war dies nicht der Weg, den ich gehen wollte. Ich wollte lernen und mich entwickeln, um schaffen zu können, wie der Vater und ich es gewünscht hatten. Ich hörte von einem Transport von Juden nach dem Lande Israels. Ich wusste, dass dort ein neues Leben sich entwickelt hatte, dass man dort lernen und wirken konnte, wie wir es uns gedacht hatten in Rumänien. Ich schloss mich der Bewegung an und ein reicher Mann meines Volkes zahlte für mich die Überfahrt. Ich weiß, dass ich schweren Tagen entgegenehe. Aber mich lockt der neue Weg; ich hörte von Handelsschiffen in der jungen jüdischen Wirtschaft, ich möchte ein Seemann werden, der die Ware hinausbringt in andere Teile der Welt. Eines wird gut sein auf diesem Wege des Seemanns: Nie wird man mich fragen nach meinem Staate und nie nach meinem Pass. Ich werde endlich eingereiht werden, wie einer der Millionen, die die Fracht ihres Landes in die Häfen anderer Völker bringen und stets wieder zurückkehren können in ihre Heimat.“

Immer schwieriger wird die Lage auf dem Flüchtlingsschiff. Knapp ist das Wasser, zur Reinigung ist nichts mehr vorhanden. Alles wird eingeteilt in kleinste Rationen zum Trinken und Kochen. Die Vorräte der Nahrung schrumpfen immer mehr zusammen. Jeden Tag gibt es knappere Portionen von Reis. Krankheit greift um sich; zuerst erfasst sie die Kleineren; Masern breiten sich aus; keine Heilmittel sind vorhanden, keine entsprechende Ernährung. Ein Arzt müht sich um die Kinder, aber er kann ihnen kaum helfen. Das Wimmern der Kleinen lässt die Mütter nicht zur Ruhe kommen. Keine Möglichkeiten gibt es einer wirklichen Pflege. In einer

Nacht geschieht der erste Todesfall; verborgen trägt man die Leiche an das Ende des Schiffes und stürzt sie ins Meer. Im Dunkel der Nacht hallt das alte Bekenntnis des jüdischen Volkes: „Höre Israel, der Ewige unser Gott, der Ewige ist einzig.“ Das kleine Schiff wird vom Sturm gepeitscht, alle Fahrenden sind von der Seekrankheit ergriffen. Rachel versucht zu helfen, wo sie kann. Sie hat eine kleine Gruppe von jungen Menschen um sich geschart, bringt ihnen die Begriffe der ersten Hilfe und der Krankenpflege bei und versucht sie auf das Schiff zu verteilen, damit sie beistehen, soweit es möglich ist. Plötzlich bittet man Rachel hinunter in den dumpfen stickigen Schiffsraum. Dort müht sich der Arzt um eine kreisende Frau, Rachel steht ihr zur Seite in den schweren Stunden und versucht ihr die Geburt zu erleichtern. Ein jüdisches Kind tritt ins Leben unter Qual und Schmerzen, auf einem gefährdeten Schiff auf den tosenden Wellen des Meeres, zwischen umherirrenden heimatlosen Menschen, die keine Hoffnung und keinen Weg mehr kennen. Es tritt ein in diese kleine Gemeinschaft seines Volkes auf einer irrenden Fahrt in der Stunde der schwersten Not, wie sie schwerer und grundloser nie gewesen ist in den Jahrtausenden der Wanderung. Rachel besorgt das Kleine, dem die Eltern den Namen Tikwah (Hoffnung) gegeben. Und wie sie es zum ersten Male der Mutter an die Brust legt und es begierig zu trinken anfängt, strahlt auf dem Gesicht der leidenden Mutter dasselbe Glück der Nährenden, wie bei jungen Müttern die im geordneten Heim im Frieden ihres Volkes ihr Kind gebären.

Endlich nähert sich das Fahrzeug der Küste. Der Leiter des Schiffes ist unsicher ob seines Zieles. Er weiß nicht, wo er landen kann, wo die Fahrenden geschützt sind vor den Feinden im Lande, wo sich ein Küstenstrich findet in der Nähe ihrer Volksgenossen. Plötzlich hat er eine Stelle erspäht. Er fährt an das Ufer heran, soweit es möglich ist. Es ist dunkle Nacht. Keine Lichter sind ringsumher zu sehen. Rachel, zusammen mit einigen der Männer, leitet das Heruntersteigen vom Schiff, das Hinüberschwimmen an die Küste mit dem Rückengepäck. Eine Gruppe der jungen Männer schwimmt voran, um den anderen das Landen zu erleichtern. Junge Kinder werden gehalten von den Erwachsenen. Ältere gebrechliche Leute kämpfen sich unter Lebensgefahr durch. Endlich findet sich die Gruppe am Land zusammen und in durchnässten Kleidern schreiten sie langsam vorwärts. Auf unbekannten Wegen finden sie sich plötzlich in der Wüste. Sie sehen in der Ferne ein Dorf und versuchen dort, in den Zelten und Scheunen Unterschlupf zu finden. Andere wandern weiter, werden von Wächtern aufgegriffen und ins Gefängnis abgeführt. Es gelingt ihnen zu entkommen, und plötzlich finden sich die einzelnen Gruppen in einer kleinen jüdischen

Siedlung der Scharon-Ebene. Die Bewohner begrüßen sie freundlich und ziehen sie schweigend in die Häuser, und man sendet in die nächste größere Ortschaft Boten, um Autobusse der Fahrgenossenschaften herbeizuführen, die sie in eine sichere Siedlung ihres Volkes bringen. Hier ist man von den Boten über die Ereignisse benachrichtigt. Die Fürsorgerin Jochebet eilt mit einer Gruppe von Frauen, Quartiere zu finden, Bäder und Wäsche zu richten und Mahlzeiten vorzubereiten. In der tiefen Nacht kommen die Autobusse angefahren. Überall stehen die Bewohner in weitem Kreise um die Wagen. Jeder übernimmt seine Gäste und führt sie in sein Heim. Viele der Fahrenden vermögen nicht zu sprechen, so erschöpft sind sie von den Mühseligkeiten der Fahrt und der Wanderung. Viele weinen, reichen den Wirten stumm die Hände, sie können nach der Anstrengung kaum von den Speisen genießen, ihren Gastgebern keine Auskunft geben über ihr Schicksal. Die Kinder fallen vor Müdigkeit sofort in tiefen Schlaf. Die Flüchtlinge können kaum begreifen, dass sie am Ende ihrer Leidensfahrt sind, können nicht verstehen, dass sie jetzt unter den Genossen ihres Volkes leben, dass man sie aufnimmt und ihnen hilft. Rachel war die letzte, die das Schiff verlassen hat. Sie musste ihre Kräfte zusammennehmen, um durch die bewegten Wellen an das Ufer zu schwimmen in ihrem schweren Zustand, mühsam hat sie sich mit Marja inmitten der Leidgenossen den langen Weg fortgeschleppt. Als sie bei ihren Gastgebern, den Pflanzern Ascher, untergebracht wird, fühlte sie ihre Kräfte versagen. Sie bittet, eine Botschaft an ihren Gefährten David in die neue Siedlung zu schicken, damit er käme, um sie und Marja heimzuholen vor ihrer schweren Stunde. Ihrem Kinde will sie das Leben schenken auf der Scholle, die ihm Heimat werden sollte durch die Eroberung der Arbeit seines Geschlechtes. Lange saß sie mit der Fürsorgerin Jochebet zusammen, um ihr zu erzählen von den Schicksalen und Nöten der einzelnen Flüchtlinge und mit ihr zu beraten, was zu tun sei für jeden einzelnen der Volksgenossen. Rachel bittet Jochebet, die junge Mutter, die vor einigen Tagen auf dem Schiff entbunden hatte, unterzubringen in dem Mütterheim bei der Schwester Schoschana in Jerusalem, damit das schwächliche Kind erstarke und die Mutter es ernähren könne mit der Milch ihrer Brüste; sie bittet Jochebet, dafür Sorge zu tragen, dass der junge Dan, der im Lande ohne Freunde und Verwandte ist, eingeordnet würde in die große Handwerksschule im Emektale in der ländlichen Genossenschaft, damit der junge Knabe mit den Kameraden lernen und sich einfügen könne in die Gemeinschaft der Siedler; sie bat die Fürsorgerin, dem alten Professor mit seinen Bücherschätzen den Weg zu öffnen zu seinem freundlichen Kollegen an der Hochschule auf dem Skopusberge, der dort die

Lehre der hebräischen Sprachforschung betrieb; und sie wünschte für den verlassenen Karl aus dem Niemandsland eine Familie zu finden in der jüdischen Stadt Tel-Awiw, wo er seine Kenntnisse fördern und einer Lehre zugeführt werden könnte; und sie sorgte um die drei Familien aus Bränn und bat, ihnen zu helfen, ihre verlassenen Kinder hereinzuholen aus der Verbannung; sie beriet sich mit Jochebet, wie sie den anderen entwurzelten Reisegefährten beistehen könnte, um sie einzuordnen in die Gemeinschaft ihres Volkes. Die Volkspflegerin Jochebet hörte aufmerksam auf die Bitten von Rachel, sie schrieb nieder all die Angaben zur Erinnerung für ihre Arbeit; noch heute würde sie sich verbinden mit den Volkspflegerinnen in allen Orten des Landes zur gemeinsamen Hilfe für die geflüchteten Brüder. Erschöpft sank Rachel in die Kissen, um zu warten auf ihren Gefährten David, der vor wenigen Tagen zur Ansiedlung geschritten war in der fernen Grenzwacht des Landes und der sie heimholen würde mit ihrer Genossin Marja in ihr Heim auf den Bergen im oberen Galiläa.

Siedlung

In jenen Tagen der schwersten Not des wandernden Volkes, in den Tagen der Vernichtung ihrer alten Heimstätten in der Verbannung und in den Tagen der Bedrohung ihrer neuen Heimstätten im Lande Israel, in diesen Tagen klomm ein langer Zug hinauf auf einsamen Pfaden in den kahlen Bergen im Norden des Landes an der Grenze des Libanon. Von der Genossenschaft der Wächter Sebulon an der Arbeiterstadt in der Haifabucht wanden sich Maschinen und Lastwagen, Maulesel und Pferde die Bergespfade herauf nach dem Platz der neu zu schaffenden Siedlung Chanita. Die Karawane führte mit sich schwere Lasten, all den Bedarf, der notwendig ist um eine menschliche Siedlung aufzubauen auf dem Boden des Felsens. Hundert kräftige Männer und Frauen begleiteten den Zug: die künftigen Siedler des neuen Platzes, den das arbeitende Volk im Lande Israel sich erobern würde. Mit den Siedlern zogen die Bergpfade hinauf eine Schar von Freunden aus den Siedlungen der Ebene, die bereit waren, am Aufbau der neuen Heimstätte zu helfen, die in wenigen Tagen hergestellt werden sollte, und die neuen Siedler zu schützen in den ersten Stunden der Gefahr. Siebzig Wächter begleiteten den Zug und hundert Bauleute aus der Stadt schritten daher mit ihren Arbeitszeugen, um teilzunehmen an dem Werk, und am Schluss schritten die Vertreter der nationalen Körperschaften aus der Hauptstadt des Landes, Jerusalem. Die Wanderer blickten hinauf zu der Höhe von Chanita, an der Grenze des Gebirges Libanon. Von der breiten Straße nach der Stadt des syrischen Nachbarlandes Beirut bog die Karawane ab auf den schmalen Felsenpfad, auf dem sie nur mühsam vorwärtsschreiten konnte. Bald verlor sich der Pfad und der Zug sucht Schritt für Schritt seinen Weg durch Dickicht und Gestrüpp. In jedem Augenblick eröffnet sich ein neuer Blick in die Weite des Landes, ordnet sich der einsame Strich in den Bergen ein in das Bild der Heimat, findet sich eine Beziehung zu der lebendigen Stadt Haifa, zu dem alten Hafen Akko, zu der neuen Siedlung am Meeresstrand Naharia und zu den bewaldeten Abhängen des Gebirges Libanon. 2500 Jahre hat kein jüdischer Fuß den Boden in diesem Raume beschritten, hat kein jüdischer Mann gesät, hat keine jüdische Frau gepflanzt, ist auf diesem Boden kein jüdisches Leben geboren, kein jüdisches Leben zur letzten Ruhe gebettet. Und nun wird sich das Wunder vollziehen im Lande der Erlösung. Heute an diesem Platz in der Einsamkeit der Felsenwelt wird eine neue Siedlung erstehen dem jüdischen Volke, wird ein neuer Platz der Gemeinschaft errichtet werden. In der Spanne der Stunden eines Tages vom Sonnenaufgang zum Sonnen-

untergang wird das jüdische Dorf Chanita errichtet mit seinen Grenzen und seinen Zäunen, seinen Wachttürmen und seinen Blockhäusern, seinen Scheunen und seinen Ställen, seinem Esssaal und seinen Kinderheimen, seinen Lichtleitungen und seinen Zelten, seinen Pflugmaschinen und seinem Pflgehaus. In einem Tage wird der Ort erstehen, zu dem die Freunde das Material vorbereitet haben in vielen Wochen fleißiger Arbeit – die Bretter und die Steine, die Zäune und die Drähte, die Tücher und die Pflüge, bis in das Kleinste ist der Plan durchdacht und durchordnet, die Arbeit verteilt, die Anlage bestimmt. Jeder Wanderer in der Kolonne weiß, wo sein Platz in der Reihe der Schaffenden ist, wo der Beginn seines Werkes stehen wird.

In der Mitte des Zuges reitet David auf einem schwarzen Pferd, helfend und ordnend, Hindernisse überwindend, Kräfte stärkend, den Wegweisend, dem Ziel sich zu nähern. Ihm liegt die Aufgabe ob zu begrenzen und zu verhandeln, zu sichten und einzuteilen. Sein junger Bruder Ruben ist unter den Wächtern der Karawane. Er hält beim Schreiten Ausschau nach dem Feind, ordnet den Schutz, hütet die Waffen, führt die Wächter in die Siedlung.

Ruth schreitet in einer Gruppe von Mädchen neben dem kleinen Wagen der Ersten Hilfe des „Roten Davidsternes“. Sie verbindet Wunden, gibt Heilmittel her, stützt Frauen. Sie schreitet einher frei und stark in ihrem Kleid aus blauem Linnen und dem blauen Tuch um ihre rötlichen Zöpfe. Sie steigt zurück, bis sie das Ende des Zuges erreicht hat, in dessen letzter Gruppe ihr Freund Ruben schreitet, der die Nachhut bildet für den Schutz der Kolonne. Gemeinsam steigen sie herauf den steilen Berg zur Grenzacht des Landes. Ruth reiht sich an die Seite ihres Freundes mit frohem Gruß: „Heute geht uns in Erfüllung, was das Ziel unserer Kindheit war. Heute schreiten wir gemeinsam zur Siedlung auf dem Boden in der Heimat. Dieser Boden, der wild und steinig hinaufführt zu unserer Niederlassung, dieser Grund, der 2500 Jahre liegt und der Erlösung harrt, er ist ein Symbol unseres künftigen Lebens. Auch der Felsenboden ist unser, ein Teil unseres Heimatlandes, dem wir gewinnen die Saat und die Ernte. Mit dem Klopfen unserer Schritte auf dem Boden, der gebannt liegt viele Menschenalter, wird geweckt der schlafende Fels und es beginnt das Leben zu pochen an der Oberfläche des Landes und mit jedem Schritt wacht in der Natur in uns auf die Erkenntnis von der Heimkehr unseres Volkes. Die Vögel in den Hölzern, die Käfer und die Bienen, die Sträucher und die Blumen, die Disteln und die Kakteen, die Adler in ihrem Horst und die Eidechsen in den Steinen – sie alle rufen uns zu: ‚Was ist geschehen, kehrt Israel in seine Heimat zurück, kehrt Israel zurück in die Berge Gali-

läa?’ Und die Schritte unserer Karawane antworten ihnen: ‚Ja und ja, es kehrt Israel zurück zu seinem Ausgang, trüchtig in seiner Kraft‘. Erfüllt ist unser Traum, gemeinsam uns zu gewinnen die Heimat, aber nicht ohne Kampf wird der Gewinn der Heimat unser sein. In den Felsen und den Sträuchern lauern die feindlichen Banden, die uns vertreiben wollen vom Werke unseres Aufbaues, wir müssen den Boden befreien in stündlichem Ringen mit den Kräften der Räuber, die im Hinterhalt lauern, um den Beginn unseres Mühens zu vernichten. Vor uns getragen wird die Last der Bretter und Balken, mit denen wir den Turm errichten wollen, an dem wir Ausschau halten werden bei Tag und bei Nacht, um zu schützen unsere Brüder und Schwestern, unsere Kinder und unsere Heimstätte, zu schützen vom Morgendämmer bis zum Dämmern des Abends, vorzubereiten unsere Vereinigung auf der Siedlung, zu befreien den Boden für unsere Kinder, für ein neues Geschlecht.“

Plötzlich steht die Karawane still. Die ersten Wanderer sind auf dem Platze Chanita angekommen. Sie lassen den Wagen mit den Zelttüchern herausfahren in die Mitte des Platzes und beginnen die Zelte aufzuschlagen, die erste Wohnstätte für die Siedler. Am Rande hält die zweite Gruppe, der Wagen mit dem Material für die Drahtzäune, die die Grenzen abstecken soll für das neue Dorf der Gemeinschaft. Die Gestaltung der neuen Siedlung wird Wirklichkeit, eingezeichnet in die Karte Palästinas. Mit dem ersten Spaten von den Wagen der Geräte, die inzwischen aufgestiegen sind zu den Zelten, wird der erste Pfad hinaufgegraben auf den Berg, um den Aufstieg zu erleichtern für die Kommenden. Zu dem reinen nahen Quell werden Röhren gelegt, um die Siedlung mit Wasser zu versorgen.

David leitet den Aufbau der Arbeit, ordnet und hilft, bezeichnet die Punkte des Planes und achtet auf die Umwelt. Das Schaffen in der Gemeinschaft der Kameraden, die natürliche Bewegung von einem zum anderen gibt seinem Wesen Ausmaß und Kraft, er fühlt sich verwachsen mit der Gemeinschaft in der Arbeit zur Gestaltung der Siedlung.

Unterdessen fährt der Siedler Ascher aus der Kolonie Rechowot mit seiner Botschaft auf seiner Maschine den Berg hinauf bis zu dem neuen Punkt Chanita, unaufhaltsam saust er vorwärts in den Kurven des Felsenweges. Er steigt ab an dem neuen Drahtzaun und fragt nach dem Weg zu David, dem Leiter des Aufbauwerkes. Man führt ihn zu der Stelle, wo er gemeinsam mit seinen Kameraden bei der Aufstellung des neuen Wachturmes schafft, der der Siedlung die Warnung geben soll vor drohenden Gefahren bei dem Nahen der feindlichen Banden. „Friede Dir, David, mein Bruder“, tritt er ihm entgegen, „Du hörtest wohl von den Gerüchten, dass

ein Flüchtlingsschiff mit den vertriebenen Söhnen unseres Volkes in die Gewässer unserer Bucht eingefahren ist. Zwei Tage und zwei Nächte sind vergangen, seit unsere Brüder landen konnten nach schwerem Kampf mit den Wellen, seit sie fanden einen Weg durch die Wüste auf stiller, mühsamer Nachtwanderung, bis sie zu einer jüdischen Siedlung gelangten und sie geführt wurden in unsere Kolonie Rechowot in der Ebene. Unter den Ankömmlingen findet sich auch Deine Gefährtin Rachel, mein Kamerad David, die die Vertriebenen holte aus ihrer Not in der Verbannung. Sie liegt nun gebettet in meinem Haus und erwartet ihre schwere Stunde. Sie sandte mich, Dir Botschaft zu bringen, dass Du zu ihr eilst, sie heimzuholen, damit sie Eurem Kind das Leben schenke auf dem Boden Eurer Siedlung in der Stunde des Aufbaus. Alle unsere Bitten, sie in die Pflege des Krankenhauses zu überführen, waren vergebens, sie verlangt nach Dir in dieser Stunde der Geburt Eures Kindes. Ich bin heraufgekommen, Dich zu holen auf meinem Rade, damit Du zu ihr eilen kannst auf dem schnellsten Wege durch das Land. In der Kolonie erwartet uns der Hilfswagen des Roten Davidsternes mit der Geburtshelferin Elischewa, die Euch geleiten wird. Bevor wir gemeinsam hinabfahren, gib den Auftrag, mein David, an die Frauen Chanitas, zu richten für Rachel und für eine ihrer Gefährtinnen unter den Flüchtlingen ein Lager in dem Blockhaus zu ihrer Entbindung.“

David übergibt seinem Kameraden Meir die weitere Leitung des Aufbaus in der Siedlung, legt in die Hände von Ruth die Fürsorge für die beiden Frauen und bereitet die Ärztin Carmela auf die Lage der Gebärenden vor. Er besteigt das Rad des Siedlers Ascher und in rasender Eile fliegt die Maschine durch das Land, herunter den einsamen Felsenweg, durch die belebten Straßen der Stadt Haifa, auf dem breiten Fahrweg durch die grünen Siedlungen des Schomron, durch die alte Araberstadt Ludd bis zu der großen Kolonie Rechowot. Glühend heiß schickt die Sonne ihre Strahlen hinunter in die Ebene. Es ist Mittag geworden, als das Rad am Hause Aschers hält. Geführt von der Fürsorgerin Jochewed, die nach ihm ausgeschaut hat seit vielen Stunden, tritt David ein in das kleine Haus an das Lager seiner heimgekehrten Gefährtin Rachel. Mit stummem umfassendem Blick reicht ihm Rachel die Hand. Vorsichtig hebt man die beiden Frauen von ihren Lagern, führt man sie an den Krankenwagen und bettet sie dort zur Fahrt nach der Felsensiedlung. Elischewa setzt sich an die Seite zwischen Rachel und Marja, David lässt sich an der Seite des Führers nieder, und zurück geht die langsame Fahrt bis hinauf auf die Höhe Chanitas. Zum Empfang bereit steht Ruth mit der Ärztin Carmela und Gefährtinnen der Siedlung. Langsam geleiten sie die Frauen in das Blockhaus, in dem

die Lager und die Geburtswerkzeuge gerichtet sind. Sie betten die Frauen auf ihre Plätze, und die Ärztin Carmela verständigt sich schnell mit der Geburtshelferin Elischewa über die Lage der Kreisenden. Sie haben erkannt, dass die nächsten Stunden für Rachel schwere Kämpfe bringen werden, und Carmela stellt sich mit Ruth an ihr Lager, während Elischewa sich um Marja bemüht. David steht am Fußende des Lagers seiner Gefährtin, die heimgekehrt ist, ihrem Kinde das Leben zu schenken in der Stunde des Aufbaus ihrer Siedlung. Während der Bewegungen der Kreisenden sinkt allmählich die Dämmerung über Chanita. Die ersten Sterne leuchten am Himmel auf, als Marja aus dem Ungarland ein Mädchen geboren hat, dem sie den Namen Jaschuwa (die Heimgekehrte) gibt. Elischewa leistet ihr und dem Kinde die nötige Pflege, und ermattet sinkt Marja in die Kissen zurück in dem Blockhaus inmitten der Gemeinschaft ihres Volkes unter dem Sternenhimmel ihrer neuen Heimat.

Rachel liegt unterdessen in schweren Wehen der Geburt. Der Absprung von dem Schiff in die kalten Wogen und der Kampf mit den Wellen bis zum Ufer hat ihre Kräfte geschwächt und die Lage des Kindes in ihrem Leib verschoben. Mit allem Willen klammert sich die Kreisende an die geliebte Schwester, die ihre Bewegungen stützt und ihre Kraft überträgt auf die Leidende. Ruth versucht sie zu stärken und ihre Lage zu erleichtern, ihre Schmerzen zu lindern.

Plötzlich ertönen Schüsse durch die Stille der Nacht. Jeder spürt, dass ein neuer Überfall die junge Siedlung gefährdet, in der Stunde, da das erste neue Leben der Gemeinschaft geschenkt wird. Ruth denkt in der Sorge um ihre Schwester an ihren Freund Ruben, der als erster die Schutztruppe in Chanita führt und leitet. Die Schüsse verstummen allmählich und aus der Ferne hört man das Klagen der Gefährten. Ruth kämpft am Bette der Schwester um das werdende Leben ihres Kindes, und sie fühlt in derselben Stunde, dass die schwer errungene geliebte Heimat ein neues Opfer gefordert hat in ihrem Gefährten Ruben, dem Vater ihres Kindes, das sie von ihm unter dem Herzen trägt. Mit unerhörter Kraft der Beherrschung arbeitet sie mit der Ärztin Carmela gemeinsam am Lager der Schwester. Sie strafft all ihren Willen zusammen, um ihre Aufgabe zu erfüllen, und nach vielen Bemühungen hält Carmela das neugeborene Kind, einen Knaben, in ihren Händen, dem die Eltern den Namen Jiffrach geben wollen. Ruth blickt in die Augen der Schwester in liebendem Verstehen ihres Mutterglückes; plötzlich schließt Rachel langsam die Augen und ihr Atem versagt. Schnell nimmt Ruth den Knaben aus den Händen der Ärztin, um ihm die notwendige Pflege bei seinem Eintritt in die Welt zu geben, und über-

lässt Carmela die Sorge für die bewusstlose Schwester. Sie wendet sich zu dem Tisch, auf dem die Geräte für die erste Pflege des Kindes stehen, und bereitet sich vor, ihm die erste Waschung angedeihen zu lassen. In demselben Augenblick bemerkt sie eine Bewegung ihres Kameraden David, sie gewahrt seine gehobenen Hände zu der sterbenden Schwester und sie erfasst plötzlich, dass in derselben Stunde ihre Teuersten, ihr Gefährte Ruben und ihre Schwester Rachel als Opfer gefallen für ihr Land – dass ihr Kindheitsgefährte David die geliebte Frau und den treuen Bruder verloren hat in der Stunde ihres mühsamen Aufbaues.

Eine tiefe Stille breitet sich über das kleine Zimmer in der Baracke; zu groß ist das Leid, das die beiden jungen Menschen erfasst, die das Liebste hingeben mussten in einer Stunde der Not und des Kampfes um die Gewinnung der Heimat. Mit wehem Herzen bettet Ruth das Kind ihrer Schwester in dem kleinen Korb zusammen mit Jaschuwa, der Tochter der ruhenden Marja.

Jenseits des Hauses hört man langsam schwere Schritte durch die Stille. Ruth fühlt es, dass die Kameraden die Bahre mit der Leiche ihres Freundes heranbringen, die sie vor dem Hause niederstellen. Sie eilt heraus, um zum letzten Mal zu erblicken den Freund ihrer Seele, dem sie sich verbunden hatte für das Leben. An ihrer Seite steht David, der ohne Bewegung in das bleiche Antlitz des verschiedenen Bruders blickt, von ihm Abschied nimmt, dem Gefährten seiner Jugend in zwanzig Jahren.

Die beiden jungen Menschen stehen regungslos Seite an Seite. Zu groß ist ihr Leid, um es zu fassen, zu schwer, um ihm Ausdruck zu geben. Sie spüren es, dass die Liebe zu ihrem Boden und die Liebe zu dem kommenden Geschlecht in ihrem Heimatlande erkaufte ist mit dem größten Opfer, das von ihnen gefordert werden konnte. Sie fühlen aus ihrem namenlosen Schmerz, dass ihnen Kräfte erwachsen müssen, für die Zukunft, die Kinder ihrer Liebsten aufzuziehen zu einem Leben der Gemeinschaft, wie sie es sich erträumt hatten mit den dahin geschiedenen Gefährten in der Verbannung, eine Gemeinschaft, wie sie noch nie mit solchem Leid erkaufte, noch nie mit solcher Kraft geschaffen wurde. Sie fühlen, dass der Schmerz nur sich lösen kann in einem letzten Aufgehen ihres Seins in die Heimat, in einer Überwindung ihres persönlichen Lebens durch ihre letzte Hingabe an ihre Volksgemeinschaft, einem Eingehen in die ersehnte Heimat ihrer Träume, die nun zur Wirklichkeit geworden, damit aus ihr ersprosse ein Leben der Zukunft in ihren Kindern.

Seite an Seite nehmen David und Ruth Abschied von dem jungen Helden Ruben; sie treten zurück in das Haus und blicken zum letzten Mal in die Züge der jungen Mutter Rachel.

In die Todesstille des Abschieds ertönt plötzlich der Schrei des neugeborenen Kindes Jiffrach, das Elischewa an die Brust der zu ihrem Volke heimgekehrten Wöchnerin Marja gelegt, damit sie Nahrung gebe den ersten Kindern in der neuen Siedlung.

Sand und Sterne

Die ersten Morgenstrahlen fallen auf die Abhänge des Gebirges Libanon, bestrahlen die Steine der Felsen, das grünbraune Dickicht mit den struppigen Ästen, die dunklen Olivenbäume mit ihren silbernen Kronen, dringen ein in die Heimstätte der neuen Siedlung Chanita, in ihre Blockhäuser und in ihre Zelte, in die große Halle und in den Wachturm, sie kreisen durch die Öffnungen des Kuhstalles, des Geflügelhofes, des Gerätehauses und des Schuppens für die Wagen. Sie bestrahlen die grünen Gemüsebeete, den rötlichen Kohl, die langen Bohnen, die dichten Kartoffelstauden, die roten Tomaten und den duftenden Gewürzgarten. Sie rufen auf zum Tagewerk der Siedler in Chanita.

David erhebt sich von seinem Lager in dem Blockhaus inmitten der Siedlung. Er geht hinaus in die kühle Morgenluft und lässt den Strahl des kalten Wassers aus dem Rohr über seinen gebräunten Körper rinnen. Drinnen in dem zweiten Zimmer sitzt die junge Ruth und gibt ihrem Säugling Gideon die Nahrung ihrer Brust, sie wandert durch die Siedlung hinüber in das hohe Kinderhaus, um das Frühstück für die Kleinen zu bereiten. Indessen verlässt David den Speisesaal und schreitet durch das Dorf, hinaus zu den braunen Feldern. Er begegnet der munteren Schafherde, die aufbricht zu den Wiesen der Felsenhänge; er streicht über die Kühe, die langsam mit ihrem Hirten Jitzchak zur Weide herabsteigen, er schreitet durch das Getümmel des schnatternden Geflügels an ihrem Holzhaus, durch den reifenden Gemüsegarten hinter den Wohnhäusern. Mit Freude weilt sein Auge auf den bunten Blumen, die zwischen den Häusern in frohen Farben hervorleuchten. David geht vorbei an den Werkstätten, wo er den Schmied Jonathan an seinem Amboss begrüßt und den munteren Schlägen der Tischler Henoch und Natan lauscht; vorbei an den jungen Weinbergen, durch das Feld, auf dem die erste Ernte winkt, durch die dichten Obstplantagen mit ihren schneeigen Blüten, und er kommt bis an den Rand des Brachfeldes, auf dem die zweite Saat des Sommers ausgestreut werden soll. David steht vor dem aufgelockerten Felde, seinen Saatsack um die Lenden. Ein Glücksschauder durchflutet ihn, da er der Gnade von neuem teilhaftig wird, zu bestellen die Saat in seiner Heimat, zu erobern ihren Boden durch seiner Hände Arbeit. Er schreitet hinein in das Feld, um auszustreuen aus seinem Sack die Samenkörner, die er vermischt hat mit dem Sand vom Grabe seiner Mutter im fernen Norden. Gelassen im Rhythmus des Schreitens wandert er über das braune Ackerfeld, Schritt für Schritt mit edlem Wurf streut er die Körner rechts und links, jeder

Wurf bringt seiner Arbeit die fruchtbare Verbindung mit seiner Scholle, die Bindung des flüchtigen Sandes an die Erde der Heimat. In seinem Schreiten gibt sich die Zugehörigkeit zu der Erde, auf der er wandert, kund, in die er das Saatkorn versenkt, dass es aufspresse zu neuem Leben.

Während David über die braune Erdkrume schreitet, wandern seine Gedanken zurück in die Zeit seit dem Aufbruch aus der großen Stadt im Norden, vier Jahre zuvor. Er denkt an die Tage der Fahrt auf den blauen Wogen des Mittelmeeres gemeinsam mit seiner Gefährtin Rachel und der Jugend des grauen Hauses, an die Ankunft im Hafen der Heimat, an den ersten Empfang der gütigen alten Frau auf dem Boden seines Heimatlandes. Er gedenkt des Jahres frohen Schaffens bei der Erziehung der Kinder auf dem Hügel von Neve Schaanan und in der Haifabucht. Er gedenkt seiner Gefährtin Rachel, die ihm angetraut war vor ihrem Aufbruch in dem kleinen Gotteshaus auf dem Friedhof der Gemeinde im Norden, an den schweren Weg ihrer Wanderung zu den Volksgenossen in der Verbannung, und die ihm genommen wurde in der Stunde ihres ersten Mutterglückes. Vor seinen Augen stehen die offenen Gräber auf dem kleinen Friedhof in Chanita, in die man hineinversenkte sein Weib Rachel und seinen Bruder Ruben, die dahin gegangen an demselben Tag zu Beginn ihrer Siedlung. Er denkt an die Entwicklung seines Knaben Jiffrach, den Rachel ihm zurückgelassen, und der von ihrer Schwester Ruth gepflegt und gehütet wurde. Jeder Tag im Leben des Kindes war auch ein Tag des Fortschrittes im Leben der Siedlung. David gedenkt der jungen Genossen Gabriel und Nachum, die ihr Leben zum Opfer gebracht in den ersten Tagen des Aufbaus, ein jeder verbunden der Heimat in heißer Liebe, jeder erfüllt von dem Willen der Hingabe an sie. Er gedenkt beim Auswurf der Saat an die ersten Monate seines Lebens in der Gemeinschaft mit den Kameraden in der Einsamkeit seines Herzens, da die Sehnsucht übermächtig in ihm war nach seiner Gefährtin und nach seinem Bruder, die von ihm gegangen; an die Zeit, da nur die Gemeinschaft mit den Gefährten ihm die Kraft gab zu leben und zu schaffen, und sein Kind zu erziehen für sein Volk.

David gedenkt der Tage der Entwicklung der Siedlung in dem ersten Jahr der Entstehung; des Tages, an dem die schweren Kisten mit den Büchern von den Freunden in Jerusalem gesandt wurden, die sie in der Bibliothek aufgestellt, noch bevor die ersten Blockhäuser zur Wohnung errichtet waren, an den ersten Wasserstrahl aus dem Brunnen, der am Beginn ihres Tages sie erfrischte, an den Tag, da die Sendung der ersten Tische und Stühle verhalf, ein Heim zu gestalten; an den Tag, an dem die erste Straße in die Siedlung zu Ende geführt wurde, und die Kameraden Jakob und

Eli bei dem Überfall ihr Leben einbüßten. David gedenkt des Tages, als der erste Maschinenwagen die Verbindung mit der Umwelt ermöglichte, an die Errichtung des ersten Wegweisers an der Straßenecke: Chanita – Haifa, an die ersten Nachtwachen, die er mit den Kameraden durchlebte und an den ersten Aufstieg in das Gebirge Libanon, von dem er geträumt, seit er begann, in dem alten Volksbuch zu lesen. Er denkt an die Errichtung der ersten Blockhäuser im oberen Chanita, an die Mauer, die Stück für Stück erbaut wurde in mühsamer Arbeit freier Stunden; an den Tag der Anlage des Gemüsegartens, an das Aufstellen der ersten Dieselmotore und an das erste Aufstrahlen des elektrischen Lichtes. Er gedenkt des Tages, als die Genossen aus der Siedlung Jagur im Tal das große Blockhaus für das Speisezimmer aufstellten, und an den Tag, an dem der Weg gerichtet wurde vom unteren zum oberen Chanita; an den Tag, da die ersten Maschinen in die Steine der Felsen schnitten und an dem der Schuppen für den Motor gebaut wurde; an den Tag, an dem die Genossen aus dem Tal sie verließen, um zurückzukehren zu ihrer Arbeit; er sieht vor sich den Tag, als der erste Tender anfuhr auf die Felder zur Arbeit, und den Tag, an dem die drei großen Hunde zur Wacht heraufgeführt wurden in die Siedlung. Vor seinen Augen zieht vorüber der Zug der dreihundert Helfer aus der Stadt Haifa und aus den Fabrikvierteln Shemen und Nescher, die sich bereit machten, den Drahtzaun zu bauen um die Siedlung. Er denkt an den Tag des Festes der Bäume, als aus der Siedlung Jagur die Genossen heraufkamen, um die ersten sieben Obstbäume in Chanita zu pflanzen; an den Tag, an dem man zum ersten Mal den Wachturm bestiegen, um den Schweinwerfer zu errichten, der ihnen Ausschau geben sollte auf das Nahen der feindlichen Banden; an den Tag, an dem der erste landwirtschaftliche Ausschuss gewählt wurde in der Siedlung, und an das Festmahl, an dem der greise Führer Ussischkin teilnahm; an den Tag, da die ersten heißen Wüstenwinde über die Siedlung dahinsengten, die den Fortgang der Arbeit trotz ihrer ungewohnten Glut nicht hindern konnten; er denkt an die meuchlerischen Überfälle auf die Wegarbeiter, bei denen vier ihrer jungen Genossen hingerichtet wurden; David erinnert sich an das Zusammensein bei gemeinschaftlicher Tafel mit ihrem landwirtschaftlichen Führer Harzfeld und an die Aussprache mit dem geistigen Führer Rubatschow. Er denkt an den Tag, an dem das erste Radio als Geschenk von den Genossen aus Jerusalem eintraf und die Kameraden nach den Klängen der unvergänglichen Symphonie im Jubel ihrer Eintracht das ewige Brüderlied sangen: „Seid umschlungen, Millionen, diesen Kuss der ganzen Welt. Brüder, überm Sternenzelt muss ein lieber Vater wohnen.“ David denkt an den Tag der Gründung des

Kulturausschusses, der die erste Feier am Ausgang des Sabbattages mit den Liedern des großen Volksdichters Bialik veranstaltete, er gedenkt der fröhlichen Tänze der Jugend in den klaren Nächten beim Schein des Vollmondes auf dem großen Platz vor dem Speisesaal. Es wallt in ihm noch einmal die Freude auf, die er empfand als der erste Traktor seinen Pflug begann und damit die Siedlung einreichte in die Fruchtbarkeit des Landes. Vor seinen Augen ersteht noch einmal der erste Passahabend, an dem die Siedlung jubelnd die Befreiung des Volkes aus der Knechtschaft feierte, wie er es nie zuvor erlebte, und es erklangen in seinen Ohren nochmals die neuen Weisen, in denen die Genossen die alten Lieder hinausjubelten in die sterneklare Nacht in den Bergen. Er gedenkt des Überfalles am ersten Tage des Passahfestes, an dem ihre jungen Gefährten Jehuda, Seew, Arie und Jair für die Sicherheit der Siedlung ihr Leben opferten. Vor seinem Inneren ersteht der Tag, an dem die Genossen hinaufzogen in das obere Chanita, um sich dort anzusiedeln für die Zukunft; und er erinnert sich an die erste Zusammenkunft mit den arabischen Nachbarn, bei der der Gedanke an die gemeinsame Arbeit auf dem Felsenboden die erste brüderliche Verbindung schuf. Und David erlebt noch einmal den Tag, als seine junge Kameradin Ruth dem Kinde seines gefallenen Bruders das Leben gab in der kleinen Krankenstube im oberen Chanita und ihnen aus dem Antlitz des kleinen Gideon die Züge von Ruben entgegenleuchteten.

David blickt am Ende der Felsen hinaus in die weite Ebene, die sich hinaufzieht zu den Bergen Gilboa. Einst waren auch die fruchtbaren Gefilde vom Scharon und von Galiläa, vom Emek und vom Schomron öde und verlassen wie der Boden von Chanita, und auch in diesen Landstrichen der Heimat haben die Volksgenossen einst in schwerem Anfang gebaut und gewagt, den dünnen Boden fruchtbar zu machen durch ihrer Hände Arbeit, zurückzufinden zu den Formen des Gemeinns, zu erproben die Kraft zum Aufbau der Heimat.

David erfährt in dieser Stunde der Saat, dass nun auch die Gemeinschaft seines Volkes Israel eingereicht ist in den Gang der Zeiten, dass auch in der jüdischen Siedlung Chanita nun erfüllt wird die Verheißung Gottes aus dem alten Volksbuch bei der Wiedererstehung der Menschheit nach der großen Flut: „Solange die Erde besteht, sollen Saat und Ernte, Frost und Hitze, Sommer und Winter, Tag und Nacht nicht aufhören.“ David sieht hinaus in das weite Feld, in das er den Samen gestreut und den Sand, und er wendet sich um zu der Siedlung der Genossen, aus der Ruth hervortritt mit dem wehenden blauen Tuch um ihre rotblonden Zöpfe. An ihrer linken Hand führt sie den kleinen Jiffrach, sein Kind von seiner dahingegangenen

Gefährtin Rachel. Auf ihrem rechten Arm trägt sie den kleinen Gideon, den Sohn ihrer Verbindung mit seinem Bruder Ruben, der in die Welt blickt mit den fröhlichen Augen seines im Kampf um die Heimat gefallenen Vaters, und an ihrem Kleide hält sich Jaschuwa, das Kind der flüchtenden Marja, die einst mit Rachel heimkehrte in die neue Siedlung. Langsam schreitet Ruth einher, dem braunen Feld entgegen.

Unterdessen ist die Sonne immer tiefer am Himmel gesunken, deutlicher treten hervor die dunklen Schatten der Berge. David lenkt seine Schritte zu dem Anfang des Feldes, wo Ruth mit den drei Kindern steht, ihren Blick auf den besäten Boden, auf die Berge der Heimat, auf die See, die ihre Wellen heranspült aus der weiten Ferne, und auf die untergehende Sonne, die die Felsen beim Scheiden mit ihrem roten Licht überflutet. „Dieses Feld, in das ich säte“, sagt David zu Ruth, „ist uns das Sinnbild unseres Schicksals in diesen Zeiten. Aufgehoben ist der Fluch von unserem wandernden Volke, das seit Jahrtausenden in der Welt vertrieben ist wie flüchtiger Sand am Meer. Nun darf auch uns die Sonne scheinen mit ihrer Leben spendenden Kraft und Wärme wie allen Völkern der Erde, nun darf auch unser Volk eingehen in seine eigene Entwicklung. Wie die Bahnen der aufgehenden Sterne an unserem Himmel eingeordnet sind in den Bogen des Himmelszeltes, nach ewigen Gesetzen, so hat auch unser Volk seine Bahn gefunden, als es aufgestiegen ist in die Heimat, sie zu erringen durch seine Arbeit.

An uns erfüllt sich in diesen Tagen die Lehre des weisen Dichters aus dem Morgenlande:

Die Alten sahen ihr Höchstes in der Bahn. Warum?

Weil sie gefunden werden kann durch Arbeit;

Weil durch sie selbst Verirrte zurückgelenkt werden in sie.

Also ist sie der Menschen Höchstes.

Segen unseren Kindern, für die wir suchten die Bahn, in deren Raum sie endlich eingehen konnten durch die Arbeit auf dem Boden unseres Landes, dass in ihnen unser Volk zurückfindet aus dem Leid der Weltenweite seiner Wanderung in das begrenzte Glück der eigenen Heimat, dass die Bahnen der Sterne ihnen Wegweiser geworden zu ihrem Beginnen.“ Schweigend reicht Ruth die Hand ihrem Kameraden David und mit innigem Blick sehen sie herunter auf die Kinder in ihrer Mitte, die Erfüllung bringen werden ihrer Sehnsucht der Erneuerung ihres Volkes im Lande Israel.

Sand and Stars

Siddy Wronsky

The Land	184
Leavetaking	188
The Gray House	188
Sand	197
Homeward Bound	202
The Homecoming	213
The Homeland	218
Stars	218
The Cooperative Settlement	223
The Feast of the First Fruits	230
The Youth Rally	235
Redemption	246
The Holy City	246
The Ordeal	255
Settlement	263
Sand and Stars	268

The Land

One land there is in this world which every child hears about as soon as he can distinguish the sounds of human speech, one land which every child reads about as soon as he can decipher the written word. To that land the hearts of men turn in their hour of need, hoping there to find surcease from pain and struggle; to that land the hearts of men turn in their hour of joy, hoping there to find an echo of their love and their effort; to that land the hearts of men turn in their hour of insight, hoping there to find confirmation of the ultimate ends of wisdom.

Concerning that land an ancient race one wrote a scroll that for thousands of years has been the Book of Books for many nations and races. Therein they read of a land of awe and marvels, of wanderings and dreams, of myths and legends, of captivity and liberation, of revelation and prophecy. Millions of men and women in many lands read that Book every day of their lives. The heroes of the land so stir their imagination that they weave their own dreams and plans, their own aims and desires, into the texture of its narratives. They accompany the Patriarch to the Land of Promise, they weep with Mother Rachel for her children, they dream with the lad Joseph of his fame in days to come, they follow their leader Moses on the long trail through the desert, they rejoice with Miriam in dance, they stand with their brethren at the foot of Mount Sinai, they fight beside David against Goliath, they help to build the Temple of Solomon, they sing songs of love with Shulamith, they ramble beside the lovely Ruth in the wheat field of Bethlehem, they pray for children with the devout Hannah, they join in the dance of death with the companions of Jephta's daughter, they sit beside Deborah under her palm tree, they swim across the raging waters with Jonah, they stand awestruck before Isaiah and Jeremiah, harkening to the Word of the Lord from the lips of His prophets.

For untold ages that land has been the home of the spirit of millions of men and women, uniting their resolve and their longing, their thoughts and their hopes, their efforts and their emotions. That land draws to itself the souls of men as the burning-glass draws to its centre the rays of the sun; and they find balm for all their earthly trials in the peace of their ancestral home. For thousands of years that land has fructified the intellectual and spiritual life of many peoples: By their prayers and their festival they have made it the home of their own spirit.

Through long ages the land lay solitary and forsaken, arid and untilled, without orchards or cornlands. Not a sign of life was to be seen on its

highways or in its habitations. Ever it waited in the solemn silence of its mountain tops, in the depths of its lakes, in the breadth of its plains. For the return of its own people it waited, for the people that had been banished from its fields for two thousand years, exiled by the force of its destiny, driven hither and thither over the face of the whole earth. The land awaited the homecoming of its sons, that they might awaken its soil to new life, that they might cause crops to grow and to flourish, once again bearing green forests on its slopes and golden fruit in its valleys.

None but this scattered people could restore the land that had been their first home four thousand years before, the land to which during their long exile they had been attached with every fibre of their being. In every corner of the globe sons of that people had waited for the return to their own land. And while they waited they could attach themselves to no other land, finding peace and comfort in no other place whatsoever. Over all the highways of the earth they wandered in the invisible hope, that one way their wanderings would end in the land of their fathers. At long last, when two millennia had passed, they found their way back to the land. Then they began to till its soil and to drain its swamps. They built white cities and green villages in their land; they thronged its every highway and byway. Once again they found themselves at home in the hills and the plains of their ancestral land.

This land we speak of is one of the smallest in all the world, a mere narrow strip lying between three continents along the eastern shore of the blue Middle Sea. There are merged all the grandeur and beauty of Creation. The mountains of the little land cast heavy shadows under the rays of its bright sun. A great white moon illumines its hills and lakes and valleys with unutterable radiance. Its soil stretches from the hills of Galilee in the north to the range of Judaea in the south. The hills of Ephraim encircle a broad and fertile plain. The River Jordan flows swiftly down through the land from north to south. Rising in the snowcapped Hermon and entering the land at its northernmost tip, the River broadens the little Lake of Hule and flows out again into the Lake of Galilee with its deep blue waters, its steep cliffs, its shores where nestle pioneer villages. The waters of the Lake mirror the ancient town of Tiberias, with its age-old houses of learning and new Kevuzoth on its outskirts. From a distant mountaintop beckons the fortress town of Safed, whose terraced streets wind in and out among ancient houses of prayer. From the southern tip of the Lake of Galilee the Jordan emerges to flow down through the broad plain between the hills of Gilead and the hills of Ephraim to the Dead Sea, there to lose itself in the

salty waves. Steep cliffs cast black and violet shadows upon that inland Sea, in whose dark depths the stream of the Jordan leaves sunken treasures now redeemed for mankind.

In this land stands Jerusalem, most ancient of holy cities. There, on the rocky height of Moriah, the Lord of Hosts demanded from Abraham the sacrifice of his own son. There king David built his strongholds, there the mighty Solomon erected the sanctuary of the Eternal. For thousands of years the city of Jerusalem has stood upon its foundations of rock, sheltering within its bosom the shrines of three religions to which come millions of pilgrims from distant realms. Jerusalem on her steep heights is a city of faith and learning, of sorrow and joy.

In the broad coastal plain has arisen the Jewish city of Tel-Aviv (the Hill of Spring), a city built on the seashore by the sons of the home-returning people. Tel Aviv is a city of thronged streets and joyous festivals, of young workmen and able civil servants, of gay shops; a city without a past which, in the fragrance of its orange blossoms, yields itself to the pleasures of the day, a city of schools and workshops.

Beside Tel Aviv towers the ancient fortress of Jaffa, for which many people fought in many ages: Jaffa, the sanctuary of foreign gods to which flowed the gold and the gems of foreign peoples; Jaffa, the city of Arabs in long robes and waving headcloths.

Northward from the sister-cities of Jaffa and Tel Aviv stretch green villages with orchards and poultry runs and market gardens, – villages in whose midst lie embowered cube-shaped white cottages within whose walls dwells a happy generation of sowers and reapers.

In the north of the Land, beside a broad bay stands the port of Haifa, a great city of commerce to which lead many broad highways. From the foot of Mount Carmel the city climbs halfway up the slope to the garden suburb of Hadar Hakarmel (the Glory of Carmel) which the homecoming sons of the land have built for themselves. From Hadar Hakarmel the city climbs up and up till it reaches the very summit of the mountain. At every turn in the road beautiful new houses and garden suburbs gladden the eye of the beholder. On the mountain top men find rest and recreation, landscapes of surpassing beauty; profound stillness for meditation.

From the coast to the Gilboa range stretches the great Emek Jezreel, once a vast swamp, where the home-returning sons of the land have created life anew. From the broad bosom of the plain have sprung happy villages and free communal settlements, all astir with cheerful toil. In the Emek a new Jewish peasantry is tilling its soil and rearing its children, making the laws

of its new social order and dedicating itself to a life of comradeship and labor. So the folk of the Emek are making a new life for their people on the soil of the Holy Land, restoring it to its pristine fertility with untold effort by the work of their own hands.

Leavetaking

The Gray House

At long last Rachel came downstairs to the assembly hall. The children looked up as she entered. So here she was, come to help them with the decorations for the farewell celebration before she herself left them. And what a celebration it was going to be! In the whole history of the Jewish youth nothing like it had ever been seen! The next morning a group of boys and girls from the Gray House in the little street of the great stone metropolis would leave the northern realm for the land of their fathers, a little land that lay between three continents beside a blue sea.

For two thousand years the Children of Israel had wandered over numberless highways around the globe; but now they had heard the call of their Homeland to come back to her and redeem her captive soil with the work of their hands.....

Rachel was tall and slender. Her deep blue eyes glowed with the light of love; her black hair was piled high on her head like the crown of a queen. Her clinging gown of fine red cloth swayed gracefully from her hips as she walked; almost she might have been taken for the beautiful young matriarch whose name she bore.

Seeing her thus, the children were deeply moved. For them she had always been the friend who laid a gentle hand on their foreheads when they were ill, and sang them to sleep when they were restless. She had laughed with them in their happiness and wept with them in their grief. But tomorrow she was to leave the Gray House with their older comrades for the sunny southland, for the Land of Israel, where she would work on the soil of her ancestors that it might be restored to its ancient fertility.

Before coming down to the hall, Rachel had made her rounds of the Gray House for the last time. In the large playroom where she had taught and sung with the little ones, she placed a green wreath over a portrait that hung between the two high windows, - the portrait of Beracha, the beloved housemother, who was to lead the first Youth Group from the Gray House to the distant Homeland. Her gaze would always be bent upon the children she must leave behind in sore distress in a hostile land. But they would be comforted by reading from her lips the promise to send for them as soon as she could obtain permission from the foreign power that ruled over the Land of Israel.

From one dormitory to the other Rachel had gone, leaving on each bed a small gift wrapped in pretty colored paper with a green twig in token of greeting....

Clever blue-eyed Eva had never known a home of her own, from for her father had been killed in a pogrom in Russia and her mother had fled to a distant country overseas. Rachel's gift to Eva was a little book about the trees of the Land of Israel. The girl, who herself resembled a slender birch swaying in the spring breeze, dreamed of working in a tree nursery in Emek Jezreel, tending saplings in a treeless land. On the flyleaf of the little book Rachel had written a verse from a ballad by a pioneer woman poet who had died all too young in the Land:

By Jordan I planted
A tree in your soil,
And I wore out a path
In the field of my toil.

The mother of chubby Nurith had died at her birth while fleeing from Poland, and her father had fallen in France during the great War. The girl did not know where her parents lay buried, and brooded incessantly over the unknown whereabouts of the graves of her dear ones. On Nurith's bed Rachel laid a tiny cushion of down, because the girl wanted to work on a poultry farm, helping the chicks to hatch, and so increasing the store of eggs and feathers in the Land of Israel. Nurith was to go in the second Youth Group from the Gray House to a children's village on the western slope of Mount Carmel, there to work and to study.

Active young Haim's father had been taken prisoner while fighting in the Russian army and never again been heard from. In the five years that had passed since Haim came to the Gray House, his mother had worked very hard to keep her three younger children. Haim's dearest wish was to prepare the ground in the Land of Israel so that he might send for his mother and the younger children. For Haim Rachel left a packet of seeds because she knew that, just as soon as Beracha gave the word, he would eagerly follow his friends to the Land of Israel so that he might sow and reap in the fields of a Kevuzah.

In silent meditation Rachel had stopped beside each bed, leaving a farewell caress when she moved away. Slowly, very slowly, she had walked down the stairs to the hall where the children were working so industriously. First she helped them festoon the walls with green boughs sent by friends at whose cottage in the woods they had spent many happy vacation

days. Then the children handed her bright flowers and colored ribbons to hang over pictures of fields and woods, sowers and reapers, workers and students in the Land of Israel. How lucky they were, thought the children, that though they were surrounded by a wall of hate, they could still join with their fellow-Jews in celebrating an occasion compact of legend and reality, faith and effort, hope and aspiration.

As she worked Rachel hummed the refrain of a song to whose melody she and the children had often danced. Its theme was the confident hope that linked her to the Homeland and to her own future there:

We have come to the Land,
To build and to plant!

Next Rachel went down to the wardrobe room where the last touches were being given to the packing. The travelling bags bulged with clothing and underwear, books and tools and gifts from friends. How jolly it all looked with the paint-boxes and cameras, the fountain pens and the diaries, the pictures, the sewing-boxes, the pen-knives, and the sweets that had lovingly been provided for the journey, so that the children might lack nothing with-in the gifts of the Gray House. Neat name-tapes were sewn to each piece of clothing; all the bags were carefully labeled; bunches of keys hung in orderly rows from the moulding. Into each bag Rachel slipped a Mezuzah, a tiny parchment scroll with Bible verses, which the children would attach to the doorposts of their new homes in accordance with the ancient custom. The scrolls were the gift of the elders of the community as a reminder to the children to observe the commandments of their faith in the Holy Land.

Rachel helped to close the bulging bags and saw to the final details. The address of the new home had been deftly painted on each piece of luggage by busy young hand: Neve Shaanan, Haifa, Palestine.

The devoted committee of women who had sponsored the Gray House from its first day had done their utmost to equip the youthful vanguard of their people with the best of everything needful for their new life in the Land of Israel. For twelve years, ever since the homeless orphans had been brought to the northern metropolis in the year of famine following the great war, these kindly women had dedicated themselves heart and soul to the welfare of their wards. When the children first came to them the horrors they had seen were still reflected in their eyes: brutal murders and the burning of houses that had robbed them of parents and homes. Bewildered and questioning they had come, understanding nothing of the whys and wherefores of all that had befallen them. Only very gradually, after the

women had made them feel at home in the Gray House (to which the name of Ahawah – Love – had been given) had the rigid barrier of the children's reserve been broken down. In the Gray House they had first learned about the distant Homeland of their nation with which their own future was to be bound up. Slowly and patiently the women had planted seed in the hearts of the children, seed that had sprouted and blossomed despite the enmity that surrounded the Gray House. Their maternal love had endowed the children with strength for the pioneering tasks that awaited them in the Land of Israel.

Suddenly the notes of a flute sounded the melody of "Hatikvah," the song of hope that had been accepted as the national hymn of the Jewish Renaissance because it voiced the age-old longings of the people. At the summons light feet scudded down the stairs and along corridors, hastening from kitchen and dormitories, courtyard and cellar.

Rachel went out to the vestibule where the children were ranging themselves in twos to the music of the flute played by their leader David. This was the last time they would respond to his call. David had come to the Gray House with his younger brother Reuben at the age of eight. Their mother had brought them to the northern metropolis, but the horrors she had witnessed and the hardships of the way had been too much for her. Soon after she fell into decline and wasted away. David himself would never forget the ghastly scenes he had witnessed in his native Eastern European town, or the anxieties of his parents, or the fear that savage hordes might appear at any moment to kill and destroy. All these things had left an indelible impress on his sensitive young soul.

Rachel walked beside him at the head of the procession, turning now and then to give slight signals to the children to keep them marching in perfect order and in perfect time to the music. First of all came the tots, three and four-year-olds who tripped with wondering gaze, and were followed by the five- and six-year-olds from the kindergarten. All were dressed in their Sabbath best, and carried lighted candles in their little hands. Slowly they marched upstairs to the assembly hall, where the young pioneers were to gather for the last time with their leaders and teachers, with the staff of the Gray House, and with the elders of the community and the rabbis.

Next came the school children who in turn were followed by the Youth Group that was about to leave for the Land of Israel. In loose formation, with a measured and easy stride, right hands on their partners' shoulders and left hands behind their backs, the children marched upstairs to the slow strains of the flute. Bringing up the rear came the gentle Leah, who

had opened the Gray House when a great multitude of refugees had swarmed into the city bringing with them children orphaned in the war and the pogroms. Leah was to remain in the Gray House to prepare succeeding Youth Groups, and would leave only after the last child had been sent out from the Exile to the Land of Israel. Beside her walked Beracha, the strong motherly woman who had taken the children under her wing from the day of their coming to the Gray House. Beracha knew and loved each and all of them, and had brought them up carefully for pioneering in the Homeland. Now she would lead the first Youth Group from the Gray House to the Land of Israel.

Louder and louder resounded the strains of “Hatikvah”, a song of hope for those who were going away, a song of yearning for those who would remain behind.

Slowly the procession entered the lavishly decorated hall. In the centre of the hall, before the ark, stood the venerable rabbi who had organized the first group for the national movement in the northern capital, and who had counselled and befriended the children of the Gray House in all their joys and sorrows. On either side of him sat the elders of the community, while before him were gathered the young pioneers and the leaders who were to accompany them.

In their midst sat Beracha, the mother of the Gray House, and Leah, its guardian angel. On the benches on either side were ranged all the other children, while seats had been provided along the walls for the relatives and friends of the first Youth Group.

From the gallery a boys’ choir greeted the assembly with the ancient Hallelujah psalm of the royal poet. As the last notes died away, the aged rabbi rose and slowly stretched out his hands towards the boys and girls who on the morrow would leave for the Holy Land, as he himself had ardently wished to do in his youth. He knew each of the children intimately, and loved them all with a father’s affection. It was he who had welcomed them to the Gray House twelve years earlier, he who had prepared the boys for the great day when they went up to the ark to read a portion of the Scriptures before the congregation, he who had comforted the weeping orphans on the death anniversaries of parents killed in the great war. It was he, too, who had counselled them when, in bitterness of spirit, they had sought to understand their place in the world as Jews, and he who had consoled them when they suddenly found themselves treated as pariahs by their former friends. The homeless children, quiet Rita, clever Benjamin, gentle Eva, jolly Yithhak, capable Rivka – had grown as dear to him as his

own. Here they sat before him, features composed and tranquil, eyes gazing into far distances, thoughts dwelling affectionately on all who had cared for them during the long years of their orphanhood and had now gathered to wish them Godspeed. On the morrow, mused the rabbi, these children would go out from the Gray House to such a future as he had planned for himself in his own youth in response to the stirrings of the new national movement. He had wanted to take his part in restoring the land of the fathers; he had looked forward to tilling its soil and to identifying himself so closely with the Homeland that it would endow him with new powers for the service of his people. But his resolve had not been strong enough to ensure its own fulfillment. He had been weak and vacillating, too closely attached to the comforts of the great city; he had rated too highly the value of his services to his congregation. And now he eagerly scanned the faces of the youngsters who were ready to devote their lives to the ideals that had once been his own, who were going up to the Land of Israel in his stead.

As he surveyed their young faces he recalled the long years when he had championed the national ideas and planted its seed in the hearts of these very children. A thrill of happiness passed through his veins as he thought that on the eve of their departure for the great adventure of their young lives, they preferred to receive the benediction from him rather than from any other. "My dear young friends," he began in measured tones, "in this hour when we have gathered for the last time before you go to the work that awaits you in the land of our fathers, in this painful hour of parting, I can come to you with no words other than those which the God of Israel spoke to our ancestor Abraham in the day when he commanded him to go up to the Promised Land: 'I will bless thee ...and thou shalt be a blessing.' Today, more than at any other time in the history of our people we grasp the significance of those words, for today begins a new chapter in our history. When Abraham four thousand years ago went up to the land God had chosen for His people, the call came to him not as a promise of his own personal happiness and prosperity, but as a duty to endow his posterity with strength to take root in the new home and flourish there. In this sacred hour when you, my dear young friends, are sent by our community as harbringers of the redemption of our people from Exile, you will grasp the import of God's message to Abraham. With you goes the affection of all who remain behind, of all who will follow you when you have paved the way for them, and above all of those who will stay with your younger friends to rear them as strong and upstanding young people like yourselves to follow in your footsteps. To you it has been granted to witness

the realization of a dream cherished by our people throughout the centuries since it was proclaimed by the prophet in imperishable words: 'They shall beat their swords into ploughshares and their spears into pruning hooks.'

As a little group of fifty young sons and daughters of our people, you go out to till the soil that awaits your coming to redeem it. In the sweat of your brow you will sow and reap, build and plant, study and teach. You will be sustained by the vigor of your youth and the resolve of your people.

You will take with you to the land of your fathers neither treasures nor possessions. On behalf of our unhappy community I restore upon you, in parting, two symbols of our people. In your right hands I place the wanderer's staff which will guide you from the Exile to the eternal home of our people, and in your left I place the Bible, the Book which for thousands of years has been the most precious source of insight and guidance, comfort and protection, promises and sanctification for our people. With these two tokens in your hands you will go up to the land of your fathers. May the ancient commandment of our God be fulfilled in you: 'Thou shalt be a blessing!'"

The white-haired rabbi stopped short. No word more could he speak for he was grieved at parting from the children, and overcome by the marvel of the coming redemption and fulfillment. At the rabbi's last words, the young pioneers rose to their feet, closed their eyes, and held up their hands toward their aged teacher in token of thanks for his blessing.

Now the rabbi turned his gaze toward the centre of the group, where Mother Beracha sat in the midst of the orphans she had reared. Covering his head with the white prayer shawl, he held out his hands towards her in benediction. Thereupon she rose slowly to her feet, facing him, but keeping her gaze fixed upon the ground. "Blessed be the youth of Israel and blessed be you, Mother Beracha," he began. "In your labors in the Gray House you have united the love of a mother for her children with the love of a daughter for her people. In this hour of trial and tribulation our community entrusts to you its most precious possession. To you it has been granted to lead these children to the goal of our hopes. Blessed are you above all women in the congregation, for to you it has been given to complete that which you have begun. You have cherished these children throughout the years. In thou they have found the affection of a mother and the kindness of a father. And you have reared them as pioneers for the land of our fathers. In this hour of parting your heart is heavy with anxiety, for a weighty responsibility rests upon you, and you do not clearly see your way to your goal. But be reassured. In our distant Homeland a woman

awaits you with hands outstretched in welcome, – a woman who for many years has led and guided her people, alleviating its suffering and distress; a woman who has found ways and means of carrying out the unique plan of transferring thousands of Jewish children from the Exile to the Promised Land. She holds out her hands in token of her readiness to work with you, to give what only women can give to children. Together you and she will comfort these children when they long for the dear ones they have left behind in Exile, when the work is hard and the path stony. Together you will encourage them when fulfillment is near and they have set their feet in the way of achievement. Into your hands, Mother Beracha, we entrust the destinies of these our children.

After all your years of toil, superhuman effort is demanded of you. We pray for your success in the words of the high priest, which for thousands of years have imbued our people with strength to live and to serve: “The Lord bless thee, and keep thee: the Lord make His face shine upon thee and be gracious unto thee: the Lord lift up His countenance upon thee, and give thee peace.” The words of the aged rabbi echoed through the room and were received in spellbound silence.

After a tense moment David rose to his feet. The children followed his example. Them all together lifted up their voices in song, chanting their farewell to the Exile in the words of the ancient psalmist who spoke for their generation as for his own:

“When the Lord turned again the captivity of Zion
We were like them that dream.
Then was our mouth filled with laughter, and our tongue with singing;
Then said they among the heather,
The Lord has done great things for them.
The Lord has done great things for us;
whereof we are glad.”

Hand in hand the children descended the stairs to the triumphant strains of the psalm, and entered the large dining hall where the tables had been festively adorned for the last meal in common. On each table stood lighted candelabra that had been saved from burning synagogues and given the children as keepsakes when they fled from Eastern Europe. The gleaming fruits and vivid flowers on the table had been sent as a gift by young pioneers who were preparing themselves on a farm on the outskirts of the city for work in the Land of Israel.

When supper was over, laughing-eyed Ruth of the golden hair led a vivid pageant around the tables. Masked figures related stories of the Homeland to the children. Ruth herself, robed in a Moabite gown and carrying golden sheaves on her arm, had much to tell about the hospitality of the Israelitish folk toward strangers from other lands. Behind her came Reuben and his friend Michael, both arrayed in the brown cloaks worn on the desert wanderings. Bearing huge clusters of grapes, they described the fruit and the grain of the land they had been sent to spy out. Ah, and here was Hadassah, a young nurse in a blue gown, cautioning the travellers to be moderate and careful in the hot southern climate of the Homeland. Stately in a splendid cloak, Miriam explained how to care for the infant she carried in a spotless basket. Joseph, a radiant youth garbed in a coat of many colors, interpreted for the company their dreams of the future in the Land of Israel. Messengers from the faraway Homeland in distant ages reached out their hands to one another.

When the whole procession had passed, the children rose from their seats to follow. Then all scattered to their dormitories.

Sand

All lights had been extinguished in the dormitories of the Gray House, and the children slumbered peacefully. Their leaders, however, still sat in the hall, where the tables had been laid for a very early breakfast before the journey. In silent accord the four young people – David and his brother Reuben, Rachel and her twin-sister Ruth – rose and went out together into the clear November night. David's slim figure moved with a free and supple stride, as befitted an energetic young scion of a weary and wandering race who was resolved to play his part in opening up a brighter future for his people. With his rhythmical tread mingled the swinging steps of his friend Rachel, whose quiet and pensive mood was pervaded with tranquil happiness in the knowledge that in the Land of Israel they would work together as one, giving all their youthful energies to the great ideal that had brought them there. Behind them Reuben and Ruth walked with firm, rapid strides that betokened their confidence in the future and the harmony of their aims. Reuben's gait was marked by characteristic energy, as one who knew just what he wanted to do and rejoiced in his ability to do it. Ruth, quick-moving and quick-thinking, was in complete accord with him in purpose and outlook. Her heavy golden plaits swung free in the night breeze, her merry gray eyes were fixed on far distances.

The young people made their way through dark, dank lanes, past the huge and crowded tenements of the poor, past malodorous beer cellars and reeking brandy shops, where ancient gramophones creaked out raucous music from scratched records, and vulgar voices were raised high in bickering. On they went into a wide thoroughfare with blocks of flats were, through the lighted windows, the working people could be seen sitting at their frugal evening meals.

Their way took them past great factories whose machinery clattered all night long. Silently Ruth bade farewell to the people in the crowded little flats whom she had visited so often as a welfare worker. Many a one there had she helped and comforted and encouraged in his hour of need. Affectionately her thoughts turned to the many children she had helped to rear and the love with which they had rewarded her. How splendidly these working folk had held their own, by dint of incessant toil, ingenuity, and devotion to the public good, through the violent vicissitudes of the post-war years.

Leaving behind them a little suburb where the poor tenements could barely be distinguished in the darkness, the young people turned into the

quiet road that led to the Jewish cemetery. In silence they trod the highway on which day after day their fellow-Jews accompanied the dead to their last resting-place, or visited the graves during the penitential season and on the death anniversaries of their kindred. Beside the high iron fence their friend Jacob the gardener's son waited to open the gate for them, and then led the way into the grove where the tombstones gleamed in the silvery air of the autumn night. As they passed the mortuary chapel they recalled that only a few weeks earlier they had been there to attend the funeral of their friend Rolf. Of too delicate a fibre to endure the insults and ostracism that had fallen to the lot of his people, he had quietly shuffled off the mortal coil.

Under the shade of the evergreen arbor vitae, leaders of the Jewish community rested in handsome marble tombs. By the light of the moon the young visitors read tributes of love and esteem and noted words of hope that one day those who lay underneath would rise to new life and follow in the path that led to the land of their fathers. On they went past the lowly mounds where thousands of toiling and suffering Jews rested after their hard lives, past the magnificent marble monuments of the rich, past the graves of teachers and students, of the wise and the simple, children and aged folk, families and those who had lived out their lives alone. Here were seen the memorials of fifty years in the life of a great and proud community, the tokens of its rise and progress as recorded in the names of scientists and physicians, merchant princes and small tradesmen, leaders of the assimilationist movement who had rejected everything that was distinctly Jewish, leaders of the movement for the restoration of the faraway Homeland. Here too were the graves of fathers and mothers who, outcast and despised, had labored all their lives for their children, fighting bravely in the petty daily struggle for existence. After all their wanderings in alien lands, they had been laid to rest among brethren who had understood and sympathised with them. From this last resting-place no one could drive them out.

Green willows and arbor vitae grew luxuriantly in the well-tended grove of the dead; ivy spread its leaves far and wide. Yet some of the graves had an air of neglect. Their greenery was fading for lack of loving hands to tend and replant, for their kindred had been scattered over the wide world by brute force. In place of the tendrils of ivy, small stones appeared on the graves which had been left there by friends of the dead in conformity with ancient custom.

From the circular lawn a path led to the grave of Hannah, mother of David and Reuben. The moon shed a mild and silvery light upon the grave, over which drooped a slender weeping willow. The visitors gazed in silence

at the white tombstone on which was engraved the name of the dead and a verse from the Psalm: "And if by reason of strength they be four score years, yet is their strength labor and sorrow."

The sight of their mother's grave stirred the brothers to fresh grief for the father whom they had lost in a pogrom after the great war. Since the whereabouts of his grave was unknown to them, they saw in their mother's resting-place the memorial of both parents. How hard the little mother had worked for their sakes! If only she might have lived to see them go up as pioneers to the Land of Israel!

Above the quiet graveyard the stars shone bright as they moved in their eternal courses. David put his flute to his lips and played the ancient hymn for the dead that is so conforming to mourners. Rachel and Ruth stepped quietly to one side. The hymn reminded them of their own parents – of the father who had fallen in the ranks of the Polish legion on the soil of France, of the mother who had perished in the flight from Russia. Of neither father nor mother did they know the grave. No sheltered childhood had been theirs; they had known no parental home. Their work in the Homeland was to be their monument to their parents; they would take part in the restoration of the Land of Israel, so that their children and all Jewish children might have a permanent home, that they might be spared the bitter taste of Exile.

After the hymn for the dead, David played the song of "Sand and Stars" by a modern Jewish poet.

The moon shines bright,
The stars gleam white,
Night falls softly
On hill and dale
Before me lies open
The ancient Book
I read and read again
A thousand times o'er
How excellent, how sweet
The words of Holy writ!
A Voice I hear:
"By Myself have I sworn it
O, My people!
Thou shalt be

As the stars of heaven,
As the sand of the sea.”

Lord of the Universe:
Of the words of thine oath
Not one shall fail.
By Thy holy will
All things are established, –
Each in its season,
Each in its place.

That one already hath been fulfilled
Alas, of a certainty do I know:
We have become
As the sand of the sea –
Downtrodden under
Every man’s heel!

God above, verily,
Like to sand and stones,
Are we dispersed and scattered,
Scorned and despised.

But the stars,
The bright, the gleaming stars,
The stars –
Where, O God, are the stars?

Silently David and Rachel reached out their hands to one another, raising their eyes to the heavens where the stars wheeled in their immutable courses and then looking down at the sand of the mother’s grave. Seizing a shovel that lay beside the grave, David dug up some of the earth and placed it in a small sotto sack he had brought with him for the purpose. And in his thoughts David addressed his dead mother: “This is our last visit to your grave, mother dear! But our farewell does not signify a parting. Rather is it a sacred bond, a pledge for the future. This earth we take from your grave will not be scattered like the sand of the seashore. When we plough the soil of our Homeland, we shall scatter this earth from your grave in the furrows, that it may mingle with our ancestral earth. No longer shall we wander aimlessly from land to land. All the toil and care you lavished on us will yield rich harvests in the fields of Eretz Israel!” David lifted up his eyes from the grave to the heavens. “These stars, mother, that circle over your

grave, will light us on our way to the Homeland. Under its southern skies these same stars will show us the course we must steer, the work we must do, the plans we must make for our lives. Now that we are about to set out for the Land of Israel, they assure us that never again shall we be hunted from pillar to delete post. These very stars, mother, that shine down upon your grave here, will light us in our new life over there.”

The young people remained for a few moments longer to pray at the mother’s graveside. In those moments they knew themselves initiated into the fellowship of the builders of the Homeland. Theirs was to be the high privilege of fulfilling the destiny of their people, of paving the way for multitudes of other pioneers.

Hand in hand they walked back through the aisles of the dead to the chapel, where candles had been lighted before the ark. There the aged rabbi awaited David and Rachel, that he might unite them for life on the eve of their departure for the Land of Israel.

Ruth and Reuben held the wedding canopy aloft over the heads of the bridegroom and bride. Under her crown of black hair Rachel’s gentle features were radiant with the light of devotion to the playfellow of her childhood, whom she took now for her wedded mate. Taking her right hand in his, David placed the ring on her finger and recited the ancient, moving formula: “Behold, thou art consecrated to me by the law of Moses and Israel!” The venerable rabbi took the right hands of the bridal pair between his palms and gave them his blessing: “Give yourselves to one another, my children! Be fruitful and multiply and rear a generation of free Jews in the Land of Israel!”

Homeward Bound

At daybreak Reuben left the Gray House to fetch the buses that were to carry the travellers to the railway station. The vehicles were already waiting, and a lorry for the luggage besides. Reuben jumped into the first bus, which led the way to the Gray House from the central station in the north of the city, past huge factories whose sirens were summoning the workers to their daily tasks. Hundreds of trams carried thousands of workers to shops and offices; heavily laden trucks clattered out to the suburbs. Reuben was so absorbed in his own thoughts that he hardly noticed the throngs of harassed and careworn workingmen hastening to the factories. As the bus passed his old school, he saw some of his old companions rushing boisterously through the wide gateway. But he did not venture to hail them, knowing that to be greeted by a Jew might bring misfortune upon them. Many of the workers hurried down the deep shafts of the underground railway without so much a glance of their surroundings, intent only on reaching their places of employment in good time. Brown-uniformed soldiers carrying their banners aloft marched through the streets to the strains of a song of hate against Reuben's people. He had no eye now for the folk in whose midst he had lived for many years; all his thoughts were centred on the departure of his group for the Homeland. There they would live and work in a village community far from the vast metropolis whose significance he could not grasp and whose ways he had never been able to understand.

The line of buses suddenly lurches into the gray street and stopped in front of the Gray House. Wearing their warm winter coats, the children were waiting in the courtyard, with their brown leather bags and knapsacks piled up beside them. Among those who had gathered to bid them God-speed were the children from the school next door, their comrades of the Gray House who were remaining behind for the present, the kindly nurse whose care had been lavished on them for years, their teachers and the workers of the Gray House.

At a signal from Rachel the young travellers ranged themselves in line and marched two by two out into the gray street, where the buses waited. Last of all to leave the Gray House was Beracha, wearing a blue cloak with wide sleeves that fluttered like pigeons and a nurse's cap with a red Shield of David. Her heart was heavy as she embraced the little ones in farewell, for she would not be able to take Michael to school for the first time, or indulge Rena, who had just recovered from a long illness, or console Lola who grieved at seeing her only sister go, or cheer up Shmuel, who was

very unhappy at having been expelled from school. But she could not help smiling when they urged her not to worry. "Soon we'll be seeing you in the Land of Israel!" they assured her cheerfully.

The buses turned out of the gray street into a narrow thoroughfare through which slowly moved a stream of metropolitan traffic. For the last time the children from the Gray House drove through the stately, linden-bordered streets and along the municipal park, now glowing in golden autumn array, where they had had so many jolly games and excursions. Among the passersby were many Jews whose shoulders were bowed under the burden of the tragic destiny of their race, stricken anew by a revival of anti-Semitism in its most virulent form. As they left the Exile, the children from the Gray House felt more than ever bound to the fellow-Jews who remained behind, and sped them silent good wishes from their hearts. In silent greeting they called out to them, "Hail and farewell! We go to prepare the Homeland for your children no less than for ourselves!"

At last they reached the railway station. Descending from the buses, they marched slowly down the length of the station until they came to the last coach of the long train, on which a placard announced their destination. Rachel led the way into the coach, and assigned each of her charges to a seat. Many of the relatives and friends of the youngsters had come to the station, wishing them Godspeed with mingled feelings of joy and sorrow. As the train pulled out of the station those in the coach and those on the platform joined in singing "Hatikvah," the song of hope.

The train puffed along the bank of the river in which the young travellers had often swum and played water games. Presently it climbed into wooded hills where they had had many a pleasant ramble. Then, all of a sudden, the engine halted at a station in the hills. This was the little city of Weimar, where Goethe had written his immortal "Faust," in which he urged his fellowmen to return to the land by the verses.

Before the hills a marshy plain
 Infects what I so long have been retrieving;
 This stagnant pool likewise to drain
 Were now my latest and my best achieving.
 To many millions let me furnish soil,
 Though not secure, yet free to active toil;
 Green, fertile fields, where men and herds go forth
 At once, with comfort on the newest Earth,
 And swiftly settled on the hill's firm base.

Created by the bold, industrious race,
A land like Paradise here, round about;
Up to the brink the tide may roar without,
And though it grew to burst with force the limits,
By common impulse all unite to hem it.

Yes! To this thought I hold with firm persistence;
The last result of wisdom stamps it true;
He only earns his freedom and existence,
Who daily conquers them anew.
Thus here, by dangers girt, shall glide away
Of childhood, manhood, age the vigorous day;
And such a throng I fain would see, –
Stand on free soil, a people free!
Then dared I hail the moment fleeting:
“Ah, still delay, thou art so fair!”
The traces cannot, of mine earthly being, –
In aeons perish, – they are there! –
In proud fore-feeling of such lofty bliss,
I now enjoy the highest Moment, this!

Ruth, who stood looking out of the window of the coach, turned to Haim, one of the young teachers from the Gray House. “How strange,” she mused, “that though it is a hundred and fifty years since the wise Goethe proclaimed that mankind could achieve true happiness only by tilling the soil, his teaching has not been taken to heart neither by his own people nor any other. Why has it been granted only to us, the smallest and most dispersed of the nations, to adopt his idea of a community united in fellowship by cultivation of the soil and liberating itself by so doing?”

Haim regarded her thoughtfully. “We are only at the beginning,” he replied at length. “A great task still lies before us. Goethe’s vision will come true for us only after we have achieved inner freedom, when we shall have set up a just social order. The collective settlement of Deganya, where I intend to live, was the first to organize such a society. Perhaps it has been granted us, rather than any other people, to find our way back to the soil because no other people has been imbued as we have been, owing to our long wanderings over the face of the globe, with so keen a desire for the land. Collective agricultural settlement in our Homeland holds out the only promise for our future as a nation. That consummation alone – and no other – can save us at this time when our people is suffering more intensely

than at any stage in our long history. Only so can we strike root deeply enough in the Homeland, so that nothing may ever be able to part us from it again.”

“I too believe that,” responded Ruth. “Do you remember the poem we used to read together at the Jüdische Volksheim:

‘Measureless as the sorrow of our hearts
Must be your longing ere it can liberate you.’

Only a people that has undergone bondage and affliction like ours can strive for the happiness Goethe described: liberation of humanity by going back to the land.”

Silently Haim reached out his hand to Ruth in token of assent.

The train chugged its way southward to Frankfort, where a Jewish community had flourished for a thousand years. There a Jewish merchant had founded a great banking house, and from there his descendants had gone out to great European capitals to exercise a potent influence in the world of finance.

When they reached Frankfort, the travellers found a delegation from the Hashomer Hazair association waiting to greet them. The stalwart, bronzed young people were preparing themselves for life on the land in Palestine. As a matter of fact, they had almost completed their training, and soon they too would be on their way to the land of Israel. “Soon we’ll meet you in Galilee!” they cried cheerily as they parted from their new friends.

At the last station on the border, where passports and luggage were examined once again, the children had to leave many of their treasured possession behind. When the train crossed into Switzerland, all breathed a sigh of relief, as if a heavy burden had been lifted from their shoulders. Rachel reminded the children that it was in this very city of Basle that the resettlement of the Jews on their ancestral soil had first been proclaimed to the world. It was Herzl, she recalled, who had conceived the great idea of freeing his people from their hard exile of thousands of years. In spite of obstacles that seemed insuperable, he had won acceptance for his bold idea. And when the early Zionist congresses had assembled in Basle, great torches had been lit in front of the building as beacon lights to summon Jews from all parts of the globe. Delegates had come in their hundreds and thousands from many countries, and at each congress the plans for the restoration of the Land of Israel had taken on even more definite shape.

In the meantime, David was having a talk on the station platform with Daniel, a boy from the Gray House. “What a remarkable destiny it is,”

Daniel was saying, “that compels us to seek our historic sites in every country in the world. May it not be that the glimpses we have of some of them on our journey will help us to shape our lives in the Land of Israel?” “Yes, indeed,” agreed David, “but the miracle of the fulfillment can be understood only, when we recall the beginnings that were made in this place. And we can learn a great deal from the history of the little Swiss nation, which fought so bravely for its own freedom hundreds of years ago. The Swiss patriots used to gather in the mountains by night and swear to become a united nation that would never again tolerate disunion, no matter what trials and dangers might beset them. ‘Rather death than slavery!’ was their motto. With this proud little nation we are united by a common destiny, and it was in this hospitable city of Basle that our own movement for freedom was launched.”

The train rolled on through the wide Italian plain where so many momentous battles had been fought, – battles that had decided the fate of nations for centuries. Now it was passing through a great city with a magnificent marble cathedral, and so down to the shores of the blue Mediterranean. The youngsters rushed out gleefully from the coach in which they had spent two days and two nights, overjoyed to have reached the last lap of their journey.

At the station the rabbi of Trieste, who had made arrangements for the group to spend the night in Jewish homes, was waiting with his son Giulio to welcome them. Soon the weary young travellers were sound asleep in their overnight quarters, but David remained for a talk with Giulio who, as he could see, was deeply moved by meeting the Jewish destiny face to face: Giulio had never before seen persecuted Jews. Now he told David about his education, his love of the Italian poets and painters and philosophers. All his life long he had been very happy in the sunny land of his birth, whose melodious language was his mother-tongue, whose sweet songs he sang, and whose lovely women he admired. So closely has he identified himself with Italian culture and Italian ways that he had heard nothing about the great new movement that had released creative forces for the rebirth of his people and its ancient culture.

David listened in amazement. He too admired the poetry and language and culture of Italy. He too was charmed by the Italian people. Nevertheless, he could not understand how Giulio could have steeped himself so thoroughly in a civilization very different from that of his own people’s. He told him about the movement for the restoration of Jewish nationhood, and how this movement had focused Jewish energies in a great effort to

liberate the people from age-long Exile. In glowing phrases David told his new friend how barren wastes had been transformed, how a new culture was springing up out of the old soil, how a new social order was being evolved in the pioneer settlements in the Homeland. In the old-new land the despised and persecuted outcasts of Europe had found a new purpose in life, were helping to build up a new civilization.

When he had finished his story, David took up his flute and played for Giulio the song of the Emek, the erstwhile swamp transformed by the toil of the pioneers into fertile valleys and flourishing vineyards:

The cornfields sway like the sea,
The shepherd pipes his lay.
This is our land, these are its fields.
Hail, Emek Jezreel!
Blessed art thou, and greatly to be praised
From Beth Alpha to Nahalal.

Giulio listened in rapt silence. Never in all his life had he seen such exaltation in any man's eyes, never before had he heard of such readiness to sacrifice all for an ideal.

Rachel and Ruth, too impressed him deeply. "The women of this country," he told David, "are lovely and charming; and to one of them, the stately Cordelia, I consider myself bound for life. Yet I admit that it is only after meeting these two that I realize the true role of womanhood in the life of society and of the nation. It is the greatest of pities that you must leave us so soon. My meeting with you has awakened in me emotions and energies I was never before conscious of. I doubt whether I shall ever be able to leave this country with its old palaces and paintings, its splendid poetry and philosophy. But the desire to attach myself to my own people, which has been roused in me by meeting you and your friends, will never again be quenched. Always remember that I shall be with you in spirit in all your toil and hardships and joys."

The children woke at dawn, and lost no time in dressing and gathering up their belongings. In their impatience to be off, they hardly took time for breakfast and for thanking their kind hosts. Beracha assembled them for the walk down through the hilly city to the port. On their way they saw many other Jews on foot and in trams, buses, and cars, all bound for the same destination as themselves. Some were young and hopeful, others older and more sedate. Soon they spied the masts of the "Gerusalemme," the great white ship that was to carry them to the Land of Israel.

Beside the gangway David and Ruth marshalled the youngsters into line and handed each his ticket and passport. The Jewish youth of Trieste had gathered at the pier to see them off. As the ship weighed anchor and glided out to sea, the strains of "Hatikvah" resounded from the bow and from the pier below. At the end of the long mole Giulio stood alone, following with his eyes every movement made by his new friends and the children in their charge. Long after the ship had left the harbor, he stood as if rooted to the spot, strangely happy in his newfound Jewish consciousness and wishing the pioneers success with all his heart.

On board the children were plying Rachel with questions about the Land of Israel. They seemed never to hear enough about its history, its landscapes, its cities and villages.

Ruth had come on board with the first group. Having a little leisure for the moment, she paced the top deck and looked out over the waste of waters. As she watched, Ruth envisioned every stage of the journey through the Mediterranean, as she had so often discussed it with her friends. Standing in the bow, she forgot the petty cares of the day and relaxed to the rhythm of the waves. Near her stood a traveller who had left behind him the snow and fogs of his island home in the north and was now, like herself, bound for the Land of Israel. He was a famous financial magnate, whose purpose in visiting the Land was to ascertain whether it had oil in commercial quantities, whether the chemicals of the Dead Sea were worth exploiting, whether it would be worth while to build a new port on the red Sea.

Breaking into Ruth's reverie, he engaged her in conversation, and soon was telling her about his investments and his plans for exports from Palestine. Then he asked what she intended doing there. She explained that she and her friends proposed to cultivate the soil with their own hands and to enter into the fellowship of the collective settlements. While she agreed that his plans might be of great benefit to the Land of Israel, she felt that for herself she had chosen the better part. "We must make sacrifices," she said, her gray eyes aglow, "in order to restore the soil to its old fertility. If we want a Homeland of our own, we must be willing to gain it by patient effort."

The stranger regarded her with a quiet smile. "What can a little group like yours," he asked, "without experience of work on the land and without backing from the great world of commerce and finance, expect to accomplish? My child, your enthusiasm and ability could serve larger purposes. Come with me, help me with my plans for exploiting the oil of Palestine for the whole world. You would be richly compensated, and would share

in the great economic development of our time. I am looking for someone who will understand my plans and who will help me carry them out with such zeal and enthusiasm as yours. You would grow with the work from the start.”

Ruth shook her head gently. “I thank you, sir, for your good opinion of me; but you offer a kind of life I do not want. You believe that we should serve the interests of other nations for our own profit. Your plans embrace the whole world. But we – my friends and I – mean to serve our own nation. We shall help to gather in the exiles, and try to bring out their creative energies for the restoration of the Homeland. Only by work on the land shall we be able to receive the ancient Jewish culture in a modern form. We aspire to nothing less than this: that the Jewish people, once again established in its Homeland, should give new spiritual values to the world, now as in ancient times. But first we must find ourselves as individuals if we are to refashion our people according to the laws of its own being.”

The stranger showed signs of dissent. “I too am a son of your people,” he told her. “I too love it with all its virtues and all its faults. I too should like to help it develop its powers freely as a nation in the society of nations. But that consummation is possible only if the Jewish people will remain in the midst of the nations, if its pulse will beat in time with the rhythm of the great world. Only in that way can we become free and powerful. With its own limited energies the Jewish people will not be able to strike root and flourish in the Land of Israel. No, it must identify itself with the great world, take part in the work of the great world. Only there can it advance and progress, only there can it achieve greatness.

I like your faith, Ruth” he went on after a pause. “I admire your determination and intelligence. You could take part in great enterprises – help to blaze new trails in the world, influence the trend of world commerce.”

Ruth faced him with a searching glance. “No,” she replied firmly, “I cannot go with you. I should lose myself in your work, whereas I want to save myself for service to my people. But if you really want to help, why do you not give a part of your fortune for land in the Land of Israel, land for us to cultivate? I ask you for land for your hundred fellow-Jews, to enable them to begin life anew in the collective settlements. Sir, listen to my plea! Perhaps it is bound up with your personal destiny You remember how Herzl asked one of our greatest financiers to buy the Land of Israel for his people. The Sultan of Turkey was ready to grant us a charter in consideration of a sum that represented only a small fraction of the millionaire’s fortune. But he understood neither the meaning of Jewish

history nor the significance of the new national movement; and so he sent our leader away and kept his millions. Opportunity had knocked at his door, the opportunity to open up the Land of Israel for the millions of persecuted Jews who were wandering from one alien country to another; but instead he chose the role of gatekeeper of his treasury. And because he ignored the fateful opportunity, a near kinsman of his is confined in a grim prison cell by the new oppressors of his people, and no amount of money or influence has availed to free him. In the meantime, the vast fortune of his family is being squandered by our enemies for their own purposes. You too, sir, are a man of great wealth. You can still seize the opportunity that other millionaires missed. In this fateful hour a sacred law requires that you devote your wealth to freeing your people from their bitter Exile.”

“Ruth,” responded the stranger, shaking his head thoughtfully, “you do not fully understand the laws of world history. Nor do you understand the laws of finance. But you will carry out your purpose in the Homeland – that much is clear. Here is a draft on my bank for the purchase of land when you and your friends are ready for settlement.”

“I thank you,” said Ruth, taking the slip of paper from him, “on behalf of my friends. This gift shows your sympathy for our aims. Yet my heart bleeds for you. You might have played a great role in the salvation of our people. I pray that you and yours may be spared the fate of that other Jewish millionaire. Still, it may be that after you have travelled all over the world you will finally make your home in the land of your fathers.”

With that she left him. The stranger followed the girl pensively with his eyes. Her resolute purpose and her readiness for sacrifice had made a deep impression upon the worldly man. If only he could enjoy the peace of mind that was hers!

The sun sank slowly into the blue waves. The stars shone in the southern heavens with a brilliance our friends had never before seen. Rachel and David leaned over the ship’s rail, gazing up into the radiant night skies. “There,” cried Rachel, pointing to a southern constellation, “is the Archer, who points the way we must take. Following in the course fixed for him, he moves unerringly toward his goal. It is an omen for us: Having set out our predestined course, we shall proceed unerringly to our own goal.”

In the meantime the children were besieging Ruth for a story. She chose a legend about king David. “Once upon a time,” she began in fairy-tale fashion, “two shepherds who slept in the light of the full moon were shown in a dream how to bring king David back to life and to his throne. On waking they started out at once for the holy city of Jerusalem. On the way

there they met a dove grieving for the little ones that had been stolen from her, a palm tree disconsolate for the leaves of which a storm had stripped it, and a brook weeping for the spring that has been dried up at its source. All three – the dove, the palm tree, and the brook – begged the shepherds to help them. Presently the man reached the rocky heights of Jerusalem, where the old keeper of the city gate told them how to go about their mission. ‘The king,’ he said, ‘lies stretched out like a lion on a golden couch in a golden cave. His harp of gold hangs on the wall, and on the table lie his crown and scepter and a golden psalter. Beside the head of his couch stands a jar filled with water from the Garden of Eden. Pour out some of the water from his jar and moisten the king’s hands with it. Then he will rise from his couch and gather our scattered brethren together from the end of the earth and bring them back to Jerusalem, the holy city.’

The shepherds went down into the cave of the king, but the glitter of the gold and the gems so dazzled them that they forgot their vow and never even looked at the king’s uplifted hands. The shepherds were so greedy for the treasure,” concluded Ruth sadly, “that they left the king as they had found him, and the People of Israel was left waiting for its redemption even to this day.”

The children thought it was a great pity that the king had not been brought back to life, and all because the shepherds had been too entranced at the sight of the gold to remember what they had come for.

“Tell us, Ruth,” begged Gabriel, with tears sparkling in his dark eyes, “whether we shall be allowed to visit the tomb of king David when we go to Jerusalem?”

“Of course we shall,” she replied gravely. “We shall ask the shepherds to help us find the dove and the tree and the brook. Perhaps the old gatekeeper will let us in when we tell him we have come a very long way to moisten the king’s hands with the water of Paradise. We shall not, I promise you, give so much as a glance at the gold and gems in the cave, but make straight for the water jar.”

“These old legends,” declared Haya sententiously, “remind us what a long way we still have to go to reach our goal. We shall have to work hard and do without many of the things we have been accustomed to. In our new life we shall have to muster all our energy for building up a Homeland for our people.”

“Well said, Haya.” commented Reuben. “The king and the shepherd are so many symbols for our guidance. Not by treasures of gold and jewels can we win our way to freedom, but by love of our fellow-Jews. We must sym-

pathize with their sufferings and help them in every way we can. Always remember that the dove robbed off her little ones, the palm tree stripped off its leaves, and the brook that found nothing but dry stones in its bed are all symbols of the sufferings and losses of the Jewish people.”

On the last day the ship turned into the narrow waterway that divides the verdant islands of the Greek archipelago from the mountain passes of the ancient Ionian realm. As the “Gerusalemme” glided past the height crowned with the ruins of Athene’s many-columned temple, David turned to his brother, saying: “In this little country an infinite world of ideas was shaped. Happily, the Jewish people has not ignored the wisdom and beauty conceived here. Our ancestors eagerly learned and assimilated the spiritual values of the ancient Greeks.” “True,” assented Reuben. “I always look back to the discussions about Plato we used to have in our Greek study circle. How overawed we were by the idea that all truth, beauty, and goodness are centred in the Godhead! In our Homeland the spirit of Plato will still seem close to us and even more intimately linked with the history of our people. The temple of Athene is the last monument of the classic world that we shall see on our way to the Land of Israel!”

The Homecoming

Little by little the sun rose out of the sea. The whole ship was tense with expectation, for all knew that at dawn the Land would be sighted. There would be the bay and the shore on the east, and Mount Carmel with a bustling city on its slopes. All hurried up on deck to catch the first glimpse of land. How quietly they stood there, – the boisterous and the sedate, the children and the old people, the men and the women. All their dreams and prayers, all they had ever heard or read about the Land of Israel, would take on reality within the hour. As they watched for land, the sun's red orb leaped up from behind the mountains and its first rays gilded a yellow strip of beach.

Hand in hand David and Rachel stood beside the ship's rail. Never had their love been so close and pure and radiant as in the moments when they waited together for their first sight of the Homeland. David slid his arm softly around his wife's waist.

All of a sudden the silhouette of the long Carmel range loomed into view. Then came the blue waters of the bay and Acco with its white Arab houses. The Brook Kishon gleamed like silver as it wound its way through the plain to the sea. The city on the mountain was revealed in the sunlight, and the figures of the people on land – Jews and Arabs – could soon be distinguished quite clearly. The colorful scene was a medley of ships lying at anchor, mules and camels, white houses on brown heights.

At last the "Gerusalemme" cast anchor. A motorboat chugged out quickly to meet her, carrying government officials to examine the passports of the travellers.

Since daybreak a quiet white-haired woman had been waiting on the pier. The hot sun beat down on the exposed landing, and now and then warm spring showers freshened the air. But the frail woman waited patiently for hours in sun and rain so that she might be the first to welcome the children to their Homeland. She had been the first to descry the ship on the horizon, and now she followed every move of the motorboat as it approached the ship. With profound emotion she stepped into a second motorboat in which already sat the port physician.

Long years ago – ever since the day when her father, a rabbi in the distant Western Hemisphere, had opened his home to refugees from Eastern Europe – this unassuming woman had dedicated herself to the service of her people. The refugees' reports of the persecution they had suffered solely because they were Jews, their protest against the homelessness of the

Jewish people and their devotion to the Land of Israel, had left an indelible impression on her sensitive spirit.

Two decades had passed since she gave up her home in the West for the Jewish Homeland in the East, leaving her work and her kin behind her, so that she might bring health and vigor to the children of her people. It was she who had brought the first district nurses to the Land, she who had opened centres where children were treated for the dreaded Egyptian eye disease, where expectant mothers and infants were cared for. Later she has had a leading part in building up the system of Hebrew schools and had organized a network of social services which was spread throughout the Land. Then had come the call from the National Council of the Jews of Palestine to save the young victims of brutal persecution in Central Europe by transplanting them to the land of their fathers. With all her heart she had responded to that call and worked out to the last detail the large-scale plans for taking the children out of the gloomy industrial centres of Europe and training them for life on the land in the sunny villages of Eretz Israel. Only a few weeks earlier the first group of those children had been placed in the cooperative settlement of Ein Harod in the broad Valley of Jezreel.

None knew better than this woman how heavy were the responsibilities she had shouldered, and no one sympathized more with the parents who had entrusted their children to her in their hour of sorest need. It was only recently that she had journeyed to the capital of the Third Reich to confer with those parents about the education of their children in the Land of Israel. Never would she forget the sad, uneasy glances of the fathers and mothers to whom it was not granted to educate their children at home, but were forced to send them far away. She knew her duty to those sorrowing parents, – the duty of rearing their children as free men and women who would help to restore the soil of the Homeland. Late that same night she had sat for many hours with Beracha to consider how the children of the Gray House might best be settled in the Land of Israel. Once again the scene in the Gray House flashed before her vision, once again she heard the words spoken by herself and the others.

All the spiritual forces that had welled up in her during the long and toilsome years, all the powers that had matured in her in her father's house and in her struggle to build up the Homeland, had crystallized at the last for service to the children of her people. Both the burden and the joy of her responsibility toward them inspired her to a great new effort. She could envision no nobler aim, no more hopeful task than this of enrooting the refugee children in their Homeland. The strength she would need would be

drawn from her close ties with her God and her people. The children she was to mother were destined to lives of severe toil; no hardships would be spared them. And because it was so she must rear them as upstanding men and women who would be equal to the struggle that awaited them. In that moment she felt within her an upsurge of the primordial maternal strength that is given the women of Israel, the strength that enables them to clear all stumbling blocks from their path, the strength that shapes and forms all things. Overwhelmed by the weight of her responsibility, she closed her eyes and prayed silently: "Thou, O Lord God of Israel, didst lay this task upon me. Give me of Thy strength that I may worthily perform it!"

A few moments later she was surrounded by a merry group of youngsters on the deck of the "Gerusalemme," singing the Song of Hope in greeting to her. Closer and closer they pressed to her side, seeing in her the mother of the Homeland. She, for her part welcomed them as only a mother can. Then she reached out her hand to Beracha, and in that handclasp was consummated a lifelong covenant of service to the children of their people.

One by one the children filed past the officials who examined their passports, and then on the doctor's room for vaccination against the diseases of the Orient. These formalities over, they ran down the gangplank into the motorboats that were to carry them across the narrow strip of water that still separated them from the destination. Once they had set foot on the soil of the Homeland, the lively youngsters fell silent and stood for a moment as if in prayer. A warm current of happiness coursed through their veins; at last they were in the home from which they could never more be banished.

Teachers and old friends from the Gray House, seen now in the guise of veteran pioneers, waited to welcome them at the landing. Soon they were singing vociferously in the buses which passed through the port area, the Arab quarter, and the Jewish town on the mountainside to the little suburb of Neve Shaanan, where they were to spend their first year in the Land. There they found many of their friends from the Gray House – teachers and farm laborers now in Eretz Israel – who had come from all parts of the country to share in the festivities of their first day in the Homeland.

Beside Beracha stood Haggai, who had left the Gray House three years earlier to become a youth leader in the Land of Israel. At her call he had come up from the village in the valley to help her adjust the children to their new surroundings and to carry out the plans for their education. When all were assembled in the front of the house, Beracha handed him a beautifully wrought little silver case containing a tiny parchment scroll, which had been entrusted to her by the aged rabbi of the northern metro-

polis as a parting gift from his community to the children. The elders of the community, he had told her, had removed the silver case from the portal of their oldest synagogue, to which it had been affixed for two hundred years. As Haggai nailed the little token to the doorpost, all present recited the prescribed benediction in chorus.

The children formed themselves into a procession, with Henrietta and Beracha leading the way into their new home. Flower-decked tables were set out with the choicest produce of the land – pitchers of milk and jars of honey, great bowls of crimson tomatoes and tender green cucumbers, black olives and white leeks, gray bread and yellow butter, white eggs and golden oranges.

When all had taken their places at the table, Henrietta rose to greet the newcomers on behalf of the National Council of the Jews of Eretz Israel. “To you who have entered our Land this day,” she began, “I extend a welcome as the youngest scions of our people. Young as you are, you have already suffered much. Twice you have been exiled from the countries of your domicile in the Diaspora. The joys of a parental home have hardly been known to you; all that is dearest to the heart of a child has been taken from you. Your teachers and friends grieved at the necessity for sending you so far away. But you have come willingly, pledging yourselves to work and to study. Here you will learn the language of our people, the language of the Holy Scriptures, which was preserved for us throughout the vicissitudes of two thousand years of exile by our forefathers. You will learn about the Land itself, – its history, its mountains and valleys, its animals, its stones. The principles on which our new community is being built will be explained to you. Finally, you will learn how to bring forth good fruits from the land.

For one year,” she went on, “you will live in this little house on the mountain, from which you can see the site of your future village on the shore of the Mediterranean. You and we together will lay the cornerstone of the village, for which the land had been provided by the Jewish National Fund. Shoulder to shoulder you will clear the fields of the village, which will be a home not only for you, but for many who will come after you. God bless you all! On behalf of the Jewish Community of the Land of Israel, I welcome you home!”

Impressed as hardly ever before in their lives, the children listened closely to every word that fell from Henrietta’s lips. Then they fell to with a will, and the produce of the Land quickly disappeared. When breakfast was over, all trooped out into the quiet little street. Henrietta linked arms with

little Ephraim and jolly Hannah. The others quickly formed a circle around them, and for the first time in the Homeland danced the national dance to the tunes of its pioneer ballads. None among the dancers was more joyous than Henrietta herself, who in every movement radiated her love for the children of her people, her sorrow for their sufferings, her resolve to rear them as worthy citizens of the Homeland. Soon her rhythm communicated itself to all the others, – the rhythm of labor in freedom, of the joy of homecoming to the land of the fathers.

The Homeland

Stars

Meanwhile a party of young people had gathered on the mountain ridge. Some were youth leaders who, after years of service in the Gray House, had accompanied the children to the Land of Israel. The others, who also had given years of service to the Gray House, had preceded them to the Land. The reunited friends rambled slowly on the mountain top by the light of the full moon. In the quiet night greetings were wafted to them by the green forests, the steep slopes, the dark ravines now spectrally lighted by the moon, the deep blue sea on whose shores had arisen in ancient times civilization which still fructified the life of mankind. Reverently the young people looked down on the little land that lay wedged between three great continents, the little land wherein Divinity had thrice manifested itself. The feeling that the desert was very near made them shiver a little. They gazed down on the winding Kishon, on whose banks the prophet Elijah had taught eternal truth to his people. On this mountain top were the caves wherein the prophet had taken refuge, wherein he had drawn new strength from communion with his god. Presently they sat down to rest by the edge of the forest, whence they could overlook the bay shore which lay bare and deserted, awaiting redemption by the work of eager hands.

David turned to his friends saying, "We have met here this day to make a fresh beginning in our Land. Tomorrow we shall disperse, and each of us will go to the scene of his labors; yet all of us feel that for us there can be no real separation. The Homeland encompasses us all, we are aware of its breath at every turn. At every moment of the day we shall be following its progress. We shall always keep in touch with one another, wherever we may be and whatever we may be doing. All of us will know what each of us is doing, watching one another efforts to lay the foundation stones for the Homeland. Step by step we shall follow each other's trials and struggles, each other's efforts to find a place in the new life of our Land. Each will be aware of the joys that may fall to the lot of all the others, each will know of the dangers that menace them. For, all of us are united one to another by a great idea; and we shall serve that idea faithfully, allowing no personal factors to interfere. The marvel of our meeting here to serve the Homeland is too great for us to grasp or to express at this moment. Each of us will learn to express it in his own way through his work, through the efforts to attain to our single common goal, the redemption of the soil

of the Homeland. The Land of Israel is too beautiful not to intoxicate us continually with its loveliness, too much a part of our being not to infuse new strength into us.

It is most fortunate, it seems to me, that we shall have to live and work here under certain self-imposed limitations. No longer shall we try to imitate peoples very different from ourselves. We want no honors that others can bestow upon us. Only within our selves, within our own voluntary limitations, shall we find the energy to create and produce, to shape a new life out of the substance of our national being whose unique laws bind us to a specific course of action. In the Diaspora one of our great philosophers said to us: 'If you can be your own self, be no one else!' By that principle we shall ever be guided in Eretz Israel. By it we shall chart our course, and in that course we shall proceed, just as the Pleiades above us, shining far more brightly than in the Exile, move in their predestined course. Just as the Pleiades obey the eternal laws of attraction and repulsion in time and space, so must we in our charted course obey the laws of our being, maintaining sufficient distance between one another to allow the individual to develop freely in his own way, and yet keeping close to one another, since it is our union that determines the form of our society."

"I agree," interposed Hayim. "The greatness of the hour can hardly be better apprehended than by looking up at the stars here on the mountain top. Here in the Homeland we realize much more keenly than in the Diaspora how our people has been driven for ages about the globe without having been drawn by the great magnet that has finally attracted us hither. Like a lost atom without meaning or power or ties, our people time and again attempted to integrate itself into an alien world. Here, in our tiny Homeland we are aware of the laws of the stars, which will also determine our own course in harmony with the unique laws of our being."

"Nothing," added Ruth, "can surpass the joy of this union, which endows us with the strength to develop in our own way. Our effort to attach ourselves once more to our Homeland makes hardly a ripple in the great tide of world affairs; that we know. Yet, in this hour of our rebirth in the Holy Land, every stone and every path, every bush and every wave, every insect and every breeze, carry a message to us. All these, following the laws of their being, betoken that we too shall be integrated under our starry skies according to the laws of our own being, that we may fulfill our own destiny."

"When I listen to the sea murmuring below us," declared Reuben, "I seem to hear the voice of the Psalmist who so well understood the power of

the stars three thousand years ago: 'The heavens declare the glory of God; and the firmament sheweth His handywork. Day unto day uttereth speech, and night unto night sheweth knowledge. There is no speech nor language where their voice is not heard. Their line is gone out through all the earth, and their words to the end of the world.'

Here in our Homeland," he continued, we witness the union of our world with the universe; here we know ourselves to be received into the society of mankind, for here we too cannot do other than follow the course determined for us by the eternal laws of our being. Just as the stars are maintained in equilibrium because they move in fixed courses, so we have found our equilibrium now that we have come back to our own land, where we have re-entered the fixed course predestined for our people. Here we are free to choose whether we will walk in the path defined by the law of our being. This freedom of choice is the happiness allotted us under the starry skies of the Homeland. Wherever we may chance to meet one another – on the city beaches, down in the plain below us with its little cluster of garden suburbs, on the summits of Carmel, Tabor, or Scopus, on the Plain of Sharon, in Emek Jezreel or on the low-lying shores of the Dead Sea – and whether we meet at work or at play, on excursions, or in the quiet of our Homes, or in the ancient holy city of our race, we shall always be aware that we must continue in the path in which we have now set our feet. Our course in life will be determined no longer by an effort to demonstrate our worth to others, or by the desire to rid ourselves of a sense of inferiority. No longer shall we be obliged to adjust our lives to the ways of other nations. Our development will be determined by our own capabilities, by our own natural gifts. So we shall be able to give the best that is in us. We shall study our national character; and, when we have really understood it, we shall develop it in accordance with its own laws. With the brighter stars of our Homeland shining above us, we shall learn anew every evening that only by being true to ourselves can we attain perfection in our own way. Our community and our work, our friendships and our friendly rivalries, – all these will reveal their inner laws to us. In this first hour of our life in the Homeland we are strong and pure in the knowledge that we have come hither to fulfill our destiny."

The friends silently clasped hands. In the stillness of the night, David raised his voice to sing the Song of the Sand and the Stars...

Lord of the Universe:
Of the words of Thine oath

Not one shall fail.
By Thy holy will
All things are established, –
Each in its season,
Each in its place...
God above, verily,
Like to sand and stones
Are we dispersed and scattered,
Scorned and despised.
But the stars,
The bright, the gleaming stars,
The stars –
Where, O God, are the stars?

Singing in the chorus the young people made their way back over the ridge to the little house where the children slept.

Ruth and Reuben, walking hand in hand, brought up the rear. “Tomorrow,” began Reuben, “I shall go down to the large collective settlement at the foot of Mount Gilboa, where I shall learn to sow and reap and build up our new social order. You, my Ruth, will remain here to teach the children. It will be a red letter day for me when I come up from the plain to visit you or when you will come down to visit me. Hand in hand we shall walk as in the days of our childhood, with ever deepening affection for each other. And then the day will come, I hope, when we two, united for life, shall take part in founding a settlement of our own, where we shall till the land and rear a new generation of Jewish children for the Homeland.”

“I thank you, Reuben,” replied Ruth, “for all the love and care you have shown me since that day, long ago, when we fled together from the spies and the murderers. We can never be parted, even though at first we shall not be together. Yet, dear Reuben, let us leave ourselves this year free to live as our own natures dictate, without ties or promises, each of us going his own way. Then, later, we can decide whether it would indeed be well for us to unite our lives. Do let us have this year of freedom, dear Reuben!”

“Be it as you wish, my Ruth! But I agree with a heavy heart. It is all the more difficult now that we are so near our goal, with you walking by my side in the Homeland, your youthful beauty set against the radiant light and clear atmosphere of our Land with its background of sea and mountains. But I know that our union will be all the more joyous if one day you hold out your hand to me of your own free will. Then we shall be bound all the

more closely to one another, as we go up side by side to settle on our land in the mountains of Galilee. Peace be with you, my Ruth, in the days of our separation at the beginning of our life in the Homeland!”

The Cooperative Settlement

The next morning Rachel rose very early. David waited outside the house to see her off on her journey to Galilee. As they started down the mountain road the sun rose behind the Carmel range, irradiating the dark gray and red shadows of the hills, brightening the slopes on which lay the sprawling city and the blue bay and the little white cottages on the ridge where the children from the Gray House were to work and study during their first year in the Homeland. As they walked down to the city the sea was always before them.

On the opposite shore lay the old Crusaders' town. Sailboats bobbed up and down on the surging breakers. On the eastern shore of the bay gleamed the vast silvery tanks to which oil was piped from the well of a neighboring country.

The young couple rambled down through the Arab quarter with its closely barred houses and courtyards, from which men in flowing robes were starting out for their day's work. And now their way led through the old town with the picturesque Jewish and Arab markets where the bright fruits of the land were displayed, and then along the harbor road on which heavy lorries speeded to meet the incoming ships.

The bus that was to take Rachel to the northern mountains stood in a large open space. Among the passengers were men and women carrying heavy bundles, and sick folk who sought healing in the hot springs of the ancient Roman city. Young people in blue blouses were going back to their work in the settlements. That they were closely attached to the Land could be seen from their easy bearing, their lively chatter, and their use of the revived national tongue of their ancient people.

David's eyes were bright as he pressed Rachel's hand in farewell, and he stood where she had left him until the swiftly moving vehicle was well out of sight.

Soon the narrow confines of the old town were left behind, and the bus rolled past new factories where building materials were being worked up for houses and agricultural produce was conserved for the settlements. Soon they found themselves in the broad expanse of the Emek, the home of the Jewish pioneers who in the short span of two decades had transformed swamp lands into fertile fields. The first settlement on the road was Yagur, where lived hundreds of men and women who went out to work daily and developed a communal society with the proceeds of their own labor. Next came a village founded by pious land-workers whose religious beliefs had

prompted them to leave the cramped Ghettos for diligent labor on the land in God's open spaces. Then there were Waldheim and Bethlehem, the villages of pioneer peasants from a northern land, and after them numerous Jewish settlements founded in recent years. From a hill top in the distance gleamed the white structures of Mishmar ha-Emek (The Guardian of the Valley), a cooperative settlement with a famous boarding school. Thriving villages and settlements were seen on every hand.

The first stop was made at Afuleh, the only town in the Emek, where roads from all parts of the country converge. The passengers alighted and exchanged greetings with friends from the settlements, asking for news of every district. Then they returned to the bus and continued happily their way.

In front of the little hotel Rachel espied Avigdor, a young preacher from her native city, now a youth leader in a nearby cooperative settlement. Beside him sat Hayim, a young laborer from a village on the shore of the Lake of Galilee. The young man greeted Rachel with the ancient Hebrew salutation: "Blessed be the new comers!" Having studied philosophy and pedagogy together in their northern city, the three young people were soon engaged in a lively discussion about the latest developments in psychology. Rachel learned that in the schools of the cooperative settlement's parents and teachers, farmers and intellectuals worked together. When she left, they had arranged to meet again in the cooperative settlement of Deganya in Lower Galilee, where Rachel intended to work for some time.

The bus turned northward through the Emek on its way to Galilee. From the windows the passengers looked out toward the round dome of Mount Tabor, where of old many armies had gathered and where revelation was granted to ancient Hebrew seers.

The road passed alongside Nazareth, where the founder of Christianity spent his early youth. The streets of the hilly town hummed with traffic. Everywhere one saw blooming gardens, spacious stone houses with shady inner courts, hospitals, churches, monasteries, schools. As the bus ascended along two wide curves in the road, enchanting views of the Emek revealed themselves. In the distance shimmered the blue Lake of Galilee in its setting of white cliffs. In the background loomed the snowy crown of Mount Hermon. Inside the bus all was gay and merry. In the exuberance of their spirits and in their joy in living in the Homeland, the young people began to sing verses from the Song of Songs as the Lake of Galilee came into view. "My beloved is mine, and I am his: he feedeth among the lilies," trilled the jubilant young voices, raising the echo in the mountains of Galilee.

The bus clattered down to the shore of the lake and into the old city of black basalt lying below sea level which had been built in Roman times, and two thousand years ago, in days of dire persecution, had served as a refuge for the Jewish faith. Here were memorials of every period in the history of the Jewish people. On the northern shore of the lake relics of ancient Jewish architecture lay scattered, – masonry and columns of the ruined synagogue of Capernaum. On the outskirts of the city lay the flat tombstones of Jewish sages of old: Meir baal ha Ness, Akiba, Yohanan ben Zakkai, Maimonides. There, too, was the domed structure, the tomb of the venerable teacher Rabbi Meir baal ha Ness, to which came thousands of pilgrims to dance and to pray in token of their devotion to the teachings of their fathers. The steaming hot medicinal springs beyond the city, where hosts of sufferers found healing for their ailments, were reminiscent of therapeutic practices dating back to ancient Roman times. Beyond the outskirts of the city, too, were seen new Jewish cooperative settlements which were blazing new paths in collective modes of living and shaping a new social order.

In the local park Rachel was greeted by several settlers, and her old friend Zwi, a fellow-student in pedagogy, guided her through the old streets which were thronged with picturesque Jews from many Oriental countries. On the shore of the blue-green shimmering lake rows of fishing boats lay anchored. Sailboats furrowed the wide expanse of the waters. Merry boys immersed their supple brown bodies in the waves.

After a visit to the new Jewish quarter of Kiryath Shmuel, they returned to the bus, and a few moments later Rachel found herself at the entrance to Deganya (Cornflower), a cooperative settlement founded twenty years previously by a group of young Rumanian Jews. After untold hardships and deprivation, danger and experiments, they had finally founded a thriving village with fields of grain, herds, orchards, and workshops. Rachel firmly believed in the new form of social organization which Deganya had been the first to evolve. She was met by friends who were already living there and taken to the blockhouse at the end of a long avenue of palms where the affairs of the settlement were conducted. There she found her old friend Shelomo deep in his books and accounts. Mira, a young kinswoman of hers, met her at the nursery. In the new school building, which was a gift from some American friends, she was welcomed by a group of children. Standing on the roof of the school house Rachel surveyed the prosperous settlement, the blue lake, the old Roman town, snow-capped Mount Hermon, and the great white cliffs of the opposite shore.

Beside her stood Zevi, who had come to the Gray House after the pogroms in Russia, and was now a teacher in Deganya. "Never before," remarked Rachel, turning to him, "have I seen a school set in such magnificent natural surroundings. Reared in such an environment, a child cannot help readily absorbing all that is lofty and noble in his instruction. In a booklet about Deganya which I once read, I found the wording of the parchment scroll which lies buried under the foundation stone of our school. 'The children of the Jordan Valley' – so runs the text – 'will here be taught to study and to work. God grant that within the walls of this house, to which its builders pin their dearest hopes, our children may acquire wisdom and knowledge. May they learn the social virtues of loyalty and devotion, so that they may continue the tasks we began here when we transformed a hot and arid region into a land yielding abundant harvests and blesses with a large working community which restored the soil to its ancient fertility.'

I have always wished," continued Rachel, "to come here and help to shape the characters of the children. I count myself most happy to have this task in your community."

"Well said!" remarked Zevi. "It is a privilege indeed to live and teach here. This landscape more than any other makes certain demands upon us. It gives us an opportunity to instill into the children's minds an awareness of the beauties of Nature, of the majesty of Creation in these mountains. Here, more than anywhere else, it is clear that education has a twofold function. The child must be made receptive to everything in the universe that reminds him of things beyond the range of time and space; his personality must be formed as a part of infinity. That is one of the functions of education. The second is to show the child how to adjust himself in our contemporary society, how to prepare himself for work in the settlement and for service to the larger community of our people, how to school his energies for his daily tasks so that his labors may be productive. Our children must be taught to be socially minded and brave, neat and conscientious, industrious and well informed, so that they too may have a share in restoring this Land and in establishing a home for the Wandering Jew.

I have observed," added the young teacher after a moment's pause, "that the children of this little settlement are also aware of the unhappy destiny of our people. The sorrows of the Exile cast a shadow over their earliest childhood. They too realize that this stage in our history demands reconquest of the Land by labor, by a hard struggle for every foot of ground. Ours is the task of preparing the children for their struggle.

This demands close study of the laws which govern the development of a child's personality, and research in the field of pedagogy. We are happy that you have come, Rachel, to help us in this task."

Rachel's days passed in rhythmical succession among the children of Deganya, with work, study, and recreation alternating in a pleasant routine. Her frequent talks with the settlers gave her growing insight into the new methods of education in a collective society.

One morning she was invited by Nurith, an old pupil of hers from the Gray House, to visit her in the village of Meir Shefeye on the western slope of the Carmel range. Nurith was very eager to meet her former teacher again and to tell her about her own experiences in the Land. Rachel gladly consented to come, for she loved young Nurith like a sister. Her journey took her through the mountains of Galilee to Haifa, and thence by the main road to the high-lying old village of Zichron Jacob with its orchards and wine cellars, which was only a short distance from the children's village that nestled in the hills. Here one's eye ranged over a lovely landscape with rolling hills that extended down to the Mediterranean shore. From the bus Rachel saw Arab shepherds leading their flocks to pasture and Arab peasants working in the fields. Merry youngsters from Meir Shefeye were on their way to the village on some errands of their town.

At the last turn in the road the charming children's village came into view. The bus entered through a wide gateway, passing the Youth Aliyah dormitory and the school on the way to the community hall. Nurith was awaiting Rachel in a lovely garden with large grass plots, rare plants, and white benches set against green hedges. She made a charming picture in a blue working frock and a bright kerchief on her black curls. She ran joyously forward to greet her guest, and a moment later was introducing her to the head of the children's village, Simeon ha-Nassi, who was engaged at this moment in an earnest discussion with Henrietta, mother of the youth of the Land. She had come to attend the laying of the foundation stone for a little infirmary that was to be built by the women of America in memory of their associate Elisheva. Elisheva had always befriended the children of the Land, whom she had once served in the Land itself. Throughout the years she had kept in close touch with them through letters and worked for their welfare as long as she lived.

The visitors who had come from many parts of the Land were escorted by the children in the pine wood and shown to their seats. Teachers and children then ranged themselves in a semi-circle in an opening in the wood. Two of the children, Zahava and Zeev, paid tributes to the memory

of Elisheva, telling of her love for the Land, her attachment to its children, her plans for the future of the children's village, and her fervent wish to return to the Land and share the trials and joys of her young friends. Reverently and with rare sympathy they rehearsed the life-story of the woman who had been so close to them and who had just passed away after a long and painful illness. Then Joel came forward and recited the Kaddish prayer for the dead. A choir of young voices followed with the song of sorrow and of hope.

In the midst of a clump of pale green larches the children had dug a little trench for the foundation stone of the infirmary. The leader of the boys' group, Johanan, wearing a white smock, stood with trowel in hand beside the trench. Slender Jonah stepped out from the group and read a dedication from a parchment scroll in which the children expressed their thanks to the woman who from across the sea had done so much to promote the health of their fellow-Jews in the Land, and prayed that the new house might become a centre for fostering the health of their little village community.

Dark-haired Leah inserted the parchment scroll into a heavy glass flask and handed it to silvery-haired Henrietta, who was to lay it in the ground. The guests were then invited to shovel earth into the trench while the children's choir sang their songs. After the ceremony all assembled in the large dining hall for a luncheon prepared from the produce of the village itself.

In the meantime Rachel and Nurith had rambled in a shady green wood planted twenty-five years earlier on the edge of the village by its founders. Snuggling close to Rachel, Nurith spoke of her work in the poultry run, the work she had dreamed of when she was a little girl in the Gray House. She described the daily life of the children in their collective society, and praised the kindness of the director, who loved them all like a father. She spoke of many more things – of the devotion of Tova, the young housemother, who was so deeply concerned for the children's personal welfare, of the musical evenings arranged by the children's orchestra, of the sense of responsibility which characterized the children's conduct of the affairs of the village.

"As for myself," went on Nurith, "I want to study poultry-raising here for a year, and then join my brother, who is getting his agricultural training in the village of Hedera. Then we shall go up with you to settle at Hanita. There I shall apply all I have learned here, caring for the chicks, watching over the eggs, working beside you and Ruth just as we planned it in the Gray House. I still have much to learn about the care of poultry, and I

shall learn everything I can, so that I may have a responsible task in our settlement.”

“God bless you, Nurith,” said Rachel out of a full heart. “I always knew you should be loyal to our plans, and I imagine no more beautiful spot for your year’s apprenticeship than this children’s village on the Carmel slopes.”

In her walk through the grounds Rachel encountered Simeon ha-Nassi, the head of the village, who led her into a well-lighted room where many pictures hung in rows. “Every month,” he explained, “we show our children works of art on a certain theme. Here is a collection of paintings which we call ‘The Bible in Art.’ These paintings have been loaned to us for a few weeks by the Bezalel Museum of Jerusalem, and we have quite a number of reproductions of our own. It is our aim to acquaint the children with the masterpieces of art throughout the ages. In a discussion our oldest group had last night they tried to find the answer to a question they had posed for themselves: Why is it, they asked, that the painters rendered Biblical figures in the manner of their own day and their own countries? And how is it that each artist could give his own personal interpretation to the ideas and personalities of the ancient Hebrews? That is just to give you a notion of their approach to art. They believe, by the way, that re-settlement in the Land of Israel will stimulate the artistic gifts of the Jews, and that they will devote their new skill to portraying the ancient historic figures which gave our people strength to endure their sufferings during the long Exile. And we, their teachers, hope that by showing them the best in the world of art, their own creative energies, so far as they may be endowed with them, will be aroused.”

The Feast of the First Fruits

It was a late spring day in the Homeland, and the whole country was in blossom. Lavender cyclamen and yellow broom, blue cornflowers and golden narcissi, red anemones and white roses burgeoned in fields and gardens. On the tender young twigs of the fir trees the brown cones stood erect like tall candles.

The busy city beside the bay was all astir. This was the day when the festival of the first fruits was to be celebrated, and settlers would come from every part of the country bringing produce of their fields. In Hadar Hakarmel, the Jewish suburb on the slope of Mount Carmel, joyous preparations were proceeding for the great event. Herzl Street, the main thoroughfare of the suburb, was thronged with an expectant multitude.

At the bottom of the street a large platform has been erected where the elders of the community were to receive the first fruits. This platform overlooked the blue sea with its white sailboats, the port where lay anchored the Italian ships which week by week brought Jewish immigrants to the Land, the factories in the plain, the heights of Carmel crowned with forests and monasteries, the winding stream of the Kishon, and the wide gateway into the Emek Jezreel, which the Jewish pioneers had transformed from death-dealing swamps into luxuriant gardens.

In Haifa the festival was to be celebrated after the Jewish customs of ancient times, when the peasants brought their first fruits in the spring of the year and laid them on the steps of the altar of the Temple. It was to commemorate the union of man with Nature through the tilling of the soil, the redemption of the soil by the children of a people forced to wander for many ages, the soil in which the miracle of growth proceeded by eternal law, – it was to commemorate all these that the reborn People Israel celebrated the ingathering of the first harvest of the year in its own Land.

The festive procession assembled on the road below for the ascent from the plain to the mountainside. From every part of the Land they came, bringing the first fruits of field and garden, herds and flocks, as offering to the elders of the people. The procession was headed by the boys and girls from the children's villages of Meir Shefeye and Benshemen, carrying great trays of tender green lettuce, white and red radishes, peas, and cabbages, and leeks. In their midst trotted little Hayim of Benshemen, proudly carrying in his arms the first lamb born in the village during the month. The children's eyes were aglow with pride that they too had helped to bring

harvests out of the arid soil, awakening it to new life after untold struggles with the forces of Nature!

Behind the children rolled wagons from the Emek laden with rye and wheat, calves and lambs and chicks. Among them rode golden-haired Shulamith on a splendid gray horse, carrying before her a great cornucopia filled with fruit and vegetables. Beside her were messengers from Ein Harod, Tel Joseph, and Beth Alpha in the Emek, bearing the first fruits of the vine, the fig tree, the pomegranate bush, and the date palm. The feast of the first fruits was a day of blessing and fulfillment, a day of testimony of the rebirth of a people on its native soil.

From every rooftop were heard gay greetings, music, and songs. Blue and white flags waved everywhere. Spectators were crowded at windows and on terraces. Laborers, officials, physicians, social workers, teachers, nurses – all had gathered to hail the produce grown by Jewish hands on the soil of the Homeland.

With a blare of trumpets the procession approached the platform where the representatives of the Jewish National Council had assembled to receive the offerings of the first fruits. Shmaryahu, most venerable of the elders of the people, read out from the Talmud the description of the manner in which the feast of the first fruits was celebrated of old:

“The people of each district assembled in the chief town of the district. And they slept in the streets, for they were a mighty throng. At dawn, the appointed one rose and proclaimed: ‘Arise, let us go to Zion, to the Lord our God.’ Those from nearby the villages brought fresh figs and grapes, and those from afar dried figs and raisins. And the bull went before them, its horns plated with gold, its head crowned with a garland of olive leaves. And the flutist preceded all. Thus went out in procession till they came near to Jerusalem. And the people of Jerusalem came out and adorned their first fruits, the lesser dignitaries first, then the assistants, and finally the stewards. And the craftsmen of Jerusalem welcomed them and asked after their peace, saying ‘Your coming be in peace, O brethren!’ The flutist led them in music to the mountain of the lord. Here the king, Agrippa himself, took a basket of first fruits on his shoulder and proceeded until the courtyard was reached. Whereupon the priests burst into song: ‘I will extol thee, O Lord; for thou hast lifted me up and hast not made my foes to rejoice over me.’ The doves perched on the baskets and dipped their heads into them, and that which they brought forth in their beaks was given to the priests.”

In the centre of the stadium a huge blue and white flag stretches across the septagonal platform, which was built up on four tiers of steps. Around this central flag seven smaller green flags stood furled. Seven entrances led to the platform, representing the seven varieties of the fruits of the Land. Each entrance faced a side of the platform, with a Gate of the wheat, a Gate of the Barley, a Gate of the Vine, a Gate of the Fig, a Gate of the Pomegranate, a Gate of the Olive, and a Gate of the Honey (of the Date Palm). In the centre of the platform the elders stood ready to receive the first fruits. As the groups approached the platform, their leaders mounted in first steps and gave a signal for the baskets to be lowered to the ground. All the while complete silence reigned. But as soon as the baskets had been set down, those on the platform chanted: "And thou shalt observe the feast of weeks, of the first fruits of the wheat harvest." And the others responded: "And the land shall yield her increase."

The bearers of the produce swung their empty baskets above their heads; the orchestra played an accompaniment to the words of the Psalmist: "When the Lord turned again the captivity of Zion;" and the bearers of the baskets formed a circle about the stage and swayed in a joyous dance. The children in the procession sang a song of their own, and those are its words:

With our baskets on our shoulders
And our heads becrowned,
From every corner of the Land
Do we our first fruits bring.
From Judaea and Samaria
We have come all the way.
Hei, hei, hei with the drums.
Hei, hei, hei with the flutes.

From the midst of the dancers Ruth and David led out a group of children who carried baskets of seeds and saplings grown in their own little garden in Neve Shaanan. They were bound for still another celebration this day, for the foundation stone was to be laid beside the bay for the future home of Ahawah. There they would plant the first seeds and saplings, so that in days to come trees would adorn the village and give it shade. From Hadar Hakarmel they rode down to the city, past the port, and the new factory district, and the workingmen's garden cities. On the site of their future home they met friends from Neve Shaanan, who had come with the leaders and friends of Ahawah. Soon cars appeared with the heads

of the Jewish National Council and of the National Jewish Funds, all of whom gladly came to the ceremony of the laying of the foundation-stone. A fence had been built around the large tract allotted by the Jewish National Fund for the children's village, which would face the blue bay and have the mountains of Galilee for a background. In the centre of the tract a temporary stage had been erected for the guests of honor. The other visitors and the children themselves stood in a large semi-circle facing the stage, in front of which a small trench had been dug for the foundation stone.

The head of the National Council congratulated the children and their teachers, and praised the transfer of Jewish children to the land of their fathers to be reared for work on the land and life in a collective society. The Jewish community of the Land of Israel, he added, cherished great hopes for these children as the future citizens and pioneers of the Land.

The head of the Jewish National Fund pronounced a benediction on the tract of the children's village, which had been bought with offerings sent by Jews in all the countries of the world. He prayed that the village might prosper and prove to the whole world that the Jewish National Fund was a blessing for the re-settlement of the Jewish people in the Land of Israel. Then he held out the parchment scroll, which was to be buried in the ground with the foundation stone, to the aged Henrietta, head of the movement which brought Jewish children to the Land. She took the scroll from his hand and laid it in the earth with a benediction. Then she picked up a spade and shovelled the first clods of earth upon the stone, giving thanks to the Creator of the world for having brought the Jewish people, after thousands of years in Exile, back to their own land and their own soil.

Ranged in single file, the children came forward in turn to cast their spadefuls of earth upon the foundation stone. Then with the heads of the National Council leading the procession, the children walked around their land and paid their respects to the site of their future home. In the vanguard marched the children who carried the baskets of seeds and saplings. To the music of flutes played by their comrades, they planted their seeds and saplings in the middle of the tract, where their future garden was to be laid out. Proudly they explained the plans for the farm and the buildings to their guests, and then escorted them, singing all the while, through the suburb to the high road.

Then they went back to their teachers and set up the land marks on their tract. When that task had been finished, they asked for details about the plans, arrangements, and programs of their collective settlement. Mother Beracha led them over the tract, describing the plans she had conceived in

the distant northland, the goals she had set for the children in her care, and the consummation that had enabled her to bring them to this place beside the shore of the Mediterranean, at the foot of the mountains, where they could work in freedom and in love for their Homeland. She called to mind the trying times at the Gray House when she had had to struggle very hard to persuade people to let her have the means for carrying out her plans. Lastly, she spoke of the happiness it had given her when she was able to come to the Land with the children she had brought up in the Gray House, so that she might be with them at this turning point in their lives. Then she turned to the teachers who had worked faithfully at her side for many years and thanked them for having helped her to attain the goal she had set before them.

Now she would take the children back to Neve Shaanan and keep them there until all was ready for their reception. But not all of her wards were to go back to Neve Shaanan. Twenty boys and five girls would stay behind to help build their new village. A small blockhouse had been prepared for them, and there David would teach them and Ruth would look after their needs. In the children's help in building Ahawah village Beracha saw a symbol of the system of collective labor in the Land.

She went back to Neve Shaanan with her young brood, rejoicing in the thought that at the year's end she would lead them down from the mountain to the new cottages; and then they would begin in earnest to build up their own collective community on the shore of the Middle Sea.

The Youth Rally

The children's Village of Benshemen had sent out invitations for a great rally to the Jewish youth of the whole Land. To every city and village the call had come, and now the broad highway from the Arab town of Ludd swarmed with trim scouts, members of the Akiba League, brawny working youth. From Meir Shefeye on the slope of the Carmel and from Ahawah on the shore of the Haifa Bay they came, swinging up the road in their blue and gray blouses, singing gleefully to the accompaniment of their flutes and guitars.

For weeks the boys and girls of Benshemen had worked untiringly to prepare for the entertainment of their guests. There had been food and beds to provide, tents to pitch, blankets to gather, tables to set on the lawn, candles to find for blessing on the Sabbath eve, decorations to arrange. Four hundred strong, the youth of Benshemen were resolved that nothing should be lacking that was needed to make the rally a memorable event in the annals of the youth of the Homeland. When the guests arrived they were shown over the block-houses and the gardens, the fields and the agricultural museum and everything else there was to see.

The headmaster of Benshemen, Shelomo, met David, who had brought a group of children from Ahawah, with a very hearty welcome. Soon the two old friends, rambling over the grounds of the village, were indulging in lively reminiscences of the settlement house in the northern realm where they had first met, David being then the youngest pupil at the settlement. Shelomo recalled the great day when he had brought a group of orphans to the Land, for whom he intended to found a village which should be built and conducted with the children's help. That was ten years ago. Even after the site had been secured, there had been serious difficulties in the establishment of the village.

"New educational methods were needed," continued Shelomo. "To teach the children how to work and to train them in administering the village affairs was not enough. Far more important was it to receive our ancient Hebrew culture, so that we might apply its teaching to our own problems. We had to work out a new form of humanistic education based on our national culture of old; a synthesis had to be found between the practical and the spiritual aspects of life in the Homeland that could be applied to forming the characters of our children. Creative effort was demanded of our teachers if the Bible was to become a source of inspiration for present day educational needs."

"To be sure," assented David, "we love and revere our ancient cultural values. But for the restoration of the Land there must also be a passionate desire to shape a new future, an unremitting devotion to the ideals of justice and humanitarianism, a striving toward creative achievement."

"Today," Shelomo assured him, "you will see a step in that direction. The children will show the life-story of Jacob in a series of tableaux on our outdoor stage. In that performance you will see portrayed all the forms conceivable in any human society. There you will have all the problems that arise in the family and the community, in work and at play, in the shaping of character and political life, in the rearing and education of children. You would have been delighted to see how zestfully our children have tackled these problems, how year by year they have given ever more mature thought to the ancient legends that have taken on a new meaning in our times. They have pondered the rights and the wrongs, the loves and the hates of the Jacob legends, and discovered in them the prototypes of all our modern domestic and social problems. How clearly the children have recognized the close connection between work and a collective society, which is implicit in Jacob's blessings to his sons, will be shown in the final tableau."

Long tables had been laid in the courtyard beside which stood young women teachers blessing the candles. Suddenly David espied his own wife among them. Rachel had brought a party of children from Deganya, and the prospect of reunion with her husband for even a brief span filled her heart with quiet joy. The next instant she hurried forward to meet him, and they went hand in hand to their seats at the lower end of the table.

Around the Sabbath board were gathered a thousand boys and girls who were bronzed by the warm southern sun, supple from work in the fields, and happy in their comradeship in a common cause. The tables were laden with the produce of the fields of Benshemen which had been grown by the children themselves. Each plate was heaped high with red radishes, white eggs, and greenish-yellow grapes. The candles sent their beams down the length of the tables, and youthful voices rang out joyously in Hebrew folk ballads to which the children's orchestra of Benshemen played an accompaniment. Experiences were eagerly exchanged between the comrades, and new ties of friendship were cemented between young exiles ingathered from the farflung Diaspora.

Shelomo arose and announced the formal opening of the Youth Rally. "We have invited you," he began, "to meet with us here so that the youth of the Land might meet and understand one another, so that they might

consider how they themselves could best serve our national ideals, so that they might plan how to resolve our inner conflicts. This festive Sabbath eve will be a happy precursor to tomorrow's discussions.

In our Land," he went on, "a new generation is growing up which is united by a common ideal of labor. This generation is conscious of its responsibilities toward the future of our people; it unites all groups and classes in the resolve to complete what its fathers began. May this Rally strengthen our national consciousness and unite the youth of the whole Land!"

After supper hosts and guests danced and sang until it was time for the play which the children of Benshemen had written especially for the occasion.

The writing of the play had been preceded by numerous discussions, in which the children tried to make clear to themselves how so many domestic and social problems could have arisen in a circumscribed life like Jacob's, and how it was that the patriarch's experiences reflected all the problems which confront modern educators. The central idea of the play was based on Shelomo's belief that the ancient national values must be revived in the new Jewish life in the Land and applied to its problems.

The young people were ranged on the stone benches of the open air theatre beside teachers, laborers, officials, relatives, friends of Benshemen village, and guests from the neighboring Arab villages. The stage has been built in the centre of a circular plot against a dark background of trees. The first scene showed Rebecca, the wife of Isaac, in a state of acute anxiety: her approaching motherhood had aroused in her mind the fear of the unknown, the uncertain future. In her distress she walked restlessly to and fro, and then fell suddenly on her knees to pray for help in her sore need. Presently her prayer was answered with a Divine message: "Two nations are in thy womb, and two manners of people shall be separated from thy bowels." The forecast of the destiny of her children to the end of days reassured and comforted her.

Scenes followed showing the childhood of the two brothers: domestic cares and passions; the favoritism shown by the mother for one son and by the father for the other; the unhappy consequence of that favoritism; the sale of the birthright and the stratagem whereby Isaac's blessing was won for his younger son; Jacob's great love for Rachel; his marriage with the two sisters; his return to his home; his assumption of the patriarchal state; the death of the beloved wife; and the cycle of the Joseph legend. All the scenes were so played as to bring out a new and modern significance in the ancient

tales. All the problems involved in the rearing and education of children, all the economic problems of the clan and the community were stressed in the scenes which followed in slow succession. In the final scene Jacob, lying on his deathbed in Egypt, showed his twelve sons what the future held in store for each of them, explaining that whatever came to pass in their lives would be the inevitable action of their own natures.

The play made a deep impression on the youthful spectators, for it brought home to them many of the old problems that had to be solved afresh in their own lives. The players themselves were so absorbed in their parts that they identified themselves completely with the historic personages and events of the drama. Shelomo has obviously not erred in assuming that they would appreciate the historic national values all the more through the vicarious experience of dramatic performance.

After the play, the children gathered around their leaders to discuss the problems suggested by the Jacob legend. Rachel's group, seated in a semi-circle on the grass, was wholly engrossed with a moving scene which had been based on a Talmudic legend about Rachel and Leah. Rachel had appeared in her sister's tent weeping bitterly because she feared the contempt of her lover for having revealed to Leah the token whereby she might take her place in the wedding night. Though Rachel loved Jacob and he loved her, she was filled with pity for her sister's sufferings, knowing that a woman can suffer no keener sorrow than to be scorned by the man she loves. In Rachel's struggle between her love for her cousin and her compassion for her sister, pity had triumphed. While Leah listened incredulously to her sister's offer to reveal to her precious token, the voice of an angel was heard in the darkness announcing that Rachel's sacrifice had found favor in the sight of the Lord. – "Thine is the noblest deed ever performed by woman on earth," proclaimed the angel. "Thou hast made the supreme sacrifice, renouncing the love of a husband for the sake of a sorrowing sister. Therefore hath the Lord decreed that hereafter thou shalt always comfort people in their numberless trials and afflictions. Throughout their wanderings thou wilt ever be beside them, giving comfort and consolation. Such is God's blessing upon thee, for thou hast overcome thine own self, the self of flesh and blood, dust and ashes, with superhuman effort for thy sister's sake. Ever will thy people call upon these by the name that arouses men's deepest emotion and their tenderest love: in sorrow and distress, they will cry out unceasingly: 'Rachel, our Mother!'"

Under an ancient terebinth near the gateway another group of children sat clustered around Reuben. They were concerned with the problem which

Jacob's blessings on his sons has raised in their minds: the place of each individual in society. As all his sons stood gathered about his deathbed the venerable patriarch had predicted the destinies of each in times to come. In the wisdom of his great age he showed each son his place in the community and foretold the course of his life. He had won through to the tolerance which knows neither prejudice nor repulsion, for experience had taught him, that good and evil are distributed among mankind, and that each man's place in society is allotted to him according to his knowledge and ability.

In each of his sons Jacob saw a continuation of his own life, and in their lives he relived his own struggles and exertions. Each son manifested an aspect of his own being. For each he foresaw a sphere of action and a specific mode of living. When he closed his eyes in eternal sleep, he left behind him a proud and powerful clan that would endure to late generations.

"We too," said Reuben to the boys and girls before him, "we too are a people this day with faults and virtues; we are both brave and cowardly; we esteem both material and spiritual values; we are unselfish and egotistical; but ever we strive toward fulfillment. All of us, the strong and the weak alike – must serve in his own way, serve each and all of his brethren, helping them to find their places in our community in harmony with their abilities and inclinations."

"That is just what I think, Reuben," cried Haya, one of the pupils from Ahawah. "No longer should we suffer as the chosen People who has always lived under the compulsion to appear better and wiser than we are. To surpass others in knowledge and achievement, even against our own inclinations, was a need forced upon the Exile. That need has no place in the upbuilding of our Land. The idea of the chosen People, as it is expressed in the Bible and in our new life here, is utterly different from the Exile conception. Chosen we are indeed, but only in the sense that each of us must choose between right and wrong, action and passivity, life and oblivion. The choice rests with us; and only by choosing wisely shall we be able to serve the future of our people in the Homeland. Each and all of us must choose how we will serve the community, adjusting our special abilities into the framework of the whole. Each and all of us must renew our inner struggle day by day, questioning whether we are really giving the best we are capable of. Freely and of our own choice we must grapple with every task we perform in the Homeland, even as Jacob grappled with the angel, saying, 'I will not let thee go except thou bless me!'"

“You are right, Reuben,” interposed demure Deborah of Benshemen, “in demanding that each of us decide for himself what place he can best fill in the community. Yet the legend of Jacob’s blessings does not convey, as far as I can see, any message to the women of Israel. On his deathbed the father allotted each of his sons a place in the community, but not a word did he say about the women of his family. And because he assigned no place in the community to his only daughter, Dinah, a kindred people was massacred for his neglect. Yet the Bible tells us about many women who, each in her own way, made a place for herself in the life of her people and served it well. Consider Eve, the mother of the race, who with her husband formed the first social group, with all its virtues and faults; or Sarah, the matriarch, who opened her tent to the women of her race, but shut out from it the mother of Abraham’s son Ishmael; or Rebecca, with her error and vacillations in her domestic problems; or Leah and Rachel who, through their sons, established the House of Israel; or Miriam, the guardian of the helpless infant and singer of the praises of her people in the wilderness; or Deborah, the staunch champion of her people’s rights; or the gentle and pious daughter of Jephta, who sacrificed herself willingly for her people; or Judith and Esther, whose courage and wisdom saved their people from peril and annihilation.

We, the daughters of the reborn Jewish people,” she went on, “have dedicated ourselves single-mindedly to the purpose of working side by side with our brothers in restoring our Land. For we aim to become a united people and a united community, bringing new life into the community and bringing up our children to serve their people.”

On the sabbath morning the children rose early and tramped across the fields to the Herzl Forest, whose dense groves of pine and cypress gave refreshing shade and invited wayfarers to rest. The children of Benshemen proudly pointed out to their guests the trees they had planted in the forest year after year. Their pride in the trees was natural in children of the Land, for to them every tree is a treasure, to be loved and tended as a symbol of the restoration of Land and People. They have no favorites, but cherish them all, – the young pines with their shining cones, the broad-leaved fig trees, the low, fernlike palms, the feathery-leaved eucalyptus, the orange trees with their white and reddish-yellow blossoms in the spring and their golden globes of fruit in the autumn. Tenderly their eyes dwell on dense clumps of trees in the orange groves, on slender files of trees in the olive orchards, on single trees standing majestically alone on rocky heights.

The New Year of the Trees, which is celebrated in the early spring, when the sap rises and all the Nature is reborn, is the children's own festival. On that day they troop out from the cities and villages into the fields, where they plant little green saplings in the moist brown earth.

The gay troop in the Herzl Forest was summoned from its recesses all too soon by the gong for the assembly on the village green.

Black-haired Abraham, a veteran pioneer from Russia, portrayed the kind of community which he believed should be developed as a foundation for the Homeland. "The ideal community," he told his young listeners, "must be based on justice alone – justice toward our fellow-Jews who, like ourselves, are dedicated to the restoration of the Land. The national revival, which has begun to take concrete shape in our Yishuv here, can come to full fruition only if we recognize that all Jews have equal rights; only if we devote ourselves to the welfare of the community as a whole. Such devotion, however, means giving up something that was treasured by the Jews of the Exile above all else. I mean the development of the individual's special gifts for his own benefit. Yet thousands of years ago Moses proclaimed from Sinai that the community was the basis for an ethical national life, saying: 'And ye shall be unto me a kingdom of priests, and a holy nation.'

It was not possible to realize that ideal in the Exile, because a people that was continually wandering from country to country could not build up a stable community. The Jewish people was split up into scattered communities which were always trying to adjust themselves to the nations in whose midst they happened to be living. A national home in Palestine with a stable community can be established firmly only on a foundation of justice with every member of the community having equal rights to life and freedom and happiness. In that way, alone, and in no other, can the Jewish people attain to a national life in the highest sense of the term.

You, my friends, are still young. To you the Jewish people offers an opportunity to fit your lives into the Homeland in early youth, – a privilege that was not granted to your fathers. You assume a free Jewish people settled on the redeemed soil of the Homeland as a matter of course, a natural right. You are correct in that assumption, but the right carries with it the duty of service to the national community, the duty that requires the individual to give up all hopes of a life of ease, to shape his whole life with a view to serving the community."

Though the young audience had listened very attentively, by no means all were in agreement with the views of the speaker. Abraham was a popular leader accustomed to ready applause for his platform speeches; but he

realized that here he was to be put on his nettle, that he must exert himself to convince and persuade. These young people were no ordinary audience, but had come to Benshemen to clarify their ideas and obtain an insight into the new development in the Homeland.

Reuben was the first to launch the attack. "Show me," he cried, "show me where the national idea is manifested in our community here. In the cities the old, anti-social forces are already at their destructive work. Everywhere you find class distinctions, with the population divided into rich and poor. Places of amusement have sprung up in great numbers, but they offer nothing save the stale old diversions of the Exile. Thousands of laborers are compelled to work for a wage that is insufficient for the barest needs of their families. The hovels in the old cities and the tin huts and the jerry-built flats in the new quarters are unfit for human habitation. It is from the new-type settlements, with their devotion to hard work, the simple life, and their ability to create their own opportunities – it is from there, I say, that a wholesome influence must radiate to the cities.

Show us how we can enthrone Justice in our life in the Land! We who live in the collective settlements do see a just social order in our little communities. But the trend in the cities and the private villages causes us much anxiety. There we see no striving toward national unity in our language, our press, or our literature. There we see no single goal or common method for the education of our children. Our demand for justice will remain a dead letter unless we can permeate it with the spirit of our new movement."

The next speaker was Eva, once a refugee from Holland and now working in a girl's farm in the Emek. "Do you really believe," she inquired, "that we can live righteously in a society that has taken over the corrupt old ways of the west, a society where money and influence dominate every sphere of life? What kind of justice is shown to the exploited child wage-earner whose very right to an education is not recognized? I grant you that in the collective settlements the educational methods are exemplary, that more is done for children there than anywhere else in the world. I grant you that our national language is taught and our national culture fostered in our school system. But the number of collective settlements is not large, and thousands of our children never see the inside of a school building. There is no greater privilege for a people than to provide for the education of its children. But what opportunities are allowed to these children to study and to develop their personalities? Show us how to secure for the children the freedom and justice we hope, when we ourselves were still in the Exile, to find the Jewish people enjoying in the Land of Israel!"

“Tell us,” pleaded dark-haired Benjamin, a boy from Kieff who had helped to found the frontier settlement from which he came, “tell us if the prophecy of our national poet – ‘Ye shall wander long in the wilderness. Your road is steep and your path hard’ applies to us. Show us how to fight for justice, justice for all in the Land and for all who will eventually come to the Land. Teach us how to be just in all our ways. We stand in the midst of the fray, but do not know how to fight.”

“It is obvious, my young friends,” replied Abraham, “that you are well aware of the gravity of our problems. You demand absolute justice; but it is not possible for us to reach our ultimate goal without delays on the way. You must realize that many a year will pass before our plans can mature in their entirety. Your demand for justice in our new community can be satisfied in one way, and in one way only: We must put soul into our work. Our task must not be performed in the spirit of the slave labor of the factories abroad. We must love our work for its own sake, for the sake of service to the community. We must love it because it attaches us to the soil which we cultivate. Only when we love our work will it cease to be servitude. Only then shall we be able to advance toward our goal. Only if we love our work can justice be made to prevail in our community.

Time and again your conscience will remind you to consider your ways. Time and again you will have to fight against cowardice in your own hearts, against soullessness in your own actions. Time and again you will have to make new demands upon yourselves to strike out into other paths after backslidings. Time and again you will have to give up your accustomed ways and start afresh, so that by willing work on the land you may blaze a trail that will lead to a just form of society. Only by battling with your own selves can you pave the way for justice in our Land. Only thus can you obtain their due for the underprivileged children. Only thus can you help to create a sound national culture!”

There was much give and take between the young people and their leaders that Sabbath morning. The discussions ranged far afield, taking in the rights of the individual and the community; work and recreation; the relationships between adults and children; morals and religion. The more violently opinions clashed, the more eagerly did the youth struggle to achieve insight, the more closely did they feel themselves bound to their comrades, and the more strongly did they realize their attachment to their leaders.

As soon as luncheon was over, Joseph, the oldest boy in Benshemen, rose and announced that the afternoon would be given up to aesthetic pleasure.

"We young people," he said, "realize that we must try to understand all the moral and spiritual manifestations in the life of our people if we are to contribute something worthwhile to the new national life in the Homeland. But we also realize that we must try to understand other peoples, obtain an insight into their ways and aims and activities, so as to find a place for our own people in their midst. Therefore, before we part, we have arranged for a series of national dances. The dance being that form of art in which the soul of a people reveals itself at its best. At our invitation friends have come from all over the Land to take part in the closing exercises of our Youth Rally. This afternoon we welcome Arab friends from neighboring villages, Persian and Yemenites, Russians and Poles, Norwegians and Swiss, Scots and Netherlanders. To all of them we extend our warmest thanks for having come to us to promote mutual understanding through the poetry of motion."

Hosts and guests seated themselves on the round grass plot fronting the assembly hall, and the dance began. The first to step out were Arabs in flowing silken robes who danced with slow and dignified movements to the long-drawn-out notes of the cymbals. They were followed by a Persian couple in garments of gold brocade, who danced out the story of their love in slow and charming measures. Dark-skinned Yemenites in embroidered robes yielded themselves up to the joys of movement, withdrawing as they danced from the outer world into the remote recesses of their inner selves. The northern couples in white and red native costumes held bright bouquets in their hands as they leaped around the maypole in an ecstatic dance of the springtime. Russians arrayed in high boots and colorful flying petticoats manifested their wild lust for life in shouts of joy as they danced the Karkawiak. Very graceful were the Poles in gold-laced vests of soft velvet. The green- and yellow-kilted Scotch soldiers circled warily around their swords. Jolly Frisians in heavy wooden shoes tramped out the measures of their love for their native land.

Finally the dancers formed a wide circle around the grass plot, and the young Hebrew stepped forward. Boys and girls in their teens, with arms around one another's shoulders, poured out their mutual affection and their ardent love of the Homeland in their own national dance, the Hora. In the swinging movements of the dance and the swaying of their young limbs, they betokened all their longings for their distant kindred, all their hopes for their unknown future, all their will to union with their comrades.

The circle broke up with ringing cheers, and the hosts of Benshemmen speeded their guests on their homeward way after a notable rally of the youth of the Land.

Redemption

The Holy City

After the Youth Rally dispersed Rachel and David stayed on with their friend Shelomo in the starlit summer night.

Tranquilly happy in their reunion, the young couple rambled in silence along the path which led past the dormitory where the children were preparing to retire. At last they sat down under the dense foliage of a many-branched terebinth to rest and to discuss their plans.

“At the end of the children’s first year in the Land,” began David, “before the early rains, I intend to go up to Hanita, which lies high up in the mountains on our northern frontier. The land and the equipment for our settlement will be provided by the national Jewish funds. Ruth and Reuben and four of the older Ahawah children will join us when we enter a group of settlers who have had long pioneer experience and are familiar with the ways of the country. It will be no easy task to cultivate the stony soil up there; and a settlement so isolated and remote will always be exposed to danger. But to found new settlements on the frontier is a very important service to the Yishuv, and there we shall rear a new generation of pioneers. When you go back to Deganya, my Rachel, it will be necessary to begin your own preparations.”

“With all my heart I welcome your decision,” replied Rachel, leaning against her husband’s shoulder, “for your choice is right and good. There, in our mountain nest, we shall achieve what we longed for when we were still in the Exile, and what we have waited for so impatiently ever since setting foot in the Land. But you will not misunderstand me, my dearest, when I tell you that I shall not go up to Hanita with you before the early rains so as to work by your side from the very beginning of the settlement. I have not reached this decision without a severe struggle with myself. I was indescribably happy when we came to the Land together, when I began my life here anew, when I was privileged to teach the children of pioneers on the shores of the magnificent lake under the shadow of Mount Hermon. There I have found joyous fulfillment. There, for the first time, I grasped the essential aim of the restoration of our Land. There, for the first time, my longings were fully satisfied, for I saw that longings could be transformed into realities in the midst of our people on the Homeland soil. Yet – yet the time has not come for me to go up with you to Hanita.

The time has not yet come because I cannot for a moment forget our brethren who have been suffering unspeakable torments since they were banished from their homes, and are trying desperately to reach the Homeland, which is their sole refuge. Ever since I first heard of their plight their call has rung unceasingly in my ears. That is why I must go to them. If in the future I am to merge my life in the life of my people, if I am to rear my children in their midst, if I am to work shoulder to shoulder with you, my beloved, if I am to help win through to our national goal, I must go now to our suffering brethren in the Exile. I must pass through the crucible of suffering that I may be purified. I must plunge into the struggle over there. If I am to take part in shaping the new life of our people here, I must be with our brethren in their sorest trials, and share with them the terrible ordeals which have made us a race of wanderers without a country."

"But why not stay here with me?" pleaded David. "Here too you can grow and merge your life into the life of our people. You can have your share in the founding of our settlement, you can help to prepare the ground there for us and our children."

"Between us two, my dearest," gently responded Rachel, "a conflict is unthinkable. We love and trust one another too much for that. But I do know that I must go to our people in their hour of sorest need, that with them I must feel the age-old tragedy of the Jew. I must be able to understand the frame of mind of the refugees who come to us on the 'hell ships,' and share all their sufferings. I must seek out our people where the woes of the Exile mount to their highest pitch, so that I may understand both their weakness and their latent strength."

"It is most difficult, my Rachel, for me to agree to this decision of yours and to part from you just at the moment when we had planned to make our new home together, just when our first child is growing under your heart. Yet your resolve is too lofty and your love for our people too deep for me to discuss you."

David and Rachel left the children's village together early in the next morning. The roads were thronged with Arabs and Beduin, town-dwellers and peasants, wearing long loose cloaks and fluttering headcloths. Over a bridge ornamented with Egyptian lions they journeyed to the ancient town of Ludd, and thence to Tel-Aviv (the "Hill of Spring"), the only Jewish city in the world.

"Let us go to Jerusalem, the Holy City," suggested Rachel, "so that we may visit the Tower of David and the Tombs of the Kings, the Pools of Solomon and the Wailing Wall. Let us once more behold the Holy City of

her heights, with her blue shadows and rosy light, her pinnacles and towers, her institutes of science and her houses of learning. There, in the midst of our historic monuments, you will understand my plan and approve to my resolve. Let us go, also to Bethlehem, the birthplace of your namesake, King David, and pay our respects to the Tomb of Mother Rachel. There I shall pray and there strength will be given me to carry out my resolve.”

“It shall be as you say,” agreed David. “Before beginning my new life at Hanita, I too wish to meditate on the history of our people at the shrines of the Holy City and the memorials of our past harbored within her walls.”

They made their way to the station from which omnibuses every quarter of an hour carried new groups of passengers up to the hills of Jerusalem. Here was a lively scene, with working boys and girls on an excursion, parents and small children, young laborers and aged rabbis, merchants and invalids, tourists and tradesmen filing into the conveyance. Through the working-class quarter with its open workshops, provision stalls, and picturesque fruit market, the bus wended its way, skirting the Arab city of Jaffa with its lovely minarets and great domed mosques. Between the two sister-cities no dividing line could be discerned. Beyond in the open country, the travellers passed Arab and Jewish orange groves behind prickly cactus hedges through which could be seen golden fruit hanging against a background of dark foliage. Further on lay military encampments to which heavy-armored cars turned in. It was not long before the bus passed through the busy Arab town of Ramleh with its beautiful park and extensive graveyard. Now the road cut through a wide plain where the ploughs turned up the earth in deep furrows. All along the road pedestrians were seen: Arabs in picturesque costumes striding along with free and dignified steps, peasant women bearing great trays of fruit on their heads; shepherds driving flocks of sheep and goats before them. Beside the gateway of the agricultural school pupils in blue working smocks were bidding farewell to some of their comrades. Beyond the Trappist monastery where silent monks tilled their wide fields, rose hills planted with many thousands of trees by an international organization of tree lovers. From a point still higher in the hill country, wide perspectives opened over the blue sea and the white cities of Tel Aviv and Jaffa. The ascent grew steeper as the bus strained up the hill past the workingman’s convalescent home set in a green grove, from which could be seen the Arab village of Ein Karem peeping out from among slender pines. The next turn in the road brought into view the plateau whereon was built the Holy City with her towers and spires, hills

and slopes. Though the ascent seemed too steep for the heavy vehicle, the climb was achieved within a few minutes.

Jaffa Road in Jerusalem was alive with a colorful throng in which mingled Arabs in a variety of costumes, Jews in long robes and wide fur hats or the long silken mantles of Bokhare. Young Jewish laborers in blue shirts predominated in the scene. From the centre of the city Rachel and David walked slowly up a broad avenue to the offices of the national Jewish institutions, where a semi-circular garden plot formed the approach to the residential quarter of Rehavia. Jews from all parts of Palestine came in and out of the great stone edifice on their various errands.

In a few moments the young couple was receiving a hearty welcome from their friend Joram, a teacher in the Mount Scopus University, and his wife Yehudith, who was preparing an early supper, as this was the eve of the Day of Atonement. Joram silently pondered what the young couple told him about their plans, – the one to join the pioneers of Hanita, the other to aid the refugee brethren abroad. After a long silence he turned to them saying: “The paths you have marked out for yourselves, my young friends, are very difficult; but such is the call of our destiny. Our soil must be reclaimed foot by foot; and our brethren in the Exile must be brought to the haven of the Homeland and help us in its upbuilding. In these momentous days it is less than ever permitted us to follow our personal desires; for we must be prepared to go wherever the needs of our people call us. May you succeed and prosper in all your ways! Rest assured that you will always be cherished in the thoughts of your friends!”

After supper Rachel and David sat with Joram, Yehudith, their gay young daughter Esther, and Jonathan, a leader of the working youth. By the light of the tall candles lit in memory of departed kindred, Joram related in Yiddish the sad tale of Menashe Haim of the community of Buczacz who lost all his worldly goods, and in his dire poverty forsook the ways of the Lord and fell into grievous sin. Yet, though he was outcast and accursed, Menashe Haim refrained from plunging the lives of others into gloom. Jonathan’s eyes were fixed on far, invisible distances as he told how the man Menashe Haim allowed the world to think him dead rather than sully the good name of his wife Kreindel and her child. And Menashe Haim stoned for his great sin by great suffering. Deeply moved by Jonathan’s narrative, his listeners pondered the eternal problems of sin and repentance, as was fitting on the eve of the Day of atonement, the great White Fast. The life and death of Menashe Haim passed swiftly before their vision, sweeping them on toward the mysteries of the Beyond.

The next morning Rachel and David walked down to the Old City of Jerusalem, entering by the Jaffa Gate. Below them lay the Valley of Hinnom with the little Arab houses; before them rose the high city wall and the massive Tower of David. The Old City lay brooding in the hot sunshine while hundreds of Arabs bartered and smoked in the marketplace.

Arab beggars lay on the ground whining for alms. Among the passersby were brisk Arab merchants in red turbans, Beduin in white robes, rich peasants whose kuffiyes were bound around their heads with heavy golden cords, peasant women carrying great baskets and trays on their heads as they moved along with a stately swaying gait.

Inside the Jaffa Gate the young couple paused to observe the thick stone walls, massive bridge, and spacious courtyard of the Citadel, and then walked on through the marketplace, where Arabs in bright cloaks led their heavily laden asses with loud shouts through narrow lanes pervaded with the odor of fresh spices. In the immaculately clean shops, meat and bread, fruit and spices, clothing and shoes, rugs and jewelry were heaped up in lavish profusion to attract the passing multitude.

The Jewish quarter, where numerous synagogues were built below as well as above ground, and shops with merchandise jostled cramped dwellings, seemed smaller and poorer than its Arab counterpart. Men and women were entering houses of worship with slow and solemn dignity. Here Rachel and David glimpsed a world that was wholly of the past. In Oriental Jerusalem men still wore costumes reminiscent of the European country where their ancestors had lived for centuries; their wide-brimmed fur hats and flowing silken robes called to mind the knights of medieval Germany. Well in keeping with the garb of the age of the Minnesinger were the stone arches under which on weekdays merchandise was displayed in bright profusion. Those arches dated back to the days when the Crusaders had come from northern lands on an uncomprehended adventure to destroy precious ancient shrines, to hew down with western implements of war eternal values created by the East.

At the entrance to the Jewish quarter they were met by Dalliah, a social welfare worker from the Jewish Community Organization of Jerusalem. Rachel and David had known her for many years, ever since she had come to their northern city to study the methods of modern social service when they were children in the Gray House. How well they still remembered her stories about the Holy Land and the children's village where she then lived!

"Let us accompany you on your rounds," suggested Rachel. Dalliah nodded and led them past synagogues where for many hours worshipers

in white graveclothes and praying shawls had been pleading for Divine forgiveness and making vows of repentance. Dalliah had gone down to the old city even on this day to help and comfort those who were too ill to attend prayers and lay suffering in their gloomy stone hovels. She led her companions through damp narrow courtyards to a single-roomed hovel that lay far below the ground. On the floor Yonah, a madwoman who had been bound to her bed for seven years because there was no room for her in the asylum, tossed in pain. The hole in the rock that was her home also housed her old mother, her husband, several small children, and her oldest boy, Saul, who had been able to find work as a porter in a hotel thanks to his knowledge of languages.

Not a ray of light penetrated into the cell-like room. The sick woman moaned with thirst, there being but little water in the city of stone. Muttering under her breath, she shook her fists in the direction of the door. Dalliah made up her bed afresh and gave her some water out of a wicker bottle she carried with her. Her companions looked about them in bewilderment. Was it possible that Jews were housed so in the Land of Israel, in the Land where a new life was being fashioned for the Jewish people? Without a word they followed Dalliah out of the hovel, and up some stone steps into another tiny room resembling a hole in the wall.

There a woman lay writhing in pain on a narrow cot. She was suffering from an ailment common in the Old City, where the rain leaked through the roofs. The dampness of the walls often gave rise to incurable maladies. Three times Dalliah had the patient sent to the hot springs of Galilee, but she had always sickened again on returning to the dripping walls of the so-called home. The poor woman complained to Dalliah that her young daughter Simah, rebelling against confinement with a sick mother in the dreary stone hovel, had gone her own way, ignoring all the teachings of her dead father.

Entering another courtyard, the party came upon a knot of shrieking women who ran to and fro pointing to an opening in the pavement where deep water could be seen. Two-year-old Heindele, daughter of Taeubchen, had fallen into the well. Children playing in the courtyard had run to fetch the women, who came but did nothing except wail helplessly. Dalliah sent David to the little hospital nearby where there was a first aid station, while she herself fetched a ladder and let it down into the well. After many fruitless efforts, she finally succeeded in clutching at the frock of the unconscious child. Painfully she made her way up the ladder with her heavy, dripping burden, and laid the child in the arms of Nurse Ahuva who

had arrived in the meantime with a physician. The women led the weeping mother back to the synagogue.

David was amazed that people could be so careless as to leave a well uncovered. "Ah," sighed Dallah, "if you only knew how often I have complained to the police and the health-department. They demand that the people of the Old City defray the costs involved; but this they cannot afford to do, and the danger increases from day to day. It is a miracle that no child has fallen in before this. I shall report the incident at once. Perhaps something will be done after this."

Their next visit was to a tiny dark room, where an old man of seventy lay on the floor. On a stool beside him sat a young girl of thirteen whom he had married a few weeks previously. Dallah explained that she had appealed to the women's right league to prevent the monstrous marriage, but all their efforts had been in vain, and she could do no more than come to see the child occasionally. The girl was reading the prayers to the blind man, who mumbled the words after her. Her young eyes had a vacant look, her face was troubled and prematurely old; but her white frock revealed the youth and grace of her slender little figure. Dallah put her arm around the child and stroked the hair. The girl leaned against her for a moment, but the old man was showing signs of impatience, and she went back to her task.

When they had left the room Rachel turned to Dallah, asking: "How can a people which is beginning a new national life permit its young girls to be bound to dying old men? Why does it not care for and educate them as its most precious national asset?"

"Now perhaps you will be able to understand," replied Dallah sadly, "why I feel that I cannot accompany you to Hanita. I am attached to this place with every fibre of my being. Here I listen to the heartbeats of our people, who are given stones for bread. When we import plants from the South of France, we tend them carefully. When our friends send us pedigreed cows from Holland, we nurture and cherish them. But our children are allowed to run wild in the streets instead of being turned loose in the fields and meadows to grow up strong and healthy in body and mind. When I take a few youngsters from the Old City to a children's farm every summer, I realize afresh how utterly wrong it is to keep them shut up in these stone caves.

I cannot forgive these who remain lukewarm and indifferent in the face of the sufferings and degradation of their people. Day after day I voice my protests against the indifference that is destroying one of our best hopes through neglect of these children. Blessings on those who go out on the

land to build and to plant! But as for me, I must remain here with the afflicted of our people. Day after day I must fight the ignorance and cowardice of our own brethren. When I came to you in the northern city I had but a single aim: to learn modern methods of social service so that I might join my friend Gad in a children's village. But now I know that my fate binds me to Jerusalem, which cherishes in ancient shrines, but lets the God-given young souls be blighted. I still have a long way to go, and my strength is beginning to fail me. Yet I continue to battle for our most precious asset, the children of our people. For them I have given up the desire of my heart, renounced my peace of mind. Day after day I must cry out against the guilt of our brethren. Here I shall stay, and here I shall work until the last child has been taken out of the stone caves, until the last boy has been taught a trade, until the last mother has been helped in her hour of sore need!"

In silence the three ascended the narrow lane of the Old City to the parapet of the western wall, and from there looked down into the broad, dry Kidron Valley, whose flints point the way to the Dead Sea. From where they stood they could see clearly the gradual rise of the Mount of Olives with its innumerable ancient graves.

"There," pointed David, "you see the towering monument of Absalom, son of King David, hewn out of the rock for eternity; the resting-place of Jehosaphat of the era of the Second Temple; and the caves of the priestly clan of Chesir with the monument to the prophet Zechariah. All these are constant reminders of the days when ancient custom gave way to new ideas, with their struggles and revolts and persecutions and successes in the eternal round of death and resurrection. To our generation it has been granted to bring about a change such as has never before been known in the history of mankind: the return of a people from all parts of the world to its ancestral land, there to forge unity out of multiformity. Among these arid hills on the outskirts of our Holy City, with their strong light and vivid shadows, we apprehend our goal as never before. In the midst of this eternal city of graves on the silent rocks, we realize that this Land was given us so that we might shape a single people out of a multiplicity of tribes, and so that this unity might be achieved in obedience to the command of our mighty desert leader: 'Love thy neighbor as thyself!' In the fusion of the individual with the community, in the denial of self that leads to the fulfillment of self, lies the secret path that ascends to national unity, just as those shadows yonder lose themselves in the hills, only to arise from the hills once more. It is thus, my Rachel, that I understand your resolve to go to our distant brethren, to bear their sorrows as your own, to become one

with them in their sufferings and to share with them the tragic destiny of our people. May the blessings of our Homeland, from the heights of our Holy City, follow you in all your undertakings!”

The Ordeal

Night had fallen when Rachel boarded the ship at Haifa. David accompanied her as far as the iron gate, and there they clasped hands in silent farewell. Once on board Rachel went directly to the cabin she shared with the Jewish women who were travelling to the Balkans to bring back some of their endangered relatives and with a Christian nurse who was going abroad for post-graduate study. As soon as she had finished unpacking Rachel went up on deck, where she found a quiet nook so that she could be alone with her thoughts. Her gaze was fixed upon the lights of Haifa, the gleaming electric power station beside the bay, the cars speeding down the mountainside like so many glow worms, the great technical institute, the welter of cube-shaped white houses on Hadar Hakarmel. Every window on the mountain top blazed with lights. To one side of the summit lay the ridge where David lived and worked with the children from the Gray House. On the shores of the Bay twinkled the thousand lights of the workers' quarter in the industrial zone facing the little fortress town of Acco.

"How dearly I love our Homeland!" mused Rachel in the pain of parting. "In three short months I have become attached to it with every fibre of my being; never shall I forget this blue bay with its surging breakers. When I am far away on alien soil the Homeland will be drawing me back like a magnet, this Homeland which is being built up with so much sacrifice. I shall return with brothers and sisters who have been freed from the slavery of the Exile and will help to restore the Homeland by the sweat of their brow. To witness the sufferings of the refugees will be a severe ordeal for me, and the journey on the crowded ship will tax on my energies to the utmost. There I shall find poverty and disease, discontent and disorder and uncertainty. When we approach the coast the children will hold out their little hands to the Homeland, but they will not be permitted to disembark. Only secretly and in the dark of night will the refugees set foot on the soil of their fathers; in fear and anxiety they will strain their eyes for a safe landing point near the villages of their own people."

When siren blew, anchor was raised, and the ship sailed out into the dark night whose gloom was pierced only here and there by a rare star. In the steerage the passengers assembled for their supper. There were but few of them because expenditure for foreign travel was looked upon with disfavour in the Homeland, and, above all, because they were needed at home to plough the fields and to bear the weapons of defense. The ship slowly furrowed her way through the dark waves. After a brief stop at Cyprus, a

lovely island of woods and waterfalls, she wound in and out among the isles of Greece, and skirted herthward along the coast of Asia Minor, where a progressive new Turkey had arisen out of age-long torpor. On she pushed through the Dardanelles, that well-guarded passage between East and West, through the Sea of Marmora, past the gleaming lights of Stambul, and so through the narrow straits of Bosphorus in the Black Sea. The sun rose and set, the moon and stars illumined the night skies.

Among Rachel's fellow-passengers were nuns and monks, Greeks and Turks and Arabs, and a few Jews who had urgent business in Europe. But she noticed little of what went on around her, for her thoughts dwelt continually on the purpose of her journey. She considered how she would meet the unhappy victims of a brutal destiny, what she could do to help them. As one of themselves she would approach them, coming close to each and all, seeking to understand them, planning their lives in the Land, doing what she could to alleviate their sorrows and sufferings. If only she could give wings to the ship, that it might carry her the more quickly to her destination!

At last Constanza, the port of Rumania on the black sea, was seen above the horizon. Rachel hurried from the ship carrying the single bag into which she had packed the bare necessities for the long journey. In the port there was much traffic, for Constanza had become the point of embarkation for the multitudes of refugees who fled from persecution in the hope of finding a haven somewhere, anywhere, on the face of the globe. Along the shores of the Black Sea lay moored the ships of many nations. Rachel's destination was a dilapidated cargo ship on the Danube, a strange craft whose like is unknown in the history of mankind. In order to reach it she had to travel all the way across Hungary to the banks of the Danube; and thence to the no man's land where the boat had been shuttled back and forth for many months. At last she found herself on the little old river craft with its cargo of refugees to whom all countries denied admittance. Its two hundred and fifty souls were completely cut off from the world, and so crowded together that they could neither work nor relax, but lay on the deck in a confused heap like so many animals. There was little food on board; and when small boats occasionally brought supplies the poor refugees parted with their last pennies for a loaf of bread to keep the breath of life in themselves and their little ones. The lavatories were in disrepair, and foul-smelling refuse lay scattered about. Rats crept out of their holes and gnawed at the few scraps of food and the few garments that still remained to the refugees. The boat had crossed and recrossed the river

in innumerable attempts to land its unhappy passengers; but every attempt had been frustrated inexorably.

The homeless ones looked out despairingly upon a world that would make no room to them. They were like prisoners who lack the poor amenities of a prison, and even the very hope of release. A few had succeeded in securing passage on a ship that was ready to risk a journey from the south of Greece without a fixed destination. Since they had ship tickets, they would be permitted to go on shore and to make their way to the port where they would be joined by fellow-Jews fleeing from persecution in Germany, Austria, Czechoslovakia, Hungary, Rumania, Carpatho-Russia.

When Rachel came on board the people eyed her with a mute question: Had she brought a crumb of hope, or must they abandon hope altogether? When the first group, for whom she had brought immigration certificates, withdrew to prepare for their journey, those who were left behind looked even more depressed than before. Despair and pleas for help spoke from their every gesture.

The crew helped the departing passengers over the side of the boat into a small craft in charge of German guards. The men, seven women, and eight children took their places in the little boat, and it rowed away in the darkness. On the river bank several cars waited to take them to the nearest railway station for their journey to the port of embarkation.

The refugees travelled along in the same route as that by which Rachel had come, and then through an arid and rocky region in Greece to the port where a courier waited to take them on board. The bark of their hopes was a battered old hulk with room for only about 200 passengers, but many hundreds were rushing about asking to be shown to their sleeping quarters, tables and washing facilities. The passengers from the Danube cargo boat where the last to come on board. Their escort assigned each a place in the groups which stood rigidly marshalled on deck, and then showed them their quarters. For the women and children beds had been made up on the floor of the small salon, with a "berth" for every three women with their children. The men and the young girls had to make shift on deck as best they could. The deck was so crowded that walking there was possible only in single file along the ship's rail. Five hundred Jewish souls were huddled together in a tiny space because they had been brutally expelled from the countries of their domicile. Many had been forced to leave their homes at a few days' notice. Among them were some who came from countries where a policy of expulsion had not yet been officially adopted; but their

government had so severely restricted their liberties that they had had no choice but to flee.

The ancient craft had been leased by an entrepreneur who arranged for the transportation of the refugees to the Greek port at an exorbitant charge that left them almost penniless. Though they would be destitute when they reached the Land of Israel, they hoped that friendly folk there would help them make a fresh start in life. Among the refugees were very young and very old people, sick and invalids, judges and criminals, tramps and homeowners, artists and scientists, great merchants and small shopkeepers. The accents of twelve languages mingled on the ship, for the children of a common stock could barely communicate with one another. They brooded with horror over the sufferings they had undergone and were filled with anxiety for the fate of those they had left behind.

One of the passengers was a boy named Carl, who had escaped from the prison camp in no man's land where his mother had died and his father had fallen dangerously ill. There were also three young couples from Bruenn who had been unable to take their children with them for lack of room on the ship. They thought continually of their little ones, despairing that they would ever see them again. An old man of sixty who knew nineteen languages sat haggard and forlorn on a packing case with no mind for anything but the books he had saved at the risk of his life. Day and night he sat motionless on his packing case staring vacantly at the waves that bore him to an unknown destination. In a corner of the deck crouched a famous lawyer whose brilliant speeches had won freedom for thousands of accused; now he himself was cooped up and fleeing on.

Rachel did her best to befriend and encourage them all, telling them about conditions in the Homeland and what prospects it might hold out for them. At first glance she saw that Maria, a darkhaired girl of seventeen, was an expectant mother. She put her arm around the girl and drew her down beside her on a blanket spread on the deck. "Tell me," said Rachel, "why you are travelling alone without your husband or parents when you are so near your time? I can see that you are unaccustomed to hardships and deprivation. Do you care to tell me why you are here, and where you intend to go?"

"My parents," replied the girl in a low, soft voice, "are Hungarian Jews living in a village near the frontier. They own large mills from which they have always derived a comfortable livelihood. I myself knew nothing of Jewish laws or customs. We lived just like our neighbors, celebrating their festivals and attending their churches. We loved the simple villagers who

poured out their hearts in joy or grief in folk ballads or impressioned playing on their violins. We shared all their happiness and all their sorrows.

All my life I have loved Michael, the son of a wealthy peasant for whom our mills worked. We went to school together and played together on the village green. Together we assisted at the birth of calves and together we worked in the harvest fields. When we grew up we became sweethearts. Then came political changes and our village was annexed to the Slovak territory when it came under the rule of the Third Reich. Soon the laws of racial discrimination were introduced into our village as well. Foreign spies watched our every movement, so that Michael and I were no longer free to love one another. The thought was unbearable, but I dared no risk danger to my beloved. So I decided to join the refugees who were going to the land of our ancestors, of which I knew and still know nothing whatever. Michael and I met secretly for the last time, knowing that our paths had diverged and that we should never meet again. I had meant to be strong, but I could not resist his pleas for a final union. So I yielded. At dawn I took up my bag and walked to the nearest town, and from there I started out for the Land of Israel. Just before I left my mother braided a foreign banknote into my long and heavy hair. With this money I paid my way to the Russian port where the refugees were to meet. The journey took many months, and in the meantime I learned that I should not enter to the Land of Israel alone, for I bore with me the fruit of my union with Michael. Our child will be born in about two months. I have been told that we shall reach our destination after one month. But I find the sea journey very trying, and I suffer terribly for lack of proper food and elementary comforts in this crowded ship.”

“I shall help you,” Rachel assured her. “You shall come with me. I too am soon to become a mother. My husband and I are settling on the land. Our life will be hard and we shall have no superfluities; but we shall have a roof over our heads, and land and farm implements will be given us by the Jewish funds. You will join our new settlement. We shall be there together when our hour comes.”

The girl’s sad eyes sparkled with a gleam of hope as she laid her head wearily in Rachel’s lap. A current of fresh life passed between the two young women who were bringing their children to be born in the Homeland. Rachel put Maria to bed in one of the “berths” in the salon, and went to seek out others whom she might comfort. The first person she met was Dan, a boy of fifteen who got a certification from the Youth Aliyah who stared out over the sea with smouldering eyes. She addressed him in the

language of his country, but he replied in fluent Hebrew. "Where do you come from?" she asked. "Where are your parents? Have you no brothers or sisters? I always see you alone."

"My parents are dead," explained the boy. "My mother died in the Czech city where I was born, and my father last year in Rumania. He left Czechoslovakia because my mother died there, and came to Bucharest to build new factories. I attended a secondary school and was to go to England to study manufacturing processes. But my father died suddenly of a heart attack on the anniversary of my mother's death, to which he had never reconciled himself. Then a relative took me into her home, but I left school because I could no longer pay the tuition fees. My kinswoman then placed me in a workshop as an apprentice. But I wanted to study and make a career for myself as Father and I had planned. Then I heard that it was possible to obtain an immigration certificate from the Youth Aliyah. I knew nothing about the new life there, or that one could study and work there as in Rumania. But I joined the group, and a wealthy coreligionist paid my passage. I know that life will be hard over there, but I am very much attracted by what I have heard. They say that there are Jewish merchant ships in the Land. I should like to be a sailor and see the world. There is one advantage when you're a seaman; no one asks to see your passport! I shall be one of the millions who carry goods from their own countries to foreign ports, but always return to their homes."

Conditions grew worse on the ship from day to day. There was no water for washing, and even the ration for drinking and cooking was very scant. As the ship's stores diminished, the rice ration grew smaller and smaller. Soon sickness spread throughout the ship. The children were the first victims. An epidemic of measles set in, but there were no medicines and little nourishing food on board. The physician attended the little ones but could not do much for them. And so they whimpered continually, fraying the already ragged nerves of the mothers. One night the first death occurred. The corpse was shoved overboard from the bow to the chanting of the ancient Jewish profession of faith: "Hear, O Israel, the Lord our God the Lord is One!"

When the slight craft was tossed to and fro in a storm and many of the passengers became seasick, Rachel did everything she could to help. She gathered a group of young people around her, taught them how to care for the sick, and sent them to all who were suffering. Suddenly she herself was summoned down by the damp, close hold, where the physician was attending a woman in the pangs of childbirth. A Jewish child came into the

world amid pain and sorrow on a tiny storm-tossed vessel crowded with homeless refugees. The little one was born into a community which in all the centuries of its wanderings had never known such a desperate plight. Rachel took charge of the infant, whose parents had named it "Tikvah" ("Hope"). When she laid the little girl beside her mother's breast and she began to feed greedily, the unhappy woman's face beamed with joy, – just as if she had born her child in a well-ordered home in a time of peace and plenty for her people.

When the vessel finally neared the shores of the Homeland, the sea was so stormy that the captain looked about for a place where he could safely land his passengers. Suddenly, however, he espied a Jewish village and came as close inshore as he dared. That night was very dark and there were no lights to be seen anywhere. Rachel joined several men in supervising the descent from the ship and the swim to shore, which were very difficult because the passengers were encumbered with luggage. Several young men swam out first to explore. Parents clasped their children in their arms. Frail old people managed with great difficulty to wade to shore. Some of the refugees took their shelter in the tents and barns of the village. Others went on further, but were caught by the patrols and arrested. These managed somehow to escape and soon all the dispersed groups found themselves in a small Jewish village in the Plain of Sharon.

The settlers welcomed them heartily and led them in silence in their homes. Messengers were immediately sent to fetch buses from the nearest settlement so that the refugees might be brought to safety. Yocheved, the social worker in the village to which the messengers had been sent, quickly organized the women so as to provide beds, baths, linens, and food for the refugees. Each householder took the number assigned to him. Many of the newcomers were too exhausted to speak. Others wept, clinging mutely to the hands of their hosts. When they finally sat down to the tables, they were too exhausted to eat. The children fell asleep at once for sheer weariness. Their elders could hardly believe that they had reached their journey's end and were being sheltered and cared for by their own people.

Rachel was among the last to leave the ship. It took all her energy, in her condition, to swim through the breakers and drag Maria along beside her. When she was taken into the home of Asher, a citrus planter, she was so spent that she asked to have a messenger sent at once to David in Hanita to say that he was to come to fetch her and her companion. For she was resolved to bear her child nowhere but on the soil where his home was to be built by the labor of his people.

Despite her utter fatigue Rachel had kept Yocheved beside her bed for hours so that they might decide how best to help the refugees adjust themselves in the Homeland. The young woman who had born her child in the ship's hold she asked to have sent to sister Shoshana's home in Jerusalem, where the delicate infant would have the proper care and the mother's strength would be built up again. The boy Dan she suggested to be sent to the trade school in the Emek so that he might be trained for work in a settlement. The old professor who carried his books with him was to be taken to the home of his friend, a professor of philology in the university on Mount Scopus. The boy Carl from the prison camp in no man's land was to be placed with a Jewish family in Tel-Aviv, where he could go on with his studies and learn a trade. The three young couples from Bruenn were to be helped to bring their children to the Land of Israel. And for all the other refugees Rachel made plans with Yocheved as to how they were to be enabled to make a new start in life.

Yocheved carefully noted all the details given her by Rachel, and the very same day communicated with the social service workers in other communities concerning the care of the refugee children. At the same time she reported their arrival to the authorities.

When the plans had been discussed for each and all of the refugees, Rachel sank back exhausted on her pillow to wait for David, who had gone up to the settlement on the northern frontier only a few days previously. Now she could wait calmly for him to come and take her and her companion to their home in the Mountains of Upper Galilee.

Settlement

In the days when the refugees were sorely distressed – when their old homes in the Diaspora had been destroyed and their new homes in the Land of Israel were endangered – a long procession might have been wending its way along a solitary path in the barren mountains of the north, on the frontiers of Lebanon. From the watch of Zebulun, a collective settlement beside Haifa Bay, heavily laden cars and lorries, mules and horses had set out for Hanita, where a new settlement was about to be founded. In the procession marched a hundred men and women pioneers, accompanied by friends from the Emek who had volunteered their help, for the settlement had to be completed within a few days, and there would be need, besides, of extra guards in that wild and desolate region while the work was in progress. A hundred masons from the city, carrying their tools, also marched in the procession, which was escorted by a squad of sixty auxiliary police. Last of all came representatives from the national institutions in Jerusalem to take part in the celebration at the end of the first day's work. Soon the little path disappeared, and the procession moved on through undergrowth and thickets. With every step the perspectives widened: the lonely mountain region was no longer isolated but a part of the Homeland landscape, taking in the busy town of Haifa, the ancient port of Acco, the new seashore village of Naharia, and the wooded slopes of the Lebanon.

For twenty-five centuries no Jewish foot had trodden on this soil. No Jewish peasant had sown and no Jewish woman had planted there. No Jewish child had there first seen the light of day; no aged Jew had been laid to rest there. And now a miracle had come to pass on the redeemed land. On this day and in these rocky solitudes a new village was to be founded for the Jewish people, a new settlement would be marked on the map of the Land of Israel. Within the brief span of a single day, from sunrise to sunset, the village of Hanita would rise complete with landmarks and fences, a watch-tower and block-houses, barns and stables, dining hall and nursery, electricity and tents, tractors and infirmary. So much could be accomplished in a day because the new settlers and their friends had toiled for many weeks to prepare the planks and the stones, the fences and the wire, the tent cloths and the ploughs. The plans had been worked out to the last detail, with the site fixed and all tasks assigned. Every one of those hundreds of workers knew precisely what he or she had to do.

Mounted on a black horse David seemed to be everywhere at once for the responsibility for that day's work rested on his shoulders. Down at the end of the line his brother Reuben, keeping a sharp lookout for the enemy, led the guards entrusted with the defense of the settlement.

In the meantime Ruth, with several young girls to assist her, marched beside the little Red Shield of David ambulance. She bandaged wounds, distributed medical supplies, supported the older women. In a blue linen frock and a blue kerchief bound over her golden plaits she made a charming picture as she moved with a free and vigorous stride to meet Reuben, her husband, at the lower end of the column. As she approached her husband Ruth cried out joyously: "On this day, Reuben, the dream of our childhood has come true. This day we go up side by side to settle on the soil of our Homeland. This stony and desolate region, which has waited for redemption for twenty-five centuries, is a symbol of our future life in Hanita. The stony soil is ours no less than the fertile; it too is part and parcel of the Homeland, which we shall restore by sowing and reaping. The beat of our footsteps on this ground, which has lain for many a generation under a spell, awakens the sleeping stone and the surface of the land begins to throb with life. The birds in the woods, the beetles and the bees, the shrubs and the flowers, the thistles and the cacti, the eagle in his eyrie and the lizard under the stones turn to us, asking: "What does it all signify? Has Israel indeed returned to his home? Has Israel come back at last to the mountains of Galilee? And the ringing tread of our caravan gives answer: 'Truly, truly, Israel hath returned again to its native soil.' Our dreams of helping to regain the Homeland is a reality this day; but a hard struggle lies ahead of us. Everywhere among these rocks and bushes lurk enemies who are resolved to deter us from our undertaking. We shall have to struggle unremittingly with the bandits who lie in wait. From our watch-tower we shall have to be on the lookout night and day so that no harm may come to our children and our homesteads." The procession came to a sudden halt. The leaders had already reached the site of Hanita. Workers began to pitch tents that would serve as the settlers' first habitations. Others set up the fences that were to mark the boundaries of the new settlement. Still others dug a path on the mountainside so as to ease the ascent for the rest of the procession. In the meantime pipes were laid to a nearby spring from which a supply of pure water would be brought to Hanita. In a trice a new Jewish settlement had come into being.

Meanwhile Asher, the planter of Rehoboth, was speeding on his motorcycle along the winding curves of the rocky path. Alighting near the barbed

wire fence he asked for David, and was directed to the spot where the watch-tower was being set into place. "Peace be unto you, my brother David," cried Asher as he espied him. "You must have heard reports about a refugee ship that has landed its passengers on our shores. Two days and two nights have passed since the refugees struggled through the breakers to the beach. Somehow they found their way to a Jewish village in the vicinity, and from there they were taken to Rehoboth. Your wife came back with those refugees.

She is now at my home, where she has been put to bed, as she is very near her time. She asks you to come immediately to fetch her, so that your child may be born here on the very day of the establishment of Hanita. We have begged her to allow us to take her to a hospital, but she would not hear of it. And so I have come to take you back with me on my motorcycle. A Red Shield of David ambulance is waiting in Rehoboth, and our midwife, Elisheva, will accompany Rachel and a refugee companion of hers who is also about to give birth to her first child."

David handed over the direction of the work to his friend Meir, and asked Ruth to tell Carmela, the physician of Hanita, that the two young women were being brought to the settlement. He seated himself on Asher's motorcycle, and the two young men started down the path at a tearing pace. They sped on through the streets of Haifa, along the broad highway that runs through the flourishing villages of Samaria, through the Arab town of Ludd, and so into Rehoboth. The hot rays of the sun beat down upon the plain. Just on the stroke of noon Asher stopped his motorcycle in front of his home. Yocheved, who had waited anxiously for David for many hours, led him to Rachel's bedside. She held out her hand to him with a mute, questioning glance. Within a few minutes Rachel and Maria had been comfortably bedded in the ambulance. Elisheva seated herself beside them, and David sat in front with the driver. The slow journey up to the heights of Hanita began. Carmela, Ruth, and the other women of Hanita were waiting for the ambulance when it drew up at the settlement, and helped its occupants into the block-house where beds had been made ready for them. Both Rachel and Maria were in travail by this time, and it was seen that difficult hours lay ahead for Rachel. Carmela and Ruth placed themselves at her bedside, while Elisheva gave her attention to Maria. David stood at the foot of his wife's bed. Slowly twilight descended upon Hanita. Just as the first stars came out, Maria gave birth to a daughter, whom she named Yashuva (the home-returning one)! The midwife took charges of the

infant, and the young refugee mother sank back to rest on her pillow under the starry skies of her new Homeland.

Rachel's pangs were still prolonged. Her leap from the ship into the cold waves and the struggle with the breakers had greatly weakened her. With her last strength she clung now to the beloved sister who stood by to help and encourage her.

Sudden shots broke the stillness of the night. The new settlement was attacked at the very moment when its first children came into the world. Ruth's thoughts dwelt anxiously on Reuben, who was in charge of the defense. The shooting died down gradually and cries were heard in the distance. In that moment Ruth knew in her heart that the hardly won Homeland had taken a new sacrifice in the person of Reuben, the father of her unborn child. Summoning all her powers of self-control she calmly continued to help the physician until, at last, Carmela held up a male infant who was to be named Yiffrach.

As Ruth gazed down into her sister's happy eyes with unspoken congratulations, Rachel's lids suddenly drooped and she lapsed into unconsciousness. Ruth quickly took the infant from Carmela, so that the physician might devote herself wholly to Rachel. As she made preparations for the little one's first bath, Ruth suddenly noticed Davids upraised hands, held out toward her dying sister. And Ruth knew then that the two she loved best in all the world had given their lives for the Homeland, that David, her childhood friend, had lost his beloved wife and devoted brother in the first hour of their consummated hopes.

A brooding silence filled the little barrack room. The two young people who had given up these they loved best in a critical hour for the Homeland were overwhelmed by their loss. With a heart that ached to breaking, Ruth laid her sister's child in a basket beside the infant of the sleeping Maria.

The tense silence was at length broken by heavy footsteps as comrades came carrying a bier with the corpse of Reuben and set it down before the hut. Ruth hurried out for a last look at the face of her beloved. David stood beside her, bidding a long farewell to the dear companion of his childhood days.

Long the two stood there motionless, for their grief was too great to be realized as yet, too overpowering for words. In their boundless sorrow they still realized that they must take heart again and rear the children of their loved ones for a collective society such as all four of them had envisioned in the Diaspora, a society fashioned at the cost of unspeakable suffering but with unprecedented strength of resolve. They knew even then

that their grief would be bearable only if they merged their lives wholly in the Homeland, holding nothing back, if they identified themselves with the cherished home of their dreams, now become a reality, so that from its midst might arise a free and noble future for their children. So they bid farewell to husband and brother.

As they turned to go back into the hut for a last look at the face of Rachel, the deathly stillness was broken by a sudden cry from the infant Yiffrach. Elisheva the midwife had laid him at the breast of his foster-mother Maria.

Sand and Stars

The rays of the morning sun fell upon the slopes of Lebanon, gilding with their radiance the outcroppings of stone, the tangled boughs of the greenish-brown thickets, the dark trunks of the olive trees with their silvery crests. Softly the rays glided into the settlement of Hanita, with its tents and its block-houses, its dining hall and watch-tower, and thence through the openings of the barn, the hen houses, the toolshed, and the shelter for the wagons. Fingers of golden light caressed the vegetable garden with its red cabbages, long string beans, crimson tomatoes, intertwined potato plants, and fragrant garden of herbs. Then the sun sent its beams to summon the settlers to their daily tasks.

David rose from his cot in a block-house and went out into the cool air of the morning. The next moment a stream of cold water from the standpipe was playing vigorously over his bronzed limbs. In the room next to David's Ruth began her day by feeding her infant son Gideon at her breast. Then she walked across the grounds to the common nursery, where she prepared breakfast for the tots.

By this time David had left the dining hall and was on his way to an outlying field. A flock of sheep gambolled past him as they made for their grazing ground on the stony slopes, the ruminating cows descended with Yizhak the cowherd to their pasture, the hens cackled loudly in their wooden coops, the vegetables ripened in their beds behind the houses. David stopped for a moment to let his eye revel in the brilliantly colored flower beds beside the houses, and he walked past the workshops where he greeted Jonathan the blacksmith at his anvil and listened to the vigorous hammer-strokes of Hannoeh and Nathan, the village carpenters. His way took him through young vineyards, fields of waving corn, closely serried rows of fruit trees with snow-white blossoms, and so up to the border of the field where the summer wheat was to be sown.

As David stood facing the ploughed-up field with a sack of seed girded around his loins, a thrill of joy coursed through his whole body at the thought that he had been privileged to sow the fields of the Homeland, with his own hands to restore their fertility. Into the furrows he would cast seed mingled with sand from his mother's grave in the distant north. With a slow and rhythmical stride he moved up and down the brown field, strewing his seed gently now to the right and now to the left. Every step he took proclaimed his conscious kinship with the soil wherein he buried his seed so that it might sprout with new life.

Striding thus up and down his field, David thought of the great northern capital he had left just four years previously. Scene after scene of his experiences flashed before his mind's eye as he worked. There had been the journey across the Mediterranean with his beloved Rachel and the children from the Gray House; the landing at the port of Haifa; the greetings of the kindly woman who had been the first to welcome them all to the Homeland. Then had followed the happy year when he taught the children from the Gray House in their temporary home in Neve Shaanan on the Carmel and then in their own new village beside the Haifa Bay.

His memories bore him swiftly back to the wife he had loved and lost, and to their marriage ceremony in the little graveyard chapel on the eve of their departure for the Homeland. He thought of her hazardous journey back to the Exile so that she might help to ease the sufferings of the refugees. And in the end she had been taken from him in the first joyous hour of her motherhood. He saw himself again standing beside the two open graves that had been dug for the wife and the brother who had laid down their lives for the Homeland on the very day of the founding of Hanita.

Tenderly David's thoughts turned to his little boy Yiffrach, who was being brought up by his mother's sister Ruth. Each day in the life of the child marked a new stage in the progress of the settlement. The thought was a reminder of Gabriel and Nahum, two young comrades who had fallen in Hanita's defense in its early days. How those lads had loved the Homeland, with what utter devotion they had served her!

Still meditating on the past, David recalled his first months in Hanita, when grief for his wife and his brother had overwhelmed him. From the comradeship of the settlers alone he had drawn the strength to carry on his work and to rear his child for his people.

One by one he reviewed the memorable days in the progress of the settlement during its first year. There was the day when the heavy packing cases with gifts of books had been received from friends in Jerusalem, and the books had been arranged in the library even before block-houses were built for living quarters. And what rejoicing there had been when a great spout of water had gushed up from the new well; but that day had been followed by a day of grief when Jacob and Eli were killed in an attack just as the road was completed. Memories of still other days came crowding thick and fast: the day when the first motor lorry opened up regular communication with the outside world; the day when the signpost bearing the legend "Hanita-Haifa" had been proudly set up on the road outside the settlement.

Musing thus on the early days of Hanita, David recalled his first night on guard with his comrades; his first ascent of Mount Lebanon, of which he had dreamed ever since he had begun to read the Bible. Then had come the erection of the first block-houses in Upper Hanita and of the wall around the settlement, which had been made bit by bit by the comrades after their long day's work; the laying out of the vegetable garden, the installation of the first Diesel engine; the first time the electric light was switched on.

Of quite a different character had been the day when comrades had come up from Yagur, the settlement in the plain, to build the dining hall; the day when the road had been laid from Lower to Upper Hanita; the day when the first machine had cleared the stones from the fields; the day when the first shed had been built for the dynamo; the day when the comrades from the plain had gone back to their own work.

David's thoughts roamed back to the day when the first tender had been brought to plough up a field; the day when the three large watchdogs had been brought to Hanita. And what a day they had made of it when a party of comrades, three hundred strong, has come up from Haifa with the factory workers of Shemen and Nesher to build a barbed wire fence around the camp! On the New Year of Trees, the first day of spring in the Land, friends had come from Yagur to plant the first seven fruit trees in Hanita. Next in the stream of David's crowding recollections came the day when the searchlight had been placed on the watch-tower so that the approach of hostile bands might be detected from afar. Another memorable day had been that of which the first cultural committee of Hanita was elected, and the aged leader, Ussischkin, had sat down to a festival meal with the comrades. With overweening pride David thought of the day when parching winds had first blown over the settlement but had not been able to force the comrades to down tools despite the terrific heat to which they were unaccustomed. Pride gave way to sorrow as he remembered the four comrades who had been treacherously murdered while working on the road. An event not soon to be forgotten was sitting at table with Herzfeld, the agricultural leader, and Rubashow, the leader who had so much to teach in the things of the spirit. And what a happy day that had been when the first wireless set had come as a gift from Jerusalem. No sooner had the strains of the Ninth Symphony died away then the comrades joyously chanted.

Memories, grave and gay, ran their full gamut as David cast his seedcorn now to the right and now to the left, hour after hour. In his ears still rang the songs of Bialik, the nation's poet laureate, which had been sung at the

first Oneg Shabat in Hanita as the beginning of the cultural committee's activities. How gaily the young people had danced on the village green by the light of the full moon! Joy welled up again in David's heart as he recalled the first furrow drawn by a tractor in the fields of Hanita.

Among his most vivid memories was the first Passover eve celebrated in Hanita. Never before had he been so profoundly moved by the recital of the story of his people's exodus from slavery to freedom. The new melody to which his comrades chanted the ancient hymns in the starlit night on the mountain top still rang in his ears. But the very next day there had been another attack, and four young comrades – Yehudah, Zeev, Arjeh, and Yair – had laid down their lives in defense of the settlement.

David forgot his grief as he thought of the happy day when the comrades had left the camp below for their permanent home in Upper Hanita. It was there they had first met some of their Arab neighbors, and the fact that both tilled the stony soil of the mountains had created ties of friendship between the neighbors. And it might have been yesterday, so clearly did he remember all that had happened, that Ruth gave birth to her child in the little infirmary of Hanita, and his dead brother's bright eyes had looked out at him from the face of his tiny Gideon.

As David stood gazing out over the wide plain that stretched up to the foot of the Gilboa range in Emek Jezreel, he remembered that once upon a time the fertile fields of Emek and Samaria, Sharon and Galilee had been as desolate and forsaken as the rocky soil of Hanita. But the early pioneers had braved hardship and danger for the privilege of restoring the arid soil to its ancient fertility with their own hands, so that they might test their own capacity for building up the Homeland. In that hour it was borne in upon David that for the Jewish people, as for all other peoples, the Divine promise had been at last fulfilled, the promise given to the new race of men that arose after the Deluge: "While the earth remaineth, seedtime and harvest, and cold and heat, and summer and winter, and day and night shall not cease."

Surveying the wide field he had sown that day, David turned to go back to the settlement. Just then Ruth came out to meet him, her golden plaits covered with a blue kerchief. With her left hand she led little Yiffrach and on her right arm she held the infant Gideon, who looked out upon the world with the merry eyes of the father he had never known. To Ruth's skirts clung the toddler Yashuva, daughter of Maria, the Hungarian exile who had come home to Hanita.

The sun stood low in the heavens, and the shadows of the mountains deepened with the decline of day. David crossed the field toward Ruth, who stood looking intently upon the sown field, the mountains, the tide on the beach far below. The setting sun had bathed the rocks in a flood of rosy light. "This field which I have sown today," said David to Ruth, "is a symbol of the destiny of our people in these times. The curse has been lifted from the wandering Jew after thousands of years of drifting about the world like the fugitive sand of seashore. Just as the courses of those stars rising above us are fixed within the arch of heaven by eternal laws, so our people has found the course of its destiny now that it has come back to restore its own Land.

We have sought and found," he went on gravely, "a way of life for our children, the way of labor on the soil of the Homeland. In our children we see a symbol of the happiness of our people in returning to its little home after wandering so long in the wide world. These stars in their courses have guided us to our new beginnings."

Ruth silently reached out her hand to David. Standing so they looked lovingly down on the little ones who were destined to bring to full fruition their own painful efforts to restore the People Israel to the Land of Israel.

ברכה לראש ילדינו אשר בשבילם חפשנו דרך. בדרך זו יעלו בעמלם על אדמת ארצנו. ויהי רצון כי בהם ימצא עמנו את דרכו מנתיב היסורים במרחבי עולם נדודיו אל האשר הצנוע שבמולדת, אשר מסילות הכוכבים היו לה לציון דרכה בראשית מצעדיה. בדממת אלם תושיט רות את ידה אל דוד רעה ובמבט רוח געגועים יביטו אל הילדים אשר אתם העתידים להגשים את כמיהתם לחידוש פני עמם בארץ ישראל.

לאור הירח המלא על הדשאה הנרחבה ליד אולם הסעודות. ושנית מתלקחת בו השמחה אשר שטפתה משפתה הטרקטור הראשון בחריש ויצרף גם את הישוב הזה כחוליה בשרשרת הישובים הנושאים שפעת בד לארץ. לעיניו מתגלה שנית ליל סדר הפסח הראשון אשר הוחג בישובו בתרועה לזכר שחרור העם מבית עבדים, חויה אשר לא זכה לה מעולם עד היום ההוא. ושנית צללו באוזניו המנגינות החדשות אשר בהן עטפו חבריו את השירים הנושנים וישמיעו אל תוך ליל הכוכבים המזהיר בהרים. הוא זוכר את ההתקפה בליל התקדש החג אשר בו נפלו חללים הרעים הצעירים יהודה, זאב, אריה ויאיר למען בטחון הישוב. לעיני רוחו עובר היום בו עלו החברים אל חניטה עלית כדי להתישב שם התישבות קבע. זוכר הוא את הפגישה הראשונה עם השכנים בני ערב אשר שם עורר רעיון המפעל המשותף על אדמת סלעים את ראשית ברית האחים. ושוב עובר לפני רוחו של דוד היום בו העניקה ידידתו הצעירה רות חיים לכן אחיו הנרצח בחדר החולים הזעיר שבחניטה עלית, כשהאירו לו מתוך פניו של גדעון הפעוט רשמי פני ראובן אחיו.

מקצה הסלע משקיף דוד אל העמק הרחב המשתרע עד הרי הגלבע. הן גם שדות השרון והגליל, אדמת העמק ושומרון הפוריה כיום היו פעם שוממים וחרבים כאדמת חניטה, והן גם בנחלות מולדת אלו בנו והעפילו בני העם מתוך קשי אתחלה ויפרו בעמל כפיהם את האדמה הצחיחה וימצאו דרך ליצירת חברה וישלחו את כוחם בהקמת המולדת.

בשעה זו בשאתו את משך הזרע חש דוד, כי גם עדת עמו ישראל צורפה אל תקופה הזמנים, כי גם בישוב היהודי חניטה מתקיימת הבטחת אלהים מתוך הספר הקדום, ספר העם, עם התחדש מין האדם אחרי המבול "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר, קר וחם, קיץ וחרף, יום ולילה לא ישתנו". דוד משקיף אל השדה הנרחב אשר בו זרע את זרעו ומפנה את עיניו אל ישוב הרעים אשר משם נשקפת רות סודרה הכחול מתנפנף על מחלפותיה האדמדמוניות. בשמאלה היא מחזיקה ביד יפוח הפעוט, בנו ובן רעיתו המנוחה רחל. בזרוע ימינה היא נושאת את גדעון הקטן, את בנה אשר ילדה לאחיו ראובן אחר מותו. התינוק צופה אל העולם במאור עיניו העליזות של אביו אשר נפל בקרב למען המולדת. בשמלתה של רות אוזות ישובה הקטנה, בת מריה הפליטה, אשר חזרה בשעתה עם רחל אל הישוב החדש. במתינות צועדת רות אל השדה המשחים.

ובינתיים והשמש רד מאד ברקיע השמים. צללי ההרים מחשיכים ומתגלים. דוד מישיר פעמיו אל קצה השדה אשר שם תעמוד רות עם שלשת העוללים ועיניה נשואות אל האדמה הרועה, אל הרי המולדת, אל הים הנושא את גליו הנה ממרחקים ואל השמש השוקעת המציפה בשעת פרישתה מן העולם את הסלעים אור אדמדם.

"שדה זה אשר זרעתי — אומר דוד אל רות — סמל בו לגורלנו בעתות אלו. הוסרה הקללה מעמנו הנודד הגולה זה אלפי שנים בעולם והנשא כאבק פורח, כחול אשר על שפת הים. מעתה תזרה גם לנו שמש נדבות ועוז וחום בכנפיה, כאשר לכל עמי העולם. מעתה יחובר גם עמנו אל שרשרת התפתחותו. כאשר ימצאו בשמינו הכוכבים העולים את מסילתם ביריעת הרקיע לפי חוקי הנצח כן מצא גם עמנו את מסילתו בעולות אל המולדת לכבשה בעמלו.

בימים אלה מתקיימת בנו תורת המשורר החכם בן ארץ הקדם:

הקדמונים ראו במסילה את הנעלה. מדוע? כי בעמל תמצא. כי בה גם תועים ישובו, יאשרו. על כן היא הנעלה מכל אשר לאדם.

אשר הקריבו את חייהם בראשית ימי הקמת הישוב. כל אחד מהם היה קשור באהבה עזה אל מולדתו, כל אחד היה מלא רצון להקריב את נפשו עליה. בזרעו את השדה בשעת בידדות נפשו ובגבור געגועיו על רעיתו ועל אחיו אשר הלכו לבלי שוב יעלה על זכרוננו את חדשי חייו הראשונים בקבוצה עם חבריו, התקופה אשר בה הפיחו בו כוח הקבוצה וחבריה לחיות וליצור ולחנך את בנו למען עמו. דוד מעלה על לבו את ימי התפתחות הנקודה בשנה הראשונה להווסדה. את היום בו נתקבלו הספרים הארוזים בארגזים כבדים אשר נשלחו על ידי ידידים בירושלים. ספרים אלה כונסו אז בספריה אשר הוקמה עוד לפני הבנות בתי הלבנים לשכון. הוא זוכר את סילון המים הראשון מן הבאר, זרם פורץ ומרענן, את היום בו הובאו השולחנות והכסאות אשר נועדו לשפור הבית, את היום בו השלימו את הכביש הראשון ואשר בו קפחו החברים יעקב ועלי את חייהם בשעת התנפלות מן המארב.

דוד מעלה את זכרון היום בו הגיעה לראשונה מכונית אל המקום, את יום פתיחת הישוב לחבור אל העולם, עם הקמת ציון הדרך הראשון בפנת הדרך חנייה-חיפה, הוא זוכר את משמרות הלילה הראשונים אשר עליו ועל חבריו ועל עלייתם הראשונה אל הרי הלבנון אשר עליהם חלם מאז החל לקרוא בספר עמו הקדום. הוא מהרהר בהקמת בתי הלבנים הראשונים בחנייה עלית, על החומה אשר נבנתה לאט לאט מתוך עמל מיגיע בשעות הפנאי, על יום חרישת גן הירק בראשונה, על הקמת מנועי דיזל הראשונים ועל נצנוצו הראשון של מאור החשמל. הוא זוכר את היום בו הקימו החברים מבני העמק ביגור את בית הלבנים הנרחב המשמש אולם לסעודות ואת היום בו פרצו המכוניות הראשונות אל אבני הסלעים ואשר בו הוקם הבניין למנוע. את היום אשר בו עזבום רעייה בני העמק למען שוב אל עבודתם. הוא רואה בדמיונו את היום בו עלתה המכונית הראשונה אל השדה לעבודה ואת היום בו הובאו שלשה כלבים עזים לשמירת הישוב. לפני עיניו עוברת תהלוכת שלש מאות המתנדבים בני חיפה, מרובעי בתי החרושת "שמן" ו"נשר" אשר נחלצו להקים את גדר התייל מסביב לנקודה. הוא זוכר את יום חג האילנות, כאשר עלו חברי יגור מיישובם לשם נטיעת שבעת עצי פרי בחנייה, את היום בו עלו לראשונה על מגדל הצופים לכונן שם את הזקור, אשר תפקידו להזהיר מפני סכנת כנופיות אויב, את היום אשר בו נמחרה ועדת המשק הראשונה ביישוב ואת הסעודה החגיגית אשר בה השתתף המנהיג עטור השיבה אוסישקין, את היום אשר בו נשבו רוחות שרב המדבר הראשונות ביישוב בנשימתה הלוהטת אשר לא יכלו לעצור על אף חמתם ויקודם את מהלך העבודה. הוא מהרהר בהתנפלויות מן המארב על עובדי המסילה אשר בהן נספו ארבעה מן החברים הצעירים. דוד זוכר את פגישת הקבוצה עם העסקן החקלאי הרצפלד ואת השיחה עם המנהיג הרוחני רובשוב. הוא זוכר את היום בו הגיע מקלט הרדיו הראשון, שי מאת חבריהם בירושלים ובו שרו החברים לקול צלילי הסימפוניה אשר לא תשכח בששון אחדותם את שיר האחים הנצחי:

מיליונים, לבכם יריע
בנשיקה מלוא יקום.
הוי, אחים, אך אב רחום
הוא שוכן במרום רקיע.

דוד מהרהר ביום הבחר ועדת התרבות אשר ערכה את חגיגת "מלוה מלכה" ופארה אותה בשירי המשורר הלאומי הגדול ביאליק, הוא מהרהר ברקודי הנוער העלזים בלילות הבהירים

קוי השחר הראשונים גולשים על מורדות הלבנון, מאירות את צוקי הסלעים, את הסוכך החום-ירקרק על ענפיו המסוקסים, את עצי הזית המאפילים על נופיהם המכסיפים. הם חודרים גם אל מפלט הישוב החדש חניתה, אל בתי לבניה ואל אהליה, אל אולמה הגדול ואל מגדלה. הם תרים בפתחי הרפת, הלול, מחסן הכלים, וסככת העגלות. הם מאירים את ערובת הגן המוריקות, את הסלק האדמדם, את תרמילי הקטניות המאריכים, את גבעולי תפוחי האדמה הצפופים, את העגבניות המאדימות ואת גן התבלין הריחני. קוי שחר אלה מזעיקים את יושבי חניתה לעבודת יומם.

דור מתרומם מעל משכבו בבית הלבנים שבמרכז הישוב. הוא יוצא אל אויר הבקד הצונן ומזרים את סילון המים הקרים שבצנור על גופו השזוף, ובתוך הבית בחדר הסמוך יושבת רות הצעירה ומיניקה את בנה גדעון. היא עוברת לרוחב הישוב עד בואה אל בית המדות, בית הילדים, להכין את ארוחת הבקר לפעוטים. בינתיים יוצא דוד מאולם הסעודות ועובר בכפר בדרכו אל השדות החומים.

בדרכו מזדמן לפניו עדר הצאן הפזוי היוצא אל המרעה שבין מורדות הסלעים. עדר זה פוסח ועובר על פני הפרות הצועדות לאטן עם יצחק רוען אל מקום מרען. עובר הוא בין המון העופות המקרקרים שבלולם, ליד הירקות המבשילים אשר מאהורי בתי הדירה. בשמחה יזין את עיניו בפרחים הסגוניים המציצים אליו בשלל צבעיהם מבין הבתים. הוא עובר על פני בתי המלאכה ומברך בעברו את יונתן הנפח ליד סדנו ומאזין להלמות פטישי הנגרים חנוך ונתן; הוא עובר על פני הכרמים הצעירים, בשדה אשר שם רומז היבול הראשון, המטעי עצי הפרי הצפופים על לבנת ציציהם עד בואו אל קמה שדה הבור אשר שם יזרעו גידולי הקיץ. דוד עומד ליד שדהו החרוש וכך הזרע באזורו. רטט אושר יעברו כי זכה לזרוע שדה במולדתו, לכבוש את אדמתה בעמל כפיו. הוא הולך ובא אל השדה וזורע ממשכו את גרעיני הזרע ובהם מעורב גם החול מעל קבר אמו בצפון הרחוק. לאט לקצב פסיעותיו הוא משוטט בשדה החום, צעד צעד. בתנופת יד עדינה הוא זורה את הגרעינים ימינה ושמאלה. כל תנופה מספרת על הקשר הפורה, אל רגבי אדמתו, על הדבקות החול הפורה אל אדמת המולדת. בפסיעתו גבר קשרו אל הקרקע אשר על פניה ישוטט, אשר בה הוא טומן את גרעין הזרע למען יעלה לחיים חדשים.

ובצעוד דוד על פני האדמה החומה יובילוהו רעיונותיו אל שעת צאתו מן העיר הגדולה שבצפון לפני ארבע שנים. הוא זוכר את ימי הנסיעה על פני גלי התכלת של הים התיכון עם אהובתו רחל ועם בני הנעורים יוצאי הבית האפור, את שעת בואו אל חוף המולדת, את קבלת הפנים הראשונה מצד אשת הנדיבות הזקנה על אדמת ארץ מולדתו! הוא זוכר את תקופת העליצות שביצירה בחנוך הבנים בגבעת נוה שאנן ליד מפרץ חיפה, הוא זוכר את רחל בחירתו אשר נשאה לו לפני עלייתם בבית הכנסת הקטן אשר בבית הקברות בצפון. הוא מעלה על לבו את דרך יסוריה אל בני עמה בגולה ואת דבר הלקחה ממנו בראשית אשר אמהותה. לעיניו עומדים הקברים הפתוחים שבבית הקברות הקטן בחניתה, אשר אליהם הורידו את אשתו רחל ואת אחיו ראובן אשר נגזלו ביום אחד בראשית הבנות ישובם. הוא הרהר בהתפתחותו של בנו יפרח אשר נשאר לו מרחל ואשר רות תגדלו ותטפחו, כל יום בחיי הילד הוא גם יום שגשוג וגדול בחיי הישוב. דוד זוכר גם את החברים הצעירים גבריאל ונחום

ואחותה רחל כקרבנות המולדת, כי ידיד נעוריה דוד שכל את אשתו האהובה ואת אחיו היקר בשעת עמל בנינם.

דומיה עמוקה משתרעת בחדר הקטן בצריף. גדול היגון האופף את שני האנשים הצעירים אשר הקריבו את היקר להם ביותר בשעת המצוקה ובשעת הקרב על כבוש המולדת. בלב דואב משכיבה רות את בן אחותה בסל הזעיר ליד ישובה, בת מריה השוכבת בשלווה. מעבר לבית נשמעים בדומיה צעדים כבדים ואטיים. רות מרגישה כי החברים נושאים את מטת ידידה המת ושמים אותה ליד הבית. היא יוצאת במרוצה לראות באחרונה את ידיד נפשה אשר נקשרה אליו לכל ימי חייה. על ידה עומד דוד הצופה ללא תנועה בחורון פני אחיו המת, הוא נפרד ממנו, מאחיו ידיד נעוריו זה עשרים שנה.

שני הצעירים עומדים דומם זה ליד זה, גדול יגונם מנשוא. כבד הוא מתת לו ניב. חשים הם כי אהבתם לארצם ואהבתם לדור העתיד בארץ מולדתם נקנתה בקרבנות שאין למעלה מהם. חשים הם מתוך כאבם ללא גבול, כי עליהם לפתח כוחות לעתיד, לגדל את בני ידידיהם לחיי החברה כפי שחלמו רעיהם נוחי נפש עוד בהיותם בגולה, חברה אשר לא היתה כמוה לסבל קרבן, למאמץ הכוח. חשים הם כי לא יפוג כאב זה כי אם בהשתקעות מלאה במולדת, בהגברת מסירות הנפש האחרונה לעמם על החיים האישיים, בהיקלטות גמורה בארץ חלומותיהם הנכספת, אשר היתה למציאות, למען יצמחו מקרקעה חיי עתיד לבניהם.

כתף אל כתף נפרדים דוד ורות מאת פני הגבור הצעיר ראובן. הם חוזרים הביתה ורואים לאחרונה את רשמי פניה של האם הצעירה רחל.

בדומית המות אשר לפרידה בוקע פתאום צעקת התינוק יפרח, ואלישבע תשיתהו אל שדי היולדת מריה אשר חזרה אל עמה והמיניקה את שני הילדים שבישוב הצעיר.

ופקוד דוד יקירי על נשי חניטה להכין לרחל ולאחת מרעותיה מבין הפליטים יצועים בבית הלבנים כי שעת הלידה קרובה.

דוד מוסר למאיר חברו את המשכת בנין הישוב, על רות הוא מטיל את הדאגה לשתי הנשים ומודיע לרופאה כרמלה על מצב הילדות. הוא עולה אל מכונית המתישב אשר ובמהירות סערה טסה המכונית בדרכה, במורד נתיב הסלעים הבודד, ברחובותיה השוקקים של העיר חיפה, במסילה הרחבה בין הישובים המוריקים אשר בשומרון, בדרך העיר הערבית הקדומה לוד. עד הגיעו אל המושבה הגדולה רחובות. את קרניה היוקדות שולחת השמש אל השפלה. עם צהרים הגיעה המכונית אל בית אשר. בלוי העסקנית יוכבד המצפה לו זה שעות נכנס דוד אל הבית הקטן ונגש אל יצוע ידידתו החוזרת אליו רחל. במבט אלם מקיף מושיטה לו רחל את ידה. בזהירות מעלים את שתי הנשים מיצועיהן, מביאים אותן אל מכונית החולים ומציעים להן שם משכב נוח לנסיעתן אל ישוב הסלעים. אלישבע יושבת מן הצד בין רחל ובין מריה. דוד יושב ליד הנהג ושוב נסיעה אטית עד מעלה חניטה. שם מקדמות את פניהם רות והרופאה כרמלה וחברות הישוב. במתינות מביאות הן את הנשים אל בית הלבנים אשר שם נכונן יצועיהן וכלי המילדת. הן משכיבות את הנשים במקומותיהן וכרמלה הרופאה מתייעצת חיש עם אלישבע המילדת בדבר הכורעות ללדה. הן הכירו כי לרחל נכונן שעות קשות בלדתה. כרמלה ורות עומדות ליד יצועה ובו בזמן דואגת אלישבע למריה. דוד עומד למרגלות מטת רעיתו אשר שבה למען העניק חיים לכן בטנה בשעת הקמה ישובם. בעוד שתי הנשים חולות יורדים דמדומי הערב על פני חניטה. כוכבים ראשונים מזהירים ברקיע בלדת מריה בת ארץ ההונגרים בת אשר קראה את שמה ישובה, לאמר: השבה אל מולדתה. אלישבע מטפלת באם ובבתה. יגעה. יגעה צונחת מריה בתוך המצעות בבית הלבנים אשר בקבוצה בני עמה תחת כוכבי שמי מולדתה החדשה.

אך רחל עודנה אחוזה בחבלי לדה. הקפיצה מתוך האניה אל הגלים הקרים, המלחמה במשברים עד הגיעה אל היבשה החלישו את כוחותיה והעתיקו את הולד במקומו. בכל מאמציה נאחזת הילדת באחות האהובה התומכה את תנועותיה ואוצלת לה מכוחה. רות משתלדת לעודדה, להקל את יסוריה ומכאוביה.

פתאום פורצות יריות בדומית הלילה. כל אחד חש, כי התקפה חדשה מסכנת את שלום הישוב הצעיר בשעה שכנו בכורו של הישוב החדש יוצא לאור העולם.

בעצם דאגתה לאחותה מהרהרת רות בחברה ראובן העומד בראש פלוגת המגן בחניטה. היריות נאלמות מעט מעט ומרחוק נשמע קול מספד החברים. ליד יצוע אחותה נלחמת רות על חיי בן אחותה המתרוממים עתה ובה בשעה היא מרגישה כי המולדת האהובה הנכבשת בעמל דרשה קרבן חדש, את רעה ראובן, אבי העובר אשר תשא עתה במעיה. בכוח הבלגה אשר לא ישוער עוסקת היא עם הרופאה כרמלה ליד מטת אחותה. את כל מיתרי רצונה היא דורכת למען תמלא את תעודתה. לאחר מאמצים רבים אווזת כרמלה את הרך הנולד בידיה, בן אשר הוריו קראו את שמו יפרח. רות צופה בעיני אחותה מתוך חבה והשתתפות באשר אמהותה, אך פתאום עוצמת רחל את עיניה ונשימה פוסקת. בזריות מוציאה רות את הילד מידי הרופאה ותומכתו ברגעי חייו הראשונים ואת אחותה המתעלפת היא מפקידה בידי כרמלה. היא פונה אל השולחן אשר שם הכלים לטפול ראשון בילד ונכונה היא לרחצו רחיצה ראשונה. ברגע זה מגלה היא את תנועת חברה דוד, היא רואה את ידיו הפרושות אל אחותה הגוועה ופתאום היא תופסת כי בשעה אחת נפלו חללים שתי נפשות הקרובות לה ביותר, ידידה ראובן

המולדת, אדמה זו, אדמה סלעי פרא מוליכה אותנו אל מקום חנותנו. קרקע זו המצפה זה אלפים שנה לגאולה — סמל בה לחיי עתידנו. גם אדמת הסלעים אדמתנו היא, חלק ממולדתנו אשר ממנה נפיק זרע וקציר. עם הולם פעמינו על קרקע זו אשר היכה ממנודה זה דורות רבים מתעורר הסלע הרום וחיים מתחילים מפכים על פני האדמה. עם כל אחד מצעדינו מתעוררת בתוך הטבע סביבתו הכרת שיבת עמנו. הצפרים בעצים, הפרפרים והדבורים, השיחים והפרחים. הקוצים והדרדרים, הנשרים בקניהם והלטאות בנקיקיהן — כולם אלינו יקראו: מה מתרחש פה השב ישראל אל מולדתו, החזור הוא אל הרי הגליל? ופעמי אורחנתו יענו להם: אמן ואמן! ישראל חוזר למכורתו מלא תעצומות. הנה פתרון חלומנו, לכבוש יחדו את המולדת. אך ללא קרב לא תקום לנו המולדת לנחלה. בסלעים ובשיחים אורבות כנופיות האויב, הזומם להרחיקנו מעל מפעל בנינו. עלינו לגאול את הקרקע מתוך האבקות מתמדת עם כוחות השודדים היושבים למו ארב ואומרים להכרית את מפעלנו בעודו באבו. לפנינו נושאים את משא הקורות והנסרים להקמת המגדל אשר מעליו נצפה יומם ולילה למען הגן אל אחינו אחיותנו, על בנינו ועל ביתנו לשמרם מדמדומי בקר עד דמדומי ערב, להכשיר את אדחתנו בישוב, לגאול את הקרקע לבנינו, לדור החדש.

ופתאום נעצרת השיירה. העולים הראשונים הגיעו אל מקום חניתה. המכונית העמוסה יריעות אהלים עלתה על מרכז הככר והוחל בתקיעת האהלים, משכנותיהם הראשונים של המתישבים. בקצה הככר נעצרת קבוצה אחרת, שם המכונית עם החומר לגדר התייל לסמן את גבול הכפר הקבוצי החדש. יצירת הישוב החדש נעשית מציאות. הוא נחרת המפת ארץ ישראל. במעדר הראשון אשר הורד ממכונית כלי המלאכה אשר הגיעה בינתיים אל האהלים נתקן השביל הראשון ההרה למען הקל את העליה לבאים. אל המעין הצלול שבקרבת המקום נקבעים הצנורות לשם הספקת מים לישוב.

דוד מנצח על מלאכת הבניה, פוקד ועוזר, מסמן את הנקודות לפי התכנית וצופה את פני סביבתו. הפעולה בחברת רעיו, תנועתו הזריזה מפנה לפנה אוצלות לדמותו גודל וגבורה, הוא חש את עצמו מלוכד בתוך החברה בעיצוב פני ישובו.

ובינתיים חש המתישב אשר מן המושבה רחובות ההרה אל הנקודה החדשה חניתה ואתו הבשורה. מכוניתו טסה ללא הרגע קדימה דרך הסלעים, על יד גדר התייל החדש הוא יוצא ממכוניתו ושואל לדוד ראש מלאכת הבנין. מביאים אותו אל המקום אשר שם הוא עוסק עם חבריו בהקמת מגדל הצופים החדש אשר תפקידו להזהיר באיים סכנה מצד כנופיות אויבים המתקרבות.

" שלים עליך, דוד אחי — מקדם הוא את פניו — הן הגיעו לאנזך שמועות על אנתי פליטים עם גולים מבני עמנו אשר באה אל מימי מפרצנו. שני ימים ושני לילות עברו עד אשר הצליחו אחינו אחרי מלחמה עזה בגלים להגיע אל היבשה ועד אשר מצאו דרך בערבה בנדודו עמל ואלם בחשכת הליל אל ישוב יהודי ועד אשר הביאום אל מושבתנו רחובות אשר בשפלה. בין הבאים גם חברתך רחל, דוד יקירי. היא אשר הוציאה את הגולים ממצוקתם בגולה. הנה היא ספונה בביתי ומחכה לשעת חבליה. אותי שלחה להביא לך את הבשורה למען תחוש אליה ותביאנה הנה וראה בנכם את אור החיים על אדמת ישובכם בשעת הבנות. כל בקשותינו כי תאות לטפול בבית החילים היו לשוא. אליך היא דורשת בשעה זו, שעת הוולד בנכם. באתי לקחתך במכונית למען תגיע אליה בהנשאך חיש קל בדרכי הארץ. במושבה מחכה לנו מכונית העזרה הראשונה של "מגן דוד אדום" והמילדת אלישבע אשר תלווה אליכם. לפני צאתנו הואל

התישבות

באותם הימים, ימי המצוקה הגדולה לעם הנודד, בימי חורבן משכנותיהם הישנים בגולה ובימי האימים למשכנותיהם החדשים בארץ ישראל, באחד מאותם הימים העפיל טור ארוך בשבילים גלמודים בהרים הצחיחים בצפון הארץ אל גבול הלבנון. מזבולון הישוב הקבוצי של השומרים בקרבת קרית העובדים השתרכו מכוניות נוסעים ומכוניות משא, פרדים וסוסים אל המקום אשר שם עתידה להבנות חנייתה. השיירה העבירה משאות כבדים, כל הדרוש להקמת ישוב בני אדם על אדמת סלעים. מאה בחורים ובחורות בני חיל לוו את הטור. הלא הם מתישבי המקום החדש אשר ייכבש על ידי העם העובד בארץ ישראל. עם המתישבים בנתיב ההר קבוצת יידיים מישובי העמק אשר היו נכונים לסייע בהקמת הנוה החדש העתיד להכונן תוך ימים מועטים ולהגן על המתישבים החדשים בשעות הסכנה הראשונות. שבעים שומר לוו את הטור, ומאה בנאים מבני העיר פסעו וכלי מלאכתם על שכמם למען השתתף במפעל. ובקצה הטור צעדו נציגי המוסדות הלאומיים מעיר בירת הארץ, מירושלים.

המעפילים הפנו את מבטם אל רמת חנייתה על גבול הר הלבנון. השיירה נטתה מדרך המלך, מן הכביש המוליך אל בירות, עיר בירת המדינה השכנה אל שביל סלעים אשר בו פסעה בעמל רב. לעתים נעלם הנתב והטור חפש לו דרך צעד צעד בין סבכי שיחים. מרגע לרגע מתגלה מראה חדש ממראות הארץ, מרגע לרגע מתחלף מקום הנקודה החדשה שבהרים בתוך נוף המולדת, נגלה חלק זה או חלק אחר מן העיר ההומיה חיפה, מנמל הקדם עכו, מן הישוב החדש בנהריה וממדורני היערות של הר הלבנון. זה אלפים וחמש מאות שנה לא דרכה כף רגלו של יהודי על אדמה זו. לא זרע בה האכר העברי, לא נטעה שם יד אשה עבריה, לא נולדה שם נפש יהודית ולא מצאה שם נפש יהודית את מנוחתה האחרונה. והנה יתרחש הפלא בארץ הגאולה. היום יוקם במקום זה בבדידות עולם הסלעים ישוב חדש לעם היהודי, יכון נוה חדש לחברה. תוך שעות מועטות, בן יום, מעלות השמש ועד שקיעתה יוקם הכפר העברי חנייתה על אותות גבולותיו, ועל גדרותיו, מגדלי צופיו ובתי לבניו, אטמיו ורפתיו, אולם סעודותיו ובתי ילדיו, על מתקני מאורו ועל אהליו, על מכונות החרישה ועל בתי האמון. בן יום ישוב אשר ידידיו הכינוהו לחלקיו בעמל שבועות רבים, את הקרשים ואת האבנים, את הגדרות ואת התייל, את היריעות ואת המחרשות. התכנית עובדה כל פרטיה ודקדוקיה. המלאכה חולקה, לכל דבר נקבע מקומו. כל מעפיל בטור זה יודע את מקומו בשרשרת היוצרים, הוא יודע את המקום בו יועמד פעלו.

ובתוך הטור רוכב דוד על סוסו השחור כשהוא מסייע ומפקד, מסיר מכשולים, מאמץ כושלים ומראה את הדרך אל המטרה. עליו הוטל התפקיד לקבוע גבולות, לשאת ולתת, לבקר ולסדר. אחיו הצעיר ראובן בין שוטרי השיירה, בכל פסיעה הוא צופה אל האויב, מפקד על ההגנה, שומר את הנשק, מוליך את השומרים אל הנקודה.

רות פוסעת בתוך קבוצת בחורות ליד המכונית הקטנה לעזרה ראשונה מטעם "מגן דוד אדום". היא חובשת פצעים, מושיטה תרופות, תומכת נשים. היא פוסעת דרך חירות ועוז בשמלתה העשויה בד כחול וסודר כחול על מחלפותיה האדמדמות. היא חוזרת לאחור עד הגיעה אל קצה הטור אשר שם בקבוצה האחרונה צועד גם ידידה ראובן המאסף להגנת כל הטור. יחד עולים הם במעלה ההר הזקוף אל משמר גבול הארץ. רוח נלוית אל ידידה בברכת צהלה: "היום הזה הוא יום התגשמות חזון ילדותנו. היום אנו צועדים יחד להתישבות על אדמת

העסקנית הקשיבה לבקשות רחל. היא רשמה את כל הפרטים בפנקס עבודתה. עוד היום עליה לבוא בדברים עם שאר העסקניות בכל ישובי הארץ לשם מתן עזרה משותפת לאחים הפליטים. יגיעה שקעה רחל במטתה וחכתה לדוד ידידה אשר יצא לפני ימים מעטים להתישבות במשמר הגבול בקצה הארץ ואשר יבוא עתה לקחת אותה ואת ידידתה מריה אל ביתם בהרי הגליל העליון.

סוף סוף מתקרבת הספינה אל החוף. קברניט הספינה אינו בטוח בהשגת מטרתו. אין הוא יודע היכן יעגון. היכן בטוחים הנוסעים מפני האויבים בארץ, היכן מצויה רצועת חוף קטנה אשר בידי בני עמם. ופתאום הבחינה עינו רצועה כזו. הוא חותר אל החוף עד כמה שיוכל. אשון לילה. מסביב אין כל נצנוץ אור. בעזרת גברים אחדים פוקדת רחל על העליה מן הספינה, על השחיה אל היבשה כשהתרמיל צמוד אל השכם. קבוצת צעירים קטנה שוחה ראשונה למען הקל את הגישה לאחרים. פעוטים נשואים בורועות הבוגרים. אנשים באים בימים חוגרים את שארית כוחותיהם ועוברים בחירוף נפש. לבסוף מתלכדת הקבוצה על חוף הים ובבגדים ספוגי מים הם פוסעים לאטם קדימה. בשבילים לא נודעו הם רואים את עצמם כמתוך מדבר. מרחוק מתגלה לעיניהם כפר והם מתאמצים למצוא להם מפלט באהליו ובאסמיו. אחדים מרחיקים נדוד, אך שוטרים יתפסום ויאסרום. אך בידם יעלה להמלט ולפתע נפגשות הקבוצות הבודדות בישוב יהודי קטן בעמק השרון. תושבי הכפר מברכים את הבאים בהסברת פנים ומביאים אותם מתוך שתיקה אל בתיהם ואל הישוב הגדול הקרוב ישלחו שליחים להזמין מכוניות מחברות התחבורה למען יובאו העולים אל ישוב בטוח בתוך עמם. בעוד מועד הודיעו השליחים על המאורע. יוכבד העסקנית עובדת עם קבוצת נשים בהמצאת דירות, בהכנת אמבטאות וכלי לבן ובעריכת הסעודה לעולים. בחשכת הלילה באות מכוניות להוביל את העולים. במעגל רחב יקיפו התושבים כל מכונית כל אחד קולט את אורחיו ומכניסם אל ביתו. רבים מן המעפילים אינם עוצרים כוח להוציא הגה מפייהם, כי מיוגעים הם מעמל הדרך והנדודים. רבים הבוכים המושיטים את ידם בתנועת אלם אל מארחיהם. אחרי מאמצי נדודיהם לא יוכלו ליהנות מן הסעודה הנערכה להם ואין כוח בהם לספר למארחיהם על גורלם. הילדים שנלאו מאד שוקעים מיד בשינה עמוקה. בקשי תופסים פליטים אלה, כי הגיעו סוף סוף אל קצה דרך יסוריהם. האמן לא יוכלו כי מעתה חיים בין בני עמם, כי הם מקבלים את פניהם וכי חשים הם לעזרתם. רחל היתה האחרונה לעזיבת הספינה. את כל כוחותיה אזרה כדי לעבור בעצם ימי הריונה בשחיה בין הגלים הנסערים אל החוף. בעמל שרכה דרכה על יד מריה בין שאר אחיה ליסורים. כאשר הובאה אל בית מארחיה, אל אשר בעל המטעים חשה כי כוחה עזבה. היא בקשה להודיע לרעה דוד במקום ישובו החדש, כי בבוא ויקח אותה ואת מריה העומדות ללדת. רוצה היא כי בנה יראה את אור החיים על האדמה אשר תהיה לו למולדת מתוך כבוש בעבודת הדור. שעה ארוכה ישבה עם יוכבד העסקנית וספרה לה על גורלו ועל מצוקתו של כל אחד מן המעפילים ונועצה אתה על דרכי העזרה לכל אחד מבני עמה. רחל מבקשת את יוכבד כי תמצא מקום בבית האמהות לאם הצעירה אשר ילדה לפני ימים מעטים וכי תמסרנה לידי האחיות שושנה בירושלים למען תחלים הבת הרכה והחלושה ולמען תוכל אמה להניקה מחלב שדיה. היא מבקשת את יוכבד כי תדאג לדן הצעיר אשר אין לו בארץ לא קרוב ולא גואל למען יתקבל אל בית הספר למלאכה שבקבוצה החקלאית בעמק למען ילמד העלם עם חבריו ולמען יתמזג גם הוא בעדת המתנחלים. היא בקשה את העסקנית לתת מהלכים לפרופסור הזקן עם אוצר ספריו אל רעו למקצוע אשר בבית המדרש העליון על הר הצופים העוסק שם בחקירת הלשון העברית. היא בקשה למצוא לקרל העלוב, לבן בלי ארץ זה, משפחה בתל אביב העיר היהודית אשר בה יוכל להרחיב את ידיעותיו ולסגל לו את אחת המלאכות. היא משיחה את הדאגה לשלום המשפחות מברין [ברלין]? והיא מבקשת לעזור להן להעלות את בניהן העוזבים שבגולה. היא נועצה עם יוכבד על אפשרויות עזרתה לשאר הנוסעים הנעקרים למען יצטרפו אל עדת בני עמם. יוכבד

היא מצאה את הנער דן בן החמש עשרה אשר השקיף בעינים נוצצות וכמהות למרחקים. היא פנתה אליו בשפת ארצו, אך הוא השיב לה בצלילים רהוטים בלשון האבות. "מאין תבוא, דן הצעיר? — אמרה אליו — היכן הוריד, היכן אחיך ואחיותיך. רואה אני והנה בודד וגלמוד אתה פה באניה. בני משפחתך אינם?"

"הורי מתו עלי בעודי קטן — השיב דן — אמי מתה בעיר הצ'כית אשר בה נולדתי ואבי מת עלי לפני ברומניה. הוא יצא את הארץ בה נתאלמן מאשתו ויבוא אל עיר בירת רומניה להקים שם בתי חרושת חדשים. יחד חיינו ויחד תיכנו את תכנית חיינו בעתיד. תלמיד הגמנסיה הייתי וכוונתי היתה להוסיף ולהשתלם בארץ האיים שבצפון, אשר שם עובדים במכונות ובשיטות חדישות. אך לא הספקתי לסיים את חק למודי עד שמת עלי אבי בשבץ הלב ביום מותה של אמי, כי מאן אבי להתנחם על מותה. ואני נשאיתי לבדי בעיר הזאת. אשה ממשפחתנו אספתני אל ביתה. אך הואיל ולא נותרו לי אמצעים ללמוד ולהשתלם הובאתי אל בית מלאכה. אך לא זו היתה הדרך אשר אויתי. ברצוני היה ללמוד ולהתפתח כדי ליצור כאשר היה את רוחי ואת רוח אבי. שמעתי על סיעת יהודים העולה לארץ ישראל. ידעתי, כי מתקמים שם חיים חדשים, כי שם אפשר ללמוד ולפעול כאשר קוינו בהיותנו ברומניה. הצטרפתי אל תנועה זו ואיש נדיב אחד מבני עמי שלם את הוצאות עלייתי. ידעתי, כי ימים קשים נכוונו לי, אך הדרך החדשה מושכת את נפשי. שמעתי על ספינות מסחר כענף חדש במשק העברי הצעיר. ברצוני להיות ספן המביא את מוצרי ארצו לכל חלקי תבל. והרי ברכה אחת צפונה בדרך זו של הספן: לעולם לא ישאלוהו למדינתו ולאזרחותו. ויהי נא חלקי כחלקם של מיליונים המעבירים את סחר ארצם אל נמלי עמים אחרים והשבים מפעם לפעם אל מולדתם."

החיים באנית הפליטים הולכים וקשים. מי השתיה מועטים ולרחיצה אין מים כלל. שארית המים מתחלקת למנות זעומות לשתייה ולבשול. מלאי המזון הולך ומצטמצם. מיום ליום פוחתת מנת האורז. מחלות מתפשטות מסביב: לראשונה הן תוקפות את הפעוטים; מתפשטת האדמת. אין אמצעי רפוי, אין מזון הראוי לשמו. רופא עמל להחיש ישועה לילדים, אך במה יושיעם? יללת הקטנים גוזלת את מנוחת האמהות. אין כל אפשרות לטיפול של ממש. ובאחד הלילות — מקרה המות הראשון. בסתר נושאים את גופת המת אל ירכתי הספינה ומטילים אותה הימה. בחשכת הלילה מהדדת הקריאה הנושנה אשר לעם היהודי: "שמע ישראל, יהוה אלהינו יהוה אחד!" הספינה הקטנה נטרפת בסערה. כל הנוסעים נתקפים במחלת הים, רחל משתדלת לעזור באשר תוכל. היא כנסה סביבה קבוצה קטנה של צעירים, היא מנחילה להם את ראשית ידיעות העזרה הראשונה והטיפול בחולה והיא מתאמצת לחלקם בפנות הספינה השונות למען יהיו לסעד לכושלים כאשר יוכלו. פתאום נדרשת רחל לרדת אל המדור התחתון שבספינה, למדור המעופש והמחניק. שם עמל הרופא בטיפול באשה הכורעת ללדת. רחל תתמכנה בחבלי לדתה והיא משתדלת להקל את יסוריה. ילד עברי יוצא אל החיים במצוקה וביסורים, באניה טרופה בין גלי הים הסוערים, בין אנשים תועים ללא מולדת, אשר אבדה תקותם וזרעם נסתר. הוא נוסף אל עדת עמו הקטנה במסע גשוש לעת גבור המצוקה, כאשר לא היתה זה אלפי שנות גלות. רחל משפרת את הנולד. ההורים קוראים את שם בתם הרכה תקוה. משמגישים לראשונה את הפעוטה אל שדי האם ומשפוחתת זו ביניקה מתוך תאוה יקרנו פני האם הסובלת באשר אם מיניקה, כאשר יקרנו פני האם הצעירה היולדת את בנה בנוה שלום בתוך עמה.

צעירה בת שבע עשרה, אשר ברחה מפנה נדחת במדינת הונגריה, פנה אשר באה בעול המלכות השלישית.

במבט עין אחד הכירה רחל כי נערה צעירה זו הרה. היא חבקה וישבה אתה על גבי שמיכה במעבר הצר שבאניה. "ספרי לי נא על ענותך! בקשה — את נודדת ללא בעל וללא הורים, ללא אח ואחות אל עולם אשר לא ידעתו, אשר יסובך בשעת משכר, בה תעניקי חיים לילדך. צעירה את ומבנה גופך עדין ולא הסכנת בפגעים ובעמל, בסחי ובעזובה. התאמרי לי מאין באת ואנה תלכי?"

ומרים השחרחרות השיבה בלחש: "בת אני להורים יהודים מהונגריה אשר ישבו בכפר קטן במחוז הספר ופרנסתם על טחנותיהם אשר ספקו להם את מחתם בשפע. את עמנו העברי לא ידעתי, לא ידעתי את מנהגיו ומצוותיו, את מצוקותיו ושמחותיו. בכפר ישבנו וחיינו חיי אחוה עם שאר התושבים. חגונו את חגיהם ואתם התפללנו בבתי אלהיהם. אהבנו את בני העם הפשוט הזה אשר נתן בטוי ליסוריו ולגילו בצילי כנורו ובנעימות שיריו. אתם רקדנו ואתם התאבלו. מראשית נעורי אהבתי את מיכאל הצעיר, בנו של בעל אחוזה גדולה אשר בשבילו עבדו טחנות אבי. יחד טפלנו בפרה הממליטה ובולדותיה, יחד סייענו בימי הקציר בשדה ולבותינו פעמו זה אל זה ברגשות אהבה צעירה. והנה באה תקופה חדשה לארצנו ומחוזנו עבר לעם הסלובקי אשר העמד תחת שלטון עריצי המלכות השלישית. גם על כפרנו חלו החוקים המפרידים את בני האדם בעל כרחם לגזעים ולעמים. בלשי השלטון החדש ארבו לחיינו ולמעשינו, ואני וידידי שוב לא זכינו להתקרב זה אל זה באהבתנו הצעירה. קשתה עלי הפרידה ואגמור אמר לעזוב את הארץ ולבעבור לא יקרה אסון את ידידי הצעיר. החלטתי לנדוד עם שאר הפליטים אל ארץ אבותי, אשר לא ידעתי ואשר היא זרה לי עד היום. אך פעם אחת לפני הפרדנו לכל ימי חיינו נודמנו לשעת פרידה, פרידת נצח. ידענו כי לא נוכל עוד להפגש בחיינו וכי דרכינו נפרדות לחלוטין לקראת העתיד. הרגשנו את כל עוצם אהבתנו וכי לא נוכל לשכוח את אהבתנו הרעננה גם בארצות מרחקים. אך לא יכולתי להשיב ריקם את פני ידידי בבקשו בקשת אלם על התמזגות אחרונה. נטולת רצון שקעתי בזרועותיו וכשהאיר השחר עזבתיו וצורוריו בידי ואלך ברגל אל העיר הקרובה למען מצוא את דרכי אל הארץ הרחוקה. ללא אמצעים שוטטתי. דאגת ההורים היתה לשוא, כי החוק החמיר ולא נתן להוציא אף מעט מן הרכוש שנרכש בעמל שנים רבות אל ארץ הנכר. בשעת הפרידה קלעה אמי בתוך מחלפותי הכבדות שטר כסף ממדינת נכר. בכסף זה השתדלתי לנדוד הלאה עד בואי אל העיר ברומניה אשר שם מתכנסים הפליטים להפלגתם. ירחים עברו עד השיגי את מטרתו. ואז חשתי כל לא לבדי אני עולה אל הארץ החדשה, כי במעי טמון זרע ידידי, פרי התמזגותנו. בעוד חדשים תחול הולדה. נתנו תקווה בלבנו כי בעוד חדש נגיע אל חוף המולדת החדשה. קשה עלי הנסיעה בים וגופי הרך סובל פה במצוק, באניה הקטנה, יסורים אין קץ." "ברצוני לבוא לעזרתך" — אמרה רחל — בואי אתנו אל אדמתנו. אחות אני לגורלך. גם בי מתקדם יצור חדש, זרע ידידי. על קרקע חדשה נכבוש לנו את את המולדת. קשים ודלים יהיו חיינו, אך מחסה גג מעל ראשנו, אדמה וכלי מלאכה יינתנו לנו. בואי אלינו והספחי לעדתנו. ובשעת משכר בנים נהיה יחד!" בעיניה הנוגות של מרים הצעירה נראתה התעוררות קלה. את ראשה הרענן הרכינה אל חיק רחל. זרם חיים אמיצים ורעננים עבר בין שתי הנשים אשר נשאו את פרי בטנן אל ארץ מולדתן. רחל הציעה למריה משכב ותצעד משם אל עברם של אחרים, אחים לסבל במסע המיגע.

התקרבה אליה תחת משמר בולשי המדינה. הסירה קלטה את המסכנים ואת האומללים הללו והביאתם אל היבשה, אשר שם עליהם להתחבר מחדש אל חברת האדם. עשרה גברים שבע נשים ושמונה ילדים מצאו להם מקום בסירה אשר חתרה בחשכת הלילה אל היבשה. שם עמדו עגלות אחדות נכונות להוביל את הגולים אל התחנה הקרובה אשר שם ימצאו קשר אל הדרך אשר תוליכם אל מולדתם.

הפליטים נסעו בה בדרך אשר באה רחל בארץ הטרשים השוממה אשר לעם יון עד הגיעם אל אחד הנמלים הקטנים. שם חכה להם מלווה אשר הביאם מיד אל אנית הפליטים. האניה היתה כלי שיט זעיר אשר בלה מרוב ימים ואשר הכיל מקום למאתים איש. בעלותם על הספון מצאו הפליטים שם תנועה נרגשת, מאות בני אדם התרוצצו שם בערבוביה. הם שאלו למקומותיהם, לסדר ארוחותיהם, למקומות הרחיצה. פליטי אנית הדנובה היו האחרונים לרדת אל האניה. המלווה חלקם בין הקבוצות אשר עמדו במשטר קפדני ואשר סמנו כל אחד את מקומו על גבי שטחו המצומצם של ספון האניה. נשים וילדים נתנו מקומות משכב באולם גדול אחד. כל משכב מיועד לשלוש נשים ולילדיהן. הגברים והבתולות נאלצו להסתפק במקומם על הספון בלבד. המקום היה כה צר עד שלא הספיק אלא למעבר אחד אחד במבואות הצרים בצלעות האניה. חמש מאות איש נתכנסו שם, רווקים ומשפחות מכל ארצות אשר פלטו את בניו האומללים של העם היהודי מחברתן ולא נתנו להם מקום עבודה ומרגוע, מקום לתורה ולמחיה. רבים נתחייבו חובת גלות, פקודה אשר לפיה עליהם לעזוב את הארץ תוך ימים מועטים. מיעוטם של הפליטים בא מארצות אשר בהן לא נתניה עוד פקודת גירוש היהודים, אך מרחב מחיתם כה הוצר עד כי לא יכלו עוד לנשום שם.

יהודי אחד בעל יזמה שכר על אחריותו הוא מתוך סכון רב אניה ישנה ודאג להעברתה אל עיר הנמל ביון תמורת תשלום אשר בלע את שארית רכוש המהגרים. ידוע ידעו הפליטים, כי בהגיעם לארץ ישראל לא תהיה פרוטה בידם ועליהם לסמוך על הגורל, כי ייקרו להם אנשים מסבירי פנים אשר יושיטו להם עזרה. נערים וזקנים היו בחבורה זו, חיילים ונכים, שופטים ופושעים, בעלי נכסים ואורחים פורחים, מלומדים ואומנים, סוחרים ותגרים, שתיים עשרה לשונות נשמעו מפי הנוסעים והנמלטים. בני עם אחד לא הבינו איש את שפת רעהו. אחוזי אימה הרהרו כל אחד ביסוריו אשר עברו עליו ואכולי יגון העלו על לבם את גורל קרוביהם אשר הוטל עליהם לעזובם. קרל הצעיר ברח ממחנה הרכוז בארץ ההפקר. אמו מתה במחנה נורא זה ואביו גסס שם. שלושת הרעים מברין [ברלין?] נשיהם נאלצו לעזוב את ילדיהם בארץ האויב, כי אנית הפליטים מאנה לקלטם. מתוך חרדה שוטטו במחבותיהם על עוללים, נואשים ומפקפקים אם עוד ישובו ויראו את בניהם. זקן כבן שבעים, מלומד, בקי בתשע עשרה לשון, כחוש ומרוד ישב על גבי ארגו והגה ללא הפוגה בשארית רכושו, שרידי ספריו אשר הציל בחרף נפש למען יוכל להמשיך בחקירותיו בכל ארץ אשר ייקלע אליה. יומם ולילה ישב הישיש על גבי הארגו ללא תנועה וללא דאגה לגופו ולמלבושו. עיניו צפו ללא חשך אל גלי הים הנושאים אותו אל חוף לא ידעוהו. באחת הפנות קרם חכם משפטים אשר סייע בשעתו בדבריו הנמרצים לזכות אלפי נאשמים. עתה משולל חירות ופליט משוטט בספינה זעירה מבלי אשר ימצא לו מקלט.

רחל השתדלה לבוא במגע עם אחיה ואחיותיה בני עמה, להתחבר אליהם, לשמור על שארית כוחות חייהם ולהכניס לגורל עתידם. היא נתקרבה אל מרים השחרחרת, נערה

כתב עמה דמתה לבוא אליהם, להתקרב אליהם, לנסות להבין לנפשם, למצוא להם מקום במולדת, לדבר אליהם תנחומות במצוקתם וביסוריהם ולעמוד לימינם בסכנות הדרכים. מי יתן כנפי נשר אלניה למען תגיע במהרה אל מחוז חפצה!

לבסוף נתגלה מרחוק נמל קונסטנצה, עיר חוף הים אשר למדינת רומניה. רחל מהרה ותצא מן האניה. קל היה מטענה כי לא לקחה אתה אלא את הנחוץ ביותר. חיים סואנים שקקו בנמל אשר שמש מקום מעבר לנוסעים אין מספר מארץ המערב הנמלטים על נפשם מאימת גורלם והמחפשים מפלט להם בארצות אחרות. אניות כל העמים עגנו בחוף ים זה.

מחוז חפצה של רחל — ספינת המשא העלובה על נהר הדנובה, כלי שיט מוזר זה אשר לא היה כמוהו בתולדות העמים. היא עלתה אל הרכבת בבית הנתיבות הגדול ותסע בדרך מדינת הונגריה אל נהר הדנובה ומשם אל המקום אשר שם שוטטה ללא תכלית בשטח הפקר ספינת הפליטים האמללים. והנה ראתה רחל את עצמה בסירה נושנה וקטנה אשר לתוכה הוקאו בני עמה, כי לא נמצא על פני ארץ רבה אשר יתן להם לבוא לתוכו למען יחיו ולא יגועו.

בסירה זו שוכנו בצפיפות איומה מאתים וחמשים איש ללא קשר אל העולם מסביב, ללא מקום לפעולה, למנוחה ולנופש. על הספון רבצו בערבוביה כחיות השדה בני אדם אחד על גבי חברו. המזון היה מועט. את אשר הביאו סירות סוחר באקראי קנו בפרוטותיהם האחרונות, שארית רכושם. ויש אשר נתנו את שרידי הונם במזון דל, בככר לחם להם וילדיהם. בתי הכסא נזדממו; סחי סרחון בכל אשר תפנה. עכברים חפזו מפנה לפנה ואכלו לתאבונם משיירי המזונות ומבגדי הנוסעים. פעמים אין ספורות נדד כלי השיט הנה והלום בתקוה למצוא מקום על גדות הנה, אשר שם יוכלו הנוסעים לעלות אל היבשה. אך מכל מקום גורשו. עיניהם התהוות של יושבי הספינה הביעו אבדן תקוה ויאוש תהומות. אסירים היו אך ללא משמר בית אסורים, ולא היתה כל תקוה להמלט מספינה ללא מסע זה, מסירה טרופה זו. רק לקבוצת פליטים קטנה ניתנה ההזדמנות להשיג כרטיסי מסע לאניה עתידה להפליג מאחד הנמלים הדרומיים שבארץ יון לשם נסיעה ללא מחוז עגינה. על יסוד כרטיסים אלה יתן להם רשיון לעלות על גדות הנהר, לצאת מסירה עלובה זו אל אנית הפליטים שבדרום. היה בדעתם להתאחד שם עם קבוצת אחים גולים ממדינות גרמניה, צ'כיה, הונגריה, רומניה וקרפטורוס. רחל ירדה אל הסירה. עיני יושביה נתלו בה בתמהון ובהן חלחלה השאלה ללא פתרון: מה תביאי את לנו, תקוה או בשורת כליון? היא עמדה בין הנואשים ודברה אל כל אחד, היא הפרידה בין המפליגים ובין הנשארים, גברים נשים וטף. אחרי הפרדת הקבוצה אשר התכוננה מתוך הסוסים לדרך החדשה שקעו הנשארים ביתר עצבות. יאוש ואבדן תקוה נשקפו מעיניהם, קינה וזעקה לעזרה. מעולם לא חשה רחל באזלה ידה כאשר ברגע זה, בראותה את יאוש אחיה הגולם בגורל סבלם וידה קצרה מפתוח להם את השער למולדתם. כל המון רחמיה וכל כוח רוחה לא הועילו, כי לא היה מקום באניות המהלכות בים התיכון. תוך מלחמה פנימית כבדה חפשה נואשת דרך למתן מחסה להמון עמה הנודד, היושב חסר אונים ואמצעים, חסר דרך ומטרה בפנה האומללה שבעולם, מנודה מחברת אדם.

היא נפרדה מעל הנוסעים, רשמה את שמותיהם בפנקסה והבטיחה, כי ייעשה כל אשר בידה וביד בני עמו לעשותו. "הן ידעת, — אמר אחד הזקנים — מה נכבד בעינינו בוא אדם בבדידותו המדבר על לבנו דברי תנחומים למען תפול קרן אור תקוה ולו גם קרן זעירה באפלת חיינו. שאי תודה על בואך ועל נכונותך, שאי תודה על דאגתך לחברינו. שלהי נא לנו מארצנו אות חיים!" במתינות הורידו הגברים את המפליגים מספינתם אל הסירה הקטנה אשר

בשעת בין הערבים ירדה רחל אל האניה בנמל חיפה. דוד לווה עד שער הברזל. שם הושיא לה את ידו. רחל ערכה את חפציה בתא אשר בו שוכנו עוד שתי נשים אשר נסעו כדי להוציא את קרוביהן מארצות הבלקן אשר סכנה נשקפה להם ועוד אשה אחת אחות רחמניה נוצריה אשר נסעה לצרך השתלמותה במקצועה. אחרי זה מהרה רחל אל ספון האניה ומצאה לה מרגוע בפנה חבויה. עיניה נתלו בחיפה המוארת שבצלעות הכרמל, באורות המנצנצים מבניו הלבן של מפעל החשמל שבמפרץ, בנטל המואר על בתי מסחרו החדשים ברחובות המשתרכים בשפועי ההר ובמכוניות השוטפות על פניהם המזהירות כגחליליות. בביתו המפואר של התכניון ובקוביות הבתים הלבנות שבהדר הכרמל. מרכס ההר הבהיקו מכל חלון קוי אור. מן הצד, על גבעה מופרשת שכנה נוה שאנן, אשר שם חונה דוד ופועל בתוך חוג ילדים. מן המפרץ רמזו אלפי אורות מתוך שכונות הפועלים הגדולות שברבעי התעשייה ומנגד נתגלתה העיר העתיקה והבצורה עכו.

"מה אהבתיך, מולדתי — אמרה רחל בלבה בכאב פרישה — תוך זמן קצר נצמדת אל לבי לבלי הנתק. לעולם לא אשכח את מפרץ התכלת ואת שוא גליו. בחוץ, בנכר, יגברו געגועי אל ארץ זו, אל המולדת אשר אנו כובשים לנו צעד צעד מתוך קרבנות כבדים. ובשוכי אעגון בין אחי ואחיותי אשר נגאלו מעבדות וגולה, מענים וממצוקתם למען הקלטם במולדת ולמען השתתפם בגאולתה מתוך עמל כפיהם. ידעתי, כי עתידות קשים נכונו לי, כי עלי לשאת בסבל האיום אשר הוטל על בני עמי: הדת יגון תהיה הנסיעה באניות הפליטים אשר בה מצאו היהודים הנדחים במאמצים אשר לא ישוערו פנה מצומצמת. מחסור יהא שרוי ביניהם וחלי, רמשים מגועלים וזוהמה, תלונות ופריעת סדר וחוסר בטחון בקיום. כבדת גורל אעגון שנית בחופיך, מולדתי! אליך יושיטו ילדי עמך חסרי הישע את ידיהם, אך להטיל ענגם בחופיך לא ינתן להם. בחשאי ובחשכת הלילה יבואו אל ארץ אבותיהם, מתוך רטט וחרדה יהיה עליהם לחפש מדרך לכף רגלם עד אשר יקברו אל מעונות התום אשר לאחיהם.

קול צפירת האניה נשמע. לאט הורמו העגנים והספינה הפליגה לתוך אפלת הלילה אשר בה הבהיקו כוכבי שמים בודדים. באולם הסעודות שבמדור האמצעי נאספו הנוסעים לארוחה. מעטים היו הנוסעים באניה. יש לחוס על הון הארץ לבל יבוזבו בנטיעות אל מחוצה לה. וידוע ידעו בני העם, כי ידם נדרשת במולדת להחזיק במחרשה ולאחוז בשלח המגן. אט אט שטה הספינה בחשכת הלילה.

חניה קצרה בקפריסין האי הנאה על יערותיו ואשדותיו, משם בין איי יון הפזורים בקרבת חוף אסיה הקדומה, ליד מדינת תורכיה אשר התנערה מקפאונה בו היתה שרויה שנים רבות ותצעד אל תרבות חדשה ופוריה, בתוך מעבר הדרדגלים, המעבר רב החשיבות בין שני חלקי תבל, בין ארץ המזרח ובין ארץ המערב. בים השיש הכחול בואכה איסטנבול המזהירה בדרך מעבר בוספור הצר, אל ים השחור. השמש עלתה ושקע חליפות. ירח וכוכבים במשמורתיהם האירו את השמים. רחל כמעט אשר לא שתה לבה לכל אשר יסובבנה. אך בין הנסעים הבחינה את עינה את היונים ואת התורכים, את הנזירים ואת הנזירות, את בני הליבנטנה ואת הערביים ואת קבוצת היהודים הקטנה הנוסעים אל ארץ המערב לשם סידור עניניהם. רחל התיחדה במחשבותיה עם תכלית נסיעתה: התחברותה אל קרבנות אסון גורל אימים, עם דרכי הצלחם ועם נתיבי שיבתם לארץ ישראל.

סבלם בסבלך, להיות אתם במצוקתם ולהתלהב בתוך גודל עמנו. ברכת מולדתנו ממרומי הר קדשנו תהא שרויה בכל מעשיך".

" עכשיו אולי תביני — אמרה דליה — מפני מה לא אוכל להענות לבקשתכם לעלות אל ישובכם ולהשתתף אתכם בבנין הארץ. קשורה אני לכאן בכל נימי נפשי. פה תשמע אזני את הלמות לב עמנו, אשר אבנים ינתנו לו במקום לחם. הנטעים המובאים אל ארצנו ממחוז הדרום היפה שבצרפת והשתילים אשר ישלחו אלינו ידידינו מהולנד זוכים לטיפול ולטפוח מעולים לפני התאקלמותם והשתרשותם. ואילו ילדינו כאן מתנוונים ונובלים על הדרכים ואין חולה ואין דואג להוציאם לפני שמש אל השדות ואל הכרים, אל הטבע אשר יוכל להעלות להם ארוכה. שנה שנה לאחר שאני מצליחה להוציא מכאן מספר ילדים ולהעבירם אל כפר הילדים במורד הר הכרמל מתברר לי יותר ויותר מה גדול ענים של ילדים אלה אשר נדונו לחיים במערות סלעים אלו. התבינו עכשיו מפני מה לא אלך עמכם: בלבי סוער הזעם על השאננים והשבעים בעמנו אשר יסיחו לבם מיסורי אחיהם ומנוונם. יום יום עלי לעמול ולטכס עצות כיצד לגאול ילדים אלה מעקת חייהם, יום יום עלי להלחם בקוצר דעתם של אחינו, אשר לא ישימו את לבם, כי הורסים הם את ראשית תקותם אם יתנו לילדים אלה בני עמנו לגווע. ברכה לחלוצינו, היוצאים לעמל ולבנין, אך עלי להשאר פה ולשאת את יסורי עניי עמי. יום יום עלי ללחום ברפיון לבם של אחינו, בקוצר דעתם בפעלם. בשבתי אתכם בעיר הגדולה הצפון היתה מטרה אחת לעיני: ללמוד את דרך הטפול בבני עמי כדי לחיות בכפר צם בחירי גד, לטפח את ילדינו ולפתחם. היום יודעת אני, כי גורלי רתקני אל מרום הרי העיר העתיקה, האוצרת קדשים בבתי אלהיה והזונחת את קדשי האליהם, את הנשמות הנתונות מאלוה. אחוש, כי עוד רבה הדרך לפני וכי כוחותי מתדלדלים, אך ידעתי, כי במלחמה זו נאבקת אני על אוצר אומתנו, על ילדינו. את של שלווה נפשי הקרבתי לזה ומנוחה אבדה ממני. היתה לי צעקתי לחמי יום יום.

מדי דברי אזעק, חמס ושד אקרא על אחי. פה אשאר ואפעל עד הוציאי את הילד האחרון ממערות הסלעים, עד אשר יובא הצעיר האחרון אל מקום פעול, עד אשר תוגן האם האחרונה בסבל מצוקתה".

בדממי יצאו הרעים מן הסמטאות הצרות של העיר העתיקה אשר ליד החומה הקדומה ובעד פתחיה הרחבים צפו אל עמק קדרון הרחב, השופע אבני צור והמפתע אל ים המלח, ראו את הר בזיתים על שפעת קברותיו בני אלפי השנים.

" הביטו נא — פתח דוד — אל מצבתו המתנשאת של בן המלך אבשלום אשר נחצבה מתוך הסלע לעדות לדורות עולם, אל מקום מנוחת משפחת הכהנים הגדולים של הבית השני, אל אבן המצבה לנביא זכריה. כל אלה דובבים אלינו מתקופות משבר שפגע בצורות חיים ישונות, כל אלה עדים הם למלחמות, למרידות, לרדיפות ולהצלחות בחליפת נצחים של גויעה ותחייה, גם דורנו זכה להביא לידי הפכה בתולדותינו, הפכה אשר לא היתה כמוה בתולדות האדם: שיבת עם המפוזר בכלל חלקי תבל אל ארצנו לשם הגשמת רעיון האחדות ברובי החומר. פה בארץ הרים כבדה זו בקצה עיר קדשנו על צלליה העמוקים ואורותיה העזים אנו חיים כאשר לא חיינו עד כה בהכרח מטרתנו.

בתוך עולם נעלה זה של עיר הקברים הנצחיים על הסלע הדומם נכיר, כי ארץ זו נתונה לנו ליצור בה את העם האחד מתוך רבוי השבטים ולמלא אחדות זו לפי דרישת אבי נביאינו אשר הוליקנו במדבר "ואהבת לרעך כמוך". בחזירת נפש האחד אל נפש חברו, בהקרבה העצמית למען ההתגשמות צפון סוד דרכנו לאחדות עמנו, כאשר יעלמו הצללים שם בהרים ושב שנית לתחייה. עתה אבין גם להחלטתך, רחל, ללכת בדרכך אל אחינו הקרובים בנכר, לשאת את

מחדש ונתנה לה משהו לשתות מתוך בקבוק ארוז אשר נשאה אתה. מוכי תמהון הביטו רחל ודוד זה אל זה. כה היו יהודים באותה ארץ אשר הם אומרים לגאלה, אשר בה הם רוצים ליישב עם להקמת מולדתו. דוממים יצאו עם דליה אשר נפרדה מאת החולה בדברי רצון, עלו במדרגות האבן ובאו אל דירה אחרת אשר דמתה לכך חצוב בחומה.

בחדר צר שכבה אשה זקנה על מטה צרה כשהיא מתהפכת בחבליה, מחלה פרקי גופה. מחלה זו מצויה בבתי העיר העתיקה אשר בשמי החורף הזועפים פורצים אליהם. טחב הכתלים גרם לתושבים האומללים יסורים ללא מרפא. שלש פעמים שלחה דליה את האשה הזאת אל המעינות החמים אשר בגליל, אך מפעם לפעם הופיעה המחלה מחדש בשל הגשמים שחדרו אל בתי האבן. האשה בכתה ברוב מכאוביה וספרה לדליה על בתה הצעירה שמחה אשר נעוריה התוססים מורדים בחיים אלה במאורה עזובה עם אמה השוממה והבוכיה. שמחה הלכה בדרכיה והאם הושברה מצרת הבת הקטנה אשר סתה מדרכי התורה הקדושה כפי שלמדה אביה נוחו עדן.

אחר הגיעו הרעים הצעירים אל חצר זעירה. שם מצאו קבוצת נשים זועקות, אשר התרוצצו מתוך יאוש והראו על אחד הבורות אשר בתחתיתו נראו מים. לתוך בור זה נפלה הינדלה, בתה של טובה, בת שנתיים, והנשים אשר הוזעקו לעזרה על ידי הילדים ששחקו מסביב עמדו אובדות עצות לפני הבור העמוק ולא ידעו את אשר תעשינה. דליה שלחה את דוד אל בית החולים הקטן הסמוך, אשר שם היתה גם תחנה לעזרה ראשונה. היא עצמה החלה לחפש סולם לרדת בו כדי להציל את הילדה. אחרי עמל רב הצליחה לקול זעקת הנשים לתפוס בשמלתה של הילדה הקטנה המתעלפת. היא משכה את הילדה ועלתה לאט ובזרועותיה התינוקות השוות דם. בהגיעה למעלה מסרתה לידי האחיות אהובה אשר חשה לעזרה האחיות העבירותה בחפזן אל בית החולים כשאחריה ממחר הרופא הנכון לפעולה. האם הבוכיה הושבה אל בית הכנסת והנשים ניחמוה. דוד התמרמר על רשלנותו של הצבור שאינו דואג לכסוי בורותיו. "פעמים רבות פניתי אל המוסדות הצבוריים — אמרה דליה — אך הם דרשו את כסוי ההוצאות מידי הקהלה הקטנה שבעיר העתיקה. אך אין כל אפשרות לאסוף את האמצעים לכך מאת עניים מדודים אלה. ועל כן אין הסכנה פוסקת. יש להתפלא כי לא רבו מקרים אלה. עד תאונה זו אודיע מיד לממשלה, אולי תמצא אז דרך!"

ודליה הוסיפה לשוטט עם ידידיה. הם באו אל מעון צר ושם בקרן זווית חבויה בצל שכב על הקרקע זקן עוור בן שבעים. על ידו ישבה נערה בת שלש עשרה אשר נשאה לו לפני שבועות אחדים. דליה התקוממה לנשואין אלה ודרשה את התערבותה של החברה לזכויות האשה כדי למנוע ענויים מאת הילדה. אך התערבותה לא הועילה. היא לא יכלה לעשות דבר אלא לבקר מפעם לפעם את הקטנה ולהקל ממנה את עבודתה הקשה. הנערה ישבה על שרפרף סמוך למשכבו של העוור וקראה באזניו את תפילות יום הכפורים והלה חזר במלמול על דבריה, עיני הקטנה היו כקופאות ופניה נעוים מזוקן וחסרי שלווה. גופה הקטן והנאה היה עטוף שמלה לבנה אשר מתוכה הציצו יפיה וחנה של הדמות הצעירה הזאת.

דליה התקרבה אליה, החליקה את שער ראשה, לשעה קלה הרכינה הילדה את ראשה ותתרפק על דליה. אך משגלה הזקן סימני חרדה חזרה לקרוא באזניו מספר התפילות. "איך יוכל עם — אמרה רחל משיצאו את החצר — הרוצה בתקומתו לינוח את בני נעוריו במאורות חשכה ליד זקנים גוססים במקום אשר עליו לשמור על אוצר יקר זה של נוער ולפתחו."

קבצנים הלחיתו על האדמה ובקשו בקולות מיבבים ממושכים נדבות כסף פעוטות. החגרו הזריז עם מצנפתו האדומה והבדואי בלבנת מעטהו. האכר העשיר ועקאל זהבו על סודרו המתנפנף, נשים ועל ראשיהן סלים גדולים או קערות התהלכו הליכה גאה וקלה בתוך ההמון. בשער עברו על ידי מגדל דוד וחומותיו האדירות, על ידי הגשר הכבד ועל יד חצר המצודה העתיקה אך הרעים לא השוו את מבטם על מראה הגוף וילכו בדרך השוק ההומה שבשכונה הערבית אל העיר העתיקה. ערביים בבגדי צבעונייהם סובבו על יד השער, זה יוצא וזה בא.

הם הובילו חמורים טעונים בדרך המבואות הצרים. מתוך המבואות עלה ריח חריף של עשבי מרפא. בדוכני החנויות נמצאו למכירה כל אשר ידרש לצרכי אדם: בשר ולחם, פירות ובשמים, בגדים ונעלים, תכשיטים ומרבדים כל אלה נערמו בערימות והוצגו בצורה עדינה ונאה כדי למשוך את לב הקונים העברים פה בהמוניהם. לאט המשיכו הרעים את דרכם בשכונת היהודים הצרה והדלה. בה מרובים בתי הכנסת אשר מעל פני האדמה ואשר מתחתה במרתפים, מרובות החנויות והדירות הצרות. גברים ונשים פסעו חגיגית פסיעות מדודות אל בתי התפלה. הזה זה עולם מדור עבר, אשר אליו צפו הרעים.

אנשים אלה החזיקו בכל עוז בארחות נדודיהם ממאות שנות גלותם גם בעיר המזרחית העתיקה, בירושלים, ולא שינו את לבושם אשר הסכינו בו מתקופת האבירים של ימי הביניים באשכנז. מצנפות השער הרחבות ובגדי משי הארוכים ופסיעתם האטית העלו את זכרון תקופות זמן העבר בקרב עם הצפון אשר בקרבו חיו. במזיגה משונה לתבושה זו מתקופה הרומנטית של ימי הביניים עמדו קשתות שערי האבן הגדולות אשר בקרבתן עברו הרעים. בימי החול נערמו שם כל זני מרכולת בערבוביה משונה. קשתות השערים האלה העלו את זכרון נושאי הצלב אשר באו בשעתם מן הצפון לשם הרפתקה מוזרה, לשם כבוש ירושלים, כדי להרוס את אשר שמש אלפי שנים מקום מועדי אל מרום נפש, להרוס בכלי מלחמה מן המערב את ערכי הנצח אשר יצר המזרח.

לפני הכניסה אל השכונה היהודית שבעיר העתיקה פגשו הרעים את דליה הסועדת את נצרכי הקהלה היהודית. הם שמחו על הפגישה וזכרו את הימים לפני שנים רבות העיר בירת הצפון, כשדליה שהתה שם לשם השתלמות בטיפול בנצרכי העם — ורחל ודוד אז חניכים בבית האפור. הם זכרו את השעות אשר דליה היתה באה אליהם לספר להם על ארץ הקדש ועל כפר הילדים אשר בו עבדה. "תני לנו להלוות אליך!" בקשה רחל. ויחד שוטטו בסמטות העיר העתיקה. הגברים והנשים ישבו זה שעות עטופי קיטלים וטליתות בבתי התפלה. מכל שערים נישאו קולות תחנונים למחילה, סליחה וכפרה וקבלה לעתיד. גם ביום זה ירדה דליה אל העיר העתיקה למלא את חובתה. היא אמרה לבקר את הזקנים ואת החולים אשר לא יכלו לשאת את תפילתם בצבור בבתי הכנסת, אשר שכבו במשכבותיהם הדלים במקלט אבניהם וסבלו יסורים. לנחמם בקשה ולשאול לשלומם. יחדו ירדו אל אחד המשכנות מתחת לשאר הדירות בתוך הסלע ועברו חצרות צרות, אשר אורן מחניק. דליה הביאתם לחדר אפלולי. שם על הרצפה הוצע משכב. עליו שכבה יונה המטורפת אשר זה שבע שנים נצמדה על עדש דויה זה, כי לא היה בבית המרפא מקום פנוי בשבילה. באותה מאורה שכנו גם בעלה ואמה הזקנה, ילדיה הקטנים ובנה החכם שאול היודע לשונות עמים זרים והמשמש נער באחד מבתי המלון העשירים.

אף קרן אור לא חדרה למאורה זו. החולה נאנחת מצמאון. אך מעטים המים בעיר הסלעים. החולה הפליטה מלים בלתי מובנות ואיימה באגרופיה כלפי הדלת. דליה הציעה את משכבה

עברה המכונית על פני מנזר הטריפסטים, אשר שם יעבדו נזירים שתקנים את השדות. והנה החלה המכונית מטפסת ועולה בארץ ההרים על מדרונייהם המיועדים יערות, אשר נטעתם חברת ידידי העץ, חברה אשר בנות לה בעולם כולו. והמכונית הוסיפה לטפס ההרה. והנה הגיעה אל פסגה בין ההרים המזהיבים אשר ממנה נשקפו ים התכלת והערים המלבינות יפו ותל אביב, ושוב עוברת המכונית בדרך ההרים את קרית ענבים אשר בגיא הרים נרחב. הלאה משם נראה גנו המוריק של בית ההבראה אשר להסתדרות העובדים הנשקף אל עין כרם הערבית היושבת בין ארנים זקופים. ואחרי מפנה זה נגלתה על רמת ההר עיר הקדש ירושלים על מגדליה וצריחיה, על גבעותיה ומדרוניה. הפליאה עלייה זריזה זו של המכונית תוך רגעים מועטים אל שיא רמה זו.

המון שוקק של בני אדם קבל את פני הנוסעים ברחוב יפו הנרחב. ערביים במלבושיהם המגוונים נהרו ברחוב, יהודים לובשי ארוכות ומצנפות שער לראשם, יהודים בוכריים בבגדי משים ובין כל אלה נערים עובדים בחולצותיהם הכחולות.

המכונית נעצרה במרכז העיר. במתינות הלכו דוד ורחל ברחוב הראשי עד בואם אל בנין המוסדות הלאומיים. שם מציינת הככר הרחבה שלפני הבנין את הכניסה אל עיר הגנים רחביה. בחצר הגדולה ליד הבנין המו החיים. יהודים מכל קצות הארץ באו הנה לשם ענייני צבור. דוד ורחל המשיכו את דרכם בעיר הגנים אל בית ידידיהם.

היה זה בצהרי ערב יום הכפורים שבת שבתון לעדת ישראל. בבית ועם יורם מורה הנוער בבית המדרש העליון בהר הצופים ערכה הגברת יהודית את הסעודה המספקת לפני הצום. בחמימות קבלו את פני אורחיהם, אף תאבו לשמוע על פעולתם ועל תכניותיהם, על ראשית ההתיישבות במרומי הסלעים ועל מגמת רחל לנסוע אל פליטי עמה בגולה.

"קשות דרכיכם, דוד ורחל ידידי, — אמר להם יורם אחרי דומיה ארוכה אך נובעות הן ממקור גורל עמנו, מהחק אשר חקונו לנו לשוב ולגאול את אדמת ארצנו שעל שעל ומן חובת החסות אשר עלינו לפרוש על אחינו בגולה למען ימצאו מקלט בארצנו ולמען יחברו אלינו, על מפעל בנינו. בשעת הרת גורל זו בעמנו לא מן הראוי לשאול לתאוותנו ולתשוקותיו של היחיד: עלינו להיות נכונים ללכת אל כל אשר יקראנו גורל עמנו. יבורך פעלכם והגיון ידידיכם ליוכם בדרככם!"

אחרי הסעודה ישבו הצעירים יחדו במסיבת מורם הנערץ, אשתו, בתם העליזה והצעירה אסתר ויונתן מדרך הנוער העובד בארץ. לאור הנרות הגדולים אשר הודלקו לזכרון הנפטרים פתח יונתן וספר את מעשה מנשה חיים מיושבי ק"ק בוצץ, שירד מנכסיו והעניות ר"ל העבירתו על דעת קרנו והטיל פגם בישראל, והיה נזוף ודחוף ומטוטלטל ולא קפח חיי אחרים. ועיני יונתן תעו במרחקים ומליו נתמזגו בגורל מנשה חיים המסכן אשר חי חיי בר מינן ובלבד שלא יטריד את מנוחת זוגתו קרינדיל ואשר כיפר ביסוריו את עונו. מזועזעים הקשיבו הרעים לדברי יונתן, אשר עוררום לקראת יום התשובה והכפרה. חייו ומותו של מנשה חיים עברו לפניו ככמחזה והם נגרפו ברזים שלא מעלמא הדין.

בבקר יום הבכורים פסעו רחל ודוד לאטם אל העיר העתיקה בירושלים. הם שוטטו עד הגיעם אל שער יפו הנרחב. לרגליהם השתרע גיא בן הנום הנרחב על בתיו הזעירים, בתי ערב; לפניו חומה העיר האדירה ומגדל דוד הנשגב. חם שמש יוקד עמד על גבי העיר העתיקה. מאות ערביים עמדו על הככר הרחבה כשהם נושאים ונותנים במסחר או כשהם מעלים עשן.

אסונם הכבד ולדעת כמוהם את גודל שברו. לעולם לא אוכל לגלות בי את הכוח לבנות וליצור אם לא אדע את קורותי העבורים של עמנו בשעה זו, אם לא אדע את היגון אשר עצבם מחדש. ארדה נא ואראה יסורי שאול אשר יטבלו אחינו. אחיה נא עם האומללים שבהם בכל המצוקה השוברת את כוחם ובכל התגלות שברון זה בנפשו. עלי לדעת לקרוא מעיניהם של אלה הבאים את עמנו ביאושם באניות תהומות ואתם עלי לחיות בכל גוני יגונם. עלי למצוא את עמנו בכובד גלותו למען אדע את חורבנו את רפיונו ואת כוחותי השפונים.

"יכבד עליך רחל יקירתי, לשמוע את דבר החלטתך ולהפרד ממך בעצם שעת בנינו כאשר זרעי מתרקם והולך במעשיך, אך טהור רצונך ואמיץ קשרך אל עמנו ולא אוכל למנוע את הסכמתי אל אשר חרצת".

בהשכמת הבקר יצאו דוד ורחל את כפר הנוער. הדרכים שקקו מהמון אדם: פלחים, בדוים, עירוניים בבגדיהם הארוכים והרחבים ובסודריהם — המתנפנים על ראשם. המכונית הביאתם מעל לגשר האריות המצריים אל לוד העתיקה. משם הגיעו לתל אביב, העיר העברית היחידה בעולם, אשר שם יחיו ויפעלו יהודים בלבד, העיר לחוף הים, עיר עליצות החיים, הרעננות והעוז.

"בואה ונעלה ירושלימה, אל עיר קדשנו" בקשה רחל בואה ונשוטט כחוצות עיר אבותינו הקדומה על יד מגדל דוד וקברי המלכים, על יד ברכות שלמה ועל יד הכתל המערבי. בואה ונראה את עיר הקדש הבנויה על גבעות, את העיר הזאת על צלליה המכחילים ואורה המוריד, על מגדליה וצריחיה, על בית מדעיה ולמודיה. שם בין המצבות אשר הן עדים לתולדותינו תבין לדרכי ותאשרנו. נשוטט נא עד בואנו בית לחם, מולדת מלכנו דוד, אשר את שמו תשא ובדממת קדש אשב נא אתך ליד קבר רחל אמנו, אתפלל שם בדממה כי ייאצל עלי כוח לבצע את החלטתי".

"יהי כדברך — השיב דוד — גם לי דרושה לפני ראשית מפעלי בישוב חניתה שעה של השתקעות בתולדות עמנו, במקומותיה הקדושים של עירנו העתיקה הם הם עדי עברנו בהריה סביב".

דוד ורחל פסעו יחד אל התחנה אשר חונות המכוניות הכבדות המובילות בכל רבע שעה חברית אנשים אל עיר ההרים ירושלים. התחנה שוקקת מאדם. נערים ונערות מחוגי הנוער העובד נפגשו שם לשם טיול בארץ, אמות ואבות עם בניהם, פועלים צעירים ורבנים ישישים, תגרים וחולים, תיירים ואנשי מסחר מלאו את המכוניות. המכונית עברה ברחובות הישוב העובד על סנאותיהם המרובים ודוכני המסחר, על חנויותיהם ועל שוק הפירות ההומה. ומשם על גבול העיר הערבית יפו על מסגריה עם כפותיהם הגדולות וצריחיהם הנאים. אין גבול מסוים בין שתי הערים האחרות הללו. ושוב עברה המכונית בין פרדסים גדולים של ערבים ושל יהודים, אשר בהם הזהיבו תפוחי זהב מתוך ירק כהה ועליהם סככו משוכות צבר דוקרני, והלאה עברו על מחנה הצבא של המדינה השלטת, אשר אליו שרות מפעם לפעם מכוניות משורינות כבדות, דרך העיד הערבית רמלה ההומיה עם גנה הגדול המלא פרחים הדורים ועם בית קברותיה המשתרע לאורך הכביש. ושוב הוליכה הדרך בעמק הרחב אשר בו הרחיב המחרשה את מעניתה. בדרך ראו הנוסעים תנועה רבה, ערבים נודדים בבגדי צבעונייהם, הצועדים בגאון ובאצילות, נשים הנושאות על ראשן קערות מלאות פרות, רועים עם עדרי, כבשיהם ועזיהם, הנה עברה המכונית על פני בית ספר חקלאי גדול. ליד הדרך עמדו צעירים רבים לבושי חולצות עבודה כחולות ושוחחו בחדוה עם ידידיהם לפני פרידתם. הנה

בעוזב האורחים את כפר הילדים נשתהו עוד רחל ודוד זמן מה באותו ליל הקיץ בהיר הכוכבים עם ידידם שלמה. בדממה רוו את עדנת פגישתם ושוחקים התהלכו בשבילי הכפר על יד הבתים אשר בהם פרשו בני הנעורים למנוחת לילם. במחסה עלי האלה העבותה והעתיקה ישבו לנוח ולהוועץ על דרך עתידם בחייהם המשותפים.

"עוד לפני החל היורה — אמר דוד — בסוף שנת הכשרתי הראשונה ברצוני לעבור להתישבות בחניתה אשר בצפון הארץ, על הגבול, במרום ההרים. הקרן הקיימת תתן לנו את האדמה להתנחלות ואת האמצעים לעבודה. אתנו ילכו גם קרובינו ראובן ורות וארבעת הנערים הבוגרים ביותר מן המעון. ניספח אל קבוצת מתישבים אשר עבדו כחלוצים שנים רבות ומנוסים הם בעבודה ובצורת החיים במולדתנו. לא קל להחל שם למעלה בסלעים בעבודת האדמה וסכנה צפויה שם שעה שעה, כבדידות, במרחק כה רב משאר ישובי צבורנו. ידענו, כי שם על משמר הגבול נכוננו לנו המפעלים החשובים לבנין הארץ ולהקמת דור חדש. גם עליך, רחל יקירתי, להתכונן כבר עתה עם שובך אל קבוצתך דגניה אל מפעלנו החדש."

"נפשי תברך את הכרעתך השיבה רחל בהשענה על כתף ידידה דוד — ידעתי, כי יפה בחרת. שם בחניתה בקן הסלעים נוכל ליצור ולפעול כאשר חלמנו בימי הגולה ועוד יותר מזה מאז דרכה רגלנו על אדמת מולדתנו. מה טוב יהיה להלחם שם לעתיד עמנו. אך הבן נא לרוחי, דוד אוהבי ; כי לא אוכל לעלות אתך יחד לראשית התישבותך לפני היורה להשתתף במפעלך בראשיתו. זמן רב נפתלתי עד הגיע לידי החלטתי. תאר לא אוכל את האשר אשר עברני כשהגעתי אתך אל המולדת, משהחלתי את חיי מחדש בהתקשרי אליה, משזכיתי להודות לילדים על שפת ים התכלת הנהדר, אשר ראש החרמון המשלג יסוך עליו. הן זאת היתה שאיפתי מאז לעבוד וליצור פה. רק פה הרגשתי בנין הארץ מה הוא פה נגלה לי לראשונה פתרון חלום געגועי ודרך הגשמתו בתוך עמי על אדמת מולדתי. ועם כל זאת אדע היום, כי עוד לא הגיעה שעת לעלות אתך ולהתישב על הקרקע. מעיני לא ימוש גודל בני עמי הסובלים יסורים בגולה לאחר גזירת הגירושים בחדשים האחרונים והמנסים למצוא מפלט להם מתוך יאוש אחרון אל חופי ארצנו. שעה שעה אשמע שועתם מאז נודעה לי מצוקתם. עלי לשוב שניה ולצעוד בנתיב היסורים אשר לאחינו. אם ברצוני להיות בעתיד מהחוברת אל עמי מלחנך את בני בתוכו ואם ברצוני להיות אתך, רעי אתך לעבוד ולפעול, אם ברצוני לעמוד עם הציבור בהקמת העם לפני יעודנו, — עלי לשוב עת אל בני עמנו הנמקים במצוקת גלותם, עלי ללכת שנית בדרך ההזדככות אל תפקידנו, עלי לשוב שנית אל המערכה בנכר. אם ברצוני להשתתף בעצוב גודל עמנו לחייו החדשים, עלי להפגש עם אחינו בחשכת גלותם. אתם עלי לחוש את שרשי יסוריהם ואם, ובקשר אמיץ אתם, עלי לחוש את גורלם אשר הפך את עמנו לעדר זה אשר היינו לפני שובנו אל מולדתנו. עדר מורדף וגולה על שערי התקופות."

"מדוע לא תאבי להשאר אתי? — אמר דוד — גם פה תוכלי לגדול ולהתחבר אל עמך, להשתתף עמי בהקמת ישובנו, ליצור את הקרקע לנו ולבנינו."

" יקירי, בין שנינו לא תתכן מערכת קרב, והיא הן כה דרושה לחישול כוחנו. אוהבים אנו זה את זה והקרב אשר יחשל את כוחות שנינו נמנע מאתנו. עלי ללכת אל בין אחי בשעת

במתינות ובזהירות את רקודם סביב חרבותיהם וההולנדים העליזים בתלבושת שוכני חוף הים בצפון הרחוק הביעו ברקודם בסנדלי העץ הכבדים את קשרם אל אדמתם. ולבסוף הסתדרו המחוללים בעגול רחב מסביב לככר הדשא. עתה הופיעו העברים הצעירים. נערים ונערות בעצם ימי התבגרם, אחזו זה בכתף זה ובקצב ההורה, רקוד העממי החדש, שטפה כל אהבתה זה לזה ואהבתם אל ארץ מולדתם. כל געגועיהם לקרובי נפשם בנכר, כל מסירותם לעתיד המפעל והחיים הסתומים, כל שאיפה להתחברות עם החברים לנעורים באו לידי בטוי בגלי רקודם העממי, והם לא נתנו חשך להם בהרעדת אברי גופם הרעננים. בתרועת שלום צוהלת נתפרדה החבורה. ובני הנעורים לוו את אורחיהם בשיבתם אל ביתם אחרי החגיגה העליזה.

כבד הגות לצלצול קולותיכם, בני נעורים על אדמת בן שמן השיב אברהם. קשה תביעתכם והיא הולמת את מפעלכם. לא ניתן לנו להקים ולבצע בחפזון. עוד שנים רבות לפנינו עד אשר נגשים את תכנית בנין ארצנו. למלוי דרישתכם לצדק בחברתנו החדשה נפתחת לפניכם דרך, דרך אחת בלבד: הפחת נשמה בעבודה כמתן טעם לחיינו. הפחת נשמה בעבודה שלא בעמל היום באותם בתי העמל הגדולים: הפחת נשמה בעבודה לשמה למען היצירה לחוג העדה, לשם החבור אל הקרקע למען תשא פרי. רק על ידי הפחת נשמה בעבודה יוסר מאתנו השעבוד שבעבודה. רק בהפחת נשמה בעבודה יושכן הצדק בעמנו. פעמים אין ספורות עוד יתיצב המוכים לפניכם כדי לעוררכם לשים לבכם על דרככם, פעמים אין ספורות יהא עליכם להלחם ברפיון לבכם ובחוסר הנשמה בפעלכם, פעמים אין ספורות יהא עליכם לתבוע מעצמכם מחדש ולכבוש את עצמכם מחדש, פעמים אין ספורות יהא עליכם לסור מדרך החיים הרגילה ולהחל מחדש למען תפול עבודתכם מתוך חרות בקשרה אל רגבי האדמה את הדרך בה תוכלו להכנס אל החברה אשר יסודה הוא הצדק. רק בדרך זו של מלחמה והאבקות עצמית תפלוסו דרך לצדק בארצנו, תוכלו ליצור לנוער העשוק ממשפט את הזכות להתפתחות, תוכלו להשתתף ביצירת תרבות עממית בריאה.

עוד הרבה דברו והתוכחו בבקר זה בני הנעורים ומנהיגי העם בשאלות החברה וזכות היחיד, על עבודה וחג, על בוגרים ונוער, על נמוס ודת. וכל אשר התלהט חום הוכוח, כל אשר התלקח הרצון לבהירות כן גבר ואמץ הקשר בין בני הנעורים וכן הפך יחסם אל מנהיגי העם ליחס חרות וזקה.

אחרי הסעודה צפוי היה לאורחים סיום החג. יוסף בכור תלמידי הכפר פנה אל הקהל: נוער בן שמן מכין לכם, לנוער ארץ ישראל, בתודת סיום הצגה העשויה לסיים סכום לשיחותינו הבקר. ידוע נדע כי עלינו לטפל בכל זרמי החיים שבעמנו, בכל כוחותיו הרוחניים והמוסריים, למען נמצא את הדרך לחדוש חיינו במולדת. אך גם זאת נדע, כי עלינו, למצוא את דרך הידיעה גם לעמים אחרים מקרוב ומרחוק, כי עלינו לשאוף להבין למהותם ולפעלם, כי עלינו להבין ליצירתם בעולם למען נכיר את מקום עמנו בתוכם, לכן עלה בדעתנו להציג לפניכם לפני הפרדתכם מאתנו את צורת במוי העדינה ביותר של כל עם, צורת בטוי במחול. אורחים נכבדים מן הארץ נענו להזמננו להדר את חגנו ולתת לו סיום של הבנה הדדית בקצב התנועה. ידידים ערביים משכנינו פרסים ובני תימן, נורבגים ושוויצרים, רוסים ופולנים, סקוטים והולנדים — לכולם נשואה ברכתנו ותודתנו החמה על בואם אלינו אל כפרנו בן שמן לחוג אתנו את חג הנוער בעמנו."

בכור הדשא המוריק לפני האולם הגדול השתרעו בני הנעורים ואורחיהם בצורת גורן. בעגול הופיעו במחול הגברים הערביים בעוז ובגאון בבגדי משי המתנפנפים בקצב צלילי תופיהם הממושכים. הופיע הפרסי עם אשתו בלבושי זהב ובמתינות ועדינות חברו לרקוד אהבתם. מתוך אש ליהטת התמכרו התימנים השזופים בבגדי רקמתם העדינים למחולם בפרישות מן העולם החיצוני ומתוך השתקעות פנימית בעולמות אחרים, הופיעו הזוגות הצפוניים בתלבושתיהם הלבנות והאדומות ורקדו את רקוד האביב כשפריח צבעונים בידיהם מסביב לעץ הלילך הירקק. הסתערו הרוסים במגפיהם הגבוהות ובמעיליהם המגוונים המרפרפים בכל סערת מרצה מתוך צהלת תרועה, הפולנים בחזיותיהם מטיט רך ואמרותיהן זהב הראו את הנס ברקודם.... חיילי סקוטלנד לבושי שמלות קצרות אדומות וירוקות רקדו

בהקשבה האזינו בני הנעורים את דברי אברהם. לא את כל דבריו של המנהיג הדגול הרגיל למצוא הסכמה ותשואות לדבריו בכל מקום כהד לרעיונותיו באספה קבלו בלב שלם. פה בתוך נוער זה אשר נתכנס מכל חלקי הארץ לחג המשותף ולברור משותף של ההתפתחות החדשה ראה אברהם את עצמו עומד לפני התביעה לבסס את דבריו ולנמקם, לקלוט את דעות בני הנעורים ולבררן אתם יחד.

"היכן מוצאים אנו בחברת עמנו — קרא ראובן המחנך הצעיר מתוך התנגדות נלהבת — היכן אנו מוצאים בתוכה את רעיון העם האמתי? בחיי העיר מתגלות כבר צורות ההרס החברתי, מתגלים כבר הפרורים בשכבות החברתיות של הישוב. הולכים ומתהווים גם בעמנו מעמד התפנוקים ומעמד העוני. מתרבים בתי השעשועים אשר אין בהם מקום לטפוח תרבות עממית טהורה. אין אלה אלא בתי שעשועים על צורותיהן הישנות והשטחיות של התבדרות והסחת הדעת. אלפי פועלים נאלצים לעמול בשכר זעום אשר לא יספק תנאי קיום למשפחותיהם. הדירות במאורות שכונות הערים העתיקות ובצריפי הפחים ובדירות הזולות המוקמות בשכונות החדשות אינן ראויות להכלל בשם משכנות בני אדם. מן הכפר בפשטותו וברצון עבודתו, בכשרונו ליצירה עצמית ולדרך חיים עצמית מן הדין שתצא השפעה על העיר. הראנו את דרך הצדק בעדתנו החדשה! כל אחד מאתנו, מחברי הקבוצות, מוצא את בטוי הצדק בחוגו המצומצם, בחברתו בכפר. בחרדה ובדאגה אנו צופים אל ההתפתחות בערים ובישובים גדולים. אין אנו מוצאים בחייהם כל שאיפה לאחוד העם בתרבותנו, בשפתנו, בעתונותנו ובספרותנו. אין אנו רואים מטרה אחידה או דרך משותפת לחנוך ילדי עמנו. התביעה לצדק עלולה להשאיר מליצה נבובה אם לא נדע להענות לתוכה את רוח תנועתנו החדשה".

"האף אמנם תאמין, אברהם! קראה חוה הצעירה בת הולנד אשר באה מחוות הצעירות בעמק — האמנם תאמין כי נוכל לחיות חיי צדק בחברה אשר הביאה אל עדתנו את צורות החיים הרקובות של המערב? בחברה אשר הממון והכוח שולטים בכל צורות חייה? מה לו לנוער הצעיר בן עמנו המנוצל ביגיע כפים קשה, אשר אין לו זכות לחיים ולתורה, אשר לא יבין את שפת הוריו ואשר אינו יכול לקבל את נמוסיהם, מה לו לנוער זה מתוך שכבות עמנו הרחבות, מה לו ולצדק? ידענו יפה, כי בקבוצות המעטות הקיימות נעשית בבתי הילדים פעולת חנוך למופת, כי שוררת שם דאגה לילדים אשר אין למצוא כמוה במקום אחד בעולם. אך קטן מספר הקבוצות ולאלי ילדים מביננו לא תגיע ברכת החנוך אשר בבתי ספרנו. הזדמנות האשר הגדולה אשר נתנה לעמנו, חנוך הדור הדור הצעיר הדופק בזרם מציף על שערי מולדתנו, כיצד אנו מנצלים הזדמנות זו, כיצד אנו מזכים את בני נעורינו בתורה ובדעת, ביצירה ובהתפתחות? הראנו את הדרך לילדי עמנו לחיי חרות וצדק, כאשר קוינו בגולה למען העם היהודי בארץ ישראל".

"אמר לנו — בקש בנימין העלם השחרחר מקיוב היושב עם קבוצת הנוער העובד ביושב ספר בב סכנות — אם יתקיימו לגבינו דברי משורר עמנו הגדול "עוד הדרך רב, עוד רבה המלחמה",

אמר לנו איך מערוך את המלחמה לצדק, למען הצדק לעמנו בארץ ולמען הצדק לחדשים אשר יעלו אלינו בבאות. הראנו את הדרך בה נלך למען ישרר הצדק בכל מעגלותינו. רק אפס קצה של השלמת עדת העם נראה, רק אפס קצה של גאולת האדמה. עומדים אנו בעצם הקרב ואת הדרך לא נדע."

ולמחרת היום השכימו בני הנעורים עם בקר ויצאו הלך ועבור בשדות הכפר עד בואם אל יער הרצל. ארנים ובני ארן מוריקים עמדו בטורים צפופים ופרשו צל משיב נפש ופנות חניה ומנוחה. כל עץ בארץ ישראל נכס יקר הוא לבני העם היהודי, הוא חביב עליהם, כי על כן סמל בו לפריחת הארץ. הילדי דים חשים כי נפשם קשורה בעצי הארץ, קשורה בעצי הזית העתיקים והכהים, בעצי התאנה רחבי העלים, בדקלים נמוכי הקומה הפרשים את כפותיהם כמניפה, באקלפטוסים בעלי העלים הארוכים הנחלים על בדיהם, בעצי הפרי רבי העסיס על נצתם העדינה המלבינה, מצהיבה ומאדימה באביב ועל קלה פרים המזהיב בסתו. אוהבים הילדים את קבוצות העצים הצפופות במטעי עצי הפרי, את טורי העצים המתמרים בחורשת הזיתים, את דמויות העצים הבודדים אדירי המבע העולים בצוקי הסלעים. ראש השנה לאילנות בפרוס האביב, ביום בו יתחיל המוהל לזרום בעצים וחיים חדשים ינבטו בטבע — יום זה חג הוא, חגם של בני הנעורים בארץ. ביום זה יוצאים הילדים מן העיר ומן הכפר אל המרחב לשתול שתילים רכים וירוקים בתוך גומות חומות למען יחזקו את עשר הארץ, למען יכו שרש ויגדלו לאילנות מצלים ונותני פרי ויענגו את יושבי הארץ.

יער הרצל, אשר ילדי הכפר בן שמן נטעוהו וטפחוהו משך את האורחים העליזים והללו הרגישו את עצמם קשורים אליו כאל מחנת הנוער. נקישת תריס הפעמון וצלצולו העמוס הזעיק את בני הנעורים שנית אל הכפר, אל הכרך הרחבה אשר שם ידברו אליהם מנהיגי העם ויברכו אתם את היסודות הרוחניים להקמת ארץ מולדתם. אברהם השזוף אשר עלה לארץ לפני עשרים שנה מרוסיה והשתתף בפיתוח הארץ דבר אל הנוער על מהות החברה המשמשת יסוד לבנין העם. "בגשתכם להגשמת חיי החברה הרי התביעה הראשונה הנותנת את הגון היסודי לחיינו פה בארץ — תביעת הצדק. צדק כלפי בן עמך אשר שאיפתו משאיפת כל אחד מאתנו — בנין הארץ — המוסרים את כוחותיהם להגשמת רעיונו המשותף.

רעיון העם אשר היהדות החדשה בארץ ישראל תביאנו לידי בטי לא יראה פעלו אלא בשוויו זכויות לכל אזרחי העם. הוא לא יגיע לידי השפעה אלא בנכונות להקריב את עצמו למען הכלל. נכונות זו — פרושה: ויתור על משהו, אשר הוא יקר מכל ליהודי הגולה, ותור על מצוי סגולותיו של הפרט לחייו הוא, פתוח נטיותיו המיוחדות לפי רצונו הוא, ספוק צרכיו המיוחדים לפי בחירתו הוא. רעיון העדה כיסוד לחיי עם מוסריים פותח לפני אלפי שנים על ידי משה רבנו כשקרא בהר סיני לעמו את הדברים "ואתם תהיו לי ממלכה כהנים וגוי קדוש". בתפוצות הגולה לא מצא רעיון זה את במויו. בנדודי בני עמנו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר לא היה מקום לחיי עדה משרישים. מפוזרים וחוסרי אונים היו אברי העדה בגדודי קבע, נכונים תמיד להסתפח אל עמים אחרים, אנוסים לותר על נכסיהם שרכשו ועל מטרותיהם שהשיגו. רעיון החיאת ישראל בארצו, רעיון השרשת העם לא יוגשם אלא על יסוד הצדק הנותן לכל אדם מבני האומה את הזכות השווה להיות ולהתפתח בארץ מולדתו. רק בצורה זו יוכל העם היהודי לשוב לחיים חדשים במולדתו. ואתם, ידידי, עודכם צעירים ולכם מכין העם היהודי המישב אפשרויות להתפתחותכם בעצם עלומיכם על אדמת המולדת. אפשרויות אשר אבותיכם לא זכו להן. אתם לוקחים להם היום בארצנו בזכות המובנת מאליה את הזכות לחיי חרות לעם היהודי על אדמתו הנגאלת. אך מזכות זו נובעת גם החובה לקיים את התעודה המוטלת על ידי העם. מזכות זו נובעת החובה לפעולה למען העם, החובה לותר על חיי תענוגות לפרט, החובה לתת את הצואר בעול החברה.

לכוחותיו ואת הדרך למעשיו. ובעצמו את עיניו לישון המות עומד לפניו דור עזוז וגבור אשר יפסע בדרך החיים אל עתיד עמו.

על ההווה בתמונה אחרונה זו בחיי יעקב אבינו מתפתחת שיחה מבדרת של בני הנעורים. "גם אנחנו — אומר ראובן בחוג חבריו וחברותיו — גם אנחנו כיום עם הננו ובו כוחות וחולשות, אומץ והיסוס, תאוות גוף ורצון נפש, חוש לחברה ואהבת בצע, געגועים ומציאות. גם עלינו לתת את צוארנו בעול חוקי החברה, כחזקים כחלשים, כל אחד לפי תכונתו בכוחו אשר לא ידע חוק ובתאותו אשר לא תדע גבול, ועלינו לצאת ידי חובה כל אחד מאחינו ולסייע לו למצוא את מקומו בחברה לפי יכלתו ולפי רצונו".

" יצדקו דברך, ראובן — תשיב חיה, תלמידתו הצעירה במעון "אהבה" — אל נוסף עוד לכרוע תחת סבל המצוקה להיות העם הנבחר מכל העמים, תחת הלחץ להיות חזקים מעל לכוחותינו, טובים מעל ליכלתנו. הרצון להתבלט על ידי פעולה נמרצת יותר ועל ידי ידיעה נעלה יותר לגבי האחרים בנגוד לנשיתנו ולסגולתנו — הרי זה בטוי לחי גלות ואין לו מקום פה בבנין הארץ. רעיון העם הנבחר בספר אומתנו, בתנ"ך, וגם בחיינו החדשים מעם אחר לו מאשר בגלות. נבחרים אנו, כי על כל אחד מאתנו נטל לבחור את דרכו בין צדק ובין רשע, בין מעשה ובין בטלה, בין חיים ובין מות. וההכרעה נתונה בידינו, ויודעים אנו כי בבחירתנו אנו חייבים למצוא לעמנו את דרך התחדשותו אשר שם חייב כל אחד להשקיע את עצמותו במסגרת הכלל, אשר שם עלינו למצוא את הדרך אשר הולכנו לעבודה ולמאבק. כל אחד מאתנו חייב להכריע היכן מקומו בחברתנו ועל כל אחד ללחום בנפשו יום יום את מלחמתו במדת יכלתו, את הכרת חובתו כלפי החברה. בבחירתנו זו עלינו לצאת מכל מפעל במולדתנו ומכל פעולה בבנינו כצאת יעקב אבינו ממלחמתו במלאך, אשר לפניו העמיד את תביעתו: לא שולח עד אם ברכתני!"

" נאמנים דברך, ראובן — השיבה דבורה הצנועה מבן שמן — בדרשך מכל אחד מאתנו להכדיע ביחד לעצמו על מקומו בחברה לפי יכלתו. אך נראה לי כי הספור על ברכת יעקב אבינו אינו מביא כל פתרון לנו, לבנות עמנו. פה מדבר האב אל בניו על מלחמתם בשל מקומם בחברה, אך אין אנו שומעים דבר מפיו על דרך הנשים בתוך מעגל חייהן. לדינה, הבת היחידה, לא מצא מקום בחברה ואסון כבד הומט על ידי כך העם האח אשר נדון למות בשל פשיעה זו. אך ספר אומתנו מספר גם על נשים רבות, כל אחת לפי דרכה, אשר תפסו את מקומן בחברת עמנו וכל אחת בצעה את מפעלה לטובת הצבור, מחוה אמנו אשר יצרה את האדם יחדו ובשותף אתו את צורתה הראשונה של החברה על כל יתרונותיה ומגרעותיה, משרה אמנו אשר פתחה את שערי ביתה לאחיות שבטה, אך נעלה את הדלת מפני הגר אם ישמעאל בן אברהם, מרבקה על הסוסיה ותהיותיה לגבי גורל מחמדיה, מהאחיות רחל ולאה אשר בנו בבניהן את בית העתיד, ממרים אומנתנו של הפעוט חסר הישע בבית בת פרעה מלך מצרים, משוררת עזוז העם במדבר, מדבורה הלוחמת למשפט ולעזוז בעמה, מבת יפתח השקטה והחסודה הנוטלת על שכמה את עול קרבן הצבור, מאסתר ויהודית המושיעות את עמם בגבורתן ובחכמתן, — בהן אנו רואים את מקום בנות ישראל בחברה עם בטוי מהותן כחלק מעמנו. ולפנינו, בנות עמנו, בדרכו החדשה עומדת — כך נראה לי המטרה האחת — לעבוד בבנין ארצנו עם אחינו יחד, להיות לעם אחד, לצבור אחד — למען נתן את חיי השתוף בלב ילדינו ולמען נגן על הילדים לטובת חיי הצבור".

"כוח ההבלגה — אמר דוד — דומני, הוא הכוח באדם הנותן לו את ברכת העוז ואת מרום ההשפעה על עיצוב חייו. מלחמת יעקב במלאך היתה מלחמה כבוש הרע על ידי הרצון החפשי בטוב. אך עז מכוח זה הוא כוח הבלגה האשה המקריבה את חייה למען הקל את סבל הזולת. מי יודע אם אין כוח זה של הבלגה סגולתה המיוחדת של האשה המוכשרת להעלות את כוח אהבת אמהותה למען עניי עמה ואומלליו".

"מעל לכוח אנוש נראה לי כוח הבלגה זה של אמנו — אמרה רחל — וסבורה אני, כי חייבים אנו לפתח את כוח ההבלגה ולאמצו בכל נשי עמנו. כי גדלו יסורי עמנו וצרותיו ובמצוקתנו זקוקים אנו לתנחומין כאשר לא שערנו.

זקוקים אנו לבני אדם אשר יוכלו להקריב את עצמם למען יחיו בתוך האחרים. מאהבת רחל אמנו יצמח בתוכנו לא בלבד המוח להקים את עמנו ולנחמו בצרתו כי אם גם הכוח לבצע את שאיפתנו, להחיות את עם ישראל על אדמת המולדת בכל מלוא עוזה וחסדו".

תחת האלה העתיקה ליד הכניסה אל כפר הנוער נתכנסה קבוצה אחרת של בחורים אשר שוחחה יחד עם מדריכה ראובן על שאלה סיגולו של הפרט בתוך החברה. שיחה זו נתעוררה בעטייה של התמונה האחרונה במחזה אשר בה הוצגה ברכתו של יעקב אשר ברך את בניו לפני מותו. על הדשאה הפתוחה והרחבה מערה ובה שכב על יצועו יעקב הזקן. סביבו עמדו בניו והוא מגיד להם בשעות חייו האחרונות את אשר יקרה אותם באחרית הימים. בחכמה הישישים אשר בו ראה את כל אחד מבניו יוצאי ירכו כל אחד לפי דרכו, הראה לכל אחד את מקומו בחיי החברה וקדם בהבנה ובחכמה את התפתחות בניו. בחכמתו, חכמת ישישים, אין הוא דן לרעה ואין הוא דוחה. יודע הוא איש איש ואת מקומו בחברה. החיים למדוהו, כי הטוב והרע כרוכים ומעורים זה בזה ולבו יבין, כי לכל אחד נועד נתיבו בחברה לפי ידיעותיו ולפי יכלתו. הוא יודע את יתר שאתו ויתר עוז של בנו בכורו ראובן ואת פחזותו כמים. והוא צופה למרחוק כי עתידים חייו להיות רבי תמורות בשל כוחו ורפיונו. הוא יודע את מעללי בניו שמעון ולוי אשר לא יכבדו את חק החברה, ויודע הוא כי אף הם בחולשתם חלק מן הכלל הם. ביהודה הגבור וראה את המגן לעמו העתיד לרשת בכוחו את הממשלה, הוא אשר ישים משטרו בעם ועל עשרו אשר רכש בעצמתו תחיה כל הארץ. הוא יודע את כשרונות בנו הצעיר זבולון העתיד לפתח את שיט האניות ואת סחר הים ואשר יביא שפע ברכה לעמו. אך יודע הוא להעריך גם את יששכר השקט והדומם אשר לבו לא ישאנו ליצירה עצמית ולקידומה ובוחר הוא להיות למס עובד לחברה. הוא פוקד את דן החכם אשר ידין עמו בחכמה ובתבונה ויוציא משפט לאשורו. בנו גד יגן על עמו וישמרהו מתגרת יד האויב. קצין יהיה לעם בימי שלום כבימי מלחמה. יודע האב הזקן את בנו השבע אשר אוהב חיי תענוגות ועינו יפה בשל אחרים, את שאיפתו לעירון ואת יכלתו לזכות את הרבים בעבודה. יעקב רואה לפניו את נפתלי קל הרגלים העתיד להיות ציר שלום לעמים. והוא רואה את בן שעשועיו יוסף הדומה עליו כבן פורת עלי עין, אשר בנותיו צעדו עלי שור. יוסף יכבוש את העולם, ואהבת אלהים תנצרנו. בידי מפקיד האב בברכה את הממשלה על אחיו. יודע הוא על צעיר בניו בנימין בן אשתו החסודה. הוא לא הקדיש את חייו לעבודה: הוא חי על שלל ועל העד אשר יביא לו יום מחר.

כל בניו חביבים ויקרים לו ליעקב ולכל אחד הוא קובע את מקומו הנכון בחברה. בכל אחד הוא רואה את המשך התפתחות חייו של עצמו, הוא חי שנית בכל אחד מבניו את האבקו ואת מלחמתו. כל אחד מבניו הוא בטוי לעצמותו הוא. לכל אחד הוא רואה את שדה הפעולה

מוקף עצים מאפילים הושאר לבמה. במעגל נראתה רבקה, אשת יצחק, המתהלכת באימת מצוקה. חוית ההריון הראשון עוררה בקרבה רגשות פחד, אימה מפני הנסתר, מפני העתיד. נסערת התהלכה הנה והנה עד אשר כרעה לפתע במצוקתה על ברכיה והתחננה לאלהיה בשועתה לעזרה בצר לה. בשורת אלהים, כי שני גויים בבטנה ושני לאומים ממעיה יפרדו, גורל עתיד שני בניה אשר עצוב דמותו יחרת עד דורות רחוקים מטשטשת מעט מעט בקרבה את החרדה ואת ההסוסים.

אחר נראו תמונות מימי נעוריהם של שני האחים: חיי המשפחה על קנאתם ועל חרדתם, נשיתם הרת הגודל של כל אחד מן ההורים אל אחד הבנים, הסבל הנובע מזה, מכירת הבכורה והמרמה בשל ברכת האב, בריחת יעקב הצעיר מבית הוריו, חוית אהבתו העדינה אל רחל, קנאת האחיות, השיבה למולדת, הקמת בית יעקב, מות האשה האהובה, מאורעות יוסף — כל אלה הוצבו על ידי חברי כפר הילדים. האגדות הקדומות קמו לתחיה בצורה מחודשת, בחויה חדשה, בערך מחודש. כל שאלות התפתחות הילד, כל לבטי החנוך, כל שאלות המשפחה בשבת ובמדינה הוחיו בהצגות אשר הועלו זו אחר זו על במת הדשאה המוריקה. ולבסוף הופיעה תמונת יעקב הגועז במצרים, המגיד לבניו את אחרית הימים, את דרך עתידם אחרי מותו, לכל אחד לפי טבעו.

ההצגה השאירה רושם עמוק על החברה הצעירה והחיתה לפניהם את הבעיות העתידיות החדשות בהתפתחותן. הצגת הילדים היתה השתקעות אמנותית מלאה בחי היצירה ומנה דמות לתולדות עמם. רעינו החנוכי של המנהל להנחיל את הילדים את נכסי תרבות עמם על ידי הצגתם הם עצמם הוכיח, כי פעולתו עצומה לגבי הילדים אשר השתתפו בהצגה.

בתום המחזה נתהוו קבוצות קבוצות של צעירים עם מחנכים אשר שוחחו בהתלהבות על השאלות השונות אשר עוררה ההצגה וחפשו להן פתרונים. אך לשיאה הגיעה ההתלהבות בחוג אשר כנסה רחל סביבתה, על ידה ישב דוד רעה וסביבם מחנכים ותלמידים מכפר הנוער ומקבוצות אחרות בארץ. הם שוחחו על בעית האחיות, כפי שהוצגה במחזה רחל ולאחיה על יסוד אגדת התלמוד. תמונה זו אשר בה חזרה רחל אל חדר האחיות לאחר שהתחנתה עם רעה יעקב על האות אשר בה יכירה השאירה רושם עז. רחל מוצאת את אחותה בחדר הבנות והיא נוגה על דמעות עלבון על פניה, כי שנאה היא, כי אמם בה האיש אשר לו נועדה לאשה. רחל בעודה נרגשת מאהבת דודה הצעיר רואה את דמות אחותה המתיסרת. והיא חשה ביסורי אחותה, כי אין עלבון אשר ידמה לעלבון אשה כי תמאס, ובנפתולי נפשה בין אהבתה לדודה ובין רחמיה על אחותה גובר רגש הרחמים. היא כובשת את עצמה ומגלה לאחותה את האות בו תוכר, בו תופיע לפני דודה בעוד לאה שופעת את דבריה הסוסים ורטט בוקע מן האפלה קול מלאך אלהים המבשר את רחל כי רצה אלהים את פעלה אשר מצא חן בעיני אדני.

"היטבת את חסדך כאשר לא עשית אשה מעולם. מנעת מנפשך את היקר מכל. ותרת על אהבת דודך מתוך רחמים על האחיות האומללות. על כן ברכך אלהים כי תהיי בעתיד למנחמת עמו בכל מצוקותיו ויסוריו הרבים והעצומים. תמיד בסבול עמך בדרך נדודיו בגולה ועמדת את לימינו, תנחמיהו בצרתו ותעודידהו בעניו. זאת הברכה אשר אצל לך אדני על כי כבשת את עצמך, בשר ודם, עפר ואפר בכוח לא אדם למען אחותך. עמך יקראך בשם המביע את העז שברגשות, את אהבת האומן העליונה אשר יוכל אדם לחוש. אליך יכמה בצרתו ואליך ישוע בצר לו: רחל אמנו!"

נסיון בכנון זה תמצא היום בתוכנו — השיב המנהל — הערב נציג על במתנו הפתוחה את עלילות יעקב. בפרשה זו מוצאים אנו בטוי לכל צורות החיים אשר יתכנו בחברה אדם. בפרשה זו חיים הילדים בכל שאלות חיי המשפחה והחברה, העבודה והחג, גלוי הלב והמזימה, החינוך והטפול. היתה זו חויה כבירה בשבילי, דוד יקירי, כשראיתי את בני נעורינו צוללים בשאלות אלו, כשהעמיקו לחדור ערב ערב מחדש בספורי עם קדומים אלה, אשר פרוש חדש נתן להם בחיינו כשחניכינו קראו בפרשת עלילות יעקב על צדק ועול על צורה והתחברות, על אהבה ושנאה והתעמקו בדמויות הקדומות של ספרנו וכשמצאו בספורים אלה את הבסיס לכל הבעיות החדשות של חיי המשפחה וחיי החברה בארצנו. ראה תראה דוד יקירי, בסוף ההצגה, כיצד הבחינו מתוך דברי ברכת יעקב את קשר העבודה והחברה ואת הצורה אשר מצאו להמחשתו.

מתונות פסעו שני המחנכים בחצר הגדולה אשר בה נערכו השולחנות הארוכים. על השולחנות העמדו נרות רבים והמחנכות הצעירות הדליקום כשברכת השבת על שפתותיהן. ביניהן ראה פתאום דוד את רחל אשתו הצעירה. על יד אחד השולחנות עמדה והדליקה את הנרות אשר לפניו. היא באה עם קבוצת ילדים מישוב דגניה מעמק הירדן. המחשבה על פגישתה החטופה עם בחיר לבה ועל חברתה עמו מלאה אשר שלו. מתוך דומיה נחפזה רחל אל דוד בראותה אותו ושלוכי ידיים קרבו אל מקומותיהם בקצה השולחן.

ובינתיים נהרו בני הנעורים החוגגים אל החצר הנרחבה. אלף איש, נערים ונערות שנתחסנו בשמש הדרום הלוהטת, שתגמשו בעבודתה בשדה, עליזים בהכרת שתופם עם רעיהם. על השולחן היו ערוכות המנות. קערות מגוונות העמדו ובהן מתוצרת הכפר, פרי עמל הילדים: צנון מאדים, ביצים מלבינות וענבים גדולים ירקרקים צהבהבים נערמו בהן. הנרות האירו את השולחנות, ושרות הילדים צללו בחדוה. בקעו מנגינות עבריות מלוות בתזמורת בני הכפר. בכל נשמעו ברכות שלום מחוג נוער אחד אל משנהו. תיאורי החיים והעבודה מכל חלקי הארץ יצרו מעין שרשרת מקשרת אחת מסביב לנוער שעלה אל ארצו מכל קצוי העולם. מנהל כפר הנוער שלמה קם ופתח את יום הנוער: כפרנו הזמינכם לשעות חג למען ידעו בני הנעורים ויכירו איש את רעהו ולמען ישתתפו בפתוח חזונות עמנו ולמען יסייעו להקלת מצוקתנו. ערב זה, ערב השבת יהי לנו ערב שמחה וקדשה למען נתכונן לשיחות יום מחר המכוונות לחדש את קשרינו ולחזקם. חשים אנו בערב חגנו זה, כי במולדתנו גדל דור המאוחד ברעיון העבודה והיצירה, דור המכיר באחריותו אשר הוא נושא לעתיד עמנו, דור בני הוגים ושכבות שונים אשר יבצעו מתוך אחדות את המפעל בו החלו אבותיהם. יהיו נא לכם ימים אלה ימי חויה לאחדות אומתנו ויהיו נא קשר בין בני נעורינו בארץ בכל אתר ואתר."

אחרי הסעודה התרוצצו הילדים במגרשים הריקים ובכל מקום התקשרו מעגלים מעגלים לרקודים בלויית שירה ולבסוף נתכנסו כולם ליד הבמה הפתוחה אשר הוקמה על הדשא המוריקה בין הבנינים. כפר הילדים הכין לערב זה משחק תמונות "חיי יעקב" לפי ספורי התורה, עלילות יעקב אבינו מלדתו ועד פטירתו. בשיחות מעל הבמה נסו הילדים להסביר כיצד מהווים מאורעות אלה בזיקתם ההדדית את כל שאלות המשפחה והחברה, כיצד הם נותנים בטוי לכל שאלות החנוך. ברעיונות הצגה זו נתגלם רעיונו של המנהל להחיות את חנכם העממי הקדום במסגרת חייו של הדור הצעיר בחייו החדשים ולתת לו גיב בהווה.

בני הנעורים נתכנסו על אבני האמפיתיאטרון מסביב לדשא ואתם המורים והפועלים, הפקידים וקרובי המשפחות, ידידי המוסר והשכנים מן הכפרים הערביים. רק שטח נרחב

כפר הנוער בבן שמן מזמין את ילדי הארץ לחג השמחה. בכל הערים ובכל הכפרים פושטת הקריאה לחוג חג נוער לארץ כולה. המבלה הרחבה למן העיר הערבית לוד מלאה בני נעורים המשוטטים: הצופים הנאים, חברת בני עקיבא הדתיים, הנוער העובד עתיר האונים, כל אלה שולחים את מחנותיהם אל כפר הנוער, הילדים מכפרי שפיה במורד הכרמל ומ"אהבה" במפרץ חיפה באים אף הם. בחולצותיהם הכחולות והאפורות, בחלילים ובקטרוסים פוסעים הם מתוך שירה עליזה במסלה העולה אל כפר הנוער.

כמה טרחות טרחו ילדי בן שמן בשבועות האחרונים ללא הפוגות כדי לשוות לחג דמות נאה, כדי להכין מזון ומקומות לינה, כדי לנטות אהלים, כדי לרכז שמיכות, כדי לערוך שולחנות בחצר הרחבה, כדי להכין נרות למאור לכבוד שבת, כדי לקשט את האולמים. כמה טרחו וכמה התאמנו להצגת חיי יעקב אבינו על הבמה הפתוחה. מה הצליחו ארבע מאות נערי הכפר לאחד את רצונם ולכווננו לרצון נוער הארץ כולה לערוך חג על כל המנעמים אשר יוכלו בני נעורים להציע למרעיהם.

האורחים מתכנסים על הכר הרחבה במבוא הכפר. מראים להם את בתי הלבנים ואת הגנים, את השדות ואת המוזיאון החקלאי. הם רואים את הרפתים ואת מקומות העבודה ואת ברכת השחיה הגדולה והיפה הבנויה במרכז הכפר. דוד בא עם קבוצת בני נעורים מן ה"אהבה" אשר בחיפה. בשמחה הוא מברך לשלום את מדריך כפר הנוער בבן שמן, את שלמה בן חוי ומתוך שיחה ערה הם מטיילים ועוברים במקומות הידועים להם והחביבים עליהם. זוכרים הם את תקופת חייהם המשותפים במעון היהודי בממלכת הצפון אשר שם היה דוד צעיר התלמידים. הם מעלים בזכרונם את המעון באותה עיר אשר בארץ הים הבלטי, אשר בה פעל שלמה מתוך כוונה לחדור לתוך חיי עמו בגולה, במעון אשר שם מצאו רבים מיתומי ישראל אחרי פרעות מלחמת העולם מקלט וחנוך.

זוכרים הם את השעה בה הגיעה מתוך חוג זה קבוצה קטנה עם מדריכם שלמה לארץ ישראל לשם יסוד כפר נוער אשר דמותו תעוצב על ידי עבודת הילדים בפעולתם ובשאיפתם המשותפת. המנהל מספר על המכשולים אשר נתקל בהם כשבא ללא אמצעים עם חניכיו ומצא את הפנה המיועדת לכפר הנוער בתוך סביבת אחים בני ערב.

"נטל עלינו למצוא צורות חנוך חדשות — אומר הוא אל דוד — לא די בחנוך לעבודה ולשיתוף הנוער בבנין החברה הכפרית. חשובה ביותר היתה גם החיאת התרבות העממית העברית הקדומה. נטל עלינו להחיות את ספר עמנו. את כתבי הקדש, ואת חוקותיו ולמצוא דרך לשימושן בתקופתנו. נטל עלינו לעצב צורת חנוך אנושי על יסוד תרבות עמנו העתיקה ולמצוא מזיגה נאה בין חיינו המעשיים והרוחניים במולדתנו, אשר תשפיע על יצירת אפים של חניכינו. מחנכינו השקיעו פעולת יצירה רבה כדי להחיות את ספרנו לשם חנוך דורנו. הרבה למדנו מאפלטון, הגדול במחנכי העמים אשר ערך סדר חדש ליצירות עמו בשירה, בהתוותו את קווי לחנוך בני הנעורים במדינה החדשה, סדר ההולם את מטרות החנוך החדשות.

אכן — השיב דוד — ידענו כי קשורים אנו אל נכסי תרבות עברנו ביראת כבוד ואהבה. אך אל בנין ארצנו יש להוסיף את האהבה העזה עוד יותר אל עתיד חדש, אל חזון הצדק והאנושות, של העבודה והיצירה.

לידידי המעון ואפטורפסיו. הילדים והאורחים אשר נקהלו הנה מכל חלקי הארץ עומדים בחוג רחב מסביב. על יד הבמה במרכז העגול נחפרה האדמה על ידי הילדים מבעוד יום, ופה תירה אבן הפנה למעון אשר יבנה. ראש הועד הלאומי מברך את הילדים ואת מוריהם. הוא מברך את הרעיון אשר נטע פה את הילדים בארץ האבות למען יגדלו לעבודת האדמה ולחיי חברה. הוא מספר לילדים על התקוה אשר יתלה הצבור העברי בארץ בילדים אלה אשר בהם הוא רואה את אזורי העתיד ואת הנושאים בעל בנין הארץ. ראש הקרן הקיימת מברך את האדמה אשר ניתנה תרומה לחברת הילדים, תרומה אשר בה השתתפו בני כל העם ישראל בכל חלקי העולם. הוא מקוה, כי חברת ילדים זו תפרח ותשגשג ותספר ליהודים בכל חלקי העולם על ברכת הקרן הקיימת לישראל המבטיחה תקומה לעם היהודי בארצו. את מגלת הברכה אשר תשוקע באדמה ליד אבן הפנה הוא מוסר למדריכה עליית הנוער הישישה, להנריטה אשר העלתה את הילדים אל הארץ. בדברי תפלה היא משקעת את המגלה באדמה, ידה אוחות במעדר וברגבי האדמה הראשונים מאדמת המולדת תכסה את אבן הפנה. בפיה דברי הודיה לבורא העולם המשיב ליהודים אחרי אלפי שנים את ארצם ואת נחלתם. בשורה ארוכה עומדים ילדי "אהבה" וכל אחד שם קמץ טיט על האבן. אז יקיפו את השטח הנרחב כשבראשם צועדים אנשי הועד הלאומי והם שולחים את ברכת שלומם לאדמה אשר תהיה להם למולדת. ראשונים בין הילדים צועדים נושאי הזרעים והשתילים. לצלילי נגינת חלילים חלילי רעיהם, יעמדו במרכז הככר ויטעו את השתילים אשר יגדלו ויורי קו והיו לגן למעון. בגאון מסבירים הם לאורחים את תכנית הבנינים והשדות ובשיר מזהלות ליוון בדרך השכונה אל הכביש. הם עצמם חוזרים עם מחנכיהם כדי לתכן את תכנית הבנין ולהעמיק חשוב על צורת סידורו ועצוב דמותו של כפר הילדים בעתיד. ברכה, אם המעון, עוברת אתם על פני שטח ישובם. מספרת היא להם על התכניות שהגתה בהן עוד בהיותה בירכתי צפון, על המטרה, אשר אליה נושאות עיניה ועיני כל הילדים, על פשר החזון אשר הביאם הלום אל שפת הים לרגלי ההר אשר שם יוכלו ליצור ולפעול מתוך חרות ומתוך דבקות במולדתם. את ימי המצוקה בבית האפור בעיר הצפון תזכור, אשר שם עבדה ופעלה למען הכשיר את האנשים העתידים להשתתף במפעל אשר תכנה. מספרת היא על האשר אשר זכתה לו לחיות פה עם הילדים בני טפוחיה וחסותה, אתם על פרשת חייהם ויצירתם. היא מברכת את חוג המחנכים, אשר אליו היא קשורה בעמל שנים רבות, אשר בידו הפקידה את משאות נפשה ואתו היא עמלה להגשימן. שוב תשוב עם הילדים אל הבית בגבעת נוה שאנן עד אשר ישלם המעון החדש. רק קבוצת ילדים קטנה לא תשוב עמה. עשרים נער וחמש נערות ישארו בזה על אדמת מעון עתידם למען השתתף בבנינו. בית לבנים קטן יקלטם. ודוד מחנכם ורות המטפלת בהם ידריכום במפעלם. השתתפות הילדים בבנין סמל היא בעיני האם ברכה למפעל שתוף בארץ. בלב שמח משאירה היא את הקבוצה בזה וחוזרת עם שאר הילדים לתורה וליצירה, לאחר שנה תוכל להביא את החבורה הצעירה אל בתיו החדשים של מעון "אהבה" אשר תחל בבנין חברתה על שפת מפרץ ים התכלת.

" כל העירות שבמעמד מתכנסות לעירו של מעמד ולנין ברחובה של העיר, ולא היו נכנסין לבתים. ולמשכים היה הממנה אומר: קומו ונעלה ציון אל בית יי אלהינו. הקרובים היו מביאים תאנים וענבים, והרחוקים מביאים גרוגרות וצמוקים, והשור הולך לפניהם, וקרניו מצופות זהב, ועטרה של זית בראשו, והחליל מכה לפניהם, עד שמגיעים קרוב לירושלים. הגיעו קרוב לירושלים, שלחו לפניהם, ועטרו את בכוריהם. הפחות והסגנים והגזברים יוצאים לקראתם; לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים, וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלים בשלומם: אחינו, אנשי מקום פלוני, בואכם לשלום! החליל מכה לפניהם עד שמגיעים להר הבית. אפילו אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס; עד שמגיע לעזרה. הגיעו לעזרה — ודברו הלוויים בשיר: ארוממך יי כי דליתני ולא שמחת אויבי לי. הגוזלות שעל גבי הסלים היו עולות, ומה שבידם נותנים לכהנים.

הבמה בקצה הרחוב עטורה חגיגית: באמצעיתה מתנוסס דגל תכלת לבן מעל למשטח שבע הצלעות אשר הוקם למביאי הבכורים. ארבע ארבע מדרגות מעלות אל שבעת השערים לשבעת המינים אשר בהם נתברכה הארץ. מעל כל שער מתנוסס דגל ירוק קטן. התהלכה מקיפה את המשטח ונכנסת בשירה אל שערי החטה, השעורה, הגפן התאנה, הרמון הזית והתמר. במרכז עומדים הזקנים למען קבל את הפרות. ובהגיע ראשי הקבוצה אל הבמה הם מפנים ראשם אל רעייהם ולפי רמיתם מורידים הללו את סלי פרים על האדמה. מעל הבמה בוקע קול חזק בשירה: חג שבועות תעשה לך, בכורי קציר חטים. וכזה ישיב להם קול מן הקבוצות: ארץ נתנה יכולה. אז תתרומם קבוצת נושאי הבכורים, את סליהם המוריקים מעל לראשם יניפו ולקול צלילי פלי הנגינה הם פוסעים ושרים את שירת בעל התהלים: "בשוב יי את שיבת ציון". והנה מתקשרים הם בשלשלת מחול סביב הבמה ופותחים ברקוד עליו. מגרונות בני הנעורים בוקע השיר:

סלינו על כתפינו, ראשינו עטורים.

מקצות הארץ באנו, הבאנו בכורים.

מיהודה ומשומרון, מן העמק והגליל.

הוי, פנו דרך לנו, בכורים אתנו.

הך הך בתך, חלל בחליל.

מלהקת המחוללים פורשים דוד ורות עם קבוצת ילדים אשר השתתפה בתהלכות החג. מכל משמר הם שומרים את סליהם עם זרועותיהם ושתיליהם אשר גדלו בגנתם הקטנה על יד מעונם בגבעת נוה שאנן. ילדי מעון זה — חג כפול להם. הם חוגגים את חג הנחת אבן הפנה לבנין ביתם על שפת מפרץ הים.

שם יזרעו את הזרעים וישתלו את השתילים הראשונים למען יגדלו עצים אשר יהיו בעתיד לפאר ולצל למעונם. מהדר הכרמל הם יורדים העירה, עוברים על פני הנמל, נוסעים בתוך שכונות הפועלים ובקרבת בתי החרושת, יורדים הם אל הישוב במפרץ, אשר יוקם מעון העתיד אשר ל"אהבה". שם מוצאים הם ושאר רעייהם מן המעון את חוג הידידים והמנהלים. עוד שעה קלה ומכוניות באות במרוצה ומביאות את נציגי הוועד הלאומי ושאר המוסדות הלאומיים. כל אלה חברו אל מפרץ הנמל למען השתתף בהנחת אבן הפנה למעון הילדים. השטח אשר הקרן הקיימת יעדה להתישבותם בין מפרץ ים תכלת ובין רגלי הרי זבולון, הרים המשמשים רקע ליישוב — שטח זה הוקף עגול רחב. במרכזו הוקמה במה, מקום ישיבת כבוד

חג הבכורים

העיר העליזה השוכנת אל מפרץ הים מלאה תשואות. היום חוגגים את חג הבכורים ומכל הארץ נתכנסו בני העם ואת בכורי שדותיהם יביאו. במורד ההר, בשכונה העברית הדר הכרמל רבה התכונה לחג הששון. ברחוב הרצל הנרחב, עורקה הראשי של השכונה סואן ההמון בהכנותיו לחג. היום יום אחרית האביב בחדש סיון. הארץ מסביב פורחת. הגנים והשדות רקפות מצבע הלילך, מצהיבה הקדה, מכחילות דגניות, ומזהיבים נרקסים, מאדימות כלניות ומלבינות שושנים. הארנים המוריקים העלו ענפים רכים וצנוברות חומים מזדקפים מעליהם כנרות גבוהים. בקצה הרחוב הוקמה במה גדולה. עליה ישבו זקני העם המקבלים את פרי הבכורים אשר ישלחו עובדי הארץ. הבמה נשקפת אל פני ים תכלת ואל סירות מפרשו המלבינות, אל פני הנמל על אניותיו המביאות ממפרצי איטליה את העולים שבוע שבוע אל ארץ ישראל, אל פסגת הכרמל על יערותיו ובניני מזוריו השגיאים, אל בתי החרושת במסלה היוצרת אל העמק, אל עיר הפועלים קרית חיים על שפת הים, אל נהר קישון המתפתל ואל עמק יזרעאל הפתוח לרוחה, העמק הגדול אשר לישראל, אשר חלוצי העם הפכוהו מארץ בצות קטב לגן פורה. בחיפה, בשער העמק הגדול, יוחג חג הבכורים זכרון לתולדות קדומים לעם כשעובדי אדמתו הביאו שנה שנה את בכורי תנובתם אל מעלות בית המקדש.

באות הברית בין האדם ובין הטבע על ידי עמל הכפיים, באות גאולת האדמה על ידי בני האומה הגולה וסורה, האדמה אשר בה יתרחשו נפלאות התנובה לפי חק הנצח — יוחג היום עם ישראל הצעיר את קציר אביבו. תהלוכת החג מתרכזת בקצה הרחוב ותעלה מן העמק רחב הידים אל ההר. מכל חלקי הארץ נתכנסו ואתם תרומת שדותיהם וגניהם, מתנובת רפתם ולולם למען הגיש בכוריהם לזקני העדה. בראש התהלוכה פוסעים בני הנעורים מכפרי הילדים מאיר שפיה ובן שמן. בידיהם הרכות נושאים הילדים קערות חסה רעננה וירוקה, צנון לבן ומוצק, אפונה וכרוב, צנונית ושאר ירקות. בין הילדים נראה חיים הקטן מכפר הנוער בן שמן. בזהירות ובעדינות הוא נושא בזרועותיו את הטלה הרך הראשון מהמלטת החדש הזה. מה מאירות עיני הילדים, מה יגאה לבם כי על כן זכו להששתף בהגשמה, לראות את הארץ הצחיחה נושאת שנית את פריה ונעורה לחיים חדשים לאחר התאבקות איתנים עם כוחות האדמה. אחרי שורת הילדים עובדות העגלות מן העמק העמוסות יבול חטה ושעורה למכביר, עגלים, טלאים ופרגיות. ומבין שורת העגלות בולטת רכובה על סוס אביר לבן שולמית זכת הפנים ובידה קרן שפע המלאה תנובת שדה. סביבה רוכבים צירי ישובי העמק: עין חרוד, תל יוסף ובית אלפא ואתם בכורי תאנה וגפן ורמון ותמר. חג ברכה הוא חג הבכורים זה, יום פתרון חזון, יום תחית העם על אדמתו. פרי הארץ הוא היקר אשר יוכל העם להקריב. מכל קצוי הארץ נהרו האורחים. מן הגגות פורצות קריאות ששון, קולות מנגינה וזמרה. בכל מתנפנים דגלי תכלת לבן. בחלונות ועל יציעי הבתים עומדים צפופים הצופים, משתתפים בחגיגה הנותנת ניב ליצירת העם באסיף פרי ראשון. כל חוגי העם: פועלים, פקידים, רופאים, מטפלות במדוכאים, אחיות לחולים, מורים, כלם מריעים לכבוד פרי עובד האדמה, אשר נעור ממגעו באדמת המולדת. התהלוכה מתקדמת לקול תרועת החצצרות עד הבמה אשר עליה עומדים נציגי הוועד הלאומי לקבל בשם העם את מתנות בכורה הפרי. שמריה, אחד מזקני העדה, מרים את ספר המשנה, מגישו אל עיניו ופותח בקריאה על סדר הבאת הבכורים בארץ הקדושה בזמן שבית המקדש היה קיים:

ואשר הפיחו בו עוז בימי טלטוליו. בעידן זה בבטוי האמנותי שביצירות האלה מצאנו העשרת חיי הילדים והתפתחותם בחנוך כפרנו אשר מתפקידיו הוא לעורר את כוחות היצירה.

ובינתיים שוטטו רחל ונורית בחורש המצל והמוריק אשר ניטע לפני 25 שנה על ידי המתישבים הראשונים אשר החלו בעבודת האדמה במורדו זה של הר הכרמל. נורית ספרה מתוך התרפקות על מורתה הצעירה את פרשת עבודתה בלול, עבודה שעליה חלמה בהיותה בבית האפור. היא ספרה על חברת הילדים בשוותם דמות לחייהם יומיום, על המדריך החביב שמעון הנשיא אשר לבו כלב אב אליהם, על אם הבית הצעירה טובה הדואגת לשלומם, על נשפי הנגינה הנערכים על ידי תזמורת הילדים, על תערוכות האמנות באולם הגדול ועל הרוח החברתית אשר בה מתנהל כפר זה על ידי הילדים עצמם.

"שנה אחת אלמד פה את מלאכת טפול בעוף ואחר אלך עם אחי אברהם המכשיר את עצמו במושבה בחדרה להתישבות קבוצית אתכם בחניתה. שם אנשים את אשר אלמד פה: אטפל באפרוחים, אשגיח על הביצים בשעת הדגרתן, ושם אחיה בשוב ההוא בהר הסלעים אתך ואת רות וחדו נעבוד כאשר היה בתכניתי אז בהיותי בבית האפור. עוד הרבה עלי ללמוד עד אשר אשתלם במקצועי, עוד הרבה עלי להתאמן בטפול ובהזנה, בגדול ובהשגחה למען אוכל לתת את חלקי לבנין ישובנו כראשית עבודת בנינו למען הארץ".

"תשרה הברכה עליך, נורית יקירתי, — השיבה רחל — ידעתי, כי תבצעי את אשר יזמנו ואין אני יכולה לתאר לי מקום נאה לתקופת למודך ככפר ילדים זה במורד הכרמל, אשר בו תבלי שנה רבת גיל בין אנשים חביבים המשמשים את הצבור והמסייעים לילדי הארץ בהתפתחותם." בשוטטן בכפר פגשה רחל את שמעון הנשיא, מנהל כפר הילדים, והלה הראה להן אולם מואר על פני מישור אשר קירותיו צופו תמונות רבות בטורים ערוכים בצורה נאה. "חדש חדש — פתח שמעון — מראים לנו לילדי הכפר סדרת יצירות אמנות הכוללות שדה מסוים. בזה אתן ראות אוסף תמונות אשר בהן צוירו דמויות מספר הספרים ושמן הכולל: "התנ"ך באמנות. תמונות רבות תראו בזה מחיי אדם וחוה, מימי המבול, על אבותינו: אברהם, יצחק ויעקב, מפגעי איוב, מיציאת מצרים, על המלך המשורר דוד, על רות המואביה, על יגון הנביאים. תמונות אלו נשלחות אלינו לשבועות מועטים מבית הכנסת בצלאל שבירושלים. תמונות אחדות רכשנו לכפר הילדים. יכירו נא ילדינו את אוצרות האמנות ויבינו לניבם של היוצרים בכל הדורות. מתוך השפעתן הישרה על הילדים מקרבות תמונות אלו את הילדים אל מבעם של האמנים הגדולים. מתעמקים הם איש איש לפי הבנתו ונטיתו ביצירות אלו מבלי אשר יושפעו על ידי שמו של האמן או תקופת יצירתו, בשיחה משותפת עם ילדי קבוצת מחפשים הם עצמם למצוא את טעמן ואת הגיוןן של היצירות. הרצאת שיחותיהם בכתב נותנת למחנכים מושג על תכונת חויתם ועמקה. פה במחברת זאת מוצאות אתן את תכן שיחותם. אמש נסתה קבוצת הילדים הבוגרים לעמוד מעצמם בהסתמכות על ספר תולדות האמנות בתקופות ההיסטוריה השונות על ציירי התקופות השונות וחפשה פתרון לשאלה מפני מה היה ספרו הקדמון של עמנו מקור לבטוי נשגב של גדולי האמנות בכל התקופות: רמברנדט, רפאל ודירר; כיצד הפכו את דמויות ספרנו לבטוי לזמנם הם, לחויתם הם בתקופת תחית הרוח באירופה, על שפת ים הצפון, בהרי מרכז אירופה ובדרום בין ים ובין הרים, כיצד נתן כל אמן את נסותו הוא לרעיונות ולאישיות אשר יצר עמנו לפני אלפי שנים. הילדים קבלו על עצמם להתעמק בצורות אלו ולהיות בהן בעצם כוחן ויפין. וכן באו לידי הכרה כי בזמננו, בזמן השתרש העם מחדש באדמת מולדתו ישוב אליו הכח לעצב דמות אמנותיה חדשה, כי יתמסר מתוך חבה יתירה לבטוי האמנותי בדמויות עברו, דמויות אשר לא משו מעיני רוחו בימי גלותו

בארץ בדרך הרי הגליל אל עיר הנמל חיפה ומשם בהרי הכרמל במדרונם המערבי. מן הכביש הרחב נסעה אל מרום זכרון יעקב, מושבת המטעים אשר בה היקב הגדול ומשם הלאה אל כפר הילדים המוצנע בהרים. העין צפתה למרחקים אל הנוף החביב, אל הגבעות עד בואכה אל תכלת הים התיכון. בדרכה נזדמנו לה רועים ערביים הרועים את בהמתם או היוצאים לעבודתם בשדה. בדרך צעדו לקראתה נערים עליזים מכפר הנוער אשר ירדו למושבם לשם עניניהם. במפנהו האחרון של הדרך נתגלה הכפר הנאה מאיר שפיה במרום גבעה. העגלה עברה דרך השער הרחב על יד בית הנוער ועל יד בית הספר עד לרחבה אשר ליד הבנין המרכזי. שם חתה לה נורית בגן הפורח והמוריק בדשאותיו הנרחבות המזין את העין ביפי צמחי המופלאים ובלבנת ספסלי המרגוע ליד המשוכה הירוקה. נורית בשמלת עבודתה הכחולה ובסודרה הססגוני על שחור תלתליה קדמה את פניה בשמחה. מלאה חדוה הביאתה אל מדריך הכפר, אל ידיד ילדיו, אל שמעון הנשיא, אשר היה שקוע באותה שעה בשיחה נלהבת עם הנריטה, אם הנוער בארץ. הנריטה עלתה אל כפר הילדים לחוג את חג הנחת אבן הפנה לבית בריאות במרכז הכפר. הבית נתן במתנה על ידי הנשים מארצות הברית שבאמריקה הרחוקה לזכר חברתן אלישבע אשר היתה חברה ואם לילדים והיתה נוהגת לשהות שנה שנה זמן מה במחיצתם כדי לעמוד על תכונת חייהם בארץ המרחק ואשר עמדה ממרחקים בקשרי מכתבים אתם, מכתבים אשר בהם באה לידי בטוי דאגתה לכל ילד.

בני הנעורים הוליכו את האורחים אשר באו הנה כידידי כפר הילדים למען השתתף בחגים אל חצי הגרן העגולה אשר ליד בית הספר המוקפה חורשה ארנים. הם הוליכו אל המקומות אשר נועדו להם, ואחר תפסו את מקומותיהם בני הכפר על מחנכיהם ומדריכיהם. זהבה מלאת חן נעורים והעלם זאב מתארים ברטט את דמות חיי ידידתם המנוחה אשר לזכרה נוסד הבית הזה. הם מספרים על קשריה אל הארץ, על אהבתה לילדים, על תכניותיה לעתיד כפר הילדים ועל דבר געגועיה על חיים משותפים עם ידידיה הצעירים בשעות עבודתם ושמחתם. בחרדת קדש ובהבנה דקה תארו הילדים את דמות חיי האשה הזאת, אשר היתה כה קרובה אליהם ואשר נסתלקה אחרי מחלה אנושה. משסיימו הילדים לספר קם יואל ועמד במרכז והשמיע את תפלת ה"קדיש" לנשמת הידידה המנוחה וכתום התפלה נשמע שיר התקוה מפיות הצעירים.

אחר הוליה קבוצת הילדים את האורחים למקום הנחת אבן הפנה. בתוך מעגל צפצפות ירוקות בהירות חפרו הילדים יסוד להנחת אבן הפנה. יוחנן מדריך קבוצת הבחורים לבוש לבנים וכף סידים בידו עמד על יד היסוד והתקין את המקום לאבן ועל שפתותיו אמרת עבודה צוהלת. ומתוך קבוצה הבחורים יצא יונה הזריז וקרא מתוך מגלת קלף אשר בה נכתבה הברכה להקמת הבית הזה. ילדי הכפר הם אשר חברו את הברכה לאחר התייעצות ארוכה. בברכה באה לידי בטוי התודה הנרחשת לנשים מעבר לאוקיינוס העמלות למען בריאות בני עמך בארץ ישראל ובה נכלל גם האחול כי בית זה יהיה מצודה לבריאותו ולהתפתחותו של הדור הצעיר הגדל פה בכפר בחברה רעננה, בתורה ובעבודה.

אחרי הקריאה גללה לאה השחרחררת את המגלה, צורתה בתוך בקבוק זכוכית ומסרתה לידי המנהיגה הישישה הנריטה למען תשקע את הבקבוק באדמה. ואחר הוזמנו האורחים לכסות באדמה את מגלת העדות ומתוך שירי שמחה נסתמה החפירה על גבי האבן. ואחר נתאספו הילדים עם אורחיהם אל האולם הגדול ויערכו לפנייהם לשלחן כל תנובת הכפר.

צופה מעל הגג השטוח אל הישוב הפורה, אל ים התכלת אל עיר הרומאים העתיקה, אל החרמון המכוסה שלג ואל ענקי הצורים משפת הים מזה.

"מעודי — אומרת היא למורה הצעיר אשר בא אל הבית האפור בעקבות הפרעות ביהודי רוסיה והעובד עתה בארץ ישראל כמורה בקבוצת דגניה — מעודי לא ראיתי בית אולפן לנוער מוקף פלאי טבע כאלה. נפש הילד הגדל בסביבה זאת בדין שתהיה, תוהה נוכח בדידותו הגדולה והדוממת של הגוף הזה לקליטת כל הנעלה והטוב אשר יוכל לתת החנוך בחברתו, באחת החוברת קראתי פעם על ישובנו דגניה את המלים אשר חרתה הקבוצה במגלה אשר הושמה בשעת ירית אבן הפנה לבית הספר: יגדלו נא ילדי עמנו בשבילי העבודה והתורה. יחנך נא בית זה אשר בו קושרים בנוי את מיטה תקותיהם את ילדינו לדעת ולתבונה, ילמדם את מדות השתוף, הנאמנות והעוז למען יוכלו להמשיך בתפקידים אשר הטיל על עצמו דורנו, דור אשר הפך ארץ ציה ושוממה לאדמת חיים פורים הנותנת יכול למכביר ואשר נתברכה בישוב עמל גדול ורב המשיב לאדמה את אונה הראשון כבימי קדם. תהא נא שרויה ברבת שפעת האהבה לחברה ולמולדת על בני העם הגולה השב אל אפיקיו" — מעודי היה זה חלומי לפעול במקום זה בעצוב דמות נפשו הצעירה של הילד ובפתוחה. ולא אדע איך אודה על כי זכיתי להתיצב בתוך חברתכם לפני יעוד זה."

"צדקו דברייך — השיב צבי — יעוד ברכה הוא לחיות פה ולחנך. ודוקא נוף זה מעמיד לפנינו תביעות מיוחדות. הוא פותח לפנינו אפקים לכוון את פני הילדים על יפי הטבע, אל תעצומות הבריאה בין הרים אלה, אל התרכזות נצורות תולדותינו בנוף צר זה, ופה יותר מאשר בכל מקום אחד נבין, כי תפקידו של המחנך כפול: האחד לפתח את נפש הילד לקליטת כל הדובר אליו מתוך היקום ללא גבולות זמן ומקום, לפתוח את נפשו לקראת חיי פתוח אישיותו השלמתה בנפש וברוח כחלק מן האין סוף. והתפקיד השני: ללמד את הילד לתפוס את מקומו בחברת זמנו, בעבודת הישוב ובחברת עמנו כולה, לאמן את כוחותיו בתפקידיו היום ובעבודתו למען תת לו את המקום הדרוש לו בחייו לפעולה וליצירה. חוש חברתי ואמץ, יושר ואהבת סדר, חריצות וידיעה עלינו להנחיל לילדי עמנו למען יוכלו להשתתף בהשגת מטרת בנינו פה בארץ ביצירת בית מבטחים לעמנו הנע והנד."

"ועוד דבר שבתי וראיתי פה בעבודת חנוכי — הוסיף המורה הצעיר — גם ילדינו פה בקבוצה הקטנה על שפת ים כנרת נושאים בסבל גורל עמנו, גם בהם פועמים יסורי תקופת הגלות המטילה צל על שחר ילדותם, גם הם עומדים על אם דרכי החיים אשר לפני עמנו בפרק תולדותינו היום — לפני כבוש ארצנו מחדש בעבודתנו בעמל מפרך על מדרך כף רגל בארצנו. הפקידנו לאמץ את הילדים למלחמה זו למען יתרוממו ממצוקת גורלם לשחרור עמם. דבר זה טובע מאתנו התעמקות בחוקי ההתפתחות נפש הילד וחקירה במקצוע החנוך הלכה למעשה להשתמש בתורה זו לשם פתוח ילדינו. שמחים אנו לבואך אל קבוצתנו, רחל, כי תשתתפי פעולה אתנו בתפקיד זה."

בהשקט ובשלוה נהרו ימי החיים בין הילדים בישוב דגניה ובקצב הקבוצה עברו חליפות עבודה, למודים וחגים. בשיחות עם רעים נתבררה ונתלבנה הדרך החדשה לחנוך בקבוצה. באחד הימים באה הזמנה אל רחל מנורית תלמידתה הצעירה אשר באה מן הבית האפור אל כפר הנוער מאיר שפיה במורדו המערבי של הר הכרמל. רחל הוזמנה לבוא לבקרה. נורית כמעה לפגישה עם מחנכה ושאפה לראות את פניה בארץ ולספר לה את פרשת נדודיה ועל הקלטותיה בחיים החדשים. רחל נענתה להזמנה של נורית אשר חבבתה כאחות. ושוב עברה

צורות שתוף הפעולה בין הורים ומורים, עובדי אדמה ועובדי רוח. הם קובעים פגישה בקבוצה דגניה שבגליל, מחוז חפצה של רחל בעתיד הקרוב. ושוב נמשכת הדרך בעמק יזרעאל, מהכביש מתגלה כפתו העגולה של הר תבור אשר התראו פנים צבאות מלחמה בימי קדם ואשר היה מקום גלוי שכינה לחוזה עם קדומים. עולים אל העיר העתיקה נצרת, אשר בה חי יוצר תורת הנצרות, ישו הצעיר בשחר ילדותו. חיים סואנים שוררים במסלות מורדות ההרים. גנים גדולים ופורחים יראו, בתי אבן כבירים ומרווחים על חצרותיהם המצלות יתגלו, בתי חולים ובתי כנסיה, מגורים ואסכולות. המכונית עולה בשתי עקומות גדולות אשר מהן חוזר ונראה במלוא רחבו העמק ואחרי זה משתפעת הדרך ויורדת אל עיר הרומאים העתיקה, טבריה אשר על שפת ים כנרת. מרחוק מזדהר ים התכלת המוקף סלעים מלבינים. בקצה האופק מלבינה כפת השלג אשר לחרמון.

רות חדוה שורה במכונית. למראה הים פורצים בני הנעורים מעוצר רגשות ששון החיים וחדות המולדת בשירה מתוך שיר השירים "אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים". המכונית שועטת לשפלת הים אל העיר העתיקה אשר פתחת לפני הים הבנויה אבן בזלת שחורה, אשר נוסדה לכבוד הקיסר הרומאי ואשר היתה מקלט לדת ישראל לפני 1800 שנה בגבור מצוקת הגלות. בתוכה מתנשאים סמלים מכל תקופות ימי הקדם אשר עברו על ישראל. בחרבות בית הכנסת בכפר נחום מצפון לים מתרוממים האבנים המחוטבות והעמודים הנאים אשר לאמנות העברית הקדומה. בתחום העיר מצבות קברי חכמי ישראל הקדמונים: רבי מאיר בעל הנס, רבי יוחנן (?) והרמב"ם. והנה בנין הכפה אשר אליו ינהרו שנה שנה אלפי יהודים אשר תפלותיהם ומחולותיהם יעידו על דבקתם בתורת אבותיהם הקדמונים. הנה המעינות החמים שמחוץ לעיר המהבילים, אשר בהם מוצאים אלפי בני אדם מרפא למחלתם המעידים על חכמת הרפואה של מאות שנים שעברו, מתקופתנו ועד תקופת הרומאים. הנה הישובים הקבוציים החדשים מסביב המעינים על חיי חברה המתהווה דרכים חדשות ויצרה צורות חיים חדשות. את פני רחל מקדמים רעים אחדים מיושבי השכונה בקרבת העיר.

יחד הם משוטטים בהדרכה צבי חברה מאז למדו בצוותא את תורת החנוך בחוצות העיר העתיקה אשר בהם זורם המון אדם, דמויות ססגוניות מבני עמם מארצות המזרח. על שפת הים המזהיר בזהר תכלת וירקרק עוגנת שורת סירות דוגה; סירות מפרש חותרות במים, נערים עליזים טובלים את גופם השזוף בגלים.

המשוטטים מגיעים אל השכונה החדשה קרית שמואל ומשם ישר אל תחנת המכוניות, אל המכונית אשר תסיעם בעוד רגעי מספר אל פתח הישוב הנודע דגניה אשר נוסד לפני עשרים שנה על ידי עולים מרומניה ואשר התפתח אחרי נפתולים קשים, תלאות וסכנות לכפר פורח אשר בו מהים הפלחה וגדול הבהמה, המטעים ובתי מלאכה, מעגל של עבודה ויצרת. רחל מרגישה את עצמה קשורה לרעיונותיה החדשים של צורת חיים זו. ידידים אשר עלו לפנייה אל הגליל השתקעו שם והנם חיים בצוות עם מיסדיו של הישוב. קבלת פנים צוהלת תערך לרחל על ידי רעייה. אתם היא פוסעת בשדרת התמרים הנהדרת אל בית הלבנים מקום שם נתקבע סדר החיים והעבודה. היא מברכת לשלום את ידידה שלמה השקוע בעבודתו על גבי ספרים ופנקסים בהנהלת החשבונות. על יד בית הילדים היא נפגשת עם קרובתה הצעירה מירה. היא תרה את בנינו החדש של בית הספר אשר ידידים מאמריקה הגישו שי לשוב זה. מבית הספר נשקף נוף פלאים אשר לא כל בית ספר יזכה לראותו. בבית הספר עומדת קבוצת ילדים נכונה לקבלת הפנים. מפעם לפעם פורצת צהלת הארץ אל העולים החדשים: ברוכים העולים! רחל

חבורה

עם שחר קמה רחל. על יד הבית פוגשת היא את דוד העומד ללוותה בדרכה אל הרי הגליל. יוצאים הם אל המסלה בהרים. בשמש עולה מאחרי הר הכרמל שופכת את זוהרה על ההרים ועל צלליהם האפורים והאדומים, על המורדות אשר עליהם משתרעת העיר, את מפרץ התכלת ואת הבתים הזעירים המלבינים בגבעה, אשר בהם עתידים בני הנעורים יוצאי הבית האפור ללמוד ולעבוד במשך שנה מתוך שלווה. רחל ודוד יורדים בדרך המוליכה העירה; לנכה עיניהם הים, על שפת המפרץ ממולם עיר האבירים העתיקה, על גלי התכלת שטות סירות, מפרש צהורות. על שפת המפרץ המזרחית מכסיפות הברכות הגדולות האוצרות את שפעת שמן האדמה הזורם ממעינות הארץ השכנה. דוד ורחל משוטטים בשכונות הערביות אשר בתיהן וחצרותיהן נעולים ומהם יוצאים מפעם לפעם לעבודתם גברים רכובים כשמעטיהם מתנפנפים ברוח. עוברים הם את העיר העתיקה השופעת חיים מתנובת הארץ הנמכרת בשוק הערבי והיהודי, את רחוב הנמל הנרחב אשר בו שועטות מכוניות משא כבדות בדרכן אל האניות העוגנות. באחת הרחבות עומדת המכונית אשר בה תסע רחל אל הישוב שבצפון הארץ, בהרי הגליל. גברים ונשים עולים אל המכונית ומטענם אתם, עולים גם חולים המחפשים מזור למחלתם במעינות החמים, אשר בעיר הרומאים הקדומה, נערים ונערות בחולצות האצים אל ישוביהם לעבוד את אדמת שדותיהם, מתוך עמידתם, עמידת חרות, מתוך ברכות שלומם העליונות מתוך שיחותיהם בשפת עמם העתיקה אשר הושבה לתחיה נכר קשרם האמין אל המולדת.

דוד לוחץ מתוך חבה את יד רחל כשעיניו מזהירות ולא יגרע עין מן המכונית המתרחקת במהירות.

המכונית יוצאת מרחובותיה הצרים של העיר, עוברת על יד בתי החרושת החדשים המייצרים חמרי בנין לבתים ומצרכי מזון ליושבים ומגיעה אל העמק הנרחב. שם מתגלה העם העברי היוצר אשר הפך בשתי עשרות שנים ארץ בצות לאדמת ברכה מניבה. הנה היא עוברת על פני הפפד הישוב הגדול יגור, אשר ממנו יצאו יום יום מאות צעירים וצעירות לעבוד בסביבה ועל יסוד עבודתם יבנו את חייהם הקבוציים. הנה היא עובדת על פני הכפר אשר בנו להם אכרים דתיים, אשר שם יחיו מתוך מרחביה מתוך נאמנות לחקי דתם חיי מעבר מהוי הגיטו צר האופק אשר בגולה אל חיי אכרים חרוצים, הנה היא עוברת על פני ישובי עם הצפון ולדהים ובית לחם ועל פני הישובים המרובים אשר נוסדו והוקמו בשנים האחרונות על ידי עם ישראל. מרחוק קומזים הבנינים המצחירים אשר לקבוץ משמר העמק הבנוי בראש גבעה ובית חנוכו הנאה.

המכונית נעצרת בעיר המחוז שבעמק, בעפולה, עיר פרשת דרכים לכל חלקי הארץ. יוצאים מן המכונית, שואלים לשלום הרעים בני ישובי אחרים, דורשים לשלום הארץ ולהתפתחותה בגלילותיה השונות ובששון ממשיכים את הנסיעה בכבישים. על יד המלון הצנוע רואה רחל את אביגדור המטיף הצעיר, יליד עירה, המשמש עתה מדריך באחת מקבוצות ההתיישבות הקרובה. על ידו יושב חיים, פלח צעיר מאחד הכפרים על שפת ים כנרת. בחדוה הם קוראים אל רחל: ברוכה הבאה! בשעתם השתקעו שלשתם בלמודי הפילוסופיה ובתורת החנוך שם בעיר הצפון. פה מתפתחת מיד שיחה ערה על מסקנותיה החדשות של תורת הנפש. רחל שומעת מפהם על מבנה בתי הספר ביושבים הקבוציים, על

רבון עולמים, מדברי יעודך,
גם צרור לעולם לא יפל.
רצון קדשך הוא יקום והוא יהי,
כי עת ומועד הם לכל.
אכן, אלהים, למאוס ולגעל
לבוז לעמים גאיונים,
אך הכוכבים, כוכבי אור כוכבי זהר
כוכבי השמים, אים, אלהים?!"

בשירה חזרה קבוצת הצעירים בדרך ההרים אל הבית הקטן בו נחו הילדים.
רות וראובן נצטרפו אחרונים אל קבוצת הרעים. יד ביד פסעו בצעד הקצוב. " דרכנו
הראשונה במולדת — פתח ראובן — קובע את יעודנו לפעולה. מחר ארד אל עמק יזרעאל,
אל ישוב החברים לרגלי הר הגלבע ללמוד את מלאכת החריש והזרע בבנין החברה. ואת רות
בחירתי, תשבי פה עם הילדים להורותם ולטפחם. ימי חג יהיו לנו בעלותי אליך מן העמק או
ברדתך אלי ואל החברים לבקרנו בעבודתנו בתוך הקבוץ. שלובי זרוע נדוד ככימי ילדותנו
והקשר בינינו יאמץ ויגבר בארצנו, ואולי יבוא יום ויחד נצעד להתאחו באדמתנו, קשורים
קשר חיים לזרוע ולקצור ולהקים דור צעיר וחדש".

" אודך, ראובן רעי, — תשיב רות — על כל הדאגה והחרדה אשר דאגת לי ואשר חרדת
עלי מאז ברחנו בעודנו ילדים מאימת שודדים ומרצחים ועד היום הזה בו נפתחת מגלת חיינו
החדשים במולדתנו העתיקה. אין פרידה לנו כל עוד אנו חיים, שנת ההכשרה להתישבותנו
עתידה לחזק את קשרנו אם גם לא בסביבה אחת נעבוד. אך הבה רעי ונחיה שנה זו של
התפתחות חיי בני חורין בלי התחייבות וקשרי ברית למען נוכל ללכת איש איש בדרכו דרך
חרות עד אשר נמצא דרך לאחד את היותנו. תהיה לנו שנה זו שנת חרות, ראובן! ידעתי, כי אך
לברכה תהיה לך!"

" יהי כדברך, רות בחירת לבי! — השיב ראובן — אם כי יכבד ממני לותר עליך עתה
בקרבנו אל מחוז חפצנו, עתה כאשר לבי נוטה אליך ביתר עז, בפסעך על ידי על אדמת
מולדתנו, בהתמזג יפו נעוריק בזיו מאורות ארצנו ובזוך אוירה, בנוף הריה ובהמון ימה, אשר
שבעתים יגדל אשר התמזגותנו כשיבוא היום ואת תושיטי לי את ידך מתוך חירות, רצון
ונאמנות שבעתים יגדל כח התערוותנו בחברה משנצעד להתאחוותנו ברגבי אדמתנו בהרי
הגליל. יהי שלום עליך, רות מחמל נפשי, בימי פרידתנו בראשית מצעדי חיינו במולדת".

בשמי הדרום באור גדול ובהיר מבשמי הגולה. כמזל הכוכבים הסובב במסלתו על פי חקיו הנצחיים במרחקים בקשרי זמן ומקום כן שומה גם עלינו ללכת על פי החקים המיוחדים לנו במרחק מה זה מזה למען תת חרות ושדה התפתחות לכל אחד ובמחבור זה אל זה חבור הקובע צורה והוי.

" צדקת, — ישיב חיים — אין כמראה הכוכבים מראש ההר פה לאלפנו על גדל שעה זו. פה על אדמת מולדתנו אנו באים לידי הכרה ברורה כאשר לא הכרנו עד עתה בתולדותינו בהיותנו גולים על פני ארץ רבה בטרם נמשכנו על ידי אבן שואבת זאת אשר הביאתנו עד הלום. תמיד היינו מנסים למצוא לנו מפלט בעולה זה כפרודה אובדת ללא תכלית, ללא מעוז, ללא חיבור. פה על פני שטח מצומצם זה של מולדתנו נחוש בחוקי הכוכבים הקובעים גם את מסלולנו לפי חקיננו אנו."

" אין אשר נעלה — תאמר רות — מן האשר שבעשר זה אשר הוא הנותן בנו את הכוח לחיות ולהתפתח לפי הויתנו. ידענו כי נסיונו להתקשר אל ארצנו אך מעשה קל הוא בתולדות העולם ודל בזרם דברי ימי העמים. בשעת תחיתנו פה מדובב אלינו כל נתיב וכל סלע, כל גל וכל שיח, כל רמש וכל רוח. כל אלה משלימים את מעגל ארחם כל אחד לפי החק אשר הותוה לו. והנה ניקבע גם אנו לפי חקיננו תחת שמי הכוכבים האלה להשלים את מעגל ארחנו לפי חקו."

" ואני אדמה, כי אשמע בהמית הים — אמר ראובן — את קול המלך המשוור בן עמנו אשר לרוחו נתגלתה הכרת כוח הכוכבים לפני שלשת אלפי שנה: השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע, יום ליום יביע אומר ולילה ולילה יחוה דעת..... בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם. פה על אדמת מולדתנו עדים אנו לברית עולמנו עם כל היקום. רק פה נראה את עצמנו חברים לחברת האדם, כי פה קשורים גם אנו אל מסלולנו לפי חקי הנצח אשר להויה. היום יוראנו הכוכבים את דרכנו. הכרנו את המסלה בה עלינו ללכת, את המסלה הנותנת גם לנו מדה וקצב. ועתה בידנו הבחירה אם נלך בארח חק זה אם לא. חרות זו בבחירה היא האשר אשר נועד לנו פה תחת שמי כוכבי מולדתנו. בכל אשר נפגש על שפת ימן של ערינו הגדולות או במפרצי הים אשר שם חונים ישובינו הזערים, על הר הכרמל, על הר הזיתים או על הר תבור, בעמק השרון או בעמק יזרעאל או בעמק הערבה על שפת ים המלח, בעבודה או בחג, בנדודים בשבילי המולדת או תחת קורת בית או בעיר הקדומה, עי הנצח שבתולדותינו — תמיד תמיד יהא גלוי לנו כי עלינו ללכת בדרכנו על פי החק שבו פלסנוה. דרכנו בעתיד לא תקבע על ידי הרצון להתנשא על פני כל העמים, לא תקבע על ידי המלחמה להוכיח לעיני כל את גדל ערכנו ולא על ידי הרצון התגבר על נחיתותנו, שוב לא נאליץ לצעוד בדרך ההסתגלות אל עמי הנכר. קדמתנו תיקבע על ידי כחנו אנו, על ידי כשרונותינו בהם חוננו. נתאמץ ליצור כמיטב יכלתנו לפי תכונתנו, לעמוד על שרשנו ולפתחו לפי חוקיו ולשוות לו דמות עתירת חיים. הכוכבים בשמי מולדתנו המאירים משמי הדרום ביתר זיו וזהר יחוונו דעת לילה לילה כי לא נוכל להשלים את מעגל התפתחותנו כי אף במסלולנו אנו. חברתנו ועבודתנו, מנוחתנו וידידותנו ובחינת הכוחות בינינו, — כל אלה תמצאנה את משטרן. בשעת ראשית זו רואים אנו את עצמנו טהורים ועזים באמונתנו כי נתועדנו לשם השלמת מסלתנו."

בדומית אלם מושיטים הרעים ידם זה לזה ובקול מלחשים בשלות הלילה עולה מעל ראש הכרמל מפי דוד השיר על החול והכוכבים.

אחרי רקוד הסיום חזרו הילדים אל הבית למען הנפש מעמל דרכם הארוכה ולמען מצוא מנוחה בחיק הלילה הראשון בארץ מולדתם. מבט אחרון הפנו אל עבר פסגת הר הכרמל המוצפת אור ירח ואל מפרץ התכלת. ואחר פנו אל חדריהם, ארבעה לחדר ארבעה לחדר, הציעו את מטותיהם וישכבו לישון.

בחוף על ראש ההר נתועדה קבוצת מחנכים אשר לוו את הילדים אל הארץ לאחר עמל שנים בבית האפור ואחרים אשר חברו מאז בקשרי עבודה אל המעון ואשר יצאוהו למען הקים להם בית בארץ ישראל. היום נתכנסו בזה לחוג עם הילדים את חג עלייתם. הללו נתלכדו לקבוצה ולאור הירח שוטטו לאטם עד הגיעם אל ראש הכרמל. בליל הסהר השלו שלחו את ברכתם ליערותיו המוריקים, לערוציו העמוקים, לגיאיותיו האפלות אשר הירח נסך עליהם אור גנוז, זיו מסתורין, אל הים המכחיל ואל מפרצו המזרחי אשר על שפתו יצרו עמים אשר לא חדלו תת פרים למין האדם גם כיום. הרעים השתקפו על ארץ מולדתם הקטנה בין שלש היבשות, אשר בה נתגלתה דמות אלהים זה שלש פעמים. מתוך חרדת קדש חשו בקרבת המדבר. הם ראו את נהר קישון בנפתוליו אשר על גדותיו למד אליהו הנביא את עמו דעת אמת. הם ראו את המערות אשר אליהן נמלט ואשר בהן שאב כוחות חדשים מתוך קרבתו לאלהים. הם ישבו בקצה היער אשר משם תשור העין אל עברו השני של המפרץ המוטל שמם ללא חיים וללא מפעל אדם והמיחל לגאלתו, גאלת עמל כפים.

ודוד הצעיר פנה אל חבריו ויאמר : היום נתועדנו פה לראשית חדשה בארצנו. מחר נפרד איש איש לעברו ולמקום פעולתו ושאיפתו. אך ידענו אין דין פרידה בתוכנו. המולדת כוללת את כלנו ובכל אשר נהיה נחוש בנשימת אפה של ארץ זו. בכל עת ובכל שעה חשים אנו כל צעד קדמה בארצנו. את רחש החיים לכל אחד מידידינו נחוש בכל אשר ישבו ובכל אשר יפעלו. ידוע נדע איש על רעהו, על כל מצעדיו, על כל אבן פנה אשר תירה לבנין, על כל נפתול ומאבק המגבירנו, על כל נדבך חדש במערכת חברתנו. ידוע נדע על כל ששון הצלחה הצפון לכל ידיד, על כל מכשול האורב לכל פרט. כי קשורים אנו בארצנו הקטנה הזאת ברעיון נעלה ונדע, כי לרעיון זה נסגוד ועליו נכונים אנו לקפח הרבה משאיפותינו, אשר נפש כל פרט תכילן.

פלא זה, כי נועדנו סוף סוף לפעולה משותפת במולדתנו אשר עלינו לכבשה, פלא זה גדול מהכילו ולא נוכל מצאו לו היום גיב שפתים. אך גיב זה, יימצא לנו, לכל אחד ביצירתו, כי יצירת כל אחד מאתנו אינה כי אם מאמץ אחד להגיע אל מטרתנו, גאולת אדמת המולדת. יפה המולדת עד כדי שכרון חושינו בכל עת ובכל שעה, היא כה אחוזה בנפשנו עד כי רק מצנורותיה את כל כוחותינו נשאב. אשר אחד נכון לנו פה בארץ הזאת, אשר הצמצום, לא הפליג עוד רוחנו למרחקים למען חקות את מעשי הגויים אשר לא דרכינו דרכיהם. אין אותות כבוד לנו אשר ינחילונו אחרים. רק בנו, בתוכנו, בצמצומו נמצא את העוז לצור ולפעל וליצור מתוך חמד עמנו אשר חקיו המיוחדים יצמידוהו לארח מעגלותיו. פעם בעת גלותנו צלל באזנינו דבר חכמנו הגדול: אם שלך תוכל להיות, אל תהי של אחרים" ... דבר זה ישמש לנו בארץ ישראל לקו ולמשקלת. לפיו נפלס דרכנו כמזל זה בעל שבעת הכוכבים המאיר לנו

החוקה אשר קבענו לנו בעדתנו הקטנה אשר קמה בשנות מפעלנו, ולעבוד את אדמת ארצנו למען תשא פריה להחיותנו. שנה תעשו פה במעון צנוע זה בראש ההר אשר ממנו תראו יום יום את המקום במפרץ התכלת אשר על שפתו תקלטו. אתכם ניר את אבן הפנה לבית החדש אשר את קרקעו תקבלו מאת אוצרנו הלאומי שם על שפת הים התיכון. אתנו יחד תבנו את הבית, אתנו יחד תעבדו את השדות ותסיעו לבנין ביתכם ולהפרחתו עד אשר יהיה בית לרבים אשר יבואו אחריכם.

ברוך בואכם בשם אלהים! ברוך בואכם בשם עדת ישראל בארצה!

מתוך הקשבה האזינו הילדים את הדברים, בחדוה נגשו לסעודה ויגילו על פרי הארץ. ובתום הארוחה יצאו אל הרחבה הדוממות על יד המעון שבישוב הזעיר ויצאו במחול סוער, מחול עמם. הנריטה החזיקה ביד אפרים הקטן, צעיר הבנים וביד חנה העליזה. השאר נספחו גם הם אל המעגל ובלוית שירי עמה שרה חוללה עדה זו את מחולה הראשון על אדמת מולדתם החדשה. ועליזה מכולם הנריטה. כל אהבתה לנוער, כל חרדתה עליו, כל כחה לסובבם ולגוננם ולהשרישם בצבור מתגלים במחול זה עם הילדים. וממנה נאצלת השמחה על השאר. מקצב חיים בארץ העבודה, מקצב גילה בהרגשת המולדת.

בארץ ישראל ולמפעלה המשותף בטפוח ילדים אלה. הילדים עוברים באולמה המרווח של האניה. שם יושבים פקידי הממשלה ובודקים אחת אחת את תעודות הילדים.

משם הם מובאים אל חדר הרופא. שם יחוסנו בזריקות בפני מחלות המזרח ומשם הם יורדים בזריזות בסולם האניה אל הסירות. עוברים הם את רצועת הים הצרה המפרידה ביניהם ובין המולדת ועולים אל היבשה. דוממים ככתפלה עומדים הילדים שופעי און חיים. זרם אשר חמים יעברם. עומדים הם על אדמת מולדתם אשר ממנה לא יפרדו לעד. מטפסים הם אל העגולות הגדולות אשר בהן יושבים רעיהם ומוריהם אשר באו לקבל את פניהם. בשנים שלפני כן שמשו גם הם בבית האפור אלא שהפליגו כחלוצים להכשיר את הקרקע לבאים. הילדים נוסעים בשירה ברחובות עיר הנמל, בשכונות הערביים ובעיר ההרים היהודית אשר על פני הגבעה, נוה שאנן. שם ימצאו מעון להם לשנה הראשונה עד אשר יוקם הכפר במפרץ חיפה ויהיה נכון לקלטם. מן הפסגה צופים הם אל הים אשר לרגליהם. הכרמל נושא אליהם את ברכתו ממרומו. על יד המעון מצפים להם ידידיהם וחבריהם העובדים בפנות שונות בארץ, עובדי אדמה, מדריכי נוער, אשר באו מרחוק לחוג אתם את חג עלייתם.

הילדים מסתדרים בטורים שנים שנים ופוסעים אל ביתם החדש. ברכה מושיטה לחגי הצעיר אשר יצא לפני שלש שנים מן הבית האפור לשמש מחנך בארץ ישראל מגלת קלף קטנה טמונה בנרתיק כסף מעשה אמן. חגי חש אל המקום הזה מחוותו שבעמק למען שתף פעולה עם ברכה ולהיות לה לעזר בסידור חיי הילדים ובהיכון תכניות חנוכה. את נרתיק הכסף קבלה ברכה מאת הרב הזקן אשר מסרו לה בשם עדת הצפון. זקני העדה הסירוהו מעל מזוזה הבית אשר שמש להם בית אלהים. במשך מאתיים שנה קדשה "מזוזה" זו את פתח הבית ועתה נמסרה להם למען תקבע על מזוזה הבית החדש בצלע הר הכרמל, מגלת קלף זעירה זו בנרתיק כספה מכילה את העדות הקדומה אשר נתן משה רועה ישראל לעמו לפני 3500 שנה בנודדיו במדבר כשהוציאים ממצרים למען הביאם אל הארץ אשר הבטיח לתת להם. עדות היא לאהבת אמן אשר אהב משה את אלהיו ואשר הנחילה לעמו ובה דברי חסד אלהים הנותן לבניו את כל אשר תצמיח אדמת מולדתו: דגן, תירוש, יצהר וחלב לכלכלתו. וברכת עדת הצפון להם כי דברים אלה יקומו לתחיה בילדי העם עתה בשובם אל מולדת אבותיהם. חגי לוקח מיד ברכה את השי ובלוית ברכת העדה הצעירה הוא קובעו על מזוזה שער המעון החדש.

ראשונות צועדות שתי הנשים הנריטה וברכה. הן מוליכות את הילדים אל השלחנות עטורי הפרחים. על השלחנות ערוכה סעודתם הראשונה מתנובת הארץ: חלב, דבש; בקערות גדולות מאדימות עגבניות נוצצות, מוריקים מלפפונים עדינים, משחירים הזיתים ומלבין השום, מאפיר הלחם ומצהיבה החמאה, מצהיבות הביצים ומזהיבים התפוזים. לפני החל הילדים בסעודה קמה הנריטה ומברכת את העולים הצעירים בשם הועד הלאומי: אתם, אשר עליהם היום אל ארצנו, צעירי אזורי עמנו, שאו ברכה! עודכם צעירים ורכים, אך רב הסבל אשר נעמס עליהם משחר ילדותכם. פעמים גליהם מארץ מושבכם, בית אבותיכם אבד מכם לבלי שוב, ותחסרו את כל הטוב אשר בו חוננו ילדים. ברעדת לב שלחכם מחנכיכם וידידיכם למרחקים. אך אתם באים אל ארצנו מתוך הכרה, מתוך רצון חפשי, מתוך הרגשת חובה ללמוד ולעבוד: ללמוד את שפת עמנו, היא שפת כתבי הקדש, שפת ספר אומתנו, אשר אבותינו שמרוה באלפי שנות גלותם מתוך האבקות מתמדת, ללמוד מעניני חיי יום יום בארצנו, מתולדותינו, מהרי ארצנו ומעמקיה, משיחיה ומאבניה ומכל החי בה, ללמוד מן

מצאה בהמלט אחיה מן המזרח ובספרם בבית אביה, הרב הזקן בכרך אשר בירכתי מערב על הרדיפות אשר נגזרו עליהם באשמת יהדותם, על גלותם ועל רשת כמיהתם לארץ ישראל. היא אשר הקימה מוסדות חנוך בארץ ותפרוש מפעלי סעד על פני כל הארץ. ועתה נענתה לקריאת הוועד הלאומי הסוכנות היהודית לעמוד בראש מפעל הצלת ילדי אירופה המרכזית אשר שם נרדפים עתה בני עמה על צואר, להצילם ולנטעם בארץ אבותם. רעיון זה להעביר בני נעורים מכרכי התעשייה האפלים של אירופה אל הישובים החקלאיים ברוכי השמש שבמולדת ולחנכם שם מתוך חדות עבודה בכפר בחברת בני עמם, — רעיון זה נקלט בה ועובד מתוך מסירות לכל פרטיו ודקדוקיו. לפני שבועות מעטים הגיעה קבוצה ראשונה מנוער זה אל הישוב החקלאי עין חרוד בעמק יזרעאל, הילדים נתקבלו שם כחברי הכפר וידבקו בחברה.

ואשה שקטה זו יודעת את כובד האחריות שבתפקיד זה אשר נטלה על שכמה, את יגון ההורים תדע אשר הפקידו בידה את בניהם בשעת המצוקה. לפני זמן מועט שהתה בעיר בירת המלכות השלישית ובאספת הורים נועצה אתם איזוהי הטובה אשר תבור לחנוך ילדיהם. שכוח לא תוכל את עניני ההורים התנועות הנוגות, אשר לא תפקחנה עוד על התפתחות בניהם, הורים אלה אשר שומה עליהם לשלוח את מחמדי עינם למרחקים. היא חשה בכל כבדה את החובה אשר עמסה על עצמה כלפי הורים אלה, חובה זו לחנך את בניהם לקראת חיים עצמיים, חפשים ומלאי הכרת אחריות, לקראת השתתפות במפעל גאולת אדמת המולדת. עם ברכה, אם המעון ההוא ברחוב האפור נועצה שעות ארוכות בערבים כיצד ננטעו ילדי מעון אלה חסרי ההורים על מחנכיהם וחבריהם.

לפני עיניה מתיצבת שנית דמות הבית האפור. שנית צלצלו באזניה דברי נאומה. כל שפע העוז אשר נצבר בה בשנות חייה ופעולתה, אשר גמל בבית הוריה ובהאבקות הקשה על עבודת הבנין, — כל זה נתגבש בתוכה ליעודה של אם אל בני עמה. היא חשה בכל סבלה ובכל אשרם של ההתחייבות הכפולה.

אין היא יודעת חיים אחרים, מטרה אחרת, יחסים אחרים וענין אחד מאשר תפקידה היוצר המיוחד במינו : ליצור בארץ המולדת נוף עלומים. יודעת היא כי עוז זה שואבת היא מתוך דבקוה באלהיה ומתוך דבקוה בעמה תשאב את הכוח להשריש עם חסר מולדת בקרקע הישנה החדשה. אף זאת תדע, כי על ילדים אלה אשר יגדלו פה לחיות חיי עבודה, כי מכשולים רבים צפויים להם בדרכם, כי מלחמת החיים עתידה לפגע גם בילדים אלה וכי שומה עליה לדאוג להאדירם ולעשותם אישים זקופי קומה במלחמה זו. בתוך נפשה חשה היא את כח האיתנים אשר לאמהות, אשר ניתן לנשי ישראל כדי להתגבר על כל המכשולים, את הכוח הצר ויוצר כל. גדולת יעוד זה תרוממנה. עיניה תעצום ותפלה חרישית לאלהים תשא: אדני אלהים, אתה הראיתני את הדרך לעמוס עלי עול זה. ידעתי כי כוחך יגבר בי למען אמלא צו זה.

שקועה בהרהורים אלה היא יושבת בסירה המקרבת אל הספינה הגדולה. היא עולה בסולם האניה, צועדת על הסיפון. פתאום — ועדת נערים עליזים, בני עמה, תסובבנה. עינים מאירות אליה ומגרונם פורצת שירת התקוה. בני נעורים אלה האומרים לכבוש להם את ארץ אבותיהם עומדים אפופים ונושאים את עיניהם אל אם הישוב, האשה הצנועה ורבת החמלה אשר לבה חזק ורחום, המקדמה את פניהם כקדם אם את פני בניה. היא מושיטה את ידה אל ברכה לאות שלום ושתי הנשים יודעות מאד, כי ברגע זה נכרתה ביניהן ברית נאמנה לחיים

אט אט עולה השמש מתוך הים. באניה רבה התנועה. הכל יודעים, כי עם דמדומי השחר תתגלה הארץ, יראה מפרץ הים וחוף המזרח, הד הכרמל והעיר ההומיה אשר בצלעותיו. הכל נחפזים אל הספון ומצפים דומם להגלות רצועת הארץ הראשונה. דומם עומדים השוכבים והשקטים כאחד, הילדים והזקנים, האנשים והנשים. אשר קותה נפשם בחלומותיהם ובפתוליותיהם, אשר קראו בספרים ובשירים, ארץ ישראל, משאת נפש עמם זה אלפי שנים — בשעה זו יקרה עור ויעלה בשר. ופתאום צף כדור השמש מאחרי ההרים ולאור אילת השחר רצועת החוף הראשונה כשהיא מזהיבה, מאז ומעולם מילאה הרוח השואפת מתוך חיי מצוקת הגלות אל מרחבית חיי ארץ ישראל את הגיגי העם כמיהת אלפי שנים אל המולדת השוממה. אך רק תנועת תחית רעיון העם העתיק היא אשר הראתה לדעת, כי ארץ ישראל תהיה לה לממשות רק מתוך דבקות בקרקעה, מתוך גאולת האדמה ביגיע כפים. רחל ודוד עומדים יד אל יד נשענים אל מעקה האניה. מעולם לא גדלה וטהרה אהבתם, מעולם לא שקטה ולא הזהירה כאשר בשעה זו בהשקפים יחד אל מחוז געגועיהם, אל מולדתם. בדממה שם דוד את זרועו על כתף רעיתו. לבדם הם נצבים בירכתי הספינה וחשים הם בקרבם את התמזגותם, את היותם לאחד.

ופתאום עלה לעיניהם נוף הר הכרמל השרוע. מפרץ התכלת מתגלה, נראית עמו, המצודה העתיקה על בתייה הלבנים, בתי ערביים, נחל קישון מכסיף בפתוליו האחרונים בטרם ישתפך אל הים. השמש שולחת את קויה על העיר בצלע ההר, זו העיר הפותחת שעריה לעולים הצעירים לחיי עתידם, פרצופי האנשים בעיר, פרצופי יהודים וערבים, דמויות הספינות הססגוניות בנמל. הפרדים והגמלים, מראה הבתים המלבינים מבין הסלעים השחומים, — על המראות האלה מתבהרים והולכים.

לפתע מטילה הספינה את עגנה. סירת המנוע הראשונה נתקת מן החוף ומגמת פניה אל הספינה "ירושלים". סירה זו סירת השלטונות היא הבוחנים את תעודות האזרחים החדשים והמרשים לעולים לדרוך על אדמה מולדתם.

ובאותה שעה מחכה בנמל מאז הבקר אשה מצניעה לכת לקדם את פני הילדים במולדתם החדשה. השמש היוקדת שופכת את חומה על רחבת המעגן חסרת הצל. ובינתיים מזעזעים את חלל האויר זרמי יורה חמים. האשה העדינה מחכה שעות על שעות מתוך ארך רוח בחמה ובגשם למען תהיה ראשונה לקבלת פני ילדי עמה בארץ ישראל. היא היתה הראשונה אשר ראתה את הספינה הגדולה בהתגלותה באפק, לבה זע מעצר רגשותיה בראותה את "ירושלים" מטילה את עגנה בים, בים המלחך את אדמת המולדת. עיניה תרות את כל תנועות סירת השלטונות הקרבה אל הספינה ובעיני רוחה תחזה את הילדים בהתכנסם סביב האם ברכה ליד מעלות הספינה. בהתרגשות היא יורדת אל הסירה השניה המעלה אל הספינה את רופא הנמל הבוחן את בריאות העולים החדשים. לפני עשרים שנה מצאה אשה צנועה זו את דרכה מן היבשה הגדולה בירכתי המערב אל מולדת עמה ותעזב את ביתה ואת עבודתה, למען תלילדי עמה תעצומות וחסן. מאחריה — דרך רבת מפעלים. היא אשר הביאה אל הארץ את החובשות ואת האחיות הראשונות, היא אשר הקימה מוסדות לרפוי מדוה מצרים, מחלת העיניים הקשה אשר ארבה לילדי הארץ למתן סעד ומגן לאשה בהריונה ולהלחם במארת הקדחת במושבות. היא אשר נאבקה על כל כדור חנין, על מטת חולים ועל כל מדחם. אל דרכה אל בית עמה

מחוז געגועיהם. " אמרי לנו, רות, הנוכל לראות את פני המלך דוד בעיר הקדש?" אמר גבריאֵל הקטן ובעיניו השחורות נצנצו דמעות יגון, נבקש נא את הרועים הטובים, כי יראונו את הדרך אל היונה, אל התמר ואל הנחל; אולי יתננו השומר הזקן לבוא אל מערת הקבר פנימה בשמעו כי מארץ רחוקה באנו ואם נבטיח נאמנה כי נרחץ את ידי המלך במי גן עדן, לא נסב עינינו על הזהב הנוצץ ועל המרגליות המזהירות מסביב, כי אם אל פך המים למראשותי המלך. "מה טוב להאזין לשיחות מני קדם מאגדות עמנו", אמרה חיה החכמה, "ולהבין מתוכן, כי עלינו לעמול קשה ולהסכין לחיי סבל עד אשר נוכל לגאול את עמנו, למען נדע, כי יציאתנו לא היתה נדידה בלבד מן הגלות אל המולדת, כי אם יציאה לשם יצירת חיים חדשים, חיי בצוע והגשמה אשר יפיחו בנו כוח לפעול למען הגולים השבים אל המולדת".

"צדקו דבריך", חיה חברתי, — השיב ראובן אשר ישב בין הילדים והקשיב בלב שוקק לספור רעותו רות. "המלך הזה מימים קדומים ורועים טובים אלה סמלים הם לקורות ימינו: לא באוצרות תבל נמצא את דרך גאולתנו, כי אם באהבה לרע, בחושנו לעזרת עמיתנו, בסבלנו את סבלו ובסייענו לו בכל חום לבנו כאשר תצווה השעה, לעזור ללא היסוס לעניי עמנו המצויים בדרכנו כיונה ההומיה והשכולה, כתמר בשלכתו ובעריתו או כנחל אשר נכזב ולא ימצאו באפיקו כי אם אבנים צחיחות".

תפושי מחשבות ירדו הילדים למנוחתם וגלי הים המקיפים את הספינה ניידום. ביום מסעם האחרון סרה האניה אל המיצר המפריד בין איי יון המוריקים ובאה אל המעבר בין משעולי הרי ארץ יון העתיקה ליד מצודת האלילה אתונה וחרבות עמודי אולמיה הנרחבים. "עולם אין סוף לו של רעיונות — פה בארץ איים זו הוטבעה צורתו", אמר דוד אל אחיו ראובן בשאתם עיניהם אל מצודת האלילה אתונה, "וגם עמנו לא נעל את שערינו בפני תרבות חכמה ויפי. בשקידה עטו אבותינו על אוצרות יצירות רוח אלה, סגלום לעצמם, שתו ממקור אמנותם וממעמקי חכמתם", "אכן" השיב דוד, "באהבה אזכר את השעות בחוג ידידינו בהן התמכרנו בחרדה והערצה לתורת אפלטון הנעלה, בשעה שבנפשנו עלתה הכרת השתלמות הנפש, "האפיפניה של הנשמה", התלכדות כל האמת, היפי, הטוב במרכז אור זה. שבעתים יבן לנו רוח אפלטון במולדתנו ושם יאמץ הקשר בינו ובין תולדות עמנו. המצודה הנעלה אשר לאלילה אתונה היא הסמל האחרון בדרכנו ובחרדת קדש נשא ברכה למעין חכמה זה".

הצד של בית סחר איום בידי העריצים החדשים והוא אובד במחסור וביסורים. לא ממון ולא קשרי ידידות, לא קרבה לשליטים ולא השפעת הון יוכלו לשחררו מצינוק, כי עריציו הגבירו את כוח אויבי עמו בעזרת אוצרות אביו. גם אתה, בן עמי, אדיר אתה במשק העולם ויש לאל ידך לעשות את אשר תחמיץ אותו עשיר, בן עמנו. הבן לדרישת השעה ולאותותיה. הבן מה ידרש ממך חק הקדש, תן לעמך מאוצרותיך למען יגאל מגלותו". בתמהון מתבונן הזר אל רות: "לא תביני יפה, רות הקטנה, לחוקי תולדות העולם ונתיבות המשק לא תדעי. אך יהי רצון ורצונך ומרצך ימצאו את מסלתם בארצכם. הא לך בזה שטר לאוצר יסודכם וערכו ישולם לך משתגשי עם חבריך להתישבות בארץ האבות. סכום זה ישמש לכם להגשמת תכניותיכם למען תקומת עמנו." דומם לקחה רות את השטר מידי. "בשם ידידינו אודך על נדבתך, היא משמשת בטוי להבנתך לדרישת אחת מבנות עמך, אך לבי ידאב עליך, כי גם אתה לגדולות מאלה נועדת, יש לאל ידך לכנס את עמך, להצילו ולהחיש לו גאולה אשר אליה יצפה זה אלפי שנים, אברכך על נדבה זו, וברכתי, כי עליך ועל צאצאייך לא תעבור הכוס אשר עברה על אותו עשיר בן עמנו, וכי יבוא יום ומסלתך תביאך מדרכי הנדודים בעולם אל ארץ אבותינו.

מתוך הרהורים מסתכל הנוסע בנערה הבוטחת באמת דרכה והמוצאת אש אשר חייה בנתיב מוגבל זה, געגועים טמירים יתקפו גם אותו על שלווה זו השרויה בדרך למחוז המולדת. מעט מעט נוטה השמש לערוב עד שקעה בגלי תכלת הים, בשמי הדרום מזרחיים הכוכבים בהוד לא ישוער. רחל נשענת אל מעקה הספינה. לידה נצב דוד וצופה אל רקיע השמים הקורן. "לפנינו מתנוצץ מזל קשת" — אומרת רחל "הוא המכוון את מבטנו למרחקים, לחוף ארץ הקדם, לא ישטה ממסלולו בדרכו למטרה; הוא מאמץ את רוחנו בפסענו יחד בלבב שלם בדרכנו אל מצודתנו".

מספסלי הילדים בוקעים שירי ששון ורחל פונה למטה אל חוג הנוער אשר בתוכו יושבת גם רות הפותחת באגדה מאגדות מולדתה אשר אליה הם שבים עתה הלא היא אגדת גאולת המלך דוד המת, היא מספרת להם על שני הרועים הצעירים אשר בחלומם לאור הירח המלא נרמז להם להחיש גאולה למלך דוד בקברו, על היכמר רחמייהם ועל עלותם אל עיר הקדש ירושלים. היא מספרת להם על מורה מורי דרכם לארץ ישראל, על היונה ההומיה אשר שודדים גזלו את אפרוחיה ממנה, על התמר אשר ימאן להתנחם, אשר את כפותיו חמס הסער; על הנחל המבכה אשר אפיקו דללו ועל תקות כל אלה כי בפעל הרועים יזכרו אף הם לגאולה; היא מספרת להם על שער האבן אשר בעיר הקודש על הסלע, על אבני השם הנוצצות אשר בביאה ועל אוזרת השומר הזקן ליד השער, על הדרך בה יגאל המלך, היא מספרת על מערת הקבר המצופה זהב ועל השוכב בה, המת הנערץ הרובץ כאריה על יצוע זהבו, על נבל הזהב אשר על הקיר ועל שלחן הזהב, על העטרה ועל השרביט ועל ספר התהלים העשוי פז המונח פתוח לפניו. על הכד אשר למראשותי המלך ועל מי גן עדן אשר בו, על אוזרת הישיש לרחוק את ידי המלך במים אלה למען יקום ויקבץ נפוצות עמו מכל קצוי הארץ אל בין חומות עיר הקדש. והיא מספרת על השתקעות ההורים בברק הזהב והמרגליות עד כדי ששכחת נדרם ועד כדי הסחת דעתם מידי המת המורמות עד אשר אחרו להביא את גאולת המלך ועמו בשל תפארת אוצרות המלך במערת קברו.

הילדים הקשיבו בהתרגשות לדברי רות ויצר להם על המלך האומלל, על עמו עול הרועים הטובים אשר קצרה ידם מגאלו כי הוכו בסגורים על ידי הזהב אשר לא ידעוהו וישכחו את

לתכניתיה היא בארץ ישראל ישאלנה. היא מספרת לו על מטרות קבוצתה, על אחיה וידידיה, על רצונם לעלות ולהתאחד באדמת הארץ ולעבדה בעמל יומם למען תגמול להם כפרי עמלם. היא מספרת על החיים הפשוטים והצנועים, חיי שתוף וחדוה אשר בדעתם לחיות. היא מסכימה לדעתו בהערכת חשיבות יבול הארץ לשם יצוא, אך יצירתה היא תוקדש ליבול אשר ישפר את חיי עמה היושב בארץ ואת בריאותו. "עלינו לותר על עצמנו כדי לזכות באדמה — אומרת היא בהתרגשות ועיניה השחורות מתנוצצות — " עלינו לעבוד בארץ אפים למולדת למען ניצור אותה לעצמנו". דומם צופה אליה הזר כשבת צחוק מרפרפת על שפתיו. "מה תוכלו ליצור בעמל כפיהם, קבוצה זעירה העומדת מנגד לזרם הכלכלה הסוחף ואשר לא ניסתה מעולם במפעל כזה מוטב, כי כוחך וחריצותך, רות הקטנה, ישמשו לתפקידים גדולים מאלה. במרצך ובמסירות נפשך רוצה אני להשתמש לתעודות נשגבות מאלה, למפעלי, לנצול עינות הנפט שבארץ לשימוש העולם.

ופרי עבודתך ישולם לך ביד רחבה, כי תקחי חלק בכל השור הנאצל על ידי הקשר אל משק העולם. דרוש לי אדם אשר יתמכו בכל לבו אל בעיות מפעלי, אשר יתמכני בעבודתי יום יום, אשר יביא לתכניתו ויגשמן, אשר יחיה את חיי פעלי". דומם תניע רות את ראשה. "אורך על האמון אשר תרחש לי, אך החיים במ תאמר להעמידי אינם החיים אשר אונינו לנו. אין אלה כי אם התיצבות בחוג ענייניהם של זרים, הגשמת תכניתיהם למען בצוע בצע. תכניתך חובקות זרועות עולם ועמים זרים תשמשנה. אך אנחנו לכנוס נדחי עמנו נשא עינינו למען הגדל את כוחותיו לתחיה, למען קיים את חזון כסופינו בני אלפי השנים. אין את נפשנו לעמוד לצו השעה העוברת וחולפה. נפשנו ליצירה המולדת ולהקמת העם מחדש בתוך המולדת. רק בהצמדנו על הקרקע נשאב כוחות לתת לעמנו תרבות חדשה, להעניק לעולם יצירת עצמית כבימי קדם. רק משנמצא את עצמנו ניצור את עמנו מחדש לפי חוקתו הוא".

לשמע דברי רות הצעירה נייד הזר את ראשו. "גם אני בן עמך" — יאמר גם אני אהבנו על כל מעלותיו ומגערותיו. גם אני נושא את נפשי לתת לו אפשרות חיים והתפתחות למען יוכל ליצור, ולפעול כבן חורין במשחק העמים. אך דרכו עוברת בלב העולם. רק בהלום דפקנו בקצב יצירת העולם נוכל להיות חפשים ואדירים, נזכה לכבוד ולהשפעה. לא יוכל העם העברי להכות שרש בארץ ישראל ולהתפתח בכוח עצמו. שומה עליו להשתקע בחיי העולם ולקחת חלק ביצירתו. רק בזה ימצא את התפתחותו ואת גדולתו, אמונתך, רות, ישרה בעיני, גם הגיון תבונתך ורצונך הכביר טובו בעיני. מסוגלת את לסייע ביצירת גדולות, בסלילת דרכים ובהשפעה על משק העולם". ושוב נחות עיני רות מתוך כבד ראש על פני הזר. "לא אוכל להלוך עמך. לא אוכל לותר על עצמי, למען עמי בקיומי רצייתי. אך אם אמנם יש את נפשך לעזור לנו הבה מאוצרותיך לאדמת ארצנו למען נכבשנה ונגאלנה בעמל ידינו. הן לנהלאי עמך את הארץ, בה יוכלו לעבוד למען יכנסו בעבודתם אל חוג חברתנו. פנה לבקשתי, מי ידע אם אין גורלך קשור בה. הן ידעת, כי נשיאנו, אשר עורר את עמנו לחיים חדשים, דרש פעם מאחד עשירינו לקנות את אדמת ארץ ישראל לעמו, אז בהיות השליט התורכי נכון למכור את הארץ תמורת סכום כסף אשר לא היה כי אם חלק מהון אחינו העשיר. אך בעל נכסים אדיר זה, בן עמנו, לא הבין לטעם תולדות עמו, הוא לא הבין לגורלו התחתית, הוא לא תפס את סכוי האשר אשר מנהיגנו הציע לו. הוא שלח מעל פניו את שליח עמו ושמר על מיליוניו. והלא יכול להיות לאהוב עמו ולמבורך בתוכו — אך הוא בחר בתפקיד שומר סף בית אוצרו — ובשל משגה זו סובל עתה בנו האומלל עם עמו האומלל בגולה, הוא נמק בכלא

לתחיה כוחות חדשים אשר לא שערתי; טרם אדע אם אוכל לפרוש מארץ זו על קמרונ חומותיה העתיקות וארמנותיה, על שיריה ותורותיה, נשיה ואמנותיה; אך געגועי על עמי שוב לא יאלמו. זאת אחוש עתה בשעת פרידתי מכם. אתכם אהיה בדרככם, בדרך העבודה והיצירה, האהבה והמלחמה".

עם עלות השחר מתעוררים הילדים. בזריזות יתרה לובשים הם את בגדיהם וצוררים את חפציהם. כמעט שאין להם שעה פנויה לארוחה ולמבע תודה למארחים הידידים. הם מתכנסים סביב ברכה בדרך מבואות עיר ההרים הדרומית אל הנמל. מרחוק הם רואים את תרני האניה הלבנה והגדולה "ג'רוזלמה" אשר בה יפליגו אל מולדתם.

הילדים מריעים לקראת האניה. בקצר רוח מחכים הם לעלייתם אל הספינה. בחפזון הם פוסעים לקראת מחוז חפצם. בכל הרחובות מזדמנים להם בני עמם השואפים גם הם אל אותה המטרה ברכב וברגל, במכוניות ובחשמליות. צעירים מלאי תקוה כמוהם, קשישים מהם, רציניים ותפוזי הרהורים.

על יד מדרגות האניה מחכים להם דוד ורות העורכים אותה בשורה ותוקעים ביד כל אחד מהם את תעודתו ואת כרטיסו. אז תתחיל עלייתם לתוך האניה. לאט לאט הם מטפסים אל הספון ומתכנסים בירכתי הספינה. מרחוק רומזים אליהם. שוב ישמע קול שיר התקוה. הספינה הרים את עגניה ותפליג למרחבי הים. בקצה לשון היבשה השלוחה אל הים עומד יוליו הצעיר. הוא השכים ויצא עם שחר, לא ידע שלו בנפשו, כי עיניו נשואות אל ידידיו הצעירים ונפשו תצא לראותם בהפליגם. עיניו השחורות תרות אחרי הילדים בעלותם. הן עוקבות אחריהם על גבי הספינה המלבינה. מבטו הבוחן יגלה את ראובן ואת רות ולבסוף יראה את דוד ואת רעיתו הצעירה רחל בעלותם על ספון האניה. עיניו תלויות כאחוזות קטם בדמותה התמירה של האשה הצעירה העומדת בין הילדים ועיניו לא תמושינה ממנה עד אשר תחמוק האניה ותעלם בגלי התכלת, ושעה ארוכה עוד יעמוד יוליו בודד כשלוו נסער וחש הוא בעצום בקרבו הקשר החדש אל עמו ואל בני נעוריו.

דומם עומדים הילדים בירכתי האניה צופים למרחקי הים ברגעי פרישתם מארץ המערב. במחשבותיהם הם עוקבים את הגלים המנשאים אותם לקראת מולדתם. רחל עומדת ביניהם. היא משיבה על שאלותיהם המרובות אשר ישאלו לארץ שאיפתם ולתולדותיה, להריה ולעמקיה, לישובי כפריה ולחיי עריה.

רות עלתה עם ראשונה הילדים. לאטה היא מתהלכת במדור אשר בקצה האניה. היא משקיפה על נתיבת הים הארוכה אשר בה מפליגה "ג'רוזלמה". בדמיונה היא רואה את כל עלילות מסעה, אשר עליו הרבתה לדבר בחוג ידידיה. כל נפתולי החוף וכל האיים בדרכה ידועים לה. היא מתלכדת לאחד עם הגלים. קצבם ישאנה. דומה, כי נותקה מכובד החיים והרי היא טובלת במצולת מעמקים.

בקרבתה עומד נוסע אשר הפליג מערפלי השלגים שבארץ האיים המעטירה לארץ ישראל ברוכת השמש לבחון שם את פריון מקורות משק הארץ, את ערך זרם הנפט. את עשרם של האוצרות החימיים ליד ים המלח ואת האפשרות להקים נמל חדש על שפת ים סוף. הנוסע מתבונן לדמות רות הצעירה השקועה בהרהורים בחברה נפשה אל גלי הים ופותח בשיחה אתה. הוא מספר לה על תכניותיו לגאול אוצרות הארץ ולהגברת יצואה, על הוננו והקפנו, על מעפלינו ועל מפעליו.

בחפזון חמקן הילדים מן הקרונות אשר בהם ישבו שני ימים ושני לילות. פה נפתחת הנתיבה אל המולדת, הים, אשר עינו לא תשבע מראותיו. הקהלה היהודית שבטריאסט מקבלת את פניהם בחבה. הרב יקדמם בברכה. הוא אשר עורר את הקהלה לשחר את פניהם במזון ובמלון. בנו הצעיר של הרב, יוליו, מתערב בין הילדים ודואג להם דאגה יתרה. מתוך לאות נרדמים הקטנים בבתי מארחיהם. דוד הוא אורחו של הרב. בנו הצעיר של הרב נרגש עד לעמק נפשו ממגעו בנערי עמו הנוודים. זו לא הפעם הראשונה אשר חש בעליל את גורל שנות האלף אשר לעמו. הוא מספר לדוד על נעוריו אשר עברו עליו בצל תרבות איטליה, תרבות משוררים וציירים נעלים, תרבות הוגי דעות ויודעי משפט. שנות שמחה אשר מונו לו בחיק ארץ זו ברוכה שמש, אשר נפשו קשורה בה, אשר בשפחה הרוגנת ידבר, אשר את שירה הערבים ישיר ואת בנותיה יאהב. מעודו חונך להיות איש החברה המעדיף את הכלל על הפרט.

תורת המדינה היתה לו לדת ורמז המנהיג לחוק. אחיו בני עמו אשר בגולה בכל ארצות תבל כורים נחשבו לו, את לשונותיהם לא ידע ואת מנהגיהם לא יכיר. אין הוא יודע דבר על תנועת העם החדשה אשר שחררה את כוחות היצירה בבני הנעורים אשר לעמו ואשר אצלה לחיי בני גזעו תכן חדש וטעם חדש.

בתמהון שומע דוד את דבריו. גם הוא אוהב את משוררי הארץ הדרומית הגדולה הזאת, את שפתה ואת תורתה. הוא אוהב את העם הפשוט הזה ואת רשמי פניו האצילים, אך לא יבין לטמיעת יוליו הצעיר בחיים הזרים ובתרבות הנכרית.

הוא מספר לו על מלחמתו למען התנועה עברית הגדולה לבנין המולדת, על התעוררות הכוחות החדשים בעמו ועל מטרת הגאולה, על העם היוצר על פני אדמת ארצו אשר קמה לו שנית לנחלה, על משוררי עמו ועל שיריו ועל קצב חיי השתוף בקבוצות. הוא מספר לו על כיבוש מולדת חדשה זו לנבוכים ולגולים, למושפלים ולנדחים, המתעוררים במולדת לחיי עמם החדשים. לבסוף הוא משמיע בחלילו את שיר העמק, עמק העבודה, עמק הזרע והקציר:

ים דגן מתנווע:

שיר העדר מצלצל.

זוהי ארצנו ושדותיה,

זהו עמק יזרעאל.

תבורך ותהולל

מבית אלפא עד נהלל.

יוליו משתאה מחריש לדברי בן עמו הצעיר. גם בו נגעו האשר והתקוה הנוהרים מעיני דוד. גם הוא נגרף מדריכותו לקרב ומנכונותו לסבל ובלבד אשר יכבוש את המולדת בשלום ובעמל כפים. הוא נרגש עד מעמקי לבו מדמויות הנשים הצעירות, זו רחל החדורה אמונה אמן בהתגשמות שאיפתה והמלאה רחשי אם אוהבת אל ילדי עמה וזו רות העליזה אשר כל תנועות גופה מעידות על קשר אמיץ אל עמה. "יפות נשי עם הדרום אשר בתוכו אחיה" אמר — "הליכתן הליכה חידות ומבטן גא ואל אחת מהן, אל קרולינה הגאה אני קשור קשרי חיים. ואף על פי כן מאז ראיתי את חברותיך הצעירות מאז ידעתין, מאז נוכחתי בטוב לבן, במסירות נפשו ובנאמנות לעמן, מאז — כן אדמה — אראה ואבין מה ערכה של האשה. תקשה עלי פרידתכם ביום מחר. שעות מעטות אלו אשר עשיתי עמכם עוררו את געגועי והשיבו בי

מתוך הרהורים הושיט חיים את ידו לרות לאות הסכמה לדבריה. לב שניהם התרונן בקצב רעיון המשורר הגדול והגשמתו בארץ מולדתם.

והרכבת המשיכה בדרכה אל העיר שבדרום הארץ, אשר בה שכנה זה אלף שנים עדה עברית פורחת, אשר בה יסד הסוחר העשיר בסוחר ישראל את ביתו, עשיר זה, אשר בניו פזורים עתה בכל בירות אירופה ואשר יד להם בעצוב משק העולם.

בתחנת הרכבת עמדה קבוצת צעירים יהודים מן החוג אשר אליו נחשבו גם רות וחיים, מן "השומר הצעיר". צעירים אלה שזופי שמש וחסיני עמל אדמה ישבו בכפר בקרבת העיר. שם הכשירו את עצמם לעבודתם בארץ ישראל: לא יעברו שבועות אחדים ויוכלו גם הם לצאת בעקבות העולים הצעירים. מתוך מחשבות מעודדות על פגישתם העתידה ועל מלוי תפקידם לחצו באהבה את ידי רעיתם וקראו אליהם: "להתראות בגליל!"

והרכבת המשיכה בדרכה אל תחנת הגבול האחרונה. ושוב — בדיקת המטען והתעודות. הילדים אנוסים לותר על כמה מחפציהם החביבים עליהם. הנסיעה נמשכת מעבר לגבול ממלכות הצפון מתוך אולמה השני של תחנת העיר הפחוה אל מדינת שווייץ החפשית. רגש ששון ושחרור אופף את הילדים. רחל מדברת אליהם היא מעירה להם, כי פה בבזל נשמע לראשונה גלוי באזני העולם רעיון קבוץ נדחי ישראל וכנוסם לארץ האבות. מאז סגל לו העם רעיון זה אשר עיר זו היא עיר מולדתו. היא משוחחת אתם על המנהיג הגדול אשר הגה את הרעיון הנפלא על שחרור העם הגולה זה אלפי שנים ואשר הביאו על אף המכשולים ואבני הנגף לידי הגשמה. היא מדברת אליהם על המדורות הגדולות המתנשאות מלפני אולם הקונגרס בבזל המזעיקות את בני העם העברי הנפוצים במלוא תבל, על הקונגרסים, אשר אליהם זורמים אלפי צירים, שליחי העם העברי מקצו העולם, המשוויים מפעם לפעם לרעיון בבנין ארץ ישראל דמות מוצקה יותר, המראים והסוללים ביתר בהירות את דרך שחרור העם במולדתו.

בבית הנתיבות עומד דוד עם דניאל הצעיר. עיני דניאל מפיקות רצינות והגיון: גורל מוזר הוא המנחנו לידיעת עמנו בדרכי ערי נכר, גורל מוזר הוא, כי שומה עלינו לבקש את מקום ציוני תולדותינו ברחבי העולם. אולי תסלל לפנינו למראה מקומות זכרון אלה על דרכנו דרך ההתערות בעתיד עמנו."

"אכן" השיב דוד — "נס ההתגשמות אשר מוצאו רובב אלינו בזה יובהר לנו בכל עמקו אם נעלה בזכרוננו את מקורו; אך גם תולדותיו של העם החפשי הקטן יושב הארץ הזאת משיחות לנו הרבה, עם קטן זה אשר נלחם לפני שש מאות שנה את מלחמת שחרור ארצו ואשר נתכנס באותו לילה בהריו ונתלכד בשבועות:

נהי עם אחים אחד, אל נפרד בעת צרה וסכנה;
חפשים נהי כאבותינו, נבחר מות מחיי עבדות!

אל עם קטן וגאה זה מקשרנו גורלנו, אשר לפתורנו סייעה העיר בזל בנהגה מדת הכנסת אורחים בצירינו.

ושוב עוברת הרכבת ביעף בשדות איטליה, בשפלה הנרחבה אשר שמשדה שדה מערכה ואשר חרצה לא פעם את גורל עמי אירופה, דרך העיר הגדולה אשר לה הכנסיה המפוארת הבנויה שיש לבן והלאה אל חוף ים התכלת, ים התיכון.

להשתרשות בקרקע כבעמנו אשר רבות נדד במלוא העולם, כי חיי העדה על אדמת המולדת הרי הם דרכנו היחידה בחיים, הדרך היחידה אשר נותרה לעמנו. רק בהגשמת חזון זה נוכל למצוא את טעם חיינו, טעם לנדודינו בגלות בת האלפים. יסורי עמנו בעולם כה מרובים, ובשעה זו הם כה מרים כאשר לא היו עוד מעולם, עד כי רק דרך אחת נותרה לגאולתנו: רגבי המולדת אשר אנו כושבים לנו אחרי אלפי שנים ביגיע כפינו, ואין כוח בעולם אשר יגזלם מאתנו". "צדקת" — תשיב אז רות — "התזכר עוד את דברי משוררנו אשר קראנו באחד הערבים במסביבתנו, בהתעורר בנו הכסופים הלוהטים למולדת

רחמים רבים כגדול

שבר עמו האומלל וככבד העול.

רק עם כעמנו, אשר נטל עליו לעבור בדרך שעבוד ויסורים, בדרך קלון ועבדות, בדרך אבדון ומדוחים, — רק בכוחו לחוש את גדל האשר אשר תואר על ידי האולימפי הנערץ מויימר בשחרור האדמה על ידי יצירה, רק הוא יוכל להבין את טעם גאולת האנושות במאמרו:

בצה סרוחה בשפל הר

זורעת קטב וממארת:

קבורת רקב זו אם תוסר —

והיה זה מפעל תפארת.

הן אז מקלט עמל חרות פתוח

פה לרבבות, ואם כי לא בטוח —

יוריק שדה פורה, וקם לרשת

וכי יגעש, ירעש סביב הים,

יפרץ ללחך, יסער לגמא ארץ, —

דכיו של עם יעוד, יסתם המרץ.

אכן, רק זה בלבד פתרון ושבר,

ופה תמצית חכמה עד תם:

לחפש ולחיים ראוי רק גבר

עליו הוטל כבשם יום יום.

אדם ובעיר קרקע זו מחודשת

יחדו ינוו, יינקו שפעת הטל,

תוקם ביד עזוז, יד עם חורץ, עמל,

כעדן גם אלים הארץ שם.

וכה יחיה, נפשו שומה בכף,

קהל עובדים: צעיר, ישיש וטף.

המון רוחש כזה אתאו לראות,

עם עם חפשי בארץ דרור לחיות.

לרגע זה אמר, אקראה:

הוי, מה יפית, העצר!

חיך עובר על שפתותיה בקרוא אליה הפעוטים: אל ימר לבבך, אמנו ברכה, לא יארכו הימים ונעלה גם אנו. להתראות בארץ ישראל!

המכוניות מתקשקות ויוצאות מן הרחוב האפור אל דרכים צרות, אשר בהן תרחש לאט תנועת עיר המיליונים. עוברים הם ברחובות הפאר שבבירה הנטועים תרזות מזה ומזה, עוברים הם על פני גן העיר בעדי זהב הסתו, גן העיר אשר שמש להם מקום משחקים וטיולים. ברחוב נראים לעיניהם בתוך הקהל רבים מבני עמם הצועדים כבדות מתוך דאגה, הטוענים עול גלות בת אלפים ואשר קומתם הומכה עוד יותר בעטין של גורל השנים האחרונות. רחש ברכות הומה מלב הילדים אליהם. ובעזבם את הגולים הם חשים את עצמם דבקים בהם ובלבם קוראים הם אליהם: להתראות! גם למען בניכם נבנה את הארץ.

המכוניות מתעכבות על יד בית הנתיבות רחב הידים. הילדים באים לתוכו שנים שנים עד הקרון האחרון לשיירה ארוכה זו, הקרון אשר עליו תקוע שלט גדול המראה, כי כאן מקומם של הילדים המהגרים, בני עמם. הם עולים אל קרון ברכבת בהדרכת רחל המראה לכל אחד את מקומו.

בבית הנתיבות מחכה המון מלווים גדול על יד קרון הילדים: קרובים ורעים, עוזרים וידידים. כל אחד נושא את ברכת פרידתו האחרונה. רמזי שמחה ויגון כאחד. בין כל קהל הנוסעים אין נוסע אשר ילווהו באהבה ובגעגועים כה רבים, בתקוות ובברכות כה מרובות כקבוצת ילדים זו, ילדים מיותמים ונדחים. המפליגים והנשארים כאחד פותחים בשירת התקווה, והרכבת עוזבת את אולם בית הנתיבות הגדול. לאחרונה סוקרים הילדים את עיר המיליונים. הנה הם עוברים על פני גדותיו המכחילות של הנהר הגדול אשר במימיו היו שוחים בתרועות גיל ואשר על ידו היו משוטטים ושרים, הנה הם עוברים על פני אדמת היערות והגבעות, מחזות נדודי שעשועיהם.

והנה עוצרת הרכבת את מרוצתה והיא עומדת בתחנה בין הרים. הילדים נושאים עין אל עיר המשוררים, אשר שם נתגלתה יצירתו הגדולה של בן האולימפוס, אשר הראה לבני האדם את דרך שיבתם אל הקרקע, להכות שרש ברגבי האדמה מתוך עמל כפים. רות עומדת אחוזת הרהורים על יד חיים מורה הצעיר לפני החלונות הרחבים שלמבוא. "מה מוזר!" — אומרת היא אליו — "לפני מאה וחמשים שנה כתב המשורר את יצירתו וגלה לבני האדם בעולם את חכמת אשר האמת שבדבקות בקרקע מתוך יגיע כפים. ואף על פי כן לא קם דור, לא קם עם בכל התקופה הזאת אשר הגשים את חלום עתידו למען מצוא דרך לשלום ולאחווה. חזונו:

המון רוחש כזה אתאו לראות:
בארץ דרור עם עם חפשי לחיות.

לא מצא הד בלבב עמו ולא בתרבות לאומים אחרים. ואיך זה היה הדבר, כי דוקא לנו, לקטון הגויים, לעם הנד בין העמים, נועד להגשים רעיון זה של עדה המאוחדת בעבודת רגבי האדמה והמשוחררת בכוח עבודה זו?"

חיים מסתכל בפניה מתוך מחשבות. "עודנו עומדים בראשית הגשמתנו" — ישיב אמריו לה — "עוד לפנינו תפקיד גדול. את חזון בן האולימפוס נחיה רק בהשתחררוננו שחרור פנימי למען מפעלנו, רק אם נחיה ברעיון הצדק בחוג רעים, ישוב בני עמנו דגניה על שפת ים הכנרת, דגניה זו אשר אליה נשואות עיני, שאפה להגשים את רעיון הצדק. אולי ניתן דוקא לנו הכוח למצוא את הדרך לשוב אל האדמה, כי אין עוד עם בעולם אשר בו כה עצמה הכמיהה

יצאה

בדמדומי השחר יצא ראובן מן הבית האפור העירה אל מוסך המכוניות הגדולות אשר בהן יובאו הילדים מן הבית האפור אל בית הנתיבות, מחוז צאתם. הוטל עליו לדאוג למכוניות כי תגנענה למועד אל המקום ולהראות לנהגים את הדרך אל המעון. המכונות נערכו ומכונית אחת הוכנה לשאת את מטען הילדים.

ראובן ישב במכונית הראשונה אשר יצאה מן המוסך בצפון העיר ועברה ברחובות על יד בתי החרושת הגדולים אשר צופרותיהם עוררו את הפועלים לעבודה, בתי החרושת אשר אליהם הובאו במאות קרונות אלפי בני אדם ואשר משם שעטו מכוניות משא כבדות טעונות תוצרתם אל פרברי העיר. ראובן העיף עינו על זרם האנשים הדואגים והמיוגעים אשר חשו לעבודתם בבתי החרושת. הוא עבר על פני בית הספר אשר בו למד שנים רבות בשקידה. הוא ראה את רעיו מאז הפורצים בתרועות גיל בשער בית הספר הרחב. הוא לא העז לברכם בשלום, כי ידע אשר ברכה לבן עמו סכנה כרוכה בה לרעו.... הוא עבר על יד המנהרות המעמיקות אשר לרכבת התחתית, אשר אליה חשו רבים מבלי העף עין על סביבתם למען יגיעו למועד אל מקום עבודתם. הוא שמע את מצעד החיילים הלוכשים מדים חומים והמניפים אל עלאת דגליהם בפסעם לקצב צלילי שיר השנאה לעמו. מחשבותיו שוטטו הרחק מבני אדם אלה אשר ביניהם גדל זה שנים.

כולו נתפס למחשבה האחת, על עליית קבוצתו אל ארץ המולדת, הרחק ממלחמת חייה של עיר בתי עם זו, אשר לרוחה לא הבין, ואשר גלגלה החוזר פסח עליו.

פתאום פונות המכוניות לעבר הרחוב האפור ומתעכבת על יד הבית האפור. ראובן יורד אל החצר הרחבה, אשר שם עומדים הילדים נכונים לדרך. זוגות וזוגות, יד אל יד, לבושי מעילי חורף, עומדים הם ומחכים. מטענם נערם לערימה גדולה. מזוודותיהם עשויות עור שחום וטוב. הילקוטים מצוררים ומכילים הם מכל הטוב, אשר יכלו להעניק להם מביתם ומעדתם. סביבם במעגל עומדים רעייהם, תלמידי בית הספר הנספח אל הבית האפור, בני הנוער של המעון, אשר עליהם להשאר עוד, ה"אחיות" מבית הבריאות, אשר כל אחת מהן יודעת כל ילד מאז בואו אל הבית האפור. הן גם אשר טפלו בכל אחד מהם ואשר עסקו גם עתה בעת הבדיקה לבריאות של כל אחד לפני עלייתו. סביבם מתקבצים גם המורים והמחנכים. ושוב נתכנסים הילדים יחד עם רעייהם וידידיהם, עם העוזרים ועם האחיות. הנה הם מתפקדים לפי רמיזתה של רחל לשורה ויוצאים שנים שנים בפסיעות מדודות אל הרחוב האפור. מטפסים הם על המכוניות הגדולות העתידות להובילם, הבוגרים מביניהם והעוזרים טוענים את הכבודה ונפרדים מרעייהם. נפשם יודעת מאד כי פרק חשוב נפתח בחייהם, כי יוצאים הם מדכאון וחרפה אל עולם אחר, אל ים התכלת אשר ישמש להם נתיבה אל מולדתם. נוקב וחרף כאב ההנתקות מרעי הילדות. המנהלת ברכה יוצאת לאחרונה לבושה מעיל תכלת אשר שרוליו מתנפנפים ככנפים גדולות ומגן דוד אדום על סודרה. שנית היא חובקת את הפעוטים אשר למגינת לבם עליה לעזבם פה: את מיכאל, אשר יצא היום לראשונה אל בית הספר, את רינה, אשר רק לפני ימים מועטים קמה ממחלתה הממושכה ושוב אינה זקוקה עוד לטפולה, את לולה אשר לא תוכל להתנחם על פרידתה מאחותה היחידה, את שמואל, אשר בה קשה עליו הפרידה מבית הספר וכן את כל שאר הפעוטים אשר טפחתם, ואשר עתה עליה להפרד מהם.

שלוכי יד שבו האחים לאטם בעברם בין שורות קברות הנפטרים אל האולם אשר לפני השער אשר שם האירו נרות על יד העמוד. שם חכה להם הרב הזקן למען יברך את ברכת כלולות הזוג הצעיר לפני עלייתם כמנהג ותיקין בעמם. תחת חופה מתוחה נשואה בידי רות וראובן נשענה רחל התמירה על רעה: על תוי פניה מתחת לעטרת שערותיה השחורות נכרו אותו אהבה ומסירות אל דוד, ידיד נעוריה. בערגת עדנה הרים דוד את ימין רעיתו הצעירה וישם את טבעת הקדושין על אצבעה ועל שפתיו דברי הנדר : הרי את מקדשת לי כדת משה וישראל. והרב קיים את בריתם בברכה בהחזיקו בידיהם : התחברו והיו לאחד והקימותם דור חדש על ארץ חדשה. פרו ורבו על אדמת מולדתנו למען יצמח דור חדש בארץ ישראל.

אקרא ואשוב ואקרא אמרי קדש:
 "נשבעתי — קול אל כל יועם —
 עמי, עוד תהי ככוכבי השמים,
 כחול אשר על שפת הים.

רבון עולמים, מדברי יעודך
 גם צרור לעולם לא יפל.
 רצון קדשך הוא יקום והוא יהי,
 כי עת ומועד הם לכל.

וזאת האחת אמנם קמה ותהי,
 אחוש אף אדע אל נכון.
 היינו כחול המופקר לכל רגל,
 נתון למרמס ולקלון.

אכן, אלהים, למאוס ולגעל,
 לבזו לעמים גאיונים,
 אך הכוכבים, כוכבי אור, כוכבי זהר,
 כוכבי השמים, אים, אלהים?!"

וקולות האחים חברו בחשאי אל קול החליל, דוד ורחל נאחזו דומם איש בזרועות אחיו וישאו עיניהם השמימה אל הכוכבים המהלכים במסלולם הנצחי ואל גבעת החול בה טמונה חנה אמם. ולפתע הרים דוד את האת אשר על ידו ומאדמת החול חפר וימלא שק קטן. "פרידתי האחרונה ממך היא זו, אמי — אמר תוך הרהורים — הפרידה האחרונה ממקום מנוחתך. פרידה זו חלילה לה מהיות הסתלקות ממך, פרידה זו אינה כי אם קשר קדוש, נדר לעתיד. חול זה אשר אל ארצנו נקחנו, אל ארצנו, אשר לא זכית לראותה, חול זה לא יסוער כחול אשר על שפת הים. אתנו נקחנו ואל אדמת מולדתנו בארץ האבות נחברנו. בגאלנו את האדמה למען תתן את פריה לחברתנו נצרף אליה חול זה מקברך למען יחובר אל אדמת המולדת. לא נוסיף עוד נדוד ללא תכלית בנתיבות העולם. בעמל כפינו נכבוש לנו את מולדת האבות, ודאגת אמנו ועמלה בימי ילדותנו ישאו את פרים בשדות ארצנו". לאט הפנה דוד את עיניו מן הארץ השמימה, אל על ויוסף: "הכוכבים הזכים, הברורים, המהלכים מעל לקברך, אמי, במסלולם בחוקי הנצח יגיהו גם לנו במולדת הרחוקה; המה ינחנו וייראונו את הדרך לחיות בתוך עמנו. מהלכם בשמי הדרום בארצנו יאיר נתיבנו, יקבע את דרכנו, יכונן את חיינו. ממהלך הכוכבים ידענו כי בצאתנו אל אדמת המולדת יקיץ הקץ לחיי נדודינו וכי כוכבים אלה הצופים אליך, אמנו, — יאירו לנו בשמי מולדתנו לראשית מפעלנו".

שעה קלה שהו האחים הצעירים בתפלה חשאית זה על יד זה. הם חשו כי חברו אל עדת הבונים העולה, כי הוטל עליהם לבצע את גורל עמם ולסלול דרך לבאים.

קברי ילדים וזקנים, קברי משפחה וקברי בודדים. בעברם ראו ציונים ותמרורים של תקופת שנות יובל בחיי העדה הגדולה והבאה, ציוני שגשוג וגידול: שמות אנשי מדע וגדולי רפואה, סוחרים ורוכלים; ציוני קברות המטיפים לפרישה ממורשת אבותיהם וציוני קברות לאישי תנועת העם החדשה, תנועת בנין מולדתם הרחוקה. האחים עברו על יד קברות האבות והאמהות אשר הקדישו את עמל חייהם לדור העתיד, אשר יגעו בהבל מלחמת חייהם בהיותם מנוזלים ומודחים מן החברה. כל אלה מצאו פה את קברם, את מקום מנוחתם האחרון אחרי עמלם בין הגויים, מנוחת עולמים בין אחים אשר הוקירו אותם ואת פעלם, מנוחה עדי עד אשר ממנה לא יוסיפו עוד להגלותם.

בחרש גדול ומטופח זה הוריקו עצי ערבה ועצי חיים. קיסוס רחב השתרג סביב התלים. אך באחדים מן התלים נגעה יד השממה, עליהם החלו נובלים כי לא נשלחה אליהם יד מחוננת מאז נפזרו בני משפחות מתים אלה בתגרת יד עריץ בקצוי עולם. תחת ירך העלה המשתרג הוכיחו האבנים אשר נערמו על גבי הקברות, מנהג אבות בארץ הקדש, אבנים אשר אין הרקבון שולט בהן, כי לא שכחו בני העדה את מתייהם.

האחים הקיפו את רחבת הדשא הגדולה והעגולה אשר ממנה נמתח שביל אל קבר חנה, אם דוד וראובן. הירח פרש את אורו הבהיר והרחום על משכב השלוה תחת הערבה המתמרת. שקועים בדממה עמדו ארבעת הצעירים לפני האבן הלבנה אשר מתוכה הזהיר באור צנוע שם האם חנה ואשר עליה נחרת אומר משירי תהלות עמם הנותן נים שפתים לנפש האשה הצנועה "יגיע כפיך כי תאכל, — אשריך וטוב לך". שני האחים העלו על לבם מתוך יגון את זכר אביהם אשר נספה בפרעות אשר פרעו בישראל במדינת פולין אחרי המלחמה הגדולה. מקום קבורתו לא נודע להם, ותל קברות זה טמן את זכרון אביהם ואמם גם יחד. הם העלו על לבם את זכר אמם הצנועה אשר הטילה על שכמה את כובד גורלה בעמל כפיה וברחמי לבה, אשר טרחה ודאגה להם ואשר לא זכתה לראות במו עיניה את גאולת בניה בהצטרפם אל תנועת תחית עמם ואת שיבתם לארץ ישראל.

ומעל פני שדה הקברות החרישי נצצו הכוכבים בתקופת חוקיהם במעגלות הנצח. ודוד הגיש בחשאי את חלילו אל שפתיו. ויבקע שיר האבל הקדוש אשר לעם על מתיו המרעיף בצליליו של תנחומין על המייתמים; הלא היא מנגינה הקדומים אשר לרחמים תחנת רחמים למתים וגדול מזה — בקשת רחמים על הנשואים בחיים. רחל ורות עמדו דומם מן הצד, במחשבותיהן רפרף צל הוריהם, צל האב אשר נפל בלגיון הפולני על אדמת צרפת. ותזכרנה את אמם, אשר מתה עליהן בברחה מרוסיה בהיותן בדרך. הן לא ידעו את מקום קבורת אבותיהן. בית מולדת לא ידעו וחבת הורים את ילדותם לא פקדה. כמזכרת להוריהן אמרו לבנות את ארץ אבותיהן למען ימצאו בה בניהן ובני עמם מולדת ולא יוסיפו עוד לנוע ללא בית וללא חיק אדמה. אט אט נאלמו צלילי מנגינת התנחומים בחליל דוד וישמע שיר הכסופין אשר למשורר היהודי והצעירים ענו לקראתו:

ירח יגיה, כוכבי רום יזהירו,
על הר ועל גיא ליל יחשך.
ספר נושן לפני יפתח;
אני בו קורא וקורא בלי חשך.

בבית האפור כבו כל האורות. בחיק תנומת שלווה מצאו הילדים מרגוע לנפשם. באולם הגדול אשר נערך מבעוד יום לארוחת הבקר האחרונה אשר לפני היציאה נתכנסו המחנכים הצעירים. מתוך הסכמת אדם קמו האחים ופרשו ויצאו החוצה לתוך ליל מרחשון הבהיר. והיוצאים : דוד ואחיו הצעיר ראובן, רחל ואחותה תאומתה רות. דוד זקוף הקומה פסע ליד רחל. מצעדו הגמיש היה קל וחפשי ומלא און עלומים. פותח העלם כנצר רענן מגזע קדומים של עיפי נדוד אשר נועד לשאת בעול העתיד החדש והנשגב אשר לעמו. בקצב צעדיו התערבו צעדי רעיתו רחל המרפרפים. דוממה ואחוזת מחשבות הלכה לימינו, חברתו לדרך האחת, דרך הבנין בארץ ישראל. רטט אושר עבר את רחל בצעדה עם ידיד לבה, בחושה בהתמזג כוחות עלומיהם הפורחים והרעננים. אחריהם צעדו ראובן וחברתו רות במרוץ זריז ועז; צעדיהם המאוששים פעמו כאחד ובטוחות דרכו בלכתם: ראובן כאיש היודע את אשר לפניו, בטוח באמתו ודרכו בכוחו, רות בתנועותיה הפזיזות, בזריזותה המישיירה נכחה. צמותיה המלאות, האדמדמות-בהירות התנפפו ברוח ועיניה האפורות צפו בששון למרחקים. האחים והאחיות הלכו הלך ועבור בסמטאות האפלות, העמומות; הם פסעו לארך הבתים אשר בהם התגוררו בתאים צרים וחשכים מאות אנשים שקועים בדלותם, הם עברו ליד בתי מרוח ומסבאות המפיצים אדי געל והמעלים צוחות שכורים. גרמפונים צרודים נחרו שם, וקולות גסים, קולות ריב ומדנים נישאו באויר. והאחים הוסיפו לפסוע ברחוב הארוך ליד בתי הפועלים הדלים. מבעד לחלונות הבהיקו אורות ונראו בני אדם הסועדים אחרי יום עמלם: הם עברו ליד בתי החרושת הגדולים, אשר בהם שקשקו המכונות במשמרת לילן. בחשאי ברכה רות ברכת פרידה את יושבי משכנות העני. היא ידעתם בעבודתה, עבודת טפול בעם, נהגה לבקר בבתי אלה, לדאוג ליושביהם, לנחמם ולעוררם. היא העלתה על לבה את זכר הילדים הרבים אשר סיעה להתפתחותם ואשר היו קשורים בנפשה בחבלי אהבה. בכל לבה דבקה בפועלים אלה אשר בעמלם ובחריצותם, בנטייתם לסדר ולאחריות החזיקו מעמד בכל השנים שלאחר מלחמת העולם, שנות תהפוכות והתנוונות. ושוב צעדו האחים בפרבר העיר. בתיו המדולדלים שקעו באפלה. משם פנו וילכו בדרך הפונה לעבר שדה הקרבות אשר לעמם. דוממים הלכו בצל הלילה בדרך כבושה, בה יעברו יום מאות מבני עמם בלוותם את מתייהם אל בית עולמם. בפקדם את קברותיהם בימי הסליחות ובתקופות השנים למותם. על יד גדר הברזל הרחבה אשר לשדה הקברות חכה להם רעם יעקב בן הגנן אשר פתח להם את השער ויביאם לתוך יער המצבות אשר הבהיק לאור הירח בצבעי כסף המאפיר אשר לסתו הגווע. הם עברו על יד אולם האבנים אשר בו תתכנס העדה לעצרת אשכבה.

רק לפני שבועות מספר לקחו גם הם חלק בהלווית חברים רולף אשר נפשו העדינה נלאתה שאת חיי חרפה ובזו ויפרוש דומם מן החיים. הם עברו על פני מצבות תפארת לגדולי העדה אשר שכנו כבוד בצל עצי חיים מוריקי נצח. בעברם קראו לאור הירח דברי זכרון ואהבה החרתית על מצבות ישני עפר, דברי תוחלת לתחית המתים עת יקיצו לחיים בארץ אבותיהם. הם עברו בדממה על יד התלים הצנועים בהם נחו שכבו אלפים מבני העם היהודי העובד והסובל אחרי חיי עמל, הם עברו על יד מצבות מפוארות, מצבות שיש נוצץ אשר הוקמו על קברות העשירים, על פני תלי קברים למורים ותלמידי חכמים, על קברי חכמים ובעררים,

הכהנים, ברכה זו אשר הפיחה בעמנו עד לחיות ולעבוד בנודוד אלפי שנים: 'יברכך יי וישמרך, יאר יי פניו אליך ויחנך, ישא יי פניו אליך וישם לך שלום'.

ודברי הרב איש השיבה צללו באולם בתוך דממת הקדש אשר אפפה את כל העדה. ופתאום קם דוד המורה הצעיר ואחריו הילדים ומגרונם פרץ כסיום למסיבתם מזמור משורר עמם, משורר התהלים הקדמון:

"בשוב יי את שיבת ציון היינו כחולמים,

אז ימלא שחוק פינו, ולשוננו רנה.

אז יאמרו בגוים הגדיל יי לעשות עם אלה.

הגדיל יי לעשות עמנו היינו שמחים".

במצעד מחול אחזו הילדים איש ברעהו וירדו לקול צלילי ששון שירת התהלים אל אולם האכילה הגדול. שם נערך שלחן החג לסעודת הערב המשותפת והאחרונה.

במנורות הכסף על גבי השלחן, אשר נצלו בשעתן מבתי הכנסת בעריהם המוצתות ואשר נמסרו לילדים הבליחו הנרות. השולחנות עוטרו פרחים ופירות בשלל צבעיהם. פרחים ופירות אלה נשלחו אליהם מאת חלוצים צעירים אשר הכשירו את עצמם באחת החוות בקרבת העיר לעלייתם. ובתום הסעודה פסעה רות האדמונית כשעיניה מחייכות בראש תהלוכת ילדים לבושי צבעונין סביב שולחנות הילדים המסובים. דמויות הפוסעים עוררו בהם את זכר אגדות מולדתם. ראשונה רות העליזה ואלומות הפז בזרועה הלוכשת שמלת מואביה העידה על מדת הכנסת אורחים הנוהגת בעם אשר בארץ ישראל לגבי הנודד הבא ממרחקים. והנה שם צועדים הרעים ראובן ומיכאל לבושי מעילים חומים כלבוש הנודד במדבר, מציגים הם את המרגלים הנושאים במוט בשנים את אשכול הענבים והמספרים לאנשי שיחתם על פרי הארץ ועל יכולה.

והנה הדסה, האחות הצעירה, בשמלת התכלת. היא מעירה על מידת הזהירות וההסתפקות הנדרשת בחום אקלימה של ארץ הדרום, והנה מרים בשמלת אטון מצרים המלמדת את תורת הטפול בילד אשר בתיבה הצנועה, והנה יוסף הצעיר הקורן, לבוש כתונת פסים הפותר להם את חלומות עתידם בארץ מולדתם.

שליחי המולדת הרחוקה מימים מקדם פושטים יד זה אל זה ולפניהם מרים והתף בידה. והילדים קמים ממקומותיהם ובשירה הם צועדים אחריהם כל קבוצה אל חדר משכבה בבית האפור לשנתם האחרונה לפני עלייתם.

לעמו היה דבר ברכה לא פתוי כי אם תעודה : אין כונת מלה זו קבלת ברכה לחיי אשר ועשר, כי אם זאת היתה כונת דבר יהוה אל אברהם אבינו לקבל את הברכה למען לתת לעמו עצמה להכות שרש בארץ זו ולהתפתח. בשעת קדש זו, רעי החביבים והצעירים, כשקהלנו ישלחכם כחלוצי פדות לעמנו מתוך גלותו יתגלה לכם טעם תעודה זו. כסופי הנשואים בזה ילוכם, כסופי אלה אשר יבואו אחריכם, אשר למענם תכשירו את הקרקע, וביתר עז ילוכם כסופי אלה הקשורים פה למען היותם מאסף אשר ישמר וידאג לרעים הצעירים למען יוכלו לבוא אחריכם על הקרקע אשר הוכשרה, כבני נעורים זקופים וחסונים ככם, לפניכם נצב האשר הגדול, אשר פתרון החלום העתיק, חלום אלפי שנים אשר לעם היהודי אשר נביאו מצא לו ניב במלים: "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותם למזמרות".

יוצאים אתם במתי מעט, חמשים נערים ונערות צעירים מבני עמנו ופעלכם יראה על האדמה המצפה לגאלתה. בעמל וביגיע כפים תזרעו ותקצרו, תפלוו ותשדדו, תבנו ותכוננו, תלמדו ותיצרו. את כוח עלומים ואת שאיפת עמנו אל מולדת האבות תביאו; לא אוצרות לכם, ולא רכוש.

עדתנו האומללה נותנת לכם על ידי לאות פרידה לדרככם את שני סמלי עמנו: בימינכם נשים את מטת הנדודים, אשר יובילכם לראשונה מנדודים על פני ארץ רבה בנכר אל מולדת הנצח אשר לעמנו, ובשמאלכם נשים את התנ"ך, את ספר עמנו, אשר היה לנו מקוד עז באלפי שנות הנדודים ללמוד ולהדריך, לקומם ולסוכך, לחונן ולקדש. בשני סמלי עמנו אלה, המטה והספר, יצא כל אחד מאתכם אל ארץ אבותינו. ויקויים בכם מאמר אלהינו הקדום " והיה ברכה!"

נדם קולו של הרב איש השיבה. כבד עליו נאום הפרידה אל ילדיו, ונס הגאלה והישועה המתרגשות זעזעו את נפשו עד למעמקה.

ובכלות הרב את דבריו קמו החלוצים הצעירים בדממה. הם עצמו את עיניהם ויפרשו את כפיהם אל מורם הזקן לאות כי האיזונו לברכתו אשר נקלטה בנפשם.

ועיני המחנך הזקן צפו אל החבורה אשר בתוכה ישבה האם ברכה בין חניכיה היתומים, בני טפוחיה בשנות גדולם ומצוקתם. הוא הליט את ראשו בטליתו, פרש את ידיו בברכה אליה. היא קמה ועיניה מושפלות. "יבורכו בני נעורי עמנו ועמהם תבורכי גם את, האם ברכה, אשר בפעלתך בבית זה נתמזגו אהבת אם לבניה ואהבת בת נאמנה לעמה. בידך תפקיד עדתנו את היקר לה מכל יקר בשעת מצוקה זו לנו. שומה עליך להביא בני נעורים אלה אל מחוז תקותנו. מנשים בעדתנו תבורכי. זכית לבצע מצוה בה התחלת, אשר רבית וגדלת זה שנים חבורת נוער זו אשר מצאה בך אהבת אם ורחמי אב, אשר הכינות לבם לארץ מולדתנו — הנה היא לפניך. בשעת עליה זו ירעד לבך מכבד התעודה אשר הוטל עליך, מאימת מוקשי הדרך אשר לא תדעיה ומשגב התכלית הגדולה. אך אל יפול רוחך — שם בארץ הרחוקה נשואה אליך יד אשה הנוהגת את עמה זה שנים ותדריכהו, אשר תגהה ממנו מזור לעתות מחלה ומצוקה. היא גם אשר סללה דרך לא נודעה לעלית אלפי ילדי ישראל מן הגולה אל ארץ הבחירה. ידי אשה זו נשואות אליך למפעל משותף, לתת לילדים אשר תוכלנה לתת נשים בלבד. לבות שתיוכן יחרדו על ילדינו בגבור בהם געועים על קרוביהם אשר עזבו בגולה, בהכביד עליהם נטל תעודתם ובכשולם בחתחתי הדרך, בקרבם אל גבול מטרתם ובצעוד ילדים אלה בדרך ההגשמה. בידך, ברכה הטובה, הופקד גורל ילדינו.

מאמצי איתנים נדרשים ממך לאחר שנות עמלך. ולבצוע תפקידך נתפלל כי תתברכי בברכת

ברמה הצטרפו צלילי החליל אל שירת "התקוה", שיר התקוה לעולים ושיר הכסופין לנשואים כאן.

מתונות עלתה תהלוכת הילדים אל האולם הגדול אשר הוכן לחג העליה. במרכז האולם ליד העמוד עמד רב העדה הזקן אשר יסד בעיר הצפון את קבוצתה הראשונה של התנועה החדשה לבנין ישראל בארצו. הוא גם אשר היה ידידם של הבנים הצעירים ואיש סודם בימי חגם ואבלם. מימינו ומשמאלו ישבו זקני העדה ובקרבת העמוד נערכו טוריהם של החלוצים הרכים על מחנכיהם אשר עמדו גם הם לצאת עם הילדים למען עלות ארצה ישראל.

ביניהם ישבה ברכה, אם המעון, ולאח, מלאכו הסוכך. על הספסלים מסביב ישבו ילדי הבית האפור, ליד הקירות תפסו את מקומותיהם קרובי הנוער העולה וידידי.

מבמת האולם קדמה את פני העצרה שירת הללויה, שיר תהלה למשיח אלהי יעקב ולנעים זמירות ישראל, המושרת בפי מקהלת נערים. בתום שירת הללויה מתיצב הרב עטור השיבה, אם יפרוש כפיו אל עצרת הנוער בבית האפור, נוער זה אשר יפליג מחר אל הארץ הקדושה, אשר היתה קץ כסופי ילדותו. כל אחד מן הילדים האלה קרוב ללבו וחביב על נפשו. בשעתו ברכם בבואם לפני שתיים עשרה שנה כיתומים עזובים לבית זה בזמן שאחרים בעיר המיליונים שבצפון לא שתו לבם עליהם. הוא אשר הכינם אל היום בו יעלו לראשונה בבית אלהים לתורה להשמיע את דברי קדשה באזני הקהל ביום בואם בברית. הוא אשר נחם את היתומים ביום הזכרת הנשמות בבכותם את הוריהם אשר נספו במלחמות עמים זרים בכל חלקי תבל. הוא אשר נחם והדריכם במאבקי לבם במלחמתם הפנימית על עמדתם בעולם, ביגונם על היותם מודחים מחברת האדם.

ילדים אלה חסרי בית יקרו לרב ויהיו לו לבנים : ריטה השקטה, בנימין הפקח, חוה התמה, יצחק העליון, רבקה החרוזה וכל השאר המכונסים בזה לפניו.

על פני הנאספים שורה שכינת שלווה. העינים צופות למרחקים. חשים הם בקשר בו נקשרו אל החוג אשר חדר עליהם שנים רבות וחונן להם עתה לפני עלייתם את נדבת דאגתם האחרונה. מחר תצא חבורה צעירה זו ותגשים את אשר הציג הוא לו למטרה בימי נעוריו, כשנגרף גם הוא בכוח תנועת העם החדשה: לכבוש את ארץ האבות שבמזרח מתוך מלחמה על קרקעה, להשתרש במולדת למען פתח בה כוחות חדשים לפעולת יצירה לטובת עמו. לא זכה הזקן לצרף לגעגועיו את כוח הבצוע. רפה ורוטט היה קשור בחיי הנחת בכרך ובחשיבות עמדתו בקהלה.

בחבה הוא צופה אל החבורה הצעירה הנכונה להקריב את חייה למען הגשמת מאוייה אשר היו פעם מאוייו, על חבורה זו היוצאת תחתיו לארץ ישראל.

למראה הנוער זכר הרב את השנים בהן נלחם מלחמת הרעיון הגדול לתקומת עם, בהן זרע בלב הילדים את הפרודות הראשונות לפתוח הרעיון. מתונות דבר אליהם וחביבים היו עליהם דבריו מאז, ואין איש בעולם אשר ברכתו למפעלם היקר בעיניהם כברכתו.

" רעי החביבים והצעירים! בשעה האחרונה להתייחדותנו לפני עלותכם להגשים את מפעלכם בארץ האבות לא אוכל לשאת לפניכם את דברי לדרך — כי קשה עלי פרידתכם — אשא לפניכם את דבר אלהינו מתוך כתבי קדשו של עמנו, את הדבר אשר נשא אלהינו אל אברהם אבינו באמרו אליו: לך אל הארץ אשר אראך, את דברו: ואברכך, והיה ברכה. טעמו ותכנו של פסוק זה מתגלים יותר מאשר בכל תקופה אחרת בתולדות עמנו בשעה זו המציגת פרק חדש בהיותנו. בעלות אברהם לפני 3500 שנה אל הארץ אשר בחר בה יהוה

כמה טרחות טרחו הנשים, ידידות הבית האפור מאז הווסדו על בני ביתן ועל המסייעים בידן בציד מחנה חלוץ עמם הצעיר בכל הטוב ובכל הדרוש לשם עלייתם אל המולדת הרחוקה.

שנים עשרה שנה דאגו הנשים לילדים הגלמודים מאז בואם בשנת הרעב עם תם מלחמת העולם אל הכרך הגדול — עדת ילדים בעלי עינים פחודות אשר חזו רציחות ושריפות המלובות באש השנאה אל עמם, רציחות ושריפות אשר שדדו מהם את הוריהם ואת נוהם. תמיה מגור באו הנה מבלי לדעת על מה ולמה, מאין ולאן. מעט מעט פתחו הנשים את לבבות הפעוטים משכום אליהן בעבותות אהבה והקימו להם מעון בבית האפור, בית "אהבה". בבית זה נתגלתה להם הכרת מולדתם אשר בארץ מרחקים והופיע לפניהם עתידם בבנין מולדת זו. נשי המעון יצרו בסיס לילדים הגדלים בטיפולן המתמיד והמסור אשר עליו יכלו להתפתח על חמת סערות הזמן, סוככו עליהם בחבת אמהות חמימה, ובני הנעורים המיותמים גדלו וחזקו ויהיו לחלוצי בנין העתיד בארץ אבותם.

ופתאום זעזעו את חלל הבית צלילי חליל, מנגינת שיר. נעימה ממושכת לשירת התקוה בקעה בחברה היהודית החדשה כשיר עם ראשון, כבטוי לגעגועים ולשאפתם, שיר "התקוה". מכל פנות הבית חשו רגלי פעוטים וזריזות בקצב הצלילים מן המדרגות ומן המבואות, מחדרי הדירה ומחדר הבשול, מן החצר ומן המרתף. רחל יצאה אל פרוזדור הבית. שם ערכה את הילדים וזוגות זוגות לקצב צלילי חליל של דוד, מחנכם הצעיר. זו הפעם האחרונה אשר צלילי חליל דוד כנסו את הילדים בבית האפור לחגיגה. בשעתו בא דוד עם קבוצת ילדים פליטים אל בית זה, והוא אז נער קטן כבן שמונה ועמו אחיו הצעיר ממנו ראובן. את אמם הביאו אתם. והיא יגעה מחמת המציק ומעמל הדרך לא עצרה כוח ותגוע. בלבו הרך של הנער דוד נחרתו ללא הימחות זכרונות האימים בעיר אבותיו במזרח אירופה, זכרונות חרדתם הוריו לבניהם בהיגלות סכנת הכליון בידי עדת המרצחים.

לצלילי החליל קרבה רחל אל רעה והתיצב על ידו; ליד דוד פסעה ופניה כלפי הילדים, ברמזי דממה הורתה להם את הסדר ואת הקצב. ראשונים צעדו קטני המעון, בני השלוש ובני הארבע רשרשו ברגליהם הזעירות ועיניהם תמהות ואחריהם בני החמש ובני השש מגן הילדים. הללו לבושי פאר החזיקו נרות דולקים בידיהם. במתינות עלו פסוע ועלה אל האולם הגדול אשר שם נתכנסו בפעם האחרונה העולים הצעירים על מחנכיהם ומוריהם, על עובדי המעון וגבאיו על זקני העדה ורבניה. אחרי הקטנים צעדו ילדי בית הספר ואחריהם קבוצת העולים, נערים ונערות. הללו פוסעים דרך חירות פסיעות מתונות כששמאלם אחורי גבם ויד ימינו של האחד על כתף רעהו כשבת עינם המחייכת נטויה לארץ. ככה תעלה הקבוצה לאט לפי צלילי החליל. תנועות הצועדים מגלות את קשריהן אל הנשארים בזה ואת זקתם אל כלל העולים ואל מחוז חפצם. ולאחרונה כמאסף לקבוצת הילדים צועדת לאה השקטה, עתידת האהבה, זו אשר יסדה את המעון בשטוף זרם הפליטים אחרי הפרעות במזרח אירופה את העיר ובגרפו אתו ילדים רבים אשר אבותיהם ואמותיהם נספו בעתות המלחמה והבלהות. על לאה להשאיר בבית האפור לכלכל את חיי קבוצות העליה הבאות ולספק צרכיהן עד עזוב אחרוני הילדים את הגולה ועד עלותם אל ארץ האבות.

לצדה פוסעת ברכה האיננה, האמהית, אשר טפלה בילדים מיום בואם אל הבית האפור, אשר ידעתם ואשר אהבתם, אשר גדלתם וטפתתם למען יגדלו ויסכנו לחיים במולדת. היא גם תצא עם הקבוצה הראשונה ארצה ישראל.

לנורית זו הגוצה והשמנמנות, אשר ידיה רכות, אשר אמה מתה בהקשותה בלדתה בדרך מנוסתה מפולין ואשר אביה נפל במלחמה העולם בחזית צרפת, לנורית זו, אשר לא ידעה את מקום מנוחת הוריה, ואשר תשוקת נדודים תפעמנה, נדודים למען מצוא את קברות אהובי נפשה, – לנורית זו הניחה רחל על מטתה כר פלומה רכה. דרכה של נורית הותוותה ללמוד בחוות גידול עופות כדי לקחת חלק בהקמת משקה של ארץ ישראל, לטפל בחיבה באפרוחים הפעוטים ולספק ביצים ונוצות לארץ. היא תעלה אל הארץ עם קבוצה אשר אחרי זו היוצאת ותבוא אל כפר הילדים הצוהל אשר במורדו המערבי של הר הכרמל, שם תעבוד ושם תלמד. יהודית האמיצה, התמירה וקלת הרגלים נשארה מהוריה אשר נספו במגפה ברוסיה עם ששת אחיה הקטנים. היא שמרה עליהם מכל משמר לכל יאונה להם רע. חלומה היה לעמוד על המשמר בקבוצה בארץ ישראל ולהגן על הילדים מפחד אויב.

מקרכת קטנה הניחה לה רחל על משכבה למען תלמד בארץ לצפות מרחוק.

חיים הצעיר הנלהב, אשר אביו נשבה בחזית רוסיה ואשר לא חזר מאז, חי זה חמש שנים בבית הזה. אמו עמלה בשארית כוחותיה למען כלכל את שלושת אחיו הקטנים ממנו. חזונו היה להביא את אחיו לארץ ישראל לאחר עלותו שמה ולאחר הכשירו את הקרקע למענם. על משכבו הניחה רחל ספר על המטעים. שקוד חיה חיים על תורת המטעים לכל יפגר אחרי חבריו בהקראו על ידי ברכה לבוא אל הקבוצה הזריעה והנטיעה ולכל עבודה קשה בשדה. ליד מטת כל ילד שהתה רחל שעה קלה מתוך ליטוף חרישי וברכת פרידה. אחר ירדה לאטה במדרגות הבית האפור אל המקום אשר שם שקדו הילדים על עבודתם.

היא עזרה להם בקישוט הקירות בענפים מוריקים אשר שלחו הנה ידידי הבית היושבים בקצה היער הירוק, מקום שם עברו עליהם בימות הפגרא ימי שמחה.

פרחים מאליפי צבעים ופרחים מגוונים הוגשו לה, והיא ענדתהם לתמונות המראות את ישובי ארץ ישראל, תמונות העמק וההרים, תמונות שדות ויערות, תמונות זרע וקציר, תמונות תורה ויצירה. מה רב האשר לחוג בעצם חיי הסבל בגולה, בעצם ימי החרפה בין העמים, בחוג בני העם את חג המציאות והאגדה, את חג האמונה והעבודה, האהבה והחסד, את חג השאיפה והתקווה. תוך כדי עבודתה פתחה רחל באזני הילדים בשיר אשר עליו לשמש מסגרת לחג הפרידה מן הרעים, שיר קטן אשר לפי מנגינתו רקדו רבות פעמים את שיר הבטחון אשר קשרם אל המולדת הרחוקה ואל עתידם: "אנו עולים ארצה לבנות ולהבנות בה".

ורחל פוסעת ונכנסת אל מחסן הבגדים אשר בקומה התחתונה ומסיימת את אריות המזוודות אשר בהן צרורים הבגדים והלכנים, הספרים, כלי המלאכה ותשורות הידידים. משעשע מראה המזוודות המלאות ארגזי צבעים לציר, צלמניות עטים נובעים, יומנים, תמונות, ארגזי מכשירי תפירה, אולרים, ממתקים אשר הוכנו כצידה לדרך מתוך דאגה נאמנה למען ייהנו הילדים ולא יחסרו דבר מכל אשר יוכל מעונם לתת להם לזכרם. והנה אותיות ראשי התיבות הרקומות בכלי הלבן הרשימה המדוקדקת לכל מזוודה וצירור המפתחות הקשור אליה, בכל מזוודה הניחה רחל "מזוזה". מגילת קלף זעירה בתוך נרתיק קטן למען יקבעו הילדים בשער דירתם העתידה לפי מנהג קדומים הרווח בעמם. זקני העדה נתנו לידה את המגילות הזעירות האלה כשי ברכה אחרון למען יוכלו לקיים בארץ הקדש את מצות תורתם.

רחל סייעה בנעילת המזוודות המלאות ופקדה את פקודות הסדר האחרונות.

על כל צרור ציירו ידים קטנות את מחוז המשלוח : ארץ ישראל, חיפה, נוה שאנן.

העליה

הבית האפור

לבסוף ירדה רחל אל האולם.

הילדים נשאו אליה את עיניהם. אכן, היא באה עתה בפעם האחרונה לסייע להם בקשוט האולם לחג העליה. חג החגים הוא יום זה אשר יחגוהו. מתוך הבית האפור בסמטה הקטנה אשר בין אבני החומות לעיר המיליונים בצפון המדינה הגדולה יצא מחר חבר בני נעורים, בנים ובנות, לשוב אל ארץ אבותיהם אשר בין שלושת חלקי תבל על שפת ים התכלת. מקץ אלפי שנות נדודים באלפי מסילות ארצות הנכר מזעיקה המולדת בארץ ישראל את בניה למען יגאלו את אדמתם אשר היתה לזרים בעמל כפיהם.

וחג יחוגו בני הנעורים בבית אפור זה אשר כמוהו לו הוחג בתולדות עמם. ולבם שש ורונן לקראת פאר חג זה. זקופה וחסונה היתה רחל. עיני תכלתה העמוקות הזהירו בזיוה החמים של האהבה. שיערה השחור על ראשה ככתר מלכות. שמלתה העשויה בד אדום ודק כסה את ירכותיה בתנועת גלים ותדמה ליפה באמות האומה, אשר שמה נתן לה.

למראה פניה פעם לב הילדים בחזקה. הסכן הסכינו בה לראות את חברתם, אשר נחמתם ביגונם בשימה ברוך את ידה על ראשם, אשר הנעימה להם על ערשם את שנתם, אשר הריעה בשמחתם במשובת צחוק ואשר בכתה אתם ביגון לבבם. מחר תעזב רחל ועמה רעיה מימי נעוריה בצאתה אל ארץ הדרום ברוכת השמש, אל ארץ ישראל, למען תקח חלק בגאולת האדמה לעם.

שנית עברה רחל על פני הבית. בחדר המשחקים הגדול, אשר שם שרה עם הפעוטות ושם למדתם קבעה על הקיר הגדול בין שני החלונות הרמים תמונה מעוטרת זר ענפים מוריקים, את תמונת ברכה הטובה, אם הבית אשר עליה הוטל ללוות את חברתה אל ארץ האבות הרחוקה. עיני האשה החכמה והחסודה תצפינה על ילדיה בבית האפור אשר שומה עליה לעזבם. מעל שפתי יקראו הילדים את דברי הבטחתה, כי השב תשיב את הילדים הנעזבים עתה אל הארץ עם הנתן רשות העליה על ידי שלטונות הנכר אשר בארץ ישראל.

בחדרי משכבות הילדים עברה רחל. על כל מטה הניחה מנחה זעירה עטופה ניר צבעוני עדין וענף הנושא ברכת שלום.

לחווה החכמה אשר לה עיני התכלת הנלבבות, אשר אביה נרצח בעת הרדיפות על היהודים ברוסיה, ואשר אמה נמלטה אל ארץ רחוקה מעבר לאוקינוס, אשר לא טעמה מעולם טעם בית אבות — לה ניתן הספר הזעיר על עצי ארץ ישראל.

הנערה עצמה כתרה זקופה בזיו אביבה חלמה תמיד על עבודה במשתלה בעמק הגדול, בעמק יזרעאל, על טיפול בשתילים בארץ לא נטועה, על סעד לתקומתה.

ועל שער הספר רשמה רחל חרוז צנוע משירי העם אשר שרה המשוררת הצעירה אשר נקטפה בעודה באביבה, שיר אשר הרבתה לשיר עם ילדיה בשעות טיוליהם:

רק עץ ידי נטעו,

חופי ירדן שוקטים,

רק שביל כבשו רגלי —

על פני שדות.

וימים. מהרי הגליל בצפון אל הרי יהודה בדרום תשתרע. הרי אפרים יגבלו בעמק נרחב אשר אדמתו פוריה. נהר עז, הירדן, יעבר בארץ מצפון דרומה. מחביון הרי חרמון המלבינים משלג בדרך סתרים יפרץ ובא אל הארץ בירכתי צפונה. בכוחו יגברו המים בים החולה הזעיר וזרם והשתפך אל ים כנרת אשר לו התכלת העמוקה, צוקי הסלעים הזקופים וחופיו על ישוביהם הקדומים. בגלי ים זה תשתקף עיר טבריה, יסודת תקופת רומא, על בתי מדרשותיה העתיקים וחוות התישבותה הצעירות, ומרחוק ממרום הרים תציץ צפת בת ההרים על מבואותיה הדרוגים בין בתי אלהיה המצניעים. בקצה דרום כנרת יפרד הירדן מן הים ובמישור רחב יזרום בין הרי גלעד ובין הרי אפרים אל ים המלח. שם יאבד בגליו המלוחים בעברו עבוד ושטוף את גנזי המטמונים אשר על קרקע ים זה, בו ספונים יקרי אוצרות עולם ובהשקיפו אל מורדות הדרים התלולים על צלליהם השחורים והסגולים.

בארץ זו שוכנת כבוד עיר האלהים הקדומה ירושלים. על גבעת סלעה, הר המוריה, נטה אלהי הצבאות את עבדו אברהם בדרשו את בנו את יחידו לעולה. זאת העיר אשר בה חנה דוד ויבן את מצודתה ובה הקים המלך האדיר שלמה את המקדש ליהוה, איתן תעמד עיר זאת על מוסדותיה זה אלפי שנים ובחיקה מקראי קדש לתפלה לשלש דתות, ותהי לעיר אשר אליה יעלו רבבות בני אדם יראי אלהים מקצוי ארץ וממדינות רחוקות לשם אלהיהם. עיר זו במרום הרים היא עיר האמונה והדעת, עיר היסורים והששון.

מעבר לעיר ההרים במרחבי שפלת החוף התגלה העיר העברית תל אביב, אשר בני העם שבי הגולה בנוה. לחוף ימים תשכון, רחובותיה הומים וחגיגה עליזים, פועליה צעירים ופקידיה רבי מעש, זו העיר רבת המסחר אשר לא תדע עבר והמתענגת בנעם ריח תפוחי זהבה על חיי ההווה, העיר החרוצה השוקדה בבתי ספרה ובסדנותיה. ליד תל אביב תשתרע יפו הקדומה, מצודת סלעים אשר עליה נלחמו עמים רבים במלחמות אלפי שנים, עיר מקדש לאלהי נכר, אשר אספה זהב עמים ושלל גויים וחוקים אל גבעתה, עיר ערביים לובשי גלימות וסוודרים מתנפנים.

מצפון לשתי הערים יפו ותל אביב האחיות משתרעות מושבות מוריקות על גני פרין לולי עופותיהן וגני ירקותיהן ובתוכן משובצים בתים-קוביות מלבינים. בהן יזרע ויקצור דור חדש ועליז.

בצפון הארץ, במפרץ הנרחב אוותה מושב לה עיר הנמל חיפה על כבישיה הרחבים, עיר המסחר ההומיה לרגלי הר הכרמל, מן המפרץ המעלה ההר תשתרך. בצלעות ההר בנו שבי הגולה את שכונת הדר הכרמל, אך העיר תפרוץ משם ועד ראש ההר תטפס.

בכל מפנה רחוב בנויים בתים הדורים ושכונות מוסבות גנים. זאת היא שכונת ההחלמה והמרגוע, ששון הטבע והגות הנפש. בין חוף הים ובין הרי הגלבוע ישתרע העמק הנרחב, ארץ בצות אשר בה יצרו שבי הגולה חיים חדשים. מושבים וכפרים עליזים ובני חורין מכתירים עמק נרחב זה ומשווים לו דמות חיים עשירי גוונים. בעמק זה חי ופורה העם העברי המתחדש. הוא עובד את אדמתו ומגדל את צאצאיו. הוא יוצר אח חוקיו וממלא את חייו עבודה ורעות. הוא יוצר חיים חדשים לעמו על אדמת מולדתו בארץ קדשו וגואל את האדמה מתוך יסורים מאליפים בעמל כפיו.

הקדמה: הארץ

ארץ יש בעולם אשר כל ילד שמע את שמה מאז החל הבן שפת אנוש, אשר כל ילד בעולם קרא עליה מאז למד קרוא. ארץ זו היא מחוז געגועי רבים בשעות מצוקתם, כי בה יקוו למצוא שלום ומרגוע מעמל ופגעים — היא מחוז געגועי רבים בשעות אשרם, כי בה יקוו לשמוע את הד אהבתם ויצירתם — ארץ זו היא מחוז געגועי רבים בשעות חפוש האמת והדעת בקוותם כי בה ימצאו את חותם כליל החכמה.

על ארץ זו כתב גזע עתיק יומין על ספר אשר הפך זה אלפי שנים לספר עם ללאומים ולשבטים רבים. הספר ישיח לנו על ארץ הכסופים והפלאים, על ארץ הנדודים והחלומות, על ארץ השיחות והאגדות, על ארץ ההתגלויות והבשורות.

רבבות אדם בכל חלקי העולם יקראו מעל ספר זה דבר יום ביומו. דמויות ספר זה יחיו את דמיונם. חלומותיהם וחזונותיהם שאיפתם ועמלם מרוקמים אגדות ארץ זו. עם האבות אל ארץ היעוד נדדו, עם רחל האם על מצוקת בניה יבכו, עם יוסף הצעיר את חלומות תפארתו יחלמו, עם רועם משה בדרך המדבר הארוכה ישובו, בחדות התרוננות עם מרים העונה במחולה ירעו, עם בני עמם נבוכים וחרדים במעמד הר סני יעמדו, לימין דוד במלחמתו בגלית הענק ילחמו וידם עמלה בבנית מקדש שלמה מלכם. את שירי האהבה אשר לשולמית ישירו, עם רות הנעימה בשדות החטה אשר לבית לחם יפסעו, עם חנה החסודה לברכת פרי בטן יפללו ואת מחול המות אשר לרעות בת יפתח יחוללו; עם השופטת דבורה תחת התמר ישבו ועם יונה הנביא תרשישה ישוטו, ברטט טמיר עם ישעיהו וירמיהו והנביאים במערות ההרים יעמדו וקול שדי בבשורותיהם יאזינו. ארץ זו מולדת היא לנפשות רבבות אדם זה אלפי שנים. היא קושרת לאחדים שאיפה וכסופין, מחשבה ותקוה, יצירה ורגש. ארץ זו אוספת אליה את הנשמות כאסוף עדשת הזכוכית אל מרכז את קרני השמש. ונשמות אנשים אלה תמצאנה בשלות מולדתם מפלט מסבל התלאה והעמל. ארץ זו הפרתה זה אלפי שנים את חיי רוחם ונפשם של עמים נכרים ובארץ זו יחיו בתפלותיהם ובמועדיהם.

וארץ זו לבדה תשכון, גלמודה ועזובה, חרבה ושוממה, לא עצים ולא שדות בר בה. אבלות דרכיה ומשכנותיה ריקים מאדם. ומצפה הארץ בדממת האיתנים בפסגות הריה, במצולות ימיה ובמרמחי חופיה. צפה תצפה הארץ אל עמה אשר נעקר לפני שנות אלפים משדותיו ומני אז יטלטל מר גורלו בארצות העולם. צפה תצפה הארץ אל שיבת עמה, אשר יגאלנה לחיים חדשים למען תחיה ושגשגה ולמען ישאו הריה ענפם ועמקיה את פרים.

עם מפוזר ומפורד זה, הוא לבדו יוכל לגאל ארץ זו אשר היתה לו מולדת לפני ארבעת אלפים שנה ואשר אליה נקשר בכל נימי נפשו כל ימי היותו בגולה. בכל חלקי תבל יקוו בני עם זה לשובם אל ארצם. לא יוכלו לקשור נפשם בארץ אחרת ושם לא ירגיעו. בכל דרכי תבל ישוטטו, אך תקותם האדירה תלחש להם, כי באחרית הימים תביאם דרכם אל ארץ אבותם.

והנה אחרי אלפי שנים תקרם עור שאיפת עם זה, העם מוצא את דרכו אל ארצו. להפרות את אדמתו יחל, ליבש את בצותיה ולבנות ערים מלבינות וכפרים מוריקים. את דרכי הארץ יהיה ואת מסלותיה הרחבות. אל שפת אבותיו הקדומה ישוב ואל טבעו מראשיתו יחזור.

ארץ זו הקטנה בארצות העולם היא רצועה צרה בין שלשה חלקי תבל על שפת הים בפאת מזרח לתכלת ים התיכון. הוד היצירה ויפיה נכללו בארץ זו. את צלליהם הכבדים יטילו תחת קרני השמש; בה יאיר הסהר הגדול והמלבין בשמים בווהר מיוחד על פני הרים, עמקים

חול וכוכבים

H-2	הקדמה: הארץ
H-4	העליה
H-4	הבית האפור
H-10	חול
H-14	יציאה
H-23	ביאה
H-27	מולדת
H-27	כוכבים
H-30	חבורה
H-36	חג הבכורים
H-39	יום הנוער
H-48	גאולה
H-48	עיר הקדש
H-55	הזדככות
H-62	התישבות
H-66	חול וכוכבים

חול וכוכבים

ירח יגיה, כוכבי רום יזהירו,
על הר ועל גיא ליל יחשך. ספר נושן לפני יפתח;
אני בו קורא וקורא בלי חשך. אקרא ואשוב ואירא אמרי קדש:
"נשבעתי — קול אל כה ירעם —
עמי, עוד תהי ככוכבי השמים,
כחול אשר על שפת הים. רבון עולמים, מדברי יעודך
גם צרור לעולם לא יפל. רצון קדשך הוא יקום והוא יהי,
כי עת ומועד הם לכל.
פרוג.